

อภิธาน์นทาการ

สำนักหอสมุด

การออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง
"Believe Me" (ความเชื่อของชาวไทยภูเขา)

พาริฎา ฤทธิรอน

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยพระศวร
วันลงทะเบียน... ๖๖๓ ๕/๖๖๓
เลขทะเบียน... ๑.๖๖๓๖๖๓
เลขเรียกหนังสือ... ๖๖๓ ๕/๖๖๓

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญา ศิลปกรรมศาสตร์บัณฑิต

สาขาการออกแบบสื่อวัฒนธรรม

พฤษภาคม 2557

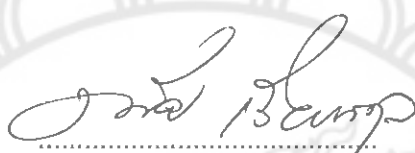
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพระศวร

Electronic Book Design
“Believe Me” (Belief of Thai Hill Tribe)

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
Of the Requirements for the Bachelor of fine and Applied Arts in
Innovative Media design
May 2014
Copyright 2014 by Naresuan University

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาภาคนิพนธ์ของ นางสาวพริฎา ฤทธิรอน การออกแบบ
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ความรู้เรื่อง "Believe Me" (ความเชื่อของชาวไทยภูเขา) แล้วเห็น
สมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะ
และการออกแบบ วิชาเอกการออกแบบสื่อวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยนเรศวร

(ดร. ดนัย เรียบสกุล)

อาจารย์ที่ปรึกษา

พฤษภาคม 2557

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร. สุภรัก สุวรรณวงษ์)

หัวหน้าสาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ

พฤษภาคม 2557

ชื่อเรื่อง	ออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง "Believe Me" (ความเชื่อของชาวไทยภูเขา)
ผู้ศึกษาค้นคว้า	พาริฎา ฤทธิรอน
ที่ปรึกษา	ดร.दनัย เรียบสกุล
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศป.บ. (การออกแบบสื่อนวัตกรรม) มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2557
คำสำคัญ	ออกแบบ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ความเชื่อ ชาวไทยภูเขา

บทคัดย่อ

โครงการการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง "Believe Me" (ความเชื่อของชาวไทยภูเขา) มีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ และความเข้าใจ เรื่อง "ความเชื่อของชาวไทยภูเขา" นำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ขึ้นนี้ นอกจากจะเป็นให้ความรู้แล้วยังเป็นการต่อยอดเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ซึ่งการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นเชิงโต้ตอบ เพื่อให้ผู้ชมที่อ่านไม่รู้สึกละเมื่อย แต่ยังสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทำงานได้อีกด้วย โดยการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการทำงานเป็น 3 ขั้นตอน อันประกอบด้วยขั้นตอนแรก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอาทิเช่น หนังสือ บทความ สื่อสิ่งพิมพ์ และในรูปแบบของสื่อออนไลน์แขนงต่างๆ ตลอดจนสอบถามข้อมูลจากผู้ที่มีความรู้ความเกี่ยวข้องกับงาน เมื่อเก็บข้อมูลขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการเรียบเรียงข้อมูล มีการคัดกรองข้อมูลที่จำเป็นและตัดทิ้งข้อมูลที่ไม่จำเป็นออกเพื่อให้ได้ความรู้ที่ชัดเจน ถูกต้อง และกระชับความให้ได้มากที่สุด จึงออกแบบสร้างสรรค์ผลงานโดยวาดประกอบภายในผลงาน และคิดขั้นตอนการดำเนินเรื่อง ส่วนขั้นตอนการทำงานสุดท้ายคือ การนำภาพประกอบและเนื้อหามารวม และสร้างสรรค์เรื่องราวออกมาโดยตลอดระยะเวลาการทำงานของผู้วิจัย ได้พัฒนาความคิด และปรับแก้ผลงานให้ออกมาสมบูรณ์มากขึ้น

ประกาศคุณประการ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากการได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ที่มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ที่เคารพรัก ที่ให้กำเนิดลูกคนนี้ขึ้นมาพร้อมกับมอบความรัก กำลังใจ คำแนะนำที่ดี และการสนับสนุนในการศึกษาให้กับผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบพระคุณ ดร.दनัย เรียบสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ ที่เสียสละเวลามอบคำปรึกษาทุกครั้งที่มีความปัญหาในการทำงาน แนะนำสิ่งที่ดี และการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ส่งสอนอบรม บ่มนิสัยนอกเหนือจากการเรียนหนังสือ ตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้และมุมมองใหม่ๆ มากมายจากอาจารย์มากกว่าเดิม

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอน มอบความรู้ และให้คำปรึกษาที่ดี ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณเพื่อนๆ สำหรับกำลังใจ และการช่วยเหลือในการฝ่าฟัน ปัญหา อุปสรรค ตลอดระยะเวลาในการทำงาน และในระยะเวลา 4 ปีที่ได้ใช้ชีวิตร่วมกันมา

ขอขอบคุณ บริษัท เอเชียซีดี มีเดียกรุ๊ป และพีดีเอ็ม พีข้าวฟ่าง ที่ให้การช่วยเหลือให้กำลังใจซึ่งกันและกันเสมอมาในหลายๆด้าน จนสำเร็จไปด้วยดี

และบุคคลที่ข้าพเจ้ามิได้กล่าวถึง ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีผู้วิจัยขอขอบและอุทิศแก่ผู้มีพระคุณทุกๆท่าน

นางสาวพาริฎา ฤทธิรอน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1.บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ขอบเขตการวิจัย.....	2
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	3
ระยะเวลาการทำงาน.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2.เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
1.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลการออกแบบ.....	5
2.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์.....	17
2.1 วิวัฒนาการของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์.....	17
2.2 ประเภทของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์.....	19
3.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยภูเขา.....	21
3.1 กะเหรี่ยง หรือ ปกาเกอญอ.....	22
3.2 ม้ง หรือ แม่.....	30
3.3 อาข่า หรือ อีเก้อ.....	43
3.4 ลานู หรือ มูเซอ.....	69
3.5 ลีซู หรือ ลีซอ.....	82
3.6 เมี่ยน หรือ เย้า.....	94
3.วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	110
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	110

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	111
วิธีดำเนินงานวิจัย.....	112
4.ผลการวิจัย	
ขั้นตอน 4.1 Pre-production.....	113
ขั้นตอน 4.2 production.....	115
ขั้นตอน 4.3 Post-production.....	123
5.บทสรุป	
สรุปผลการวิจัย.....	165
ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน.....	166
ข้อเสนอแนะ.....	166
ภาคผนวก.....	167
บรรณานุกรม.....	173
ประวัติผู้วิจัย.....	174

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 จุด (Point or Dot).....	7
2 เส้น (Line).....	8
3 รูปร่าง (Shape).....	9
4 รูปทรง (Form).....	10
5 ที่ว่าง (Space).....	11
6 แบบลาย (Pattern).....	11
7 สีและค่าสี (Colour and Value).....	12
8 แสงและเงา (Light and Shade).....	13
9 ชาวกระเหรี่ยง.....	22
10 ลักษณะบ้านเรือนของกระเหรี่ยง.....	23
11 พิธีทำขวัญให้ควาย.....	24
12 ลักษณะการแต่งกายของชนเผ่ากระเหรี่ยง.....	29
13 ชาวม้ง.....	30
14 วิถีชีวิตของชาวม้ง.....	31
15 บ้านชาวเผ่าม้ง.....	32
16 อุปกรณ์อ้าวเน้ง.....	37
17 ลักษณะการแต่งกายของม้งขาว หรือ ม้งดำ.....	41
18 ลักษณะการแต่งกายของม้งดำ และ ม้งกุ่มมะบา.....	42
19 กลุ่มอู้อ้อซ่า.....	43
20 วิถีชีวิตด้านครอบครัว.....	50
21 เล่นลูกข่าง (ช่อง).....	50
22 ไล่ชิงช้า.....	51
23 ประเพณีไล่ชิงช้า (แย้ซ้อเผ่า).....	55
24 การแต่งกายของกลุ่มอู้อ้อซ่า.....	60

สารบัญญภาพ(ต่อ)

ภาพ	หน้า
25 การแต่งกายของกลุ่มลอมมี้อาซ่า.....	62
26 การแต่งกายของกลุ่มมะหม้อซ่า.....	64
27 ลานู (มูเซอ).....	70
28 วิถีชีวิตด้านการละเล่น.....	71
29 ลักษณะการแต่งกายของชนเผ่าลานู หรือ มูเซอ.....	80
30 ชาวเผ่าลีซุ (ลีซอ).....	82
31 พิธีขอขอบคุณเทพ (จว้อแป๊ะก๊วะ).....	87
32 ซ่อมแซมศาลเจ้า (เฮ้อยี่ป่า).....	88
33 ลักษณะการแต่งกายของชนเผ่าลีซุ (ลีซอ).....	92
34 ชาวเมี่ยน หรือ เย้า.....	95
35 วิถีชีวิตด้านการละเล่นไม้โกงกาง (มาเกะเฮ้า).....	96
36 โครงร่างตัวละครครั้งที่ 1.....	115
37 แบบตัวละครครั้งที่ 1.....	116
38 โครงร่างตัวละครครั้งที่ 2.....	116
39 แบบหน้าตัวละครครั้งที่ 2.....	117
40 แบบตัวละครสมบูรณ์ครั้งที่ 2.....	117
41 ภาพประกอบพิธีส่งผีป่า (เผ่าเมี่ยน).....	118
42 ภาพประกอบพิธีสะพานเรียกขวัญ (เผ่าเมี่ยน).....	119
43 ภาพประกอบพิธีบวช (เผ่าเมี่ยน).....	119
44 ภาพประกอบพิธีเข้ากรรม (เผ่าม้ง).....	120
45 ภาพประกอบพิธีซาบิ (เผ่าลานู).....	120
46 ภาพประกอบพิธีประตุนมูบ้าน (เผ่าอาซ่า).....	121
47 ภาพประกอบพิธีทำขวัญควาย (เผ่ากะเหรี่ยง).....	121
48 การจัดเรียงหน้า โปรแกรม magplus.....	122
49 การจัดเรียงหน้าใน Magplus.....	123

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพ	หน้า
50 การจัดเรียงหน้า (หน้าแรก).....	124
51 การจัดเรียงหน้า (หน้าสารบัญ).....	125
52 การจัดเรียงหน้า (หน้าเนื้อหา).....	126
53 การจัดเรียงหน้า (หน้าตัวละครลาหู่).....	127
54 การจัดเรียงหน้า (หน้าตัวละครลีซู่).....	128
55 การจัดเรียงหน้า (หน้าตัวละครกะเหรียง).....	129
56 การจัดเรียงหน้า (หน้าตัวละครมั่ง).....	130
57 การจัดเรียงหน้า (หน้าตัวละครเมียน).....	131
58 การจัดเรียงหน้า (หน้าตัวละครอาซ่า).....	132
59 การจัดเรียงหน้า (หน้าลาหู่1).....	133
60 การจัดเรียงหน้า (หน้าลาหู่2).....	134
61 การจัดเรียงหน้า (หน้าลาหู่3).....	135
62 การจัดเรียงหน้า (หน้าลาหู่4).....	136
63 การจัดเรียงหน้า (หน้าลาหู่5).....	137
64 การจัดเรียงหน้า (หน้าลาหู่6).....	138
65 การจัดเรียงหน้า (หน้าลีซอ1).....	139
66 การจัดเรียงหน้า (หน้าลีซอ2).....	140
67 การจัดเรียงหน้า (หน้าลีซอ3).....	141
68 การจัดเรียงหน้า (หน้าลีซอ4).....	142
69 การจัดเรียงหน้า (หน้าลีซอ5).....	143
70 การจัดเรียงหน้า (หน้าลีซอ6).....	144
71 การจัดเรียงหน้า (หน้ากะเหรียง1).....	145
72 การจัดเรียงหน้า (หน้ากะเหรียง2).....	146
73 การจัดเรียงหน้า (หน้ากะเหรียง3).....	147
74 การจัดเรียงหน้า (หน้ากะเหรียง4).....	148

สารบัญญภาพ(ต่อ)

ภาพ	หน้า
75 การจัดเรียงหน้า (หน้ามั้ง1).....	149
76 การจัดเรียงหน้า (หน้ามั้ง2).....	150
77 การจัดเรียงหน้า (หน้ามั้ง3).....	151
78 การจัดเรียงหน้า (หน้ามั้ง4).....	152
79 การจัดเรียงหน้า (หน้ามั้ง5).....	153
80 การจัดเรียงหน้า (หน้าเมียน1).....	154
81 การจัดเรียงหน้า (หน้าเมียน2).....	155
82 การจัดเรียงหน้า (หน้าเมียน3).....	156
83 การจัดเรียงหน้า (หน้าเมียน4).....	157
84 การจัดเรียงหน้า (หน้าเมียน5).....	158
85 การจัดเรียงหน้า (หน้าอาซ่า1).....	159
86 การจัดเรียงหน้า (หน้าอาซ่า2).....	160
87 การจัดเรียงหน้า (หน้าอาซ่า3).....	161
88 การจัดเรียงหน้า (หน้าอาซ่า4).....	162
89 การจัดเรียงหน้า (หน้าอาซ่า5).....	163
90 การจัดเรียงหน้า (หน้าขอบคุณ).....	164
91 ขั้นตอนการติดตั้งงานที่ศูนย์การค้าเซนทรัลพลาซ่า.....	168
92 ปูทแสดงงาน 1.....	169
93 ปูทแสดงงาน 2.....	170
94 ผู้ชมผลงาน.....	171
95 บรรยายภาคในงาน.....	172
96 แบบบันทึกการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์1.....	173
97 แบบบันทึกการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์2.....	174

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ทุกชนชาติต่างมีหลักการในการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน ทุกๆการกระทำมักจะมีเหตุผลและความคิด แต่เมื่อหาคำตอบมาแสดงไม่ได้การดำรงชีวิตจึงต้องพึ่ง "ความเชื่อ" ที่เกิดขึ้นจากอำนาจของสิ่งที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นสิ่งที่บันดาลให้เกิดขึ้นซึ่งสิ่งเหล่านั้นได้ส่งอิทธิพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ถูกยึดถือกันมาอย่างยาวนานจากอดีตแทรกซึมผ่านกาลเวลาส่งต่อสู่รุ่นลูกหลาน

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและมีแนวโน้มอาศัยอยู่ในกลุ่มสังคมซับซ้อนขนาดใหญ่ มนุษย์ถนัดในการใช้ระบบการสื่อสารเพื่อแสดงความรู้สึกของตน แลกเปลี่ยนความคิด และการจัดระเบียบเหนือกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นใด และฉะนั้นจึงได้สร้างโครงสร้างทางสังคมซับซ้อนซึ่งประกอบด้วยหลายกลุ่มทั้งที่ร่วมมือและแข่งขันกัน กลุ่มมนุษย์มีตั้งแต่ครอบครัวไปจนถึงชนชาติ กิริยาทางสังคมระหว่างมนุษย์ได้สร้างค่านิยม จารีตสังคม และพิธีกรรมอันหลากหลายกว้างขวางมากซึ่งทั้งหมดร่วมกันสร้างรากฐานของสังคมมนุษย์โดยอัตลักษณ์ร่วมกันที่นิยามอย่างหลากหลายในแง่ของบรรพบุรุษและประวัติศาสตร์ การจัดกลุ่มชาติพันธุ์มักสอดคล้องกับองค์กรการเมืองระดับหนึ่ง เช่น กลุ่มคน เผ่า นครรัฐ หรือชาติ แม้การจัดกลุ่มชาติพันธุ์จะปรากฏขึ้นและหายไปตลอดประวัติศาสตร์ สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์มักสร้างกรอบความคิดว่ากลุ่มของตนมีประวัติศาสตร์สืบย้อนไปไกลอุดมการณ์ดังนี้ทำให้ชาติพันธุ์มีบทบาททรงพลังในการนิยามทางสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ความเชื่อถือเป็นสิ่งที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่ง แต่ในปัจจุบันสังคมสมัยใหม่ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านคุณประโยชน์และปัญหาให้กับกลุ่มชาติพันธุ์จำพวกกลุ่มคนชาวเขา เศรษฐกิจ การศึกษา และเทคโนโลยี การพัฒนาสิ่งเหล่านี้ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อได้ลดน้อยลง ประชากรคนรุ่นหลังไม่อาจจะสานต่อเจตนารมณ์จากบรรพบุรุษไว้ได้

จากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่อยๆจางหายสิ่งหนึ่งที่จะทำให้นักศึกษาในยุคปัจจุบันได้รับความรู้และสามารถควบคู่ไปกับสังคมสมัยใหม่ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จะแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันเก่าแก่ที่ตกทอดกันมานานโดยใช้เทคนิคกราฟฟิกเล่าประวัติของกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้น่าสนใจ ควรค่าที่จะจดจำและหันมาอนุรักษ์วัฒนธรรมไปพร้อมกับเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำขึ้นมา

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1. เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ความรู้เรื่อง “Believe Me” (ความเชื่อของชาวไทยภูเขา)
- 2.2. เพื่อศึกษาและการอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาวไทยภูเขา
- 2.3. เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลและการเผยแพร่สู่สาธารณะ

3. ขอบเขตการศึกษา

- 3.1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย
กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาอายุ 15 – 25 ปี
- 3.2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
เนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้เป็นเนื้อหา ประกอบไปด้วย
 - 3.2.1. ศึกษาเรื่องความเชื่อในกลุ่มชาวไทยภูเขา
 - กลุ่มชาวไทยภูเขา
 - ความเชื่อ พิธีกรรม และวัฒนธรรม
 - 3.2.2. ศึกษาเรื่องการออกแบบ
 - การออกแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 3.3. ขอบเขตด้านงานออกแบบ
 - ขนาดของหนังสือที่แสดงผลหน้าจอ 1280 x 1024 pixel จำนวน 41 หน้า
 - กราฟิกภาพประกอบ

4. ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาในเรื่องนี้เกี่ยวกับการออกแบบหนังสือเรื่อง “Believe Me” (ความเชื่อของชาวไทยภูเขา) โดยมีความสนใจในการศึกษาในเรื่องดังต่อไปนี้

- 4.1. ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อในกลุ่มชาวไทยภูเขา
- 4.2. ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการออกแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5. ระยะเวลาการทำงาน

การศึกษาครั้งนี้ใช้เวลาดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม - พฤษภาคม 2557

กิจกรรม	เดือน									
	9	10	11	12	1	2	3	4	5	
1. ค้นคว้าเอกสารร่างโครงการ	←→									
2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		←→								
3. เก็บรวบรวมข้อมูล/สรุป				←→						
4. ออกแบบและจัดทำหนังสือ						←→				
5. ประเมินผลงาน						←→				
6. วิเคราะห์						←→				
7. เขียนรายงาน							←→			
8. เผยแพร่ผลงานวิจัย									←→	

6. นิยามคำศัพท์

การออกแบบ (Design) หมายถึง การถ่ายทอดรูปแบบจากความคิดออกมาเป็นผลงาน ที่ผู้อื่นสามารถมองเห็น รับรู้ หรือสัมผัสได้ เพื่อให้มีความเข้าใจในผลงานร่วมกัน โดยมีความสำคัญอยู่หลายประการ กล่าวคือ ในแง่ของ การวางแผน การการทำงาน งานออกแบบจะช่วยให้ การทำงาน เป็นไปตามขั้นตอน อย่างเหมาะสมและประหยัดเวลา ดังนั้น อาจถือว่า การออกแบบ คือ การวางแผนการทำงานก็ได้ ในแง่ของการนำเสนอผลงานนั้น ผลงานออกแบบจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกันอย่างชัดเจนดังนั้นความสำคัญในด้านนี้ คือ เป็นสื่อความหมายเพื่อความเข้าใจระหว่าง กัน เป็นสิ่งที่อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับงาน งานบางประเภทอาจมีรายละเอียดมากมาย ผลงานออกแบบจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้อง และพบเห็นมีความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า ผลงานออกแบบ คือตัวแทนความคิดของผู้ออกแบบได้

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) คือ หนังสือที่เก็บอยู่ในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์ หรือเก็บไว้ในแบบของไฟล์ โปรแกรมส่วนมากที่เข้าใจกัน คือ หนังสือที่เก็บในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ต้องใช้กระดาษ และมีการสร้างจากคอมพิวเตอร์ และสามารถอ่านได้จากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อย่าง คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก และ PocketPC หรือกระทั่งอ่านได้จากโทรศัพท์มือถือบางรุ่น

ความเชื่อ (Belief) ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย ความเชื่อจึงเกิดจากการเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อว่าเป็น การบันดาลให้เกิดขึ้น จากอำนาจของเทวดา พระเจ้า หรือภูตผีปีศาจ ดังนั้นเมื่อเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ขึ้น เช่น ฝนตก พายุพัด พายุฟ้าผ่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย และวาทภัย ต่างๆ ขึ้น ล้วน เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะป้องกันหรือแก้ไขได้ด้วยตัวเองบาง อย่างเป็น เหตุการณ์ที่อำนาจประโยชน์ แต่บางเหตุการณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์จึงพยายามที่จะคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดี และ เกิดความสุขให้กับตนเอง เพื่อกระทำต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ทำให้เกิดเป็น แนวทางปฏิบัติที่เป็นพิธีกรรม หรือ ศาสนาเกิดขึ้น

ชาวไทยภูเขา (Thaihill) คือชนกลุ่มน้อยที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภาคเหนือและภาคตะวันตก ในเมืองไทยมีชาวไทยภูเขาหลายเผ่า เช่น อาข่า มูเซอ เย้า ปากะญอ ลีซอ ม้ง ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากมณฑลยูนนานในประเทศจีน แล้วลงมาเรื่อยจนถึงประเทศไทย ชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ ล้วนมีวัฒนธรรมอันงดงามแตกต่างกัน ออกไปทั้งเรื่องการประกอบอาชีพ ศาสนา ประเพณีปฏิบัติ อาหารการกิน ภาษา งานหัตถกรรมต่างๆ รวมไปถึงการแต่งกาย

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 ได้ผลิตสื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง ความเชื่อในกลุ่มชาวไทยภูเขา
- 7.2 ผู้อ่านจะได้ความรู้เรื่องความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ที่มีต่อกลุ่มชาวไทยภูเขา
- 7.3 ผู้อ่านจะได้เห็นการเสนอข้อมูลที่น่าสนใจมากขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อต่างๆดังต่อไปนี้

1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์
2. การออกแบบ
3. ข้อมูลกลุ่มชาวไทยภูเขาต่างๆ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลการออกแบบ

งานออกแบบนั้นมียุคประกอบที่หลากหลายการสร้างผลงานที่ดีนั้นต้องมียุคประกอบเหล่านี้มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสรรค์ผลงาน โดยองค์ประกอบในการออกแบบมีดังนี้

- 1.1 ความหมายของการออกแบบ
- 1.2 องค์ประกอบของการออกแบบ
- 1.3 หลักการออกแบบ
- 1.4 จุดหมายของการออกแบบ
- 1.5 ประโยชน์ของการออกแบบ

1.1 ความหมายของการออกแบบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ.2525ได้ให้ความหมายของคำว่าออกแบบ โดยแยกเป็น คำว่า “ออก” หมายถึงเกิดขึ้นมีขึ้น หรือทำให้ปรากฏส่วนคำว่า “แบบ” หมายถึง สิ่งที่กำหนดให้เลือกเป็นหลัก หรือเป็นแนวทางดำเนิน ดังนั้นการออกแบบจึงหมายถึงการทำให้ปรากฏ สิ่งที่จะยึดเป็นหลัก

การออกแบบตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Design หมายถึง การจัดวางเส้น รูปทรง มวล สี และที่ว่าง การออกแบบได้รับการสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมจุดมุ่งหมายด้านประโยชน์ใช้สอย หรืออาจจะมีจุดมุ่งหมายทางด้านสุนทรียภาพหรือด้านความงามด้วย

โสรัชย์ นันทวีชรวิบูลย์ (2545) ให้ความหมายของคำว่าออกแบบไว้ว่า “การออกแบบ คือศาสตร์แห่งความคิด การแก้ไขปัญหาที่มีอยู่เพื่อตอบสนองต่อจุดมุ่งหมาย และนำกลับมา ใช้ได้อย่างพึงพอใจมากที่สุด”โดยกล่าวว่างานออกแบบที่ดีควรมีความสวยงามรวมถึง ประโยชน์ ที่ใช้สอย และแนวความคิดในการออกแบบที่ดี คำนิยามความหมายของคำว่า การ ออกแบบ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อ และความ เข้าใจ

โกลสโทน์ (Golestein.1968 : 3) ให้ความเห็นว่า การออกแบบ คือการเลือก และการจัดสิ่ง ต่าง ๆ (วัตถุ สิ่งของ หรือเรื่องราวเนื้อหา) ด้วยจุดมุ่งหมายสองอย่าง คือ เพื่อให้มีระเบียบ และให้มี ความงาม

เบฟลิน (Bevlin.1980:2) ให้ความเห็นว่า การออกแบบ คือการรวบรวมส่วนต่างๆ ให้สัมพันธ์ เข้าด้วยกันทั้งหมด

อารี สุทธิพันธ์ (2527 : 8) ให้ความหมายของการออกแบบไว้ว่า การออกแบบหมายถึงการ รู้จักวางแผน เพื่อที่จะได้ 'ลงมือกระทำตามที่ต้องการและการรู้จักเลือกวัสดุ วิธีการเพื่อทำตาม ที่ ต้องการนั้น โดยให้สอดคล้องกับลักษณะรูปแบบ และคุณสมบัติของวัสดุแต่ละชนิดตามความคิด สร้างสรรค์ สำหรับการออกแบบอีกความหมายหนึ่งที่ให้ไว้ หมายถึงการ ปรับปรุงรูปแบบผลงานที่มี อยู่แล้ว หรือสิ่งต่างที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม ให้มีความแปลกความใหม่เพิ่มขึ้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2527 :19) ให้ความเห็นว่า การออกแบบ คือ การวางแผนสร้างสรรค์รูปแบบ โดยวางแผน จัดส่วนประกอบของการออกแบบ ให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยวัสดุ และการผลิต ของสิ่งที่ต้องการออกแบบนั้น

สิทธิศักดิ์ ทัศนวิสัย (2529:5) ให้ความเห็นว่า การออกแบบ เป็นกิจกรรมอันสำคัญ ประการหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่มีอยู่ในความนึกคิด อันอาจจะเป็นโครงการหรือรูปแบบที่ นักออกแบบกำหนดขึ้นด้วยการจัด ทำทาง ถ้อยคำ เส้น สี แสง เสียง รูปแบบ และวัสดุต่างๆ โดยมี กฎเกณฑ์ทางความงาม

พาศนา ดันตลักษณ์ (2526 :293) ให้ความเห็นว่า การออกแบบ เป็นการสร้างสรรค์โดยมี แบบแผนตามความ ประสงค์ที่กำหนดไว้

หนังสือ Wedster Dictionary (ทำนอง จันทิมมา,2532) ให้ความหมายคำว่า "ออกแบบ" ไว้ว่า

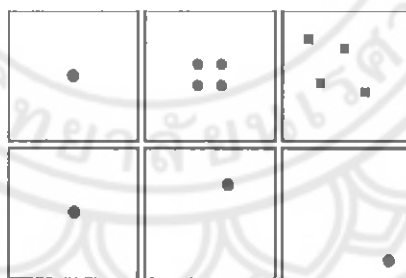
1. หมายถึงโครงสร้างงานที่กำหนดไว้ในสมองซึ่งประกอบด้วยวิธีการและจุดมุ่งหมายปลายทาง
2. หมายถึงจุดมุ่งหมายที่วางไว้ในการทำงานเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มหมายถึงการวางแผนงานโดยวิธีสเก็ตช์บนกระดาษหรือ ปั้นด้วยดินเหนียว
4. การจัดสรรข้อมูลฐานต่างๆเพื่อให้เกิดศิลปะ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการออกแบบหมายถึงการใช้ความคิดในการสร้างผลงานศิลปะโดยมีกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการเอาไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผลงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ได้ คือ เพื่อให้เกิดความสวยงามและประโยชน์ใช้สอย

1.2 องค์ประกอบของการออกแบบ

องค์ประกอบ (composition) คือ ผลลัพธ์ของการนำส่วนต่างๆมาประกอบเข้าด้วยกัน ซึ่ง ประกอบด้วย

1.2.1. จุด (Point or Dot)

ภาพ1 จุด

ที่มา : <http://www.oocities.org/tnyos/online/tri.gif>

จุดคือ รอยแต้มที่มีลักษณะกลมๆ ปรากฏอยู่บนพื้นผิว มีขนาดและความกว้างยาวใกล้เคียงกัน จุดเป็นองค์ประกอบที่เล็กที่สุดแลเริ่มต้นของงานออกแบบทุกชนิด เพราะจุดเป็นต้นกำเนิด ของเส้น และความอ่อนแอ่แก่ของภาพซึ่งเกิดจากจุดหรือเม็ดสกรีนที่มีห่างและเล็ก ส่วนมาก บริเวณที่มีน้ำหนักเข้มจะประกอบด้วยจุดที่มีขนาดใหญ่และหนาแน่น จุดสามารถนำมาใช้สร้าง งานศิลปะได้ดังนี้

1.2.2. เส้น (Line)

ภาพ2 เส้น

ที่มา : <http://www.mew6.com/composer/art/images/line01.gif>

เส้น คือ รอยขีดที่เกิดจากการเรียงต่อกันของจุด โดยที่ต่อการเป็นการเรียงซึ่งไปในทิศทางเดียวกันไม่กระจัดกระจาย การเกิดเส้นอาจจะเกิดจากราก ชูต ขีด ด้วยปากกา สี หรือของมีคม เป็นเส้นพื้นฐานของการเกิดรูปร่าง รูปทรง แสงเงา นอกจากนี้เส้นยังมีส่วนต่อการรับรู้ของผู้ดูด้วย โดยเส้นจะเป็นตัวนำสายตา เป็นแนวแบ่งภาพ กำหนดทิศทางและความต่อเนื่อง เส้นสามารถแบ่ง ออกเป็น 2 ประเภท คือ เส้นตรง และเส้นโค้ง

1) เส้นตรง (Straight Line) แบ่งออกเป็น 3 แบบคือ

- เส้นตรงแนวนอน แนวราบ หรือแนวระดับให้ความรู้สึกสงบ นิ่ง เว้งว่าง
- เส้นตรงแนวขี้น แนวตั้งหรือแนวตั้งให้เกดความรู้สึกองอาจมั่นคง แข็งแกร่ง
- เส้นตรงแนวเฉียง ให้ความรู้สึกเคลื่อนที่ ไม่มั่นคง เอนเอียง ในกรณีที่ใช้เส้นเฉียงไปมาเป็นพื้นปลา เรียกว่า เส้นซิกแซกให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนทิศอย่างรวดเร็วไม่เป็นระเบียบ

2) เส้นโค้ง (Curve) แบ่งออกเป็น 7 ประเภท คือ

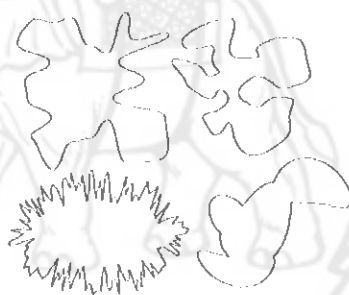
- เส้นโค้งวงเล็ก ให้ความรู้สึกนุ่มนง บั้นปวน บ้านคั่ง
- เส้นโค้งวงล้างตื้น ให้ความรู้สึกปลอดภัย คุ้นเคย ผ่อนคลาย
- เส้นโค้งบิด ให้ความรู้สึกบิดไปมา ไม่หยุดนิ่ง
- เส้นโค้งเกลียว ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว หมุนเวียน นุ่มนง

- เส้นโค้งเวียนกันหอย ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว หมุนวน
- เส้นโค้งวงกลม ให้ความรู้สึกอ่อนโยน นิ่มนวล

นอกจากนี้เส้นยังสามารถแบ่งได้ตามตำแหน่งของมันด้วย เช่น

- เส้นภายใน (Inner Line) หมายถึงเส้นที่อยู่ในภาพ คอยกำหนดส่วนต่างๆ ของวัตถุภายใน เช่น รายละเอียด พื้นผิว เป็นต้น
- เส้นรอบนอก (Outline) หมายถึงเส้นที่แสดงขอบเขตภายนอกของวัตถุ เพื่อให้วัตถุสามารถมองเห็นเป็นรูปร่างในแบบต่างๆ เป็นเส้นที่แบ่งภาพ ออกจากพื้น และทำให้ภาพชัดเจนขึ้นในงานศิลปะได้มีการเอาเส้นมาใช้ เป็นจำนวนมากโดยเราสามารถแบ่งลักษณะการเกิดเส้นได้ 3 ลักษณะ

1.2.3. รูปร่าง (Shape)

ภาพ3 รูปร่าง

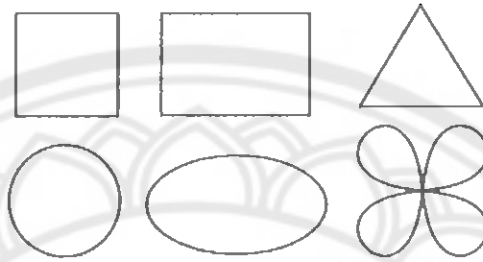
ที่มา : http://www.prc.ac.th/newart/web_pic4/form01.jpg

รูปร่าง คือเส้นรอบนอกของวัตถุ (Outline) โดยเห็นเพียงแต่ขอบนอก กำหนดสัดส่วน และรูปแบบ ของวัตถุ มีลักษณะจำกัดเป็น 2 มิติ คือ มีเพียงความกว้างและความสูง ไม่มี ความหนาหรือความลึก แต่ยังสามารถลวงตาให้เป็น 3 มิติ ได้ รูปร่างมี 4 แบบคือ

- 1) รูปร่างประเภทอินทรีย์รูป (Organic Shape หรือ Natural Shape) เป็นรูปร่าง ของสิ่งที่ปรากฏในธรรมชาติ เช่น คนสัตว์ ต้นไม้
- 2) รูปร่างประเภทเรขาคณิต (Geometric Shape) รูปร่างของเรขาคณิต เช่น วงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม สีเหลี่ยมรูปร่างประเภทรูปร่างอิสระ (Free Shape) รูปร่าง อิสระ ไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งใดรูปร่างสัญลักษณ์ (Symbolic Shape) รูปร่างที่แสดง

สัญลักษณ์แทนที่สิ่งต่างๆ โดยมนุษย์จะเป็นผู้กำหนดความหมายขึ้นเอง

1.2.4. รูปทรง (Form)

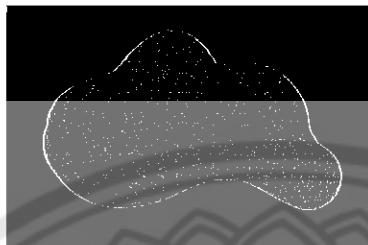
ภาพ4 รูปทรง

ที่มา : http://www.prc.ac.th/newart/web_pic4/form03.jpg

รูปทรง คือสิ่งที่เห็นเป็นรูปร่างที่เป็น 3 มิติ คือมีกว้าง ความสูง และความลึกหรือความหนา มีนวล มีปริมาตร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3แบบ คือ

- 1) รูปทรงประเภทอินทรีย์รูป(Organic Form) เป็นรูปทรงของสิ่งที่ปรากฏในธรรมชาติ เช่น คนสัตว์ ต้นไม้
- 2) รูปทรงประเภทเรขาคณิต (Geometric Form)รูปทรงของเรขาคณิต เช่น วงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม
- 3) รูปทรงประเภทรูปร่างอิสระ (Free Form) รูปทรงที่เป็นอิสระ ไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งใด

1.2.5. ที่ว่าง (Space)

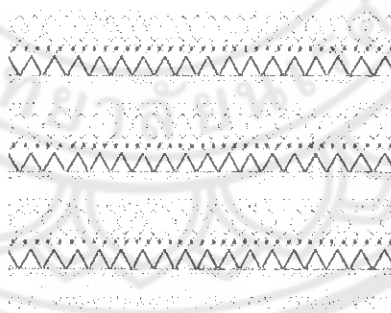
ภาพ5 ที่ว่างเชิงลบ และ เชิงบวก

ที่มา : พาวริฎา,2557

ที่ว่าง คือเนื้อที่ในการสร้างงานศิลปะหรือออกแบบ สำหรับงาน 2 มิติที่ว่างจะปรากฏในลักษณะ ของพื้นที่แบนๆ ส่วนในงาน3มิตินั้นว่างจะปรากฏในลักษณะของมวลหรือ ปริมาตร แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

- 1) ที่ว่างเชิงบวก (Positive Space) คือที่ว่างซึ่งรูปร่างและรูปทรงปรากฏอยู่
- 2) ที่ว่างเชิงลบ (Negative Space) คือที่ว่างซึ่งอยู่รอบๆรูปร่างหรือรูปทรง

1.2.6. แบบลาย (Pattern)

ภาพ6 แบบลาย

ที่มา : <http://rlv.zcache.com.au/>

แบบลาย คือลวดลายที่เกิดจากการวางองค์ประกอบต่างๆ เช่นภาพร่าง หรือสีที่ใช้เขียนหรือทำขึ้น ให้ซ้ำกันอย่างสม่ำเสมอ แบบลายนั้นแบ่งออกได้ 4ประเภท คือ

- 1) แบบลายประเภทไหล (Flow Pattern) เลียนแบบการไหลของน้ำ
- 2) แบบลายประเภทแตกกิ่ง (Branching Pattern) เลียนแบบการแตกกิ่งของพืช

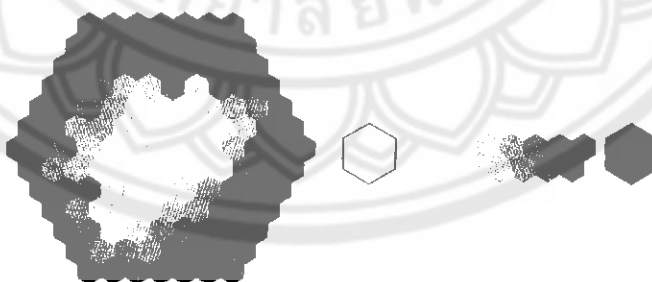
- 3) แบบลายประเภทก้นหอย (Spiral Pattern) เลียนแบบจากก้นหอย
- 4) แบบลายประเภทอัดแน่นและก้ำวร้าว (Packing and Cracking Pattern) เป็นการใส่ลวดลายต่างๆ ลงไปในที่ว่างจนอัดแน่น และใช้เส้นที่คล้ายๆกันรอบแตก แยกลวดลายต่างๆออกจากกัน

1.2.7. พื้นผิว (Texture)

พื้นผิว คือบริเวณด้านนอกของวัตถุที่ปรากฏให้เห็น เป็นลักษณะผิวของวัตถุที่แสดงความขรุขระ สาก หยาบ แข็ง กระจ่าง เรียบ นุ่ม เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนที่อยู่นอกสุดของวัตถุ วัตถุแต่ละอย่างจะมีพื้นผิวที่ แตกต่างกันโดยพื้นผิวที่แตกต่างกันก็จะให้ความรู้สึกที่ต่างกั นออกไป พื้นผิวไม่จำเป็นต้องสัมผัสได้ ด้วยมือเท่านั้น แต่ยังสามารถสัมผัสทางตาได้ด้วย เช่น การสร้างพื้นผิวหลอกต่า หรือพื้นผิวในงานจิตรกรรม ที่ระบายให้ดูมีความหยาบ ด้าน ขรุขระ มั่น เป็นต้น พื้นผิวแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

- 1) พื้นผิวตามธรรมชาติ เป็นพื้นผิวของวัตถุที่มีอยู่จริงตามธรรมชาติ ไม่ใช่สิ่งที มนุษย์สร้างขึ้น
- 2) พื้นผิวที่เกิดจากการลวงตา เป็นพื้นทีผิวที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเลียนแบบจากพื้น ผิวในธรรมชาติ ทีมีอยู่จริง

1.2.8. สีและค่าสี (Colour and Value)

ภาพ7 สีและค่าสี

ที่มา : <http://dc423.4shared.com/>

สีมีบทบาทมาที่จะช่วยทำให้ผลงานมีความชัดเจนและสะอาดตา สีแต่ละสีจะมีค่าสีแตกต่างกัน โดยค่าสีคือน้ำหนักอ่อนแก่ของสีเทา จากมืดสุดคือสีดำ ไปจนสว่างที่สุดคือสีขาว ดังนั้นนักออกแบบจึงควร เลือกใช้สีที่มีความเหมาะสมกับงานที่ตนออกแบบในส่วนที่สำคัญควรใช้สีโดดเด่นเพื่อเน้นให้เกิดความ สนใจ นอกจากนี้ยังมีผลต่อความรู้สึกทางด้านจิตวิทยาต่อกลุ่มเป้าหมายอีกด้วย

1.2.9. แสงและเงา (Light and Shade)

ภาพ8 แสงและเงา

ที่มา : <http://1.bp.blogspot.com>

แสงเงาเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ดูเกิดความรู้สึกต่อลักษณะ 3มิติของรูปทรงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การให้แสงเงามีลักษณะดังนี้

- 1) การกำหนดแสงสว่างเข้าด้านใดด้านหนึ่ง ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นเงา เป็นลักษณะของการจัด แสงแบบดั้งเดิม
- 2) การกำหนดแสงสว่างเข้าจากด้านหน้า การจัดแสงแบบนี้ทำให้อด้านหน้าวัตถุมีความ สว่างหรือมีน้ำหนักอ่อน ส่วนด้านหลังจะมีน้ำหนักเข้ม เป็นการจัดแสงนำมาใช้ในยุคฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม (Renaissance)การกำหนดแสงสว่างให้เกิดขึ้นตรงกลางภาพ ส่วนมากเป็นภาพที่เกิดจากแสงเทียนตะเกียง หรือแสงไฟ เป็นต้น
- 3) การกำหนดแสงลงบนจุดใดจุดหนึ่งที่ต้องการ คือการเน้นแสงพุ่งไปที่จุดใดจุดหนึ่งในภาพ เพื่อใช้เป็นจุดเด่น ส่วนที่เหลือจะอยู่ในเงามืด
- 4) การจัดแสงให้กระจายไปทั่วภาพ เป็นการกระจายแสงในภาพ ไม่เน้นไปที่จุด

ใดจุดหนึ่ง

1.3 หลักการออกแบบ

หลักการออกแบบ (Principle Of Design) เป็นหัวใจสำคัญของการออกแบบ โดยการนำเอา จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง มาจัดวางองค์ประกอบให้เกิดความลงตัว และสวยงาม เกิดองค์ประกอบการสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ๆ หลักการออกแบบประกอบด้วย

1.3.1.ดุลยภาพ (Balance)

ดุลยภาพ หมายถึงการใช้องค์ประกอบการออกแบบมาจัดวางภาพให้มีน้ำหนักทั้งทางด้านซ้าย และขวาเท่ากันไม่เอนเอียงหรือหนักไปข้างใดข้างหนึ่ง เพื่อให้เกิดความรู้สึกสบายตา รวมถึงทำให้งานดูมี ระเบียบเรียบร้อยทั้ง 2 ด้าน ซึ่งเป็นเรื่องของด้านความรู้สึกและการมองเห็นดุลยภาพแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) ดุลยภาพสมมาตร เป็นดุลยภาพที่มีน้ำหนักเท่ากันทั้งซ้ายขวา มีสีเส้น ขนาด น้ำหนัก ใกล้เคียงหรือเว้นช่องว่างเท่าๆกัน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท
 - ดุลยภาพสมมาตรตามแกน เป็นดุลยภาพที่เกิดขึ้นเมื่อองค์ประกอบของการออกแบบถูกจัดวางอย่างเท่าๆกันบนด้านทั้ง 2 ด้านของเส้นแกนกลาง ซึ่งเส้นแกนกลางอาจจะเป็นแนวตั้งหรือแนวนอนก็ได้
 - ดุลยภาพพอสสมมาตร เป็นดุลยภาพสมมาตรที่เกิดขึ้นเมื่อจัดองค์ประกอบเท่าๆกันรอบจุดศูนย์กลาง
- 2) ดุลยภาพพอสสมมาตร เป็นดุลยภาพที่เกิดจากขนาดของภาพ และสีเส้นที่ต่างกันออกไปแต่เมื่อนำมาจัดวางแล้วมองดูให้เกิดความรู้สึกว่ามีน้ำหนักเท่าๆกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเส้น สี หรือน้ำหนัก

1.3.2. ความกลมกลืน (Harmony)

เกิดจากการจัดองค์ประกอบต่างๆให้ประสานกันอย่างลงตัว มีความสัมพันธ์ ไม่แยกห่างจากกัน หรือขัดแย้ง ความกลมกลืนนี้ไม่ได้หมายถึงทางด้านทางมองเห็นเท่านั้นแต่อาจหมายถึงในด้าน เนื้อหาด้วย

1.3.3. ความขัดแย้ง (Contrast)

เกิดขึ้นจากองค์ประกอบต่างๆ ให้ตรงข้าม ไม่สอดคล้องหรือขัดแย้ง เช่น การใช้สีคู่ตรงข้ามกัน ซึ่งนอกจากทางด้านการมองเห็นแล้ว ความขัดแย้งกันรวมถึงเนื้อหาด้วย การจัดองค์ประกอบให้มีความขัดแย้งกันจะทำให้เกิดความน่าสนใจ แต่อย่างไรก็ตามไม่ควรจัดองค์ประกอบให้มีความแตกต่างมากเกินไปเพื่อจะทำให้งานไม่เกิดเอกภาพ และทำให้องค์ประกอบในภาพนั้นดูแปลกแยก ไม่เข้ากันมากกว่า จะกลายเป็นจุดสนใจ

1.3.4. จุดเด่น (Dominance)

เป็นลักษณะการจัดองค์ประกอบในภาพให้โดดเด่นโดยอาศัยการเน้นจุดสนใจในภาพให้มีความเด่น เพื่อดึงดูดสายตาของผู้ชม โดยเน้นให้เป็นจุดเด่นมักจะเป็นส่วนที่มีความสำคัญของ ภาพ บางครั้งมีการ เน้นจุดเด่น 2 จุด เด่นสามารถทำได้หลายทาเช่น กำหนดขนาดของจุดเด่น ให้มีความแตกต่างจากจุดอื่น การใช้สี หรือพื้นผิว เป็นต้นโดยต้องเน้นให้เกิดความสะดุด สใจและต้องตอบสนองจุดมุ่งหมายของผู้สร้างงาน

1.3.5. ส่วนสัดส่วน (Proportion)

สัดส่วน หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งการจัดวางได้เหมาะสมจะทำให้งาน นั้นได้รับการยอมรับว่างาม มีความชัดเจน หรือเข้าใจง่าย ส่วนมากในงานออกแบบมักหมายถึง การจัดวาง ตัวอักษรให้มีความสูงหรือความกว้างที่สามารถอ่านได้ง่าย ส่วนสัดส่วนมี 2 แบบ คือ

- 1.1) ส่วนสัดส่วนมาตรฐาน (Standard Proportion) คือสัดส่วนที่ได้รับการยอมรับเป็นสากล ว่าสมบูรณ์
- 1.2) ส่วนอิสระ (Free Proportion) เป็นส่วนสัดส่วนที่อิสระตามนักออกแบบจะสร้างสรรค์

1.3.6. การเคลื่อนไหว (Movement) มี 2 แบบ คือ

- 1.1) การเคลื่อนไหวจริง คือการเคลื่อนไหวของมนุษย์ สัตว์ ยานพาหนะ เป็นต้น
- 1.2) การเคลื่อนไหวเชิงองค์ประกอบ เป็นกานเคลื่อนไหวที่เกิดจากการรับรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของผู้ดูเป็นการเคลื่อนไหวลวงตา

1.3.7. จังหวะ (Rhythm)

จังหวะ เป็นการเคลื่อนไหวอย่างมีจังหวะต่อเนื่องกันผ่านที่ว่างโดยการสร้างจังหวะควรมีระเบียบ ที่สอดคล้องกัน นอกจากนี้ควรนำเสนอให้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดเอาไว้ จังหวะสามารถจัดวางองค์ ประกอบจัดวางองค์ประกอบได้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) การซ้ำ (Repetition) เป็นการจัดองค์ประกอบซ้ำๆ เพื่อให้เป็นการเคลื่อนไหวแบบเป็นจังหวะ
- 2) การเปลี่ยนสลับ (Alternation) การใช้สลับกันไปมา เช่น อ้วนผอม สั้นยาว ซ้ำๆกันใน องค์ประกอบหนึ่งจนได้เป็นการเคลื่อนไหว
- 3) การลดหลั่น (Gradation) ใช้การลดหลั่นของสีหรือรูปร่างเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหว

1.3.8. เอกภาพ (Unity)

เอกภาพ คือ การจัดวางองค์ประกอบทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นรูป ตัวอักษร สัญลักษณ์ต่างๆให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน ทำให้เกิดผลต่อผู้ดูไปในทิศทางเดียวกันโดย สอดคล้องเข้ากับ วัตถุประสงค์ของเจ้าของผลงานหรือผู้ออกแบบ การจัดวางเพื่อให้เกิดเอกภาพสามารถทำให้หลายวิธีเช่น การใช้สีรวมส่วนย่อยให้เป็นส่วนใหญ่ การแสดงขอบเขต หรือการกำหนดองค์ประกอบให้เป็นรูปแบบอย่าง เดียวกันโดยใช้เส้น สี รูปร่าง พื้นผิว ที่ว่างเป็นต้น การสร้างเอกภาพสามารถทำได้ 3 วิธีคือ

- 1) จัดองค์ประกอบให้อยู่สอดคล้องกัน ใกล้ชิดกัน
- 2) จัดองค์ประกอบให้อยู่บนเส้น ทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง
- 3) จัดองค์ประกอบให้มีความซ้ำกัน

1.4 จุดหมายของการออกแบบ

- 1) เพื่อสื่อความหมายกับผู้บริโภค งานออกแบบสามารถสื่อสารความคิดของผู้ออกแบบสู่ผู้บริโภคผ่านทาง เส้น รูปทรง สี วัสดุ ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจในงานออกแบบนั้นๆ
- 2) เพื่อตอบสนองผู้บริโภค งานออกแบบที่ดีต้องตอบสนองผู้บริโภคทั้งทางด้านประโยชน์ใช้สอย ความพึงพอใจ และด้านอื่นๆ
- 3) เพื่อสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของการออกแบบที่เคยมีมาในอดีต เพื่อให้เกิดการตัดสินใจเลือกซื้อของผู้บริโภค

1.5 ประโยชน์ของการออกแบบ

- 1) เพื่อให้เกิดเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์และความรู้สึกของผู้ออกแบบให้ผู้อื่นทราบและเข้าใจ ผ่านทางเส้นสี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว เป็นต้น
- 2) เป็นการช่วยในการวางรูปหรือโครงสร้างให้เหมาะสมตลอดจนการใช้สอยด้วย
- 3) ช่วยให้ผู้พบเห็นเกิดความรู้สึกคล้อยตามความงาม
- 4) เป็นการทดลองคิดค้นเพื่อเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ทางด้านการออกแบบ

2.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์(E-BOOK)

ได้มีผู้ให้ความหมายของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไว้หลายความหมายได้แก่ เป็นคำเฉพาะที่ใช้สำหรับผลิตภัณฑ์ที่เป็นสิ่งพิมพ์ด้านอิเล็กทรอนิกส์และมัลติมีเดีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ที่เป็นแผ่นจานข้อมูลเสียง (Optical disc) เช่น ซีดีรอม และซีดีไอ และเป็น ซอฟต์แวร์ (ในรูปของดิสก์ขนาด 8 ซม.) เป็นคำที่ใช้ในการอธิบายตัวอักษรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับหนังสืออยู่ในรูปแบบดิจิทัลโดยแสดงให้เห็นบนจอคอมพิวเตอร์ เป็นหนังสือถูกนำมาจัดพิมพ์ในรูปแบบดิจิทัลไม่บังคับการพิมพ์ และการเข้าเล่ม แผ่นซีดีรอมสามารถจัดเก็บข้อมูลได้จำนวนมากในรูปแบบของตัวอักษร ทั้งลักษณะภาพ ดิจิตอล ภาพอนิเมชัน วิดีโอ ภาพเคลื่อนไหวต่อเนื่อง คำพูด เสียงดนตรี และเสียงอื่นๆ ที่ประกอบตัว อักษรเหล่านั้น มูลค่าของการจำลองลงบนแผ่นจานข้อมูลเสียง (Optical disc) เพียงแค่เป็นเศษส่วน ของการจัดพิมพ์และการทอหนังสือในขณะที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการ์ดแวร์ในการอ่านหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ และขณะนี้มีราคาหลายระดับ ลักษณะของซอฟต์แวร์ที่เพิ่มเป็นแบบไฮเปอร์มีเดีย (Hypermedia) สามารถแสดงผลของการค้นหาตัวอักษรได้ เชื่อมต่อกับไฮเปอร์เท็กซ์ มีคำแนะนำที่สามารถอธิบายศัพท์เป็นระบบออนไลน์ และอาจมีหมายเหตุตรงขอบ เป็นต้น

2.1 วิวัฒนาการของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ได้มีการกล่าวถึงประวัติความเป็นมาหรือวิวัฒนาการของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไว้ว่าความคิดในเรื่องหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ปรากฏในนิยายทางวิทยาศาสตร์มาตั้งแต่ภายหลังปี ค.ศ. 1940 เป็นหลัก การใหม่ของคอมพิวเตอร์ตามแบบแผน IBM มีผลิตภัณฑ์ คือ Book Master เนื้อหาหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ในปี 1980 และก่อนปี 1990 ในช่วงแรก มี 2 ส่วน คือ เรื่องเกี่ยวกับคู่มือ

อ้างอิง และการ ศึกษาบัณฑิต งานที่เกี่ยวกับอ้างอิงมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิตและการเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ พร้อม ๆ กับการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ซับซ้อน เช่น Silicon Graphics , Novell และผู้ผลิตได้ผลิตคู่มือ Dynatext ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 12 ชื่อ ตามรูปแบบเทคโนโลยีของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และในช่วงสิบปีมานี้ก็ให้เห็นความพยายามที่จะนำผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกับเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาจำหน่ายในโลกแห่งความจริง แต่ส่วนมากก็ล้มเหลว แต่ก็มีบ้างที่ยังพออยู่ในตลาด เช่น Book man หรือ Franklin Bookman ซึ่งการใช้งานยังคงห่างไกลที่จะเข้ามาเชื่อมโยงในตลาดกระแสแมนสตีมได้ ปัญหา ของอุปกรณ์เหล่านี้ก็คือ จอภาพขนาดเล็กที่สามารถอ่านออกได้ยาก อายุการใช้งานแบตเตอรี่ที่ค่อนข้าง สั้น อีกทั้งไม่มีเทคโนโลยีในการแปลงรหัส (encryption) เพื่อป้องกันข้อมูลของผู้พิมพ์ในเรื่องของ ลิขสิทธิ์ของตัวอักษร อีกทั้งวิธีจัดจำหน่ายและแสดงผลต่างๆ กันก็ยังไม่สะดวกต่อผู้ใช้ อย่างเช่นการใช้ แผ่นซีดีรอมหรือดิสก์บรรจุแฟ้มวงจรถืออิเล็กทรอนิกส์ พัฒนาการอันหนึ่งที่ได้เข้ามามีส่วนช่วยให้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เกิดการรุดหน้าเร็วขึ้นจน สามารถบรรลุผลในการเป็นหนังสือที่สมบูรณ์แบบก็คือ แล็ปท็อปคอมพิวเตอร์ นั่นก็คือ การนำบางส่วน ของแล็ปท็อป เช่น สกรีน มาใช้ในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญก็คือ ในระยะเมื่อไม่กี่ปีมานี้ราคาของ ส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์ได้ลดลงไปมาก จนทำให้การผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีคุณภาพสูง นอก จากนี้การบูมของอินเทอร์เน็ตก็ได้เข้ามาทำให้มนุษย์สามารถส่งสิ่งที่ เป็นเอกสารหรือหนังสือได้คราวละ มาก ๆ โดยอาศัยอินเทอร์เน็ตและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อย และไม่ต้องมีดิสก์เก็ตหรือการ์ดสำหรับการใช้ ในการเก็บข้อมูล เช่น นวนิยาย หรือเอกสารตำราในกรณีที่มีผู้เกรงว่าจะมีการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการ อาศัยไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือในการรับส่งหนังสือ ตำรา หรือนวนิยายนั้น ก็สามารถป้องกัน ได้ด้วยการใช้รหัส (encryption) เพื่อไม่ให้บรรดาผู้ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถเข้าไปรษณีย์ อิเล็กทรอนิกส์ในการแจกจ่ายเนื้อหาในหนังสือนวนิยายหรือตำรา โดยไม่ต้องไปซื้อหามา อนึ่ง หนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ก็ได้อาศัยหลักการที่ว่า จะนำเทคโนโลยีที่มีความบางเบาหลายๆ มาใช้ เช่น สกรีน โดยจะละ ทิ้งทุกสิ่งในแล็ปท็อปที่มีน้ำหนักมาก เช่น โปรเซสเซอร์แบบเฮฟวีดีวดี งานพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จึงได้มุ่งหนักไปในเรื่องของความบางเบาและการพิมพ์ทุกอย่างลงบนแผ่นพลาสติกหรือสิ่งอื่นใดที่จะนำ มาทำหน้าที่คล้ายกับกระดาษให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อันหมายถึงการพิมพ์ตั้งแต่สิ่งที่ เป็นวงจรถ่าง อิเล็กทรอนิกส์ จนถึงสิ่งอื่นๆ เช่น หน่วยความจำสำรอง (ภายในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จะไม่มีซีพียู) ลงบนแผ่นบางๆ ที่จะทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อันเนื่องมาจากต้องการประหยัดน้ำหนัก นอกจากนี้ลักษณะที่กล่าวมาของไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ก็ยังมีส่วนที่เรียกว่าเนื้อหาด้วยซึ่งเนื้อหา

ในที่นี้ได้มีกล่าวไว้ว่า เนื้อหา (content) เป็นเครื่องมือที่สามารถใช้ประโยชน์บนเครือข่ายมีความสามารถ ในการส่งสัญญาณเสียง การแพร่กระจายของวัสดุ

2.2 ประเภทของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แบ่งออกเป็น 10 ประเภท ดังนี้คือ

2.2.1 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือแบบตำรา (Textbooks) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รูปหนังสือปกตีที่พบเห็นทั่วไป หลักหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ชนิดนี้สามารถกล่าวได้ว่าเป็นการแปลงหนังสือจากสภาพสิ่งพิมพ์ปกติเป็นสัญญาณดิจิทัล เพิ่มศักยภาพเดิมการนำเสนอ การปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้อ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ด้วยศักยภาพของคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน เช่น การเปิดหน้าหนังสือ การสืบค้น การคัดเลือก เป็นต้น

2.2.2 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แบบหนังสือเสียงอ่าน มีเสียงคำอ่าน เมื่อเปิดหนังสือจะมีเสียงอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทเหมาะสำหรับหนังสือเด็กเริ่มเรียน หรือหนังสือฝึกออกเสียง หรือฝึกพูด (Talking Book1) เป็นต้น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ชนิดนี้เป็นการเน้นคุณลักษณะด้านการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นตัวอักษรและเสียงเป็นคุณลักษณะหลัก นิยมใช้กับกลุ่มผู้อ่านที่มีระดับลักษณะทางภาษาโดยเฉพาะด้านการฟังหรือการอ่านค่อนข้างต่ำเหมาะสำหรับการเริ่มต้นเรียนภาษาของเด็ก ๆ หรือผู้ที่กำลังฝึกภาษาที่สอง หรือฝึกภาษาใหม่ เป็นต้น

2.2.3 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือภาพนิ่ง หรืออัลบั้มภาพ (static Picture Books) เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่มีคุณลักษณะหลักเน้นจัดเก็บข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบภาพนิ่ง (static picture) หรืออัลบั้มภาพเป็นหลัก เสริมด้วยการนำศักยภาพของคอมพิวเตอร์มาใช้ในการนำเสนอ เช่น การเลือกภาพที่ต้องการ การขยายหรือย่อขนาดของภาพของคอมพิวเตอร์มาใช้ในการนำเสนอ เช่น การเลือกภาพที่ต้องการ การขยายหรือย่อขนาดของภาพหรือตัวอักษร การสำเนาหรือการถ่ายโอนภาพ การแต่งเติมภาพ การเลือกเฉพาะส่วนของภาพ (cropping) หรือเพิ่มข้อมูล เชื่อมโยงภายใน (Linking information) เช่น เชื่อมข้อมูลอธิบายเพิ่มเติม เชื่อมข้อมูลเสียงประกอบ เป็นต้น

2.1.4 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แบบหนังสือภาพเคลื่อนไหว (Moving Picture Books) เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เน้น การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบภาพวิดีโอ (Video Clips) หรือภาพยนตร์สั้น ๆ (Films Clips) ผสมกับข้อมูลสนเทศที่อยู่ในรูปตัวหนังสือ (Text Information) ผู้อ่านสามารถเลือกชมศึกษาข้อมูลได้ ส่วนใหญ่นิยมนำเสนอข้อมูลเหตุการณ์ ประวัติศาสตร์ หรือเหตุการณ์สำคัญ เช่น ภาพเหตุการณ์สงครามโลก ภาพการกล่าวสุนทรพจน์ของบุคคลสำคัญ ๆ ของโลกในโอกาสต่าง ๆ ภาพเหตุการณ์ความสำเร็จหรือสูญเสียของโลก เป็นต้น

2.1.5 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือสื่อประสม(Multimedia)เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เน้นเสนอข้อมูลเนื้อหาสาระ ในลักษณะแบบสื่อผสมระหว่างสื่อภาพ (Visual Media) เป็นทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวกับสื่อประเภทเสียง (Audio Media)ในลักษณะต่าง ๆ ผสมกับศักยภาพของคอมพิวเตอร์อื่นเช่นเดียวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว

2.1.6 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือสื่อหลากหลาย (Polymedia books) เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อประสม แต่มีความหลากหลายในคุณลักษณะด้านความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลภายในเล่มที่บันทึกในลักษณะต่าง ๆ เช่น ตัวหนังสือภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียงดนตรี และอื่น ๆ เป็นต้น

2.1.7 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือเชื่อมโยง (Hypermedia Book) เป็นหนังสือที่มีคุณลักษณะสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสาระภายในเล่ม (Internal Information Linking) ซึ่งผู้อ่านสามารถคลิกเพื่อเชื่อมไปสู่เนื้อหาสาระที่ออกแบบเชื่อมโยงกันภายใน การเชื่อมโยงเช่นนี้มีคุณลักษณะเช่นเดียวกับบทเรียนโปรแกรมแบบแตกกิ่ง (Branching Programmed Instruction)นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งเอกสารภายนอก (External or Information Sources) เมื่อเชื่อมต่อระบบอินเตอร์เน็ต

2.1.8 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสืออัจฉริยะ (Intelligent Electronic Books) เป็นหนังสือประสม แต่มีการใช้โปรแกรมขั้นสูงที่สามารถมีปฏิกริยา หรือ ปฏิสัมพันธ์ กับผู้

อ่านเสมือนหนังสือมีสติปัญญา (อัจฉริยะ) ในการไตร่ตรอง หรือคาดคะเนในการโต้ตอบ หรือปฏิบัติกับผู้อ่าน

2.1.9 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อหนังสือทางไกล (Telemedia Electronic Books) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้มีคุณลักษณะหลักต่าง ๆ คล้ายกับ Hypermedia Electronic Books แต่เน้นการเชื่อมโยงกับแหล่งข้อมูลภายนอกผ่านระบบเครือข่าย (Online Information Sources) ทั้งที่เป็นเครือข่ายเปิด และเครือข่ายเฉพาะสมาชิกของเครือข่าย

2.1.10 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือไซเบอร์สเปซ (Cyberspace books) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้มีลักษณะเหมือนกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์หลาย ๆ แบบที่กล่าวมาแล้วผสมกัน สามารถเชื่อมโยงแหล่งข้อมูลทั้งจากแหล่งภายในและภายนอก สามารถนำเสนอข้อมูลในระบบสื่อที่หลากหลาย สามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้อ่านได้หลากหลาย

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาวไทยภูเขาต่างๆ

ในประเทศไทยมีประชากรอาศัยตามพื้นที่ต่างๆ ทั้งที่ราบลุ่มจนถึงเทือกเขา ผู้คนที่อาศัยอยู่ตามภูเขาซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนาม " ชาวเขา " ผู้คนเหล่านี้อาศัยอยู่ตามเขตชายแดนของ 5 ประเทศ คือ พม่า ลาว เวียดนาม ไทย และจีน โดยผู้ศึกษาได้ให้ความสนใจกับชนเผ่าในประเทศไทย โดยเน้นกับ 6 เผ่าใหญ่ที่สุดในไทย ซึ่งได้แก่

3.1 กะเหรี่ยง หรือ ปกาเกอญอ

3.2 ม้ง หรือ แม้ว

3.3 อาข่า หรือ อีเก้อ

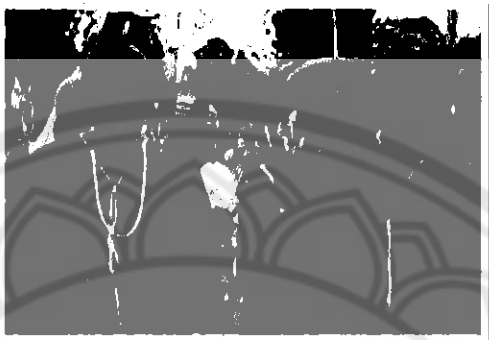
3.4 ลานู หรือ มูเซอ

3.5 ลีซู หรือ ลีซอ

3.6 เมี่ยน หรือ เย้า

3.1 กะเหรี่ยง หรือ ปากกะญอ

3.1.1 ข้อมูลทั่วไป

ภาพ9 ชาวกระเหรี่ยง

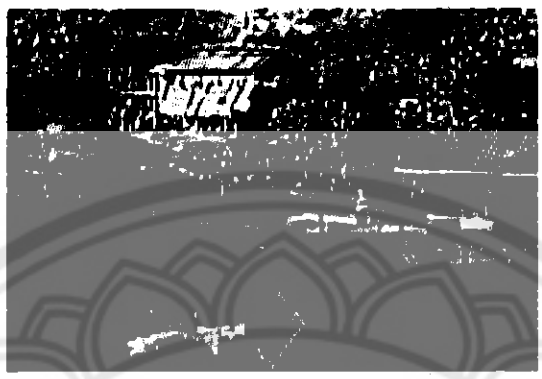
ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/karen.html>

กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่จัดได้ว่ามีหลายเผ่าพันธุ์ หลายภาษา มีการนับถือศาสนาที่ต่างกัน แต่กะเหรี่ยงดั้งเดิมจะนับถือผี เชื้อเรื่องต้นไม้ป่าใหญ่ ภายหลังหันมานับถือพุทธ คริสต์ เป็นต้น กะเหรี่ยง มีถิ่นฐานตั้งอยู่ที่ประเทศพม่า แต่หลังจากถูกรุกรานจากสงคราม จึงมีกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ประเทศไทย กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย กะเหรี่ยงสะกอ หรือที่เรียกนามตัวเองว่า ปากะญอ หมายถึงคน หรือมนุษย์นั่นเอง กะเหรี่ยงสะกอเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง โดยมีชนชั้นนำเป็นผู้คิดค้นดัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่า ผสมภาษาโรมันกลุ่มนี้หันมานับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่ กะเหรี่ยงโปว์นั้นเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างเคร่งครัดในประเพณี อาศัยอยู่มากที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และแถบตะวันตกของประเทศไทย คือ กะเหรี่ยงบเว อาศัยอยู่มากที่อำเภอขุนยวม แม่ฮ่องสอน ส่วนปะโอ หรือตองสูก็มีอยู่บ้าง แต่พบน้อยมากในประเทศไทย

3.1.2 ภาษา

กะเหรี่ยงแต่ละเผ่ามีภาษาพูด และภาษาเขียนเป็นของตนเองโดยการดัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่า ผสมอักษรโรมัน

3.1.3 วิถีชีวิต และลักษณะบ้านเรือน

ภาพ10 ลักษณะบ้านเรือนของกะเหรี่ยง

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/karen.html>

3.1.4 วิถีชีวิตด้านอาชีพ

คืออาชีพที่เป็นอิสระ กะเหรี่ยงดั้งเดิมส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา อยู่ตามป่าตามเขา ปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล ส่วนสัตว์เลี้ยงก็จะเลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาหารมากกว่าการค้าขาย ใช้ชีวิตแบบพึ่งพาพึ่งน้ำอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่

3.1.5 ลักษณะบ้านเรือน

ลักษณะบ้านเรือนของกะเหรี่ยงนั้นนิยมสร้างเป็นบ้านยกพื้นสูง มีชานบ้าน บางส่วนก็ตั้งบ้านเรือนบนที่ราบเช่นเดียวกับชาวพื้นราบทั่วไป แต่ส่วนใหญ่แล้วชาวกะเหรี่ยงจะตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งถาวร ไม่ย้ายถิ่นบ่อยๆ

3.1.6 วัฒนธรรมประเพณี

ชาวกะเหรี่ยงมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี บวงสรวงดวงวิญญาณ ด้วยการต้มเหล้า หม่าไก่ – แกง และมัดมือผู้ร่วมพิธีด้วยฝ้ายดิบ ซึ่งเกี่ยวโยงกัน ประเพณีอื่นๆ ได้แก่

1) ประเพณีปีใหม่

โดยหัวหน้าหมู่บ้านจะเป็นผู้ระบุวันล่วงหน้า ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีปีใหม่ในแต่ละ

ละปีไม่ตรงกัน เพราะเป็นพิธีที่หมายถึงการเริ่มต้นของฤดูกาลการเกษตร และ
อยู่เย็นเป็นสุข

3.1.7 ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

เดิมชาวกะเหรี่ยงนับถือผี มีการบวงสรวงและเซ่นสังเวยอย่างเคร่งครัด ภายหลังหันมา
นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์มากขึ้น แต่ก็ยังคงความเชื่อเดิมอยู่ไม่น้อย เช่น ความ
เชื่อเรื่องขวัญหรือการทำกิจกรรมต่างๆ จะต้องมีการเซ่นเจ้าที่เจ้าทาง และบอกกล่าวบรรพ
ชนให้ขุดหนูนค้ำจุน ช่วยให้กิจการงานนั้นๆ เจริญก้าวหน้า ทำเกษตรกรรมได้ผลผลิตดี ให้
อยู่เย็นเป็นสุข ปกป้องคุ้มครองดูแล และยังเป็นการขอขมาอีกด้วย

ภาพ 11 พิธีทำขวัญให้ควาย

ที่มา : www.Babyshopathome.com

1) กีบะหน้าจี้ (ปวาเกอญอ) หรือ พิธีทำขวัญให้ควาย

พิธีกรรมนี้ทำเฉพาะครอบครัวที่มีควายเท่านั้น และทำกันปีละครั้งเมื่อเสร็จจากฤดูไถ
หว่านของแต่ละปี ส่วนใหญ่วันที่ประกอบพิธีกรรมจะทำในวันพฤหัสบดี แต่ต้องทำ
ก่อนที่จะหมดฤดูฝนในปีนั้นๆ ครอบครัวที่มีควายจะนัดหมายให้ลูกของตัวเองกลับมา
แม้ว่าจะไปทำงานหรือเรียน ก็ต้องกลับมาทำพิธีนี้ แต่ถ้าหากว่าคนอื่นที่ไม่ได้รับคัดเลือก
ไปทำพิธี มีความเชื่อว่าจะทำให้ควายสุขภาพไม่ดี ตาบอด ไม่มีลูก เป็นโรค ล้ม
ตายไป สำหรับคนที่จะทำพิธีนั้นจะต้องผ่านการคัดเลือก โดยคนที่มีความรู้ในการทำ
ทำนาย ซึ่งการทำนายนี้มักจะใช้ข้าวสาร ไปไม้ ไข่ กระจูดไก่หรือบางทีก็ดูลายมือ หลัง
จากที่ได้ทราบผลการทำนายซึ่งผู้ที่ได้รับการคัดเลือกนั้น อาจเป็นเพศชายหรือหญิง

1.6729633

สำนักหอสมุด

ก็ได้ โดยความเชื่อในเรื่องการทำขวัญให้ควายนั้น ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า เพราะความเป็นสัตว์ที่มีพระคุณและผูกพันกันมานาน การทำขวัญให้ควายเป็นการแสดงความรัก ขอบคุณ ขอโทษกรรม ตลอดจนถึงการอวยพรให้ควายมีสุขภาพแข็งแรง มีลูกดก ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมาเยือน

การทำพิธีกรรม เริ่มจากเตรียมเครื่องเซ่นให้พร้อม สำหรับไก่ 1 คู่ (ต้องฆ่าและต้มมาเรียบร้อยแล้ว) หลังจากนั้นผู้ประกอบพิธีกรรมก็จะถือเครื่องเซ่น ไปยังคอกที่มีควายไว้ จากนั้นก็เอาวงฝ้ายที่เตรียมไว้เท่าจำนวนควายของตัวเองที่มีอยู่ไปคล้องที่เขาควายทั้งสองข้างของแต่ละตัว จนครบทุกตัว ถัดจากนั้นก็เอาเทียนไปสอดติดกับเขาควาย ที่เอาฝ้ายคล้องไว้ก่อนแล้ว หลังจากนั้นก็โปรยข้าวสาร และประพรมน้ำขมิ้นส้มป่อย ระหว่างที่ประพรมน้ำขมิ้นส้มป่อย ผู้เป็นพ่อจะสวดตามไปด้วย ขั้นตอนสุดท้ายคือรินเหล้าให้ควาย อาจเทราดบนหัวควายก็ได้ เป็นอันเสร็จพิธี สำหรับไก่ที่นำมาประกอบพิธีกรรมนั้น ก็เอาไปทำกินในครอบครัว และเชิญญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านที่สนิทกันมาร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน

2) "ถางซีโกงย" หรือ พิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายโรคภัยไข้เจ็บออกจากหมู่บ้าน

พิธีกรรมและความเชื่อของกะเหรี่ยงมีอยู่หลายพิธี แต่พิธีกรรมที่ทำสำหรับชาวบ้านทั้งหมู่บ้านก็เห็นจะมีอยู่พิธีเดียวคือพิธี "ถางซีโกงย" ซึ่งมีที่มาจากความเชื่อว่า หากชาวบ้านเจ็บป่วยพร้อมกันหลายๆ คน โดยไม่รู้สาเหตุของอาการป่วยนั้น และหรือความเชื่อที่ว่าสิ่งอัปมงคลเข้ามาในหมู่บ้าน ยกตัวอย่างเช่น หากไก่ป่าบินเข้ามาในหมู่บ้านก็จะเชื่อว่าเป็นลางไม่ดี ผู้นำและผู้อาวุโสของหมู่บ้านก็จะปรึกษากันเพื่อหาวิธีรักษาและป้องกัน เมื่อหาวิธีจนได้ข้อสรุปแล้ว จึงกำหนดวันเพื่อทำพิธี ซึ่งกำหนดให้เป็นวันอังคารของเดือนไหนก็ได้ในปีที่เห็นว่ามีคนในหมู่บ้านเจ็บป่วยพร้อมกันมากจนผิดปกติ การทำพิธีกรรมนี้ ต้องทำวันอังคารเท่านั้นเพราะเชื่อว่าเป็นวันแรง

การทำพิธีกรรม เริ่มจากชาวบ้านจะช่วยกันสานตะแกรงขึ้นมา 4 ใบ ที่บ้านของผู้นำประกอบพิธีกรรม เมื่อสานตะแกรงเสร็จแล้ว ชาวบ้านจะนำไปแขวนไว้กลางลานบ้าน ผู้นำในลักษณะเรียงต่อกัน หลังจากนั้นชาวบ้านจะนำเครื่องประกอบพิธีกรรมห่อไว้ในใบสัก แล้วนำไปวางบนตะแกรงทั้งสี่ใบนั้น เมื่อถึงเวลา ซึ่งตามประเพณีแล้วจะกำหนดเวลาให้เป็นช่วงเย็นของวัน เมื่อถึงเวลา ผู้นำและผู้อาวุโสของหมู่บ้านจะเริ่มสวดขับไล่สิ่งชั่วร้าย โรคภัยไข้เจ็บ สิ่งอัปมงคลต่างๆ ให้ออกไปจากหมู่บ้าน เมื่อสวด

เสร็จแล้วผู้นำและผู้อาวุโสที่สวดจะถ่มน้ำลายลงในตะแกรงทั้งสี่ใบ หลังจากนั้นลูกบ้านคนอื่นๆ ทั้งหมดก็จะทยอยกันมาถ่มน้ำลายลงบนตะแกรงทั้งสี่จนครบทุกคน ส่วนผู้ที่ไม่ได้มาร่วมพิธีกรรม ก็จะถ่มน้ำลายลงบนสำลี แล้วฝากให้คนในครอบครัวที่สามารถไปร่วมพิธีได้นำไปทิ้งบนตะแกรงทั้งสี่ เมื่อลูกบ้านร่วมพิธีเสร็จทุกคนแล้ว ก็จะมีตัวแทนของคนในหมู่บ้านช่วยกันหามตะแกรงทั้งสี่ใบนั้นไปทิ้งไว้ที่ทิศทั้งสี่ของหมู่บ้าน ระหว่างที่นำตะแกรงออกไป ผู้นำและผู้อาวุโสจะใช้ชี้เก้าไปรยตามหลังตัวแทนก่อนที่จะออกจากบริเวณพิธี ด้วยเชื่อว่าชี้เก้านั้นจะบังสิ่งชั่วร้าย อัปมงคลต่างๆ ไม่ให้ย่างกรายเข้าในหมู่บ้านอีกต่อไป

3) นีซอโค่ หรื พิธีขึ้นปีใหม่

วันขึ้นปีใหม่ ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า นีซอโค่ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนมกราคมของทุกปี ซึ่งจะตรงกับช่วงหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว วันขึ้นปีใหม่จะจัดปีละครั้งเท่านั้น เป็นวันที่สำคัญวันหนึ่งของชาวกะเหรี่ยง เพราะเหล่าญาติพี่น้องที่ได้แต่งงาน หรือจากบ้านไปทำงานที่อื่น จะกลับมาร่วมงานปีใหม่อันอย่างถ้วนหน้า

การทำพิธีกรรม เริ่มจากจัดเตรียมขนมหลายชนิด เช่น ข้าวเหนียวต้ม ข้าวปึก ข้าวหลาม เพื่อวันรุ่งขึ้นจะถวายแด่เทพเจ้า เตรียมเหล้า สำหรับประกอบพิธีและดื่มร่วมกัน ตกกลางคืนของก่อนวันขึ้นปีใหม่ ผู้นำศาสนาที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า "ฮีโซ" จะทำการเรียกเหล่าชาวบ้านมาชุมนุม ณ แต่ละบ้านจะส่งตัวแทนบ้านละหนึ่งคน คือหัวหน้าครอบครัว (ต้องเป็นผู้ชาย) ตอนไปชุมนุมจะต้องเตรียมเหล้า บ้านละหนึ่งขวด ไปยังบ้านของผู้นำศาสนา (ฮีโซ) ด้วย เมื่อมาพร้อมกันทั้งคน และเหล้าแล้ว ฮีโซจะเริ่มทำพิธีกรรมพิธีกรรมนี้ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า พิธีกินหัวเหล้า (เอาะซีโค) โดยตอนแรกจะนำขวดเหล้ามารวมกัน โดยฮีโซจะทำการอธิษฐาน จากนั้นจะรินเหล้าลงในแก้ว แล้วให้คนที่มาร่วมพิธีดื่ม วิธีการดื่มคือ เอาขวดแรกของคนที่มาถึงก่อน ฮีโซจะเอามาเทลงแก้ว แล้วฮีโซจะจิบเป็นคนแรก จากนั้นก็ให้คนต่อไปจิบต่อ จิบเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนครบทุกคนที่มาร่วมงาน แล้ววนกลับมาถึงคิวฮีโซ ฮีโซจะทำการเททิ้งพร้อมอธิษฐานให้พรแก่เจ้าบ้านและครอบครัวของเจ้าของเหล่าขวดที่ได้เทไปแล้ว จะทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนครบทุกขวดของทุกบ้านที่มาร่วมงาน บางครั้งบางทีหมู่บ้านไหนที่มีหลังคาเรือนเยอะ อาจทำถึงเข้าเลขก็ว่าได้

เข้าวันขึ้นปีใหม่ ชาวกะเหรี่ยงจะตื่นแต่เช้าแล้วมาสาหมู ฆ่าไก่ เพื่อจะนำมาประกอบพิธีในวันรุ่งเช้า โดยเริ่มจากการนำไก่ที่ฆ่าแล้ว พร้อมเหล้าหนึ่งขวดมาตั้งที่ขันโตก เพื่อจะประกอบพิธีมัดข้อมือ หรือเรียกขวัญของลูกหลานในแต่ละบ้านโดยผู้เฒ่าผู้แก่ในครอบครัวจะเป็นผู้ประกอบพิธีนี้ เวลานี้สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะอยู่กันครบหน้า (คล้ายๆ กับการรดน้ำดำหัว) ผู้เฒ่าผู้แก่เริ่มมัดข้อมือลูกหลาน โดยจะนำไม้มาเคาะที่ขันโตก เพราะเชื่อว่า เป็นการเรียกขวัญของลูกหลานให้กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว จากนั้นก็มัดข้อมือพร้อมอธิษฐานให้พร ในคำอธิษฐานนั้น จะกล่าวให้ทุกคนในครอบครัวอยู่ดีมีสุข หลุดพ้นจากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง หลังจากมัดข้อมือเสร็จแล้วจะรับประทานอาหารร่วมกัน พอรับประทานอาหารเสร็จ ก็จะออกตระเวนไปตามบ้านของแต่ละบ้านแต่ละครอบครัว เพื่อกินสังสรรค์กัน พร้อมรินเหล้าเพื่ออธิษฐาน และอวยพรให้ซึ่งกันและกัน จากนั้นจะเดินทางไปกินเหล้าทุกๆ บ้านในหมู่บ้าน และอวยพรให้ทุกบ้านมีแต่ความสุขไปด้วย พิธีขึ้นปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงนั้น จะมีวันที่สำคัญที่สุด คือ วันแรก ส่วนวันอื่นๆ แล้วแต่ว่าอยากกินถึงวันไหน ซึ่งแล้วแต่แต่ละหมู่บ้านที่ได้จัดขึ้น หลังจากพิธีขึ้นปีใหม่ "นี่ขอโค" เรียกร้อยแล้วก็เป็นช่วงเวลาที่จะต้องเริ่มต้นวิถีการทำมาหากินของปีถัดไป

ที่กล่าวมาทั้งหมดคือกะเหรี่ยงพุทธ หรือ "เออะ แคะ" นอกจากนี้ยังมีกะเหรี่ยงอีกกลุ่มคือ กะเหรี่ยงคริสต์ กะเหรี่ยงคริสต์จะมีพิธีกรรมที่คล้ายๆ กัน แต่จะทำในแบบ ศาสนาของตนเอง คือเข้าโบสถ์ อธิษฐานเสร็จ จะทานเข้าร่วมกัน จากนั้นจะมีการประมูลราคาข้าวของของแต่ละบ้านที่นำมาประมูลร่วมกัน หลังจากประมูลราคาสิ่งของเสร็จ ก็จะมีการจัดกลุ่มแข่งกีฬาพื้นบ้านชนิดต่างๆ ตกเย็นมีการแสดงละครสร้างความบันเทิง จะไม่มีการกินเหล้า หรือเมามายในวันนี้ จากนั้นก็จะแยกย้ายกันกลับบ้านของตนเอง ในช่วงนี้จะมีการอธิษฐานทุกคืนจนครบ 7 คืน จึงจะถือว่าสิ้นสุดพิธีขึ้นปีใหม่

4) วันอีสเตอร์

วันอีสเตอร์เป็นวันที่พระเจ้าทรงเป็นขึ้นมาจากความตาย ซึ่งมีหลักการนับวัน และเวลาอยู่ในช่วงวันอาทิตย์ หลังพระจันทร์เต็มดวงของวันที่ 21 เดือนมีนาคมของทุกๆ ปี ตามหลักที่พระคัมภีร์ที่ได้บัญญัติไว้ จึงทำให้เกิดความเชื่อในเรื่องวันอีสเตอร์ เชื่อกันว่าพระเยซูยอมให้ทหารโรมันแห่งชนชาติอิสราเอลตรึงพระองค์บนไม้กางเขน เพื่อถ่าบาปให้กับมนุษยโลก หลังจากที่พระองค์สิ้นพระชนม์ลงพระศพของพระองค์ถูกเคลื่อน

ย้ายเก็บไว้ในอุโมงค์ ก่อนที่จะนำไปฝัง หลังพระองค์สิ้นพระชนม์ได้สามวันพระองค์ได้ฟื้นคืนชีพในเช้ามีดของวันอาทิตย์

เหตุผลเชื่อกันว่าช่วงเวลาที่พักของพระองค์ได้ถูกเก็บไว้ในอุโมงค์ มารีย์ หญิงสาวมัคดาลา และสะโลเมเป็นสาวกของพระเยซู หญิงเหล่านี้จะตื่นแต่เช้ามีด เพื่อที่จะนำน้ำมันหอมมารินลงบนพระศพของพระองค์ เป็นการช่วยรักษาศพให้คงสภาพไม่เน่าเปื่อย ฉะนั้น เมื่อถึงวันอีสเตอร์คนปากาจะตื่นแต่เช้ามีด เพื่อที่จะไปยังสุสานของแต่ละครอบครัว จะนำดอกไม้เตรียมไว้นำไปเคารพศพของบรรพชนของตนเอง เมื่อทุกคนทำธุระของตัวเองเสร็จ ทุกคนในหมู่บ้านมาครบ อาจารย์ศาสนาจะเป็นผู้ริมห่อผ้าเปิด และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

5) กิจกรรมความหาไข

เป็นกิจกรรมที่เพลิดเพลิน เด็กๆ จะชอบเป็นพิเศษ เป็นกิจกรรมที่น่ารักอบอุ่น จะเห็นความพยายามของทุกคนที่ตั้งใจที่หาไขที่ซ่อนไว้ตามจุดต่างๆ บริเวณสุสานกิจกรรมนี้มีมาช้านานเป็นกิจกรรมที่สนุก และแฝงไปด้วยคติสอนใจ ความหมาย และที่มาที่ไปเล่ากันว่า มีแกะอยู่หนึ่งร้อยตัว แล้ววันหนึ่งมีแกะที่หลงหายไปหนึ่งตัว ซึ่งเป็นตัวที่เกเรและเจ้าชองรักมากจึงออกตามหาจนเจอ เมื่อเจอจึงเกิดความชื่นชมยินดี ฉะนั้นการหาไข จึงเปรียบเสมือนการหาแกะที่หลงหายไปหนึ่งตัวนั่นเอง ซึ่งเป็นตำนานที่บรรพบุรุษชาวปากาจะญอที่นับถือศาสนาคริสต์ ได้สืบทอดเป็นตำนานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่บัญญัติลงไว้ในพระคัมภีร์เพื่อเป็นสื่ออันสำคัญให้ลูกหลานได้ศึกษา และได้ปฏิบัติตาม ณ.เวลานี้เป็นระยะเวลาที่ร้อยกว่าปีที่มีการปฏิบัติกันมา และคาดหวังว่าจะมีสืบทอดกันไปในเจตนาที่งามตลอดไป

3.1.8 การแต่งกาย

กะเหรี่ยงในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโป และ อีก 2 กลุ่ม คือคะยา หรือบะเว และตองสู หรือพะโอ กะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ เหล่านี้มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน แต่การแต่งกายของแต่ละกลุ่มมีลักษณะเฉพาะของตนเองที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ฉะนั้นลักษณะการแต่งกายจึงเป็นส่วนหนึ่ง ที่สามารถบ่งชี้ให้เห็นได้ชัดเจนถึงเอกลักษณ์ของกะเหรี่ยงแต่ละที่ และแต่ละกลุ่ม การแต่งกายของเด็กและหญิงสาว จะเป็นชุดทรงกระสอบ ผ้าฝ้ายพื้นขาว ทอหรือปักประดับลวดลายใ้งดงาม ส่วนหญิงที่ไม่

ครอบครัวแล้วจะสวมเสื้อสีดำ น้ำเงิน และผ้าถุงสีแดงคนละท่อน ตกแต่งด้วยลูกเดือย หรือ ทอยกดอก ยกลาย สำหรับผู้ชายกะเหรี่ยงนั้นส่วนมากจะสวมเสื้อตัวยาวถึงสะโพก ตัวเสื้อจะมีการตกแต่งด้วยแถบสีไม่มีการปักประดับเหมือนเสื้อผู้หญิง ถุงกางเกงสะดอ นิยมใช้สร้อย ลูกปัดเป็นเครื่องประดับ และสวมกำไลเงินหรือตุ้มหู

ภาพ12 ลักษณะการแต่งกายของชนเผ่ากะเหรี่ยง

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/karen.html>

ปัจจุบันกลุ่มกะเหรี่ยงที่ยังคงสวมใส่เครื่องแต่งกายประจำเผ่าในวิถีชีวิตปกติ มีเพียงกลุ่มโป และสะกอเท่านั้น ส่วนกลุ่มคะยา และตองสูไม่สวมใส่ชุดประจำเผ่า ในชีวิตประจำวันแล้ว กะเหรี่ยงแต่ละกลุ่ม นอกจากจะมีการแต่งกายที่แตกต่างกัน กะเหรี่ยงกลุ่มเดียวกัน แต่อยู่ต่างพื้นที่ ก็มีลักษณะการแต่งกายไม่เหมือนกันด้วย เช่น กะเหรี่ยงโปแถบอำเภอแม่เสี้ยง จังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่งกายมีสีสันมากกว่าแถบจังหวัดเชียงใหม่ หญิงกะเหรี่ยงสะกอ แถบจังหวัดแม่ฮ่องสอน และอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ตกแต่งเสื้อมีลวดลายหลากหลาย และละเอียดมากกว่าแถบจังหวัดตาก หรือกะเหรี่ยงโปแถบจังหวัด กาญจนบุรี ก็มีลวดลายตกแต่งเสื้อผ้าแตกต่างจากภาคเหนือ อย่างสวยงามที่มีการนำแฟชั่นใหม่ๆ มาทำ ซึ่งมีลักษณะที่แปลก และแวกแนวออกไป เช่น ทำผ้าบุโตะที่มีลวดลายใหม่ๆ ที่ประยุกต์ และมีลายปักแบบลายไทย บ้างก็ทำสะไบ เพื่อขายออกยังมีลูกเล่นลวดลายอื่นๆ ที่เพิ่มอีกมากมายซึ่งเป็นไปตามยุคสมัย และการพัฒนาของเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามกลุ่มกะเหรี่ยงสะกอ และโปในทุกจังหวัดของประเทศไทย ยังคงรักษาลักษณะร่วมที่แสดงสถานะของหญิงสาว และหญิงแม่เรือน เช่นเดียวกัน คือ หญิงทุว้ยที่ยังไม่ได้แต่งงาน ต้องสวมชุดยาวสีขาว (เซ ควา) เมื่อแต่งงานแล้วจะต้องเปลี่ยนมาเป็นสวมใส่เสื้อสีดำ หรือที่เรียกว่า "เซ โม ซู" และ

ผ้าถุงคนละท่อนเท่านั้น ห้ามกลับไปสวมใส่ชุดยวสีขาวอีก ส่วนผู้ชายทั้งกลุ่มไป และสะกอบแถบภาคเหนือมักสวมกางเกงสีดำ และสีน้ำเงิน หรือกรมท่าในขณะที่แถบจังหวัดตาก และอำเภอลี่ จังหวัดลำพูน มักสวมใส่กางเกงลักษณะเสื้อผู้ชายวัยหนุ่มใช้สีแดงทุกกลุ่ม แต่มีลวดลายเล็กน้อย ต่างกัน การแต่งกายในโอกาสพิเศษ เช่น พิธีปีใหม่ พิธีแต่งงาน เน้นสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ จะเห็นชัดว่าชายหนุ่ม และหญิงสาวจะพิธีพิถันแต่งกายสวยงามเป็นพิเศษ

3.2 ม้ง หรือ แม้ว

3.2.1 ข้อมูลทั่วไป

ภาพ13 ชาวม้ง

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/hmong.html>

ม้ง หมายถึง อีสระชน เดิมอาศัยอยู่ในประเทศจีน ต่อมาชาวจีนเข้ามาปราบปราม เป็นเหตุให้อพยพลงมาถึงตอนใต้ของจีน และเขตอินโดจีน ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และตอนเหนือของประเทศไทย ประมาณพ.ศ. 2400 โดยมีสองกลุ่มได้แก่ ม้งน้ำเงินและม้งขาว ไม่ชอบให้เรียกว่าแม้ว โดยถือว่าเป็นการดูถูกเหยียดหยาม ประชากรของม้งในประเทศไทย มีมากเป็นอันดับ 2 รองจากกะเหรี่ยง ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามภูเขาสูง หรือที่ราบเชิงเขาในเขตพื้นที่จังหวัด เชียงราย พะเยา น่าน เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน แพร่ ลำปาง กำแพงเพชร เลย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และตาก

3.2.2 ภาษา

ภาษาม้งจัดอยู่ในสาขาเมี้ยว-เข้าจงตระกูลจีน-ทิเบตไม่มีภาษาเขียนแต่ใช้ตัวอักษรภาษาโรมัน มาใช้ ม้งไม่มีภาษาที่แน่นอน สอนใหญ่มักจะรับภาษาอื่นมาใช้พูดกัน เช่น ภาษาจีนยูนนาน ภาษาลาว ภาษาไทยภาคเหนือ เป็นต้น ซึ่งม้งทั้ง 3 เผ่าพูดภาษาคคล้ายๆ กัน คือ มีรากศัพท์ และไวยากรณ์ที่เหมือนกัน แต่การออกเสียงหรือสำเนียงจะแตกต่างกันเล็กน้อย ม้งสามารถใช้ภาษาเผ่าของตนเอง พูดคุยกับม้งเผ่าอื่นเข้าใจได้เป็นอย่างดี แต่ม้งไม่มีภาษาเขียนหรือตัวหนังสือ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันชาวม้งได้เขียน และอ่านหนังสือภาษาม้ง โดยการให้ตัวอักษรหนังสือละติน (Hmong RPA) เรื่องราวความเป็นมาต่างๆ ของม้ง จึงอาศัยวิธีการจำและเล่าสืบต่อกันมาเพียงเท่านั้น

3.2.3 วิถีชีวิต

ในอดีตนั้นม้งอาศัยอยู่ตามภูเขาอยู่ตามธรรมชาติ ม้งต้องตรากตรำทำงานหนักอยู่แต่ในไร่เท่านั้น ทำให้ม้งไม่มีเวลาที่จะดูแลตัวเองและครอบครัว ดังนั้นชีวิตความเป็นอยู่ของม้งจึงเป็นแบบเรียบง่าย เพราะคลุกคลีกับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่เท่านั้น ชีวิตประจำวันของม้งคือ จะทำไร่ ทำสวน และหารายได้เล็กน้อยเพื่อจุนเจือครอบครัว ส่วนเรื่องอาหารก็จะเป็นเรื่องเรียบง่าย

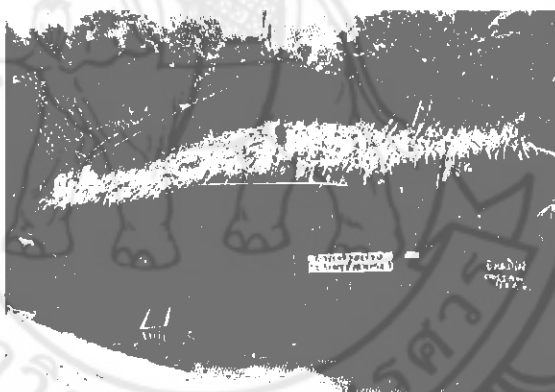

ภาพ14 วิถีชีวิตของชาวม้ง

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/hmong.html>

ในการกินอาหาร ม้งนิยมใช้ตะเกียบซึ่งรับมาจากธรรมเนียมจีน ส่วนเหล้าจะนิยมดื่มกันในงานเลี้ยงต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานเลี้ยงญาติ อาจเป็นญาติของภรรยาที่มาเยี่ยม

ฝ่ายญาติทางสามีจะต้องรินแก้วเหล้าแจก ครั้งละ 2 แก้ว โดยเชื่อกันว่าจะทำให้คู่สามีภรรยา อยู่ด้วยกันตลอดไป ก่อนจะดื่มเหล้าแต่ละคนจะพูดว่า "ผมจะดื่มเพื่อทุกคน" และจะต้องคว่ำ จอก หรือคว่ำแก้วเมื่อหมดแล้ว มั่งจะนิยมดื่มเหล้าครั้งเดียวหมดแก้ว มีการดื่มข้าวเหนียว หลายครั้ง ผู้ที่มีใช้นักดื่มย่อมจะทนไม่ได้ อาจขอให้บุคคลอื่นช่วยดื่มแทนก็ได้ เหล้าจะทำ กันเองในหมู่บ้าน ซึ่งทำจากข้าวโพด ข้าว หรือข้าวสาลี มั่งให้เกียรติแก่ผู้ชาย เพราะฉะนั้นผู้ หญิงจึงรับประทานอาหาร หลังผู้ชายเสมอ การประกอบอาหารของมั่งส่วนใหญ่จะเป็นใน ลักษณะการต้ม ทอด และมั่งยังมีความสามารถในการถนอมอาหาร ซึ่งในการถนอมอาหาร สามารถถนอมได้หลายแบบ เช่น การหมัก การดอง (ซึ่งปัจจุบันนี้ มั่งส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ ตะเกียบในการรับประทานข้าวแล้ว ส่วนใหญ่จะใช้ช้อนมากกว่า ซึ่งเมืองไทยแทบจะไม่พบ มั่งที่ใช้ตะเกียบในการทานข้าว แต่มั่งที่ประเทศลาวยังคงใช้ตะเกียบในการรับประทานข้าว อยู่)

ภาพ 15 บ้านชาวเผ่ามั่ง

ที่มา : http://images.thaiza.com/37/37_201004211535151.jpg

3.2.4 ลักษณะบ้านเรือน

ชนเผ่ามั่ง นิยมสร้างบ้านอยู่บนภูเขาสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมั่งบางกลุ่มจะมีการปลูก ผืนเป็นพืชหลัก แต่ในปัจจุบันนี้ มั่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ให้อพยพมาตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มเขา และยังมีมั่งบางกลุ่มก็ ยังคงตั้งรกรากอยู่บนดอย แต่ไม่ลึก การคมนาคมพอที่จะเข้าไปถึงได้ หมู่บ้านมั่งจะประกอบด้วยกลุ่มเรือนหลายๆ หย่อม แต่ละหย่อมจะมีบ้านราวๆ 7-8 หลังคาเรือน โดยที่มีเรือนใหญ่

ของคนสำคัญอยู่ตรงกลาง ส่วนเรือนที่เป็นเรือนเล็กจะเป็นลูกบ้านหรือลูกหลาน ส่วนแต่ละหย่อมนั้นจะหมายถึงตระกูลเดียวกัน หรือเป็นญาติพี่น้องกันนั่นเอง

ตัวบ้านปลูกค่อมอยู่บนพื้นดินที่ทึบแน่นโดยใช้พื้นดินเป็นพื้นบ้าน ฝาบ้านเป็นไม้แผ่น มุงด้วยคา มีห้องนอน กับห้องครัวในบ้าน บ้านจะมีขนาดใหญ่ เพราะอยู่อาศัยในลักษณะครอบครัวขยาย มังถือผู้อาวุโสเป็นหัวหน้าครอบครัว วัสดุส่วนใหญ่ใช้ไม้เนื้ออ่อน ผนังกันระหว่างห้องหรือบ้านทำใช้ลำไม้ไผ่ ฝาเคลือบเป็นแผ่น หลังคามุง ด้วยหญ้าคา หรือใบจาก แต่เสาจะเป็นไม้เนื้อแข็ง แปลงเป็นแบบง่าย ๆ ตัวบ้านไม่มีหน้าต่าง เนื่องจากอยู่ในที่อากาศหนาวเย็น ใกล้กับประตูหลัก จะมีเตาไฟเล็ก และแคร่ไม้ไผ่สำหรับนั่งหรือนอน เอาไว้รับแขก กลางบ้านจะเป็นที่ทำงานบ้าน เข้าไปในสุดด้านซ้ายจะเป็นเตาไฟใหญ่สำหรับ ทำอาหารเลี้ยงแขกจำนวนมาก และเอาไว้ต้มอาหารหมู บางบ้านจะมีครกไม้ใหญ่สำหรับตำข้าวเปลือก มีลูกโม่หินสำหรับบดข้าวโพด แบ่ง ถั่วเหลือง ใกล้กับที่ทำงานจะมีกระบอกไม้ไผ่ รongน้ำตั้งอยู่ สำหรับมุมบ้านฝั่งซ้ายมักจะเป็นห้องนอนของพ่อแม่ กับลูก

ภายในบ้านจะมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ อยู่ 4 แห่ง คือ ประตูทางเข้าหลัก, เสากลางบ้าน, ผนังบ้านที่ตรงข้ามกับประตูหลัก (เป็นสถานประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ของมัง จะประกอบด้วยกระดาศที่ตัดมาติดเป็นแผ่นใหญ่และยาวเป็นรูปสี่เหลี่ยม และมี การตั้งโต๊ะหมู่บูชาจะมีการนบะบ้องหรือ กระบอกไม้ไผ่ใส่ข้าวเปลือก หรือ ชี้เก๋า หรือข้าวโพดก็ได้ จะนำธูปจำนวน 7 ดอกมาปักข้างๆ กระบอกรูป จะมีกระบอกสุรา และกระบอกน้ำไว้เช่นไหว้), และเตาไฟใหญ่

ชาวมังจะไม่ค่อยย้ายที่อยู่บ่อยนักเมื่อเทียบกับเผ่าอื่น บางทีอยู่นาน 15-20 ปี จึงย้ายไปอยู่ที่ใหม่ และอาจย้ายกลับมาที่เดิมอีกมังมีระบบ เครือญาติที่มั่นคงมาก จึงเป็นการยากที่จะถูกกลืนโดยชนชาติอื่นๆ ในปัจจุบันนี้ยังมีการสร้างบ้านเรือนเช่นนี้อยู่ แต่พบน้อยมาก ส่วนใหญ่มังจะรับวัฒนธรรมของสังคมอื่นๆ มา จึงทำให้การสร้างบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงไป โดยสร้างบ้านเรือนเหมือนกับคนไทยมากขึ้น และจะมีการย้ายบ้านเมื่อมีโรคระบาด หรือมีเหตุการณ์ที่ร้ายแรงเกิดกับหมู่บ้าน หรือขัดแย้งกับราชการจนต้องมีการต่อสู้เกิดขึ้นในการย้ายแต่ละครั้งจะมีการย้ายแบบระมัดระวังที่สุด เมื่อใกล้จะย้ายแล้วมังมีการขุดหลุมเพื่อที่จะฝังสัมภาระ ที่เป็นหม้อข้าว-หม้อแกงที่ไม่จำเป็นมาก และจะทำเครื่องหมายบางอย่างที่สามารถที่จะจำได้ไว้ เพื่อย้อนกลับมาเอาเมื่อเหตุการณ์สงบเรียบร้อยแล้ว เมื่อเริ่มย้ายมังจะนำม้า เป็นพาหนะในการบรรทุกของ โดยให้ผู้ชายนำขบวนเดินทางพร้อมกับเผ่าทางทางเดินให้

กับผู้หญิง และลูกเดินตามกับม้าที่บรรทุกของด้วย และผู้ชายที่มีอาวุธอยู่ที่ชายขอบคอย ป้องกันดูแล เมื่อการเดินทางไปถึงบริเวณที่ต้องการที่จะตั้งรกรากแล้ว การที่จะอยู่ในบริเวณ นั้นได้นั้น จะต้องให้คนที่เป็นหมอผีหรือคนทรงเจ้าจะเป็นคนเสี่ยงทายพื้นที่นั้นก่อน เพื่อ ความอยู่รอดของม้ง

ความเชื่อก่อนที่จะปลูกบ้านเรือน: ม้งจะมีการเสี่ยงทายพื้นที่ที่จะมีการปลูกบ้าน เรือนก่อน เพื่อครอบครัวจะได้มีความสุข และร่ำรวย โดยกระทำดังนี้ เมื่อเลือกสถานที่ได้แล้ว จะขุดหลุมหนึ่งหลุมแล้วนำเมล็ดข้าวสารจำนวนเท่ากับสมาชิกในครอบครัวโรยลงในหลุม แล้ว โรยข้าวสารอีกสามเมล็ดแทนสัตว์เลี้ยงเสร็จแล้ว จะจุดธูปบูชาผีเจ้าที่เจ้าทาง เพื่อขออนุญาต และเอาขามมาครอบก่อนเอาดินกลบ รุ่งขึ้นจึงเปิดดู หากเมล็ดข้าวยังอยู่เรียบ ก็หมายความว่า ที่ดังกล่าวสามารถทำการ ปลูกสร้างบ้านเรือนได้ รอบๆ ตัวบ้านมักจะมีโรงม้า คอกหมู เล้าไก่ ยิ่งช่างใส่ข้าวเปลือก ถั่ว และ ข้าวโพด

3.2.5 วัฒนธรรมประเพณี

ชาวเขาเผ่าม้ง มีประเพณีและวัฒนธรรมตลอดทั้งความเชื่อเป็นของตนเองสืบมาแต่ บรรพบุรุษ เช่น

1) ประเพณีแต่งงาน

เมื่อฝ่ายชายและฝ่ายหญิงรู้จักกันและเกิดรักกัน ทั้ง 2 คนอยากใช้ชีวิตร่วมกัน ฝ่าย ชายและฝ่ายหญิงจะกลับมาบ้านของตนเอง และฝ่ายชายค่อยมาพาฝ่ายหญิงจาก บ้านของฝ่ายหญิง ไป ผ่านประตูผีบ้านของฝ่ายหญิง เพราะคนม้งถือและเป็น วัฒนธรรมของคนม้ง หลังจากที่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงกลับมาถึงบ้านของฝ่ายชาย พ่อ แม่ของฝ่ายชาย จะเอาแม่ไก่มาหมุนรอบศีรษะทั้งสองคน 3 รอบเรียกว่า "หรือข้า" เป็นการต้อนรับคนทั้งสองเข้าบ้าน ซึ่งฝ่ายชายต้องแจ้งให้ญาติทางฝ่ายหญิงทราบ ภายใน 24 ชั่วโมง โดยจัดหาคน 2 คน เพื่อไปแจ้งข่าวให้พ่อแม่และญาติทางฝ่าย หญิงทราบ ว่าตอนนี้บุตรชายของเราได้พาบุตรสาวของท่านมาเป็นลูกสะใภ้ของเรา แล้ว ท่านไม่ต้องเป็นห่วงบุตรสาว โดยคนที่ไปแจ้งข่าวนั้นคนม้งเรียกว่า "แม่โก้ง" พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะแจ้งให้ทางฝ่ายชายว่าทราบอีก 3 วันให้ "แม่โก้ง" มาใหม่ นั้น หมายถึงว่าพ่อแม่ทางฝ่ายหญิงต้องการจัดงานแต่งงาน สมัยก่อนคนม้งมักจะอยู่กิน ด้วยกันก่อนสองถึง 3 เดือน หรืออาจจะเป็นปีแล้วค่อยมาจัดงานแต่ง แต่ปัจจุบันนี้

สังคมเปลี่ยนไปตามยุคเทคโนโลยี ทำให้การจัดงานแต่งงานของคนมั่งได้กำหนดจัดงานแต่งงานภายใน 3 วันเป็นที่นิยมกันในปัจจุบัน

ชาวมั่ง จะไม่เกี่ยวพาราฮี หรือแต่งงานกับคนแซ่หรือตระกูลเดียวกันเพราะถือเป็นพี่น้องกัน ชาวมั่งนิยมแต่งงาน ในระหว่างอายุ 15-19 ปี เมื่อแต่งงานกันแล้วฝ่ายหญิงจะย้ายเข้ามาอยู่ในบ้านของฝ่ายชาย ซึ่งนับเป็นการเพิ่มสมาชิกในครอบครัวชายชาวมั่ง อาจมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคน อยู่รวมกันในบ้านของฝ่ายสามี

2) ประเพณีขึ้นปีใหม่หรือประเพณีฉลองปีใหม่

ซึ่งเป็นงานรื่นเริงของชาวมั่งของทุกๆ ปี จะจัดขึ้นหลังจากได้เก็บเกี่ยวผลผลิตในรอบปีเรียบร้อยแล้ว และเป็นการฉลองถึงความสำเร็จในการเพาะปลูกของแต่ละปี ซึ่งจะต้องทำพิธีบูชาถึงผีฟ้า - ผีป่า - ผีบ้าน ที่ให้ความคุ้มครอง และดูแลความสุขสำราญตลอดทั้งปี รวมถึงผลผลิตที่ได้ในรอบปีด้วย ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะทำการฉลองกันอย่างพร้อมเพรียงกัน หรือตามวันและเวลาที่สะดวกของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งโดยมากจะอยู่ในช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี ประเพณีฉลองปีใหม่มั่งนี้ชาวมั่งเรียกกันว่า “น้อเป็โจวฮ์” แปลตรงตัวได้ว่า “กินสามสิบ” สืบเนื่องจากชาวมั่งจะนับช่วงเวลาตามจันทรคติ โดยจะเริ่มนับตั้งแต่ขึ้น 1 ค่ำ ไปจนถึง 30 ค่ำ (ซึ่งตามปฏิทินจันทรคติจะแบ่งออกเป็นข้างขึ้น 15 ค่ำ และข้างแรม 15 ค่ำ) เมื่อครบ 30 ค่ำ จึงนับเป็น 1 เดือน ดังนั้นในวันสุดท้าย (30 ค่ำ) ของเดือนสุดท้าย (เดือนที่ 12) ของปีจึงถือได้ว่าเป็นวันส่งท้ายปีเก่า ช่วงวันฉลองปีใหม่นั้นส่วนใหญ่จะตกอยู่ประมาณช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคมในวันดังกล่าว หัวหน้าครัวเรือนของแต่ละบ้านจะประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อความเป็นสิริมงคลของครัวเรือน ถัดจากวันส่งท้ายปีเก่าไป 3 วัน คือวันขึ้น 1 ค่ำ 2 ค่ำ และ 3 ค่ำ ของเดือนหนึ่ง จัดเป็นวันฉลองปีใหม่อย่างเป็นทางการ ซึ่งทุกคนจะหยุดหน้าที่การงานทุกอย่างในช่วงวันดังกล่าวนี้ และจะมีการจัดการละเล่นต่างๆในงานขึ้นปีใหม่ เช่น การละเล่นลูกช่วง การตีลูกช่วง การร้องเพลงมั่ง

3) ประเพณีกินข้าวใหม่ของมั่ง

เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยรุ่นทวด-รุ่นปู่ ซึ่งมั่งจะมีความเชื่อว่าจะต้องเลี้ยง ผีปู่-ผีย่า เพราะช่วงเวลาในหนึ่งรอบปีหรือในหนึ่งปีที่ผ่านมาผีปู่-ผีย่า ได้ดูแลครอบครัวของแต่ละครอบครัวเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงมีการปลูกข้าวใหม่เพื่อจะเซ่นบูชาคุณผีปู่-ผีย่ากับเจ้าที่ทุกคน ซึ่งการกินข้าวใหม่จะทำกันในเดือน ตุลาคมของทุกปี ข้าว

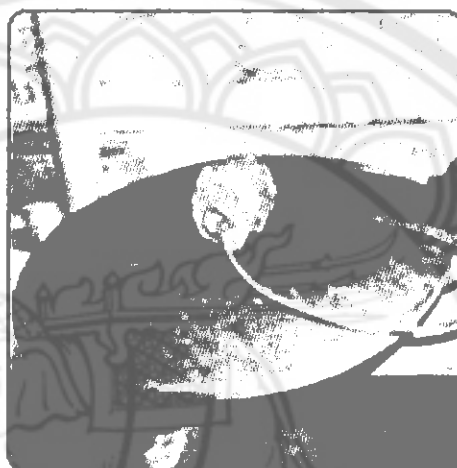
ใหม่คือข้าวที่ปลูกขึ้นมาเพื่อที่จะเช่นถวายให้กับผีปู่-ผีย่า แล้วสุกในระหว่างเดือนกันยายนถึงต้นเดือนตุลาคม แล้วจะต้องเก็บเกี่ยวโดยเกี่ยวเกี่ยวข้าว ที่มีขนาดเล็ก เพราะเกี่ยวที่ใช้เกี่ยวนั้นสามารถที่จะเกี่ยวต้นข้าวได้เพียง 3-4 ต้นเท่านั้น จะเริ่มเกี่ยวได้เมื่อรวงข้าวสุกแต่ยังไม่เหลืองมาก ต้องเกี่ยวตอนที่รวงข้าวมีสีเขียวปนเหลือง เมื่อเกี่ยวเสร็จก็จะนำมานวดให้ข้าวเปลือกหลุดออกโดยไม่ต้องตากให้แห้ง นำข้าวเปลือกที่นวดเรียบร้อยแล้ว มาคว่ำให้เมล็ดข้าวแข็งและเปลือกข้าวแห้ง เพื่อให้สะดวกในการตำข้าว ในอดีตนั้นนิยมการตำข้าวด้วยไค้กกระเดื่อง เมื่อตำเสร็จเรียบร้อยแล้วนำข้าวมาหุงเพื่อเช่นให้ผีปู่-ผีย่า ซึ่งในการทำพิธีเช่นผีนั้นสามารถทำได้โดยการนำไก่ตัวผู้ที่ต้มทั้งตัวมาเช่นให้วัดตรงผีประตูก่อน ซึ่งตำแหน่งที่จะต้องเช่นให้ว่ามี 5 แห่งได้แก่ สื่อกาง ดั่งขอจู้บ ดั่งขอจุด ดั่งขอจ๋อง ดั่งจี้ดั่ง ขณะทำพิธีต้องสวดบทสวดเพื่อที่บอกให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือได้รับรู้และ เข้ามาทานก่อน เมื่อทำพิธีเสร็จคนในบ้านถึงจะสามารถทานต่อได้ ซึ่งพิธีกินข้าวใหม่นั้นได้สืบทอด มานานหลายชั่วอายุคน

3.2.6 ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

ชาวม้งมีการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่อยู่บนฟ้าในลำน้ำ ประจำต้นไม้ ภูเขา ไร่ นา ฯลฯ ชาวม้งจะต้องเช่นส่งเวรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เหล่านี้ปีละครั้งโดยเชื่อว่าพิธีไสยศาสตร์เหล่านี้จะช่วยให้อาการเจ็บป่วยได้ถูกต้องและทำการรักษาได้ผล เพราะความเจ็บป่วยทั้งหลาย ล้วนแต่เป็นผลมาจากการผิดผี ทำให้ผีเดือดดาลมาแก้แค้นลงโทษให้เจ็บป่วย จึงต้องใช้วิธีจัดการกับผีให้คนไข้หายจากโรค หากว่าคนทรงเจ้ารายงานว่าคนไข้ที่ล้มป่วยเพราะขวัญหนี ก็จะต้องทำพิธีเรียกขวัญกลับเข้าสู่ร่างของบุคคลนั้น แต่การที่จะเรียกขวัญกลับมานั้น จะต้องมีการปฏิบัติมากมาย บางครั้งบางพิธีกรรมก็มีความยุ่งยากในการปฏิบัติ แต่ม้งก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเหล่านั้น ม้งเชื่อว่าคนที่มีความสมบูรณ์แข็งแรง โดยไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน นั่นคือความสุขอันยิ่งใหญ่ของม้ง ฉะนั้นม้งจึงต้องทำทุกอย่างเพื่อเป็นการรักษาให้หาย จากโรคเหล่านั้น ซึ่งพิธีกรรมในการรักษาโรคของม้งนั้นมีอยู่หลายแบบ ซึ่งแต่ละแบบก็รักษาโรคแต่ละโรค แตกต่างกันไป การที่จะทำพิธีกรรมการรักษาได้นั้นต้องดูอาการของผู้ป่วยว่าอาการเป็นเช่นไร แล้วจึงจะเลือกวิธีการรักษาโดยวิธีใดถึงจะถูกต้อง

1) ความเชื่อเรื่องการทำผี หรือการลงผี (การอ้วเน้ง)

เป็นการรักษาอีกประเภทหนึ่งของม้ง การอ้วเน้ง (การทำผีหรือลงผี) มีอยู่ 3 ประเภท คือ การอ้วเน้งข่อยชะว๊ะ การอ้วเน้งเกร่ทัง และการอ้วเน้งไซโย ซึ่งแต่ละอ้วเน้งมีความแตกต่างกันออกไป การรักษาก็แตกต่างกันไปด้วย การจะอ้วเน้งได้เมื่อมีคนในครอบครัวเจ็บป่วยโดยไม่รู้สาเหตุ เป็นการรักษาอีกประเภทหนึ่ง ดังนั้นม้งมักจะนิยม

ภาพ16 อูปกรณอ้วเน้ง

ที่มา : <http://hmong.hilltribe.org/thai/hmong-ghosttools/images/yeee10.jpg>
 อ้วเน้งเพื่อการเรียกขวัญที่หายไปหรือมีผีพาไปให้กลับคืนมาเท่านั้น ซึ่งม้งเชื่อว่าการเจ็บป่วยเกิดจากขวัญที่อยู่ในตัวหายไป มีวิธีการรักษาดังนี้ เวลาอ้วเน้งหรือทำผีนั้น คนที่เป็นพ่อหมอจะเริ่มไปนั่งบนเก้าอี้ แล้วร่ายเวทมนต์คาถาต่างๆ พร้อมกับติดต่อสื่อสารกับผีแล้วไปคลี่คลายเรื่องราวต่างๆ กับผี ถ้าคลี่คลายได้แล้วจะมีการฆ่าหมู แต่ก่อนจะฆ่าหมูนั้น จะต้องให้คนไข้ไปนั่งอยู่ข้างหลังพ่อหมอ แล้วผูกข้อมือ จากนั้นนำหมูมาไว้ข้างหลังคนไข้ แล้วพ่อหมอจะสั่งให้ฆ่าหมู การที่จะฆ่าหมูได้นั้นจะต้องมีคนหนึ่งซึ่งเป็นตัวแทนของพ่อหมอ และสามารถฟังเรื่องราวของการอ้วเน้งได้ รู้ว่าตอนนี้พ่อหมอต้องการอะไร หรือสั่งให้ทำอะไร เมื่อพ่อหมอสั่งลงมา คนที่เป็นตัวแทนต้องบอกกับคนในครอบครัวให้ทำตามคำบอกกล่าวของพ่อหมอ เมื่อสั่งให้ฆ่าหมูก็ต้องนำหมูมาฆ่าแล้วจะนำกัวะมาจุมกับเลือดหมู พร้อมกับมาปะที่หลังคนไข้ แล้วพ่อ หมอจะเป่าเวทมนต์ให้ จากนั้นจะนำกัวะไปจุมเลือดหมู เพื่อไปเซนไหว้ที่ผนังที่เป็นที่รวมของของบูชาเหล่านั้น

2) ความเชื่อเรื่องการรักษาคนตกใจ (การไล่เจง)

เป็นการรักษาอีกประเภทหนึ่งของมัง การไล่เจงจะกระทำเมื่อมีคนป่วยที่ตัวเย็น เท้าเย็น ใบหูเย็น มือเย็น ซึ่งมังเชื่อว่าการที่เท้าเย็น มือเย็น หรือตัวเย็น เกิดจากขวัญในตัวคนได้หล่นหายไป หรือไปทำให้ผีกลัว แล้วผีก็แกล้งทำให้บุคคลนั้นไม่สบาย มีวิธีการรักษา ดังนี้ พ่อหมอจะนำเอาขิงมาวนตามเส้นประสาท ได้แก่ บริเวณปลายจมูกตรงไปที่หน้าผาก วนแล้วย้อนกลับไปใบหู แล้ว วนบริเวณหน้าผากไปที่ใบหูซ้ำ 3 ครั้ง จากนั้นเปลี่ยนเป็นการวนที่เส้นประสาทมือ คือ จะวนที่ปลายนิ้วมือไล่ไปที่ข้อมือ ทำซ้ำทุกนิ้วมือ แล้วรวมกันที่ข้อมือวน และหมุนรอบที่ข้อมือ ซึ่งขณะวนต้องเป่าคาถาด้วย และบริเวณฝ่าเท้าให้วนเหมือนกัน ต้องทำซ้ำกัน 3 ครั้ง ซึ่งการรักษาไล่เจงนี้จะทำการรักษา 3 วัน เมื่อเสร็จจากการรักษาแล้ว ถ้าอาการไม่ดีขึ้นก็หาวิธีอื่นมารักษาต่อ เช่น อ้วกเน็งหรือการฮูปรี เป็นต้น

3) ความเชื่อเรื่องการรักษาด้วยการเป่าด้วยน้ำ (การเช็ดเต๊ะ)

เป็นการรักษาอีกประเภทหนึ่งของมัง การเช็ดเต๊ะจะเป็นการกระทำเมื่อมีคนในครอบครัวที่ป่วยร้องไห้ไม่หยุด และตกใจมากเป็นพิเศษโดยไม่รู้สาเหตุ หรือเหมือนว่าคนป่วยเห็นอะไรสักอย่างที่ทำให้เขากลัวมากมีวิธีการรักษา ดังนี้ คนที่เป็นพ่อหมอหรือแม่หมอ จะให้คนป่วยอาการดังกล่าวไปนั่งใกล้กับกองไฟหรือเตาไฟ แล้วเอาถ้วยหนึ่งใบใส่น้ำให้เรียบร้อยมาตั้งไว้ข้างๆ พ่อหมอหรือแม่หมอ คือ ผู้ที่จะทำการรักษาจะใช้ตะเกียบคู่หนึ่งหนีบก้อนถ่านที่กำลังรูกไหม้เป็นสีแดงขึ้นมา แล้วเป่าก้อนถ่าน จากนั้นเริ่มท่องคาถา แล้วนำก้อนถ่านก้อนนั้นไปวนบนหัวของคนป่วย ขณะวนนั้นก็สวดคาถาด้วย เมื่อวนเสร็จก็จะเอาก้อนถ่านก้อนนั้นไปใส่ในถ้วยที่เตรียมไว้ พร้อมกับปิดฝาถ้วยไว้ ทำซ้ำกันแบบนี้สามรอบเมื่อเสร็จแล้วจับมือคนป่วยขึ้นมาเป่าพร้อมท่องคาถา เมื่อเสร็จสิ้นแล้ว จะเอามือชุบน้ำที่อยู่ในถ้วยขึ้นมาลูบหน้าของคนป่วย หรือลูบแขนคนป่วย เมื่อทำเสร็จแล้วอาการของคนป่วยจะทุเลาลง มังจะนำวิธีรักษานี้มาใช้ในการรักษาคนไข้ที่ตกใจมาก และปัจจุบันนี้มังก็ยังคงยึดถือ และปฏิบัติกันอยู่ แต่ก็มีบ้างที่อาการหนักมากจนไม่สามารถที่จะรักษาให้หายขาดได้ แล้วจึงจะนำไปรักษาที่โรงพยาบาลต่อไป

4) ความเชื่อเรื่องการปิดกวาดสิ่งที่ไม่ดีออกไป (การหรือขู่)

เป็นการรักษาอีกวิธีหนึ่งของมั่งที่จะปฏิบัติในช่วงขึ้นปีใหม่นั้น คือในหนึ่งรอบปีที่ผ่านมามีครอบครัวจะเจอสิ่งที่ไม่ดี ดังนั้นจึงมีการหรือขู่เพื่อปิดเป่า หรือกวาดสิ่งที่ไม่ดีให้ออกไปจากบ้าน และตัวบุคคลหรือเป็นการปิดเป่า กวาดโรคภัยไข้เจ็บออกจากตัวบุคคล หรือออกจากบ้านให้หมด เพื่อที่จะรับปีใหม่ที่เข้ามา และต้อนรับสิ่งดีๆ ที่กำลังจะมาในปีถัดไป พิธีกรรมนี้มั่งจะทำทุกปี และคนในครอบครัวต้องอยู่ให้ครบทุกคนไม่ให้ขาดคนใดคนหนึ่ง (แต่หากว่าคนในครอบครัวนั้น เกิดไปทำงานต่างจังหวัดและไม่สามารถที่จะกลับมาช่วยพิธีกรรมนี้ได้ ผู้ปกครองของครอบครัวต้องนำเสื้อผ้าของคนที่ไม่อยู่มาช่วยพิธีกรรมให้ได้ หากไม่ได้เข้าร่วมพิธีกรรมนี้ มั่งเชื่อว่า สิ่งที่ไม่ดีจะติดตัวไปยิ่งปีถัดๆ ไป และทำอะไรก็ไม่เจริญ)

5) ความเชื่อเรื่องหมูประตุผี (อวัยวะจ้อง)

เป็นพิธีกรรมที่มั่งกระทำเพื่อรักษาคนทั้งหมดในบ้านหลังนั้นให้ปราศจากโรคภัยโดยมีวิธีการรักษา ดังนี้ ซึ่งการประกอบพิธีกรรมหมูประตุผีนั้นจะทำในตอนกลางคืนเท่านั้น อันดับแรกคือจะมีการกล่าวปิด และกล่าวเปิดประตุ จากนั้นจะมีการฆ่าหมูแล้วต้มให้สุก จากนั้นก็กล่าวปิดประตุ แล้วนำ หมูที่ต้มสุกนั้นมาหั่นให้เป็นชิ้นเล็กๆ จัดไว้ตามจานที่วางไว้ 9 จาน ซึ่งแต่ละจานจะใส่ชิ้นเนื้อไม่เหมือนกัน โดย

จานที่ 1 ใส่มือซ้ายหมูและหัวข้างซ้าย จานที่ 2 จะใส่ขาขวาหมูกับหัวข้างขวา
 จานที่ 3 จะใส่ขาซ้ายหมูกับคางซ้ายหมู จานที่ 4 ใส่มือขวาหมูกับคางขวาหมู
 จานที่ 5 ใส่มือซ้ายหมู จานที่ 6 ใส่ขาขวาหมู จานที่ 7 ใส่ขาขวาหมูกับใบหู 5 ชิ้น
 จานที่ 8 ใส่มือขวาหมู จานที่ 9 ใส่จมูกและหางหมู

6) พิธีเข้ากรรม

พิธีเข้ากรรมของมั่งนั้นมีมาตั้งแต่บรรพบุรุษมั่งเชื่อกันว่าเคราะห์กรรมมีจริง แต่มั่งนั้นก็ยังสามารถหลีกเลี่ยงเคราะห์กรรมนี้ได้โดยการเข้ากรรม เข้ากรรมของชนเผ่ามั่ง ก็เหมือนกับการจำกัดบริเวณไม่ให้ออกไปไหนมาไหน ห้ามคนอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัวเข้ามาในบ้าน ห้ามไม่ให้พูดคุยกับคนอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัว ห้ามจับต้องของมีคม ห้ามขี่รถ และขับรถทุกชนิด จนกว่าพระอาทิตย์จะลับขอบฟ้า จึงจะใช้ชีวิตได้ตามปกติ ถ้าในระหว่างเข้ากรรมอยู่นั้น สมาชิกคนไหนฝ่าฝืนข้อห้าม มักจะเกิดอุบัติเหตุกับคนผู้นั้น บางรายอาจจะเจ็บ มีบางรายอาจถึงแก่ชีวิต ชนเผ่ามั่งจึงถือกัน

เคร่งมาก ถ้าสมาชิกคนไหน ไม่อยู่บ้าน ออกไปทำงานต่างจังหวัด ที่ไกลๆบ้านก็จะนำเอาเสื้อผ้าของคนนั้นมามัดไว้ที่เสากลางบ้าน แล้วแจ้งให้คน คนนั้นรับทราบแล้วให้ขอยุ่ดูงาน ถ้านายจ้างไม่ให้หยุด ก็จะเสี่ยงโดยการ ขอทำอย่างอื่น ที่มีอันตรายน้อยที่สุด เคราะห์กรรมนั้น มั่งเชื่อว่ามีหลายแบบด้วยกัน สามารถแก้ได้ด้วยวิธีการที่ต่างกันไป เมื่อเจ้าบ้านเกิดอาการไม่สบายใจ หรือฝันเป็นรางวัลร้ายก็จะไปขอให้หมอผีเสี่ยงทายดูให้ ถ้ามีเคราะห์ หมอผีจะเป็นคนบอกเองว่าเราควรแก้ด้วยวิธีการไหนบ้าง จะเข้ากรรม จะทำพิธีเพื่อสะเดาะเคราะห์ หรืออาจจะปัดเป่าเคราะห์ร้ายให้หลุดพ้นไปจากตัวเองและครอบครัว

อีกวิธีหนึ่งคือการเข้ากรรม ส่วนใหญ่แล้วเจ้าบ้านจะไปขอให้หมอผีเสี่ยงทายดู แล้วหมอผีจะบอกมาว่าบ้านเรามีเคราะห์ควรจะหยุดอยู่กรรมกี่วัน ส่วนใหญ่ก็จะเข้ากันหนึ่งวัน ถ้าบ้านไหนมีเคราะห์มากก็จะเข้าสองถึงสามวันติดต่อกันก็มี บางครั้งเราก็ไม่ได้ไปขอหมอผีเสี่ยงทาย แต่หมอผีจะมาทักว่าเราควรเข้ากรรม บ้านเราก็ต้องเข้า และอีกอย่างหนึ่ง คือหมอผีจะเสี่ยงทายดูแล้วจะบอกว่าวันนี้เดือนนี้ต้องเข้ากรรมทั้งตระกูล เช่น ถ้าคนไหนเป็นช่าง่าง ถึงวันนั้นทุกคนก็ต้องเข้ากรรมเหมือนกันหมด แต่จะเคร่งไม่เท่ากับการเข้าเป็นครอบครัว นานๆ ครั้งถึงจะมีสักครั้ง ต่างจากการเข้าเป็นครอบครัว เพราะจะเข้าปีละกี่ครั้งก็ได้ แล้วแต่ที่บ้านไหนจะมีเคราะห์กรรมมากหรือน้อย ก็ไม่ใช่ว่าจะต้องเข้าปีละครั้งสองครั้งต่อครอบครัว บางบ้านที่ไม่มีเคราะห์ก็ไม่เข้าเลยก็มี พิธีเข้ากรรมของมั่งนั้น สังเกตง่าย ๆ ถ้าท่านเป็นคนพื้นเมืองหรือชนเผ่าอื่นที่ไม่ใช่ชนเผ่ามั่ง คือวันที่มั่งทำพิธีเข้ากรรมนั้นจะมีไม่สานเป็นตาแหลวลักษณะเป็นหกตาเสียบไว้ หรือใบไม้ใบหญ้า ปักไว้ที่หน้าบ้าน และถ้าเข้าไปเห็นบ้านไหนเข้ากรรม เขาไม่ทักทายแขกหรือชักชวนแขกให้เข้าบ้าน บางครั้งพอเขาเห็นคนภายนอกมาเขาต้องรีบปิดประตูไม่ใช่ว่ารังเกียจไม่ยอมรับแขก หรืออย่างไรก็ตาม เราต้องสังเกตว่าหน้าประตูเขามีไม้ปักตรงทางเข้ามีหญ้าหรือ สานตาแหลวเสียบไว้อยู่ หรือเปล่า แล้วอย่าเพิ่งน้อยใจ ถ้าตะวันตกดินเมื่อไหร่บ้านนั้นก็รับแขกเหมือนเดิม ชนเผ่ามั่งนั้นปกติเป็นชนเผ่าที่ใจกว้างและมีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันมาก ถึงจะรู้จักหรือไม่รู้จักก็ตามแขกที่เข้าไปก็จะขอข้าวขอน้ำกินได้ เป็นธรรมเนียมปฏิบัติประจำของคนชนเผ่าทุกชนเผ่า

3.2.7 การแต่งกาย

ลักษณะการแต่งกายของม้งขาว หรือ ม้งดำ

ชาย: ตัวเสื้อจะเป็นผ้ากำมะหยี่ เสื้อแขนยาวจรดข้อมือ ชายเสื้อจะยาวคลุมเอว ด้านหน้ามี
 สิบเสื้อสองข้างลงมาตลอดแนว สายเสื้อลงไปยังชายเสื้อ ด้านหลัง มักจะปักลวดลาย
 สวยงามด้วย ปัจจุบันนิยมใส่ขีปลงขอบ สิบเสื้อ เพื่อสะดวกในการใส่ ส่วนกางเกงจะสวมใส่
 กางเกงขาก๊วย หรือกางเกงจีนเป๋าดั้นขาบาน มีลวดลายน้อย และใส่ผ้าพันเอวสีแดง คาดทับ
 กางเกง และอาจมีเข็มขัดเงินคาดทับอีกชั้นหนึ่งด้วยเหมือนกัน

ภาพ 17 ลักษณะการแต่งกายของม้งขาว หรือ ม้งดำ

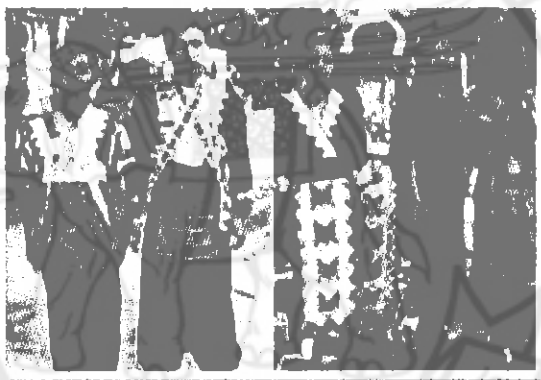
ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/hmong.html>

หญิง: ตัวเสื้อจะเป็นผ้ากำมะหยี่ เสื้ออาจจะเป็นสีน้ำเงินเข้มหรือดำ แต่ปัจจุบันก็มี การ
 เปลี่ยนแปลงให้มีหลากสีมากขึ้น เป็นเสื้อแขนยาว ซึ่งที่ปลายแขนนี้มีการปักลวดลายใส่ด้าน
 หน้ามีสิบเสื้อสองข้างลงมา และมีการปักลวดลายใส่ด้วย การแต่งกายของหญิงม้งขาว
 (ม้งเดืออะ) เดิมจะสวมกระโปรงจีบรอบตัวสีขาวล้วนไม่มีการปักลวดลายใดๆ เมื่อสวมใส่จะ
 ปล่อยรอยผ่าไว้ด้านหน้าพร้อมกับมีผ้าสีเหลี่ยมยาวปักลวดลาย ปิดทับรอยผ่า มีผ้าแถบสี
 แดงคาดเอวไว้ชั้นหนึ่ง โดยผูกปล่อยชายเป็นหางไว้ด้านหลัง ปัจจุบันนิยมใส่กระโปรงสีขาว
 เฉพาะงานสำคัญเท่านั้น เพราะกระโปรงขาวเปราะเปื้อนได้ง่าย จึงหันมานิยมสวมกางเกง
 ทรงจีนกับเสื้อแทนกระโปรง และมีผ้าสีเหลี่ยมผืนยาวห้อยลงทั้งด้านหน้าและหลัง ผ้านี้มัก
 จะปักลวดลายสวยงามมีผ้าแถบสีแดงคาดเอว สำหรับเครื่องโพกผมของหญิงม้งขาวนั้น
 นิยมพันมวยผมคล้อยมาด้านหน้า และใช้ผ้าสีดำโพกผมเป็นวงรอบศีรษะโดยมีการปัก
 ลวดลายไว้ด้วย นอกจากนี้ยังมีเครื่องประดับอื่นประกอบเพิ่มเติม ซึ่งมักจะสวมใส่กันในงาน

สำคัญจำพวกเครื่องเงิน กำไลคอ กำไลข้อมือ ตุ่มหู แหวน รวมทั้งเหรียญเงินขนาดต่างๆ ทั้งรูปวงกลม และสามเหลี่ยม ที่ประดับตามเสื้อผ้าแพรพรรณ รวมทั้งสายสะพายปักกลดลายสวยงาม เวลาใช้จะสะพายไหล่เฉียงสลับกันสองข้าง

ลักษณะการแต่งกายของม้งดำ และ ม้งกั้วมะบา

ชาย: เสื้อแขนยาวจรดข้อมือ แต่ชายเสื้อระดับเอว ปกสาบเสื้อด้านขวาจะป้ายเลยมาทับซีกซ้ายของตัวเสื้อตลอดจนแนวสาบเสื้อจะใช้ด้ายสี และผ้าสีปักกลดลายต่างๆ สะดุดตา กางเกงสีเดียวกับเสื้อ มีลักษณะขากว้างมากแต่ปลายขาแคบลง ส่วนที่เห็นได้เด่นชัดคือ เป้ากางเกงจะหย่อนลงมาจนต่ำกว่าระดับเข่า รอบเอวจะมี ผ้าสีแดงพันทับกางเกงไว้ซึ่งชายผ้าทั้งสองข้างปักกลดลายสวยงาม อยู่ด้านหน้า และนิยมคาดเข็มขัดทับผ้าแดงไว้

ภาพ18 ลักษณะการแต่งกายของม้งดำ และ ม้งกั้วมะบา

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/hmong.html>

หญิง: ปัจจุบันเสื้อม้งเขียวหรือม้งดำจะทำให้มีหลากหลายสีมากขึ้นเหมือนกัน ชายเสื้อยาวจะถูกปิดด้วยกระโปรงเวลาสวมใส่ สาบเสื้อทั้งสองข้างจะปักกลดลาย หรือขลิบด้วยผ้าสี ตัวกระโปรงจีบเป็นรอบ ทำเป็นลวดลายต่างๆ ทั้งการปัก และย้อมรอยผ้าของกระโปรงอยู่ด้านหน้า มีผ้าเหลี่ยมผืนยาวปักกลดลายปิดรอยผ้า และมีผ้าสีแดงคาดเอวทับอีกทีหนึ่ง โดยผูกปล้อยชาย เป็นหางไว้ด้านหลัง สำหรับกระโปรงนี้จะใส่ในทุกโอกาส และในอดีตนิยม พันแข้งด้วยผ้าสีดำอย่างประณีตซ้อนเหลื่อมเป็นชั้นๆ ปัจจุบันก็ไม่ค่อย นิยมใส่กันแล้ว ผู้หญิงม้งดำนิยมพันผมเป็นมวยไว้กลางกระหม่อม และมีข้องผมมวยซึ่งทำมาจากหางม้าพันเสริมให้มวยผมใหญ่ขึ้นใช้ผ้าแถบเป็นตาข่าย สีดำพันมวยผมแล้วประดับด้วยลูกปัดสีสวยๆ ส่วนเครื่องประดับเพิ่มเติม นั้น มีลักษณะเหมือนกับม้งขาว

3.3 อาข่า หรือ อีเก้อ

3.3.1 ข้อมูลทั่วไป

ชนเผ่าอาข่าเป็นชนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีบรรพบุรุษพื้นเพเดิม อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ในประเทศจีนเรียกว่า “ฮานี หรือ โจน” โดยมีเส้นทาง 2 เส้นทาง คือ เส้นทางแรกอพยพจากประเทศพม่าแคว้นเชียงตุง เข้าสู่ประเทศไทยเนื่องจากเกิดปัญหาทางการเมือง ด้านฝั่งเขตอำเภอแม่จัน ทางหมู่บ้านพญาไพร (ปัจจุบันเป็นอำเภอแม่ฟ้าหลวง) และเส้นทางที่สอง อพยพโดยตรงจากประเทศจีนโดยเดินทางผ่านบริเวณตะเข็บชายแดนพม่า และแม่น้ำโขงประเทศลาว และเข้าสู่ประเทศไทยโดยตรงที่อำเภอแม่สาย

ปัจจุบันชนเผ่าอาข่าได้กระจายอยู่ในเขตจังหวัดภาคเหนือ 5 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ตาก แพร่ และคาดว่ามีอาข่าบางส่วนได้อพยพไปอยู่จังหวัดน่าน พิชณุโลก และหลายจังหวัดของประเทศไทย เพราะไปใช้แรงงานในจังหวัดดังกล่าวในประเทศไทย สามารถแบ่งชนเผ่าอาข่าได้เป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

ภาพ19 กลุ่มอู้อี้อาข่า

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/akha.html>

1) กลุ่มอู้อี้อาข่า

เป็นกลุ่มอาข่าที่เข้ามาประเทศไทยเป็นกลุ่มแรกโดยเข้ามาทางภาคเหนือของประเทศไทย อาศัยอยู่มากที่สุดในจังหวัดเชียงราย และกระจายไปยังจังหวัดอื่นๆ เช่น จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปาง จังหวัดแพร่ และจังหวัดตาก กลุ่มอู้อี้อาข่า

ได้อาช่าส่วนมากยังนับถือประเพณีดั้งเดิมอยู่ กราบเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ และ บางส่วนได้หันไปนับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม

2) กลุ่มลอมมีอาช่า

เป็นกลุ่มอาช่าที่เคยอาศัยอยู่ในหมู่บ้านม่อนดอยหมี่ จากสำเนียงและการเรียกม่อน ดอยหมี่ไม่ชัดเจน จึงทำให้เกิดการเรียกเพี้ยนมาเป็น ดอยลอมมี ต่อมาอาช่ากลุ่มนี้ได้ เข้ามาในเมืองไทย เขตอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และได้ตั้งชุมชนหมู่บ้านพญา ไพรเล่ามา (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย) เมื่อได้เข้ามาอยู่ใน เมืองไทยอาช่ากลุ่มอื่นๆ เช่น เบี้ยะอาช่า อุ้ล้ออาช่า มักเรียกอาช่ากลุ่มนี้ว่า ลอมมีอาช่า ซึ่งเรียกตามถิ่นที่อยู่อาศัยเดิมตอนอยู่ในประเทศพม่า

3) กลุ่มผะหมี่อาช่า

การเรียกชื่อกลุ่มผะหมี่อาช่ามีความเป็นมาที่น่าสนใจ เพราะมีตำราหรือหนังสือบาง เล่มได้เขียนไว้ว่า ชื่อกลุ่มผะหมี่อาช่าเกิดจากการเรียกชื่อดอยภูเขาคิน มีหน้าผากวาง เป็นที่อยู่อาศัยของหมี่ ไ ในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แต่ความเป็นจริงการ เรียกชื่อผะหมี่อาช่าไม่ได้เกิดขึ้นในเมืองไทย จากการบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ของ กลุ่มคนผะหมี่เอง ชื่อกลุ่มผะหมี่อาช่านั้นเกิดจากชนเผ่าอาช่ากลุ่มนี้ที่อพยพจาก ประเทศจีนเข้ามาประเทศพม่า แล้วเคยอาศัยอยู่ในบริเวณที่เป็นถ้ำหมี่ เมื่อไปอาศัย อยู่ในบริเวณนั้นจึงถูกขนานนามว่าอาช่าถ้ำหมี่ แต่ถูกเรียกเพี้ยนไปเป็นผะหมี่ ในประเทศไทยมีชื่อเรียกอาช่ากลุ่มนี้หลายชื่อ เช่น หละป้ออาช่า หรืออาช่าจีน แต่ใน ประเทศจีนและประเทศพม่า อาช่ากลุ่มนี้เรียกตนเองว่า “อู้เบี้ยะอาช่า” แปลเป็นไทย ว่ากลุ่มอาช่าที่ใส่หมวกแบบแบน เพราะลักษณะการใส่หมวกแบนออกสองข้างหัวใน ประเทศจีนเรียกกลุ่มอาช่านี้ว่า “หม้อโป๊ะกู่” แปลว่า อาช่ากลุ่มที่มีตระกูลหม้อโป๊ะ บรรดากลุ่มอาช่าด้วยกันยอมรับอาช่ากลุ่มนี้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการ ค้าขาย ด้วยลักษณะนิสัยชอบค้าขาย ทำงานขยันขันแข็ง หนักเบาเอาชู้ อาช่ากลุ่มนี้ จึงนิยมส่งลูกหลานเรียนภาษาจีนและไปทำงานในประเทศได้หวั่น ผะหมี่อาช่าที่อาศัย อยู่ในเมืองไทยเป็นชุมชนใหม่ มีเพียงจังหวัดเชียงรายและบางส่วนของพุกพระกระจายไป อยู่ที่จังหวัดตาก ในจังหวัดเชียงรายประกอบไปด้วย ชุมชนบ้านผาหมี่ บ้านผาฮู้ บ้าน กิวสะโตเหนือและใต้ บ้านหล่อชา และบ้านแม่จันใต้ ส่วนที่จังหวัดตากอยู่ที่บ้านร่ม เกล้าสหมิตร

4) กลุ่มหน้าค้ำอาข่า

ผู้คนส่วนใหญ่มักนึกถึงกลุ่มอุโล้อาข่าที่ใส่หมวกแหลมๆ ตั้งจากลักษณะตรง เพราะกลุ่มอาข่านี้มีจำนวนมากและมักพบได้ทั่วไปในเขตภาคเหนือของประเทศไทย แต่ยังมีกลุ่มอาข่าอีกหลายกลุ่มยังไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป อาจด้วยจำนวนประชากรน้อย ลักษณะนิสัยส่วนตัวที่ขี้อาย หรือแม้กระทั่งการปกปิดตัว นั่นคือ หน้าค้ำอาข่า เป็นอีกหนึ่งกลุ่มอาข่า ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ทั้งหมดอาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ที่มาของการเรียกชื่ออาข่ากลุ่มนี้ว่า “หน้าค้ำอาข่า” เนื่องจากชื่อนี้เป็นชื่อแม่น้ำเดิมที่เคยอาศัยตอนอยู่ในประเทศพม่าในบริเวณลุ่มแม่น้ำหน้าค้ำ เมื่ออาข่ากลุ่มนี้ไปอาศัยในบริเวณนั้น ก็ได้ชื่อว่า หน้าค้ำอาข่าตั้งแต่บัดนั้นจนถึงปัจจุบัน

5) กลุ่มเปี้ยะอาข่า

การที่อาข่ากลุ่มนี้ได้ชื่อว่าเปี้ยะอาข่า เพราะผู้นำที่นำชนกลุ่มนี้ มีตำแหน่งสมัยอยู่ในดินแดนไทยใหญ่เป็น “เปี้ยะ หรือพญา” อาข่าที่เข้ามาในเมืองไทย เกือบทั้งหมดมาทางสายเจ้อเหว่ย จะมีเพียงอ้าจ้ออาข่าเท่านั้นที่มาทางเจ้อจ้อ ปกติอาข่ากลุ่มนี้เรียกตนเองว่าอุโล้อด้วย เพราะการแต่งกายมีหมวกแหลม ลักษณะตั้งจากตรง และเป็นหนึ่งในสามกลุ่มอาข่าที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ที่มีลักษณะการใส่หมวกแหลม นอกเหนือจากอ้าจ้อ และอุโล้อ โดยทั่วไปมีลักษณะคล้ายกับกลุ่มอุโล้ออาข่ามาก ไม่จำเป็นว่าการเย็บผ้า ลายเย็บผ้า คำพูด สำเนียง การประกอบพิธีกรรม ฯลฯ แต่อาจมีความแตกต่างในบางจุด เช่น หมวกที่สั้นกว่ากลุ่มอุโล้ออาข่า เป็นต้น

6) กลุ่มอ้าเค้ออาข่า

เป็นกลุ่มอาข่าหนึ่งที่ได้เดินทางมาจากประเทศจีนบริเวณสิบสองปันนา ก่อนเข้าสู่ประเทศพม่าในบริเวณเมืองลา และอพยพกระจายไปอยู่ในเชียงใหม่ ทำให้เหล็กและเข้ามาในเขตไทย ปัจจุบันอ้าเค้ออาข่ามีจำนวนมากที่ประเทศพม่า บริเวณตั้งแต่เมืองลาลงไปเมืองว้า เมืองยอง และมีจำนวนหนึ่งหนีเข้ามาประเทศไทย การที่กลุ่มอ้าเค้ออาข่ามีชื่อกลุ่มแบบนี้ เพราะการถูกรุกไล่จากชนชาติอื่นๆ จากการบอกเล่าของพี่มานะ ส้อ ก็คือ แห่งบ้านอ้าเค้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พี่มาเล่าว่า อ้าเค้อเป็นกลุ่มคนอาข่ากลุ่มเดียวที่เข้ามาและมีอยู่ในประเทศไทย แต่เดิมอ้าเค้อใช้ชื่อเรียกตนเองว่า “อ้อเจยอ้อก็้อ” หรือ “ก็้ออ้ออาข่า” จากการศึกษาการขนานนามของกลุ่มอาข่าต่างๆ มักใช้ว่า “หญ่า ญี่” ยกเว้นกลุ่มอ้าเค้ออาข่าที่ใช้เรียกว่า “อ้อเจยอ้อก็้อ” และ

ชื่ออำเภอมาเกิดขึ้นที่สิบสองปันนาจากการถูกรุกไล่จากชนชาติจีน ไส้ชาวอาข่ากลุ่ม เป็น ภาษาจีนว่า "เขอ" ซึ่งแปลว่าไป และชนชาติไทยลื้อได้ถามคนอาข่ากลุ่มนี้ว่าไป ไหน และอาข่ากลุ่มนี้ได้ตอบว่า กลุ่มจีนไล่ว่าเขอจึงหนีมา ชนชาติไทยลื้อจึงเรียกอา ข่ากลุ่มนี้ว่า อาข่า "เขอ"

7) กลุ่มอ้าจ้ออาข่า

การเรียกชื่อกลุ่มนี้ว่าเป็น "กลุ่มอ้าจ้อ" เพราะว่าตามหลักการนับชื่อบรรพชนอาข่า หรือที่เรียกเป็นภาษาอาข่าว่า "จี้" เป็นลูกหลานของ "จ้อเปอะ" การเรียกชื่อกลุ่มนี้ว่า "อ้าจ้อ" เป็นคำเก่าแก่ที่เรียกตั้งแต่สมัยอยู่ประเทศจีน ปัจจุบันทั้งในประเทศจีน พม่า ไทย ลาว และเวียดนามก็เรียกกลุ่มนี้ว่า "อ้าจ้อ" ด้วยเหมือนกัน การที่มีคนเข้าใจ ว่าการเรียกชื่อนานนามกลุ่มอาข่านี้ย่อมาจากคำว่า "อ้ามาจากอาข่า" จ้อมาจากย้อจ้อ ซึ่งแปลว่ากลุ่มอาข่าที่กลายพันธุ์ ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นความเข้าใจผิดไม่เป็นความจริง การนับถือบรรพชนของคนอาข่ากลุ่มนี้ สามารถนับได้ เจ้อเจ้อ, เจ้อจ้อ, จ้อเปอะ, เปอะจ้อ, จ้อลุ่ม, ลุ่มแอ เป็นต้น เมื่อมาถึงลุ่มแอ มีพี่น้องอีกคน นั่นคือลุ่มแต วันนี้กลุ่ม อาข่ากลุ่มนี้จึงมีนามสกุลเป็นลุ่มแอ กับลุ่มแต ซึ่งลุ่มแอกับลุ่มแตเป็นพี่น้องกัน และ ประชากรที่อยู่ในเมืองไทยเป็นเหลนของเจ้อจ้อ สืบต่อๆ กันมาเป็นรุ่นที่ห้า

8) กลุ่มอู้อีอาข่า

การแบ่งกลุ่มประเภทของคนอาข่าเกิดจากหลายสาเหตุ และหนึ่งในเหตุผลหลักก็คือ การแต่งกายของผู้หญิง โดยดูจากเครื่องประดับ ความสวยงามและลักษณะทรงหมวก ซึ่งเป็นที่มาของการแบ่งกลุ่มที่หลากหลายในปัจจุบัน อู้อีอาข่า เป็นกลุ่มอาข่าที่ถูก แบ่งเพราะการแต่งกายต่างจากกลุ่มอาข่าอื่น หากมองเพียงข้างหน้าหมวกที่ผู้หญิงอา ข่ากลุ่มนี้ประดับ ก็อาจเข้าใจว่าเป็นล่อเมี่ยะอาข่า เพราะมีความเหมือนกับการแต่ง กายของคนอาข่าล่อเมี่ยะมาก กล่าวคือ มีลูกตุ้มกลมห้อยเรียงลงมาเหมือนกัน แต่ หากมองและสังเกตอย่างละเอียดจะพบว่า มีหลายจุดที่ต่างกัน เช่น หมวกด้านหลังของ กลุ่มล่อเมี่ยะมีแผ่นเงิน ในลักษณะตรง ขณะที่กลุ่มอู้อีอาข่ามีหมวกแหลมกลมข้าง หลังห้อยลงบริเวณคอ นอกจากการเรียกชื่อกลุ่มว่า "อู้อี" ก็ถูกจำแนกจากลักษณะ การแต่งกายตรงหมวก นั่นคือ คำว่า "อู" มาจากคำเต็มว่า "อู่อู" แปลว่าหัว และ "อี" เป็นคำโดด ที่มีความหมายว่าแบก เมื่อมารวมกันคำว่า "อู้อี" จึงหมายถึงกลุ่มอาข่าที่ มีการแต่งกาย (หมวกผู้หญิง) ในลักษณะการแบก

3.3.2 ภาษา

ภาษาของเผ่าอาข่าจัดอยู่ในสาขา ยี (โลโล) ของตระกูลพม่า-ทิเบต มีภาษาพูดแต่ไม่มีภาษาเขียน ไม่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาของภาษา และต้นกำเนิดที่แน่ชัด แต่จะเป็นในลักษณะสืบทอดต่อๆ กันมามากกว่า อย่างไรก็ตาม การใช้ภาษาของชนเผ่าอาข่า มีลักษณะการสื่อเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่างกัน โดยใช้ลักษณะ วัย และลักษณะ งาน เป็นตัวแยกแยะการพูดสื่อสาร กล่าวคือหากพูดกับเด็กเล็กที่กำลังฝึกพูดจะมีการใช้ภาษาอีกแบบหนึ่ง เช่น น้ำ ก็จะเรียกว่า “อ่าอ่า” ในขณะที่ถ้าสื่อสารกัน ได้ก็จะเรียกว่า “อี้จู้” และหากมีการใช้ภาษาในพิธีกรรม เช่น งานศพ ก็จะใช้ศัพท์ ค่อนข้างยาก อาทิเช่น เรียกพระอาทิตย์ว่า คำเต็ม เรียกว่า “น้องมา” แต่ถ้าใช้ในการสวดพิธีก็จะใช้แทนพระอาทิตย์ว่า “น้อง” โดยไม่ใช้คำเต็ม เป็นต้น สำเนียงภาษาพูดของชนเผ่าอาข่ามีลักษณะเสียงสั้นสูง นิยมตะโกนออกเสียงดัง และมีเสียงแหลมอาจเป็นเพราะว่าอาข่าอาศัยอยู่บนพื้นที่สูง และอากาศหนาวเย็น จึงมีการใช้เสียงดังเพื่อจะได้ยินในระยะไกล

เนื่องจากว่าอาข่ามีหลายแขนงที่แตกออกไป กระจายอยู่ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย รวมถึงประเทศอื่นๆ การใช้ภาษาถึงแม้จะคล้ายกัน แต่ต่างกันตรงสำเนียง จะสื่อสารกันได้ถ้าพูดถึงเรื่องการใช้ภาษาในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่กำลังเติบโตมาทุกวันนี้แล้ว เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เพราะความเจริญที่เข้าไป ไม่ว่าจะด้วยเรื่องการศึกษา การทำงานของคนรุ่นใหม่ กับสังคมเมืองมีมากขึ้นทุกวัน การใช้ภาษาซึ่งเป็นพื้นฐานของตนเอง เริ่มน้อยลงทันตาเห็น แม้กระทั่งเด็กที่เพิ่งออกมาดูโลกก็ได้รับการปลูกฝังให้พูดอีกภาษาหนึ่งที่กำลังเป็นที่นิยมของสังคมเมือง

ภาษาของกลุ่มอู้อ้อ

ภาษาอาข่าของกลุ่มอู้อ้อถือว่าเป็นภาษากลางของทุกกลุ่มอาข่า ด้วยการออกเสียงระดับเดียวกัน ฟังออกจะแข็งๆ การออกเสียงไม่ค่อยมีความสลับซับซ้อน กล่าวคือ พูดเป็นธรรมชาติ ไม่มีการปิดลมจุก หรือใช้ลิ้นในการบังคับเสียง และเสียงที่เกิดขึ้นส่วนมากเกิดจากลำคอ จากความง่ายในการพูด ออกเสียง จึงทำให้ภาษาอู้อ้อเป็นภาษากลางในการสื่อสารไปโดยปริยาย และสามารถพบเห็นกลุ่มอาข่าต่างๆ มาใช้ภาษาอู้อ้อในการสื่อสารทั่วไป

ภาษาของกลุ่มลอมมีอาซ่า

ในการออกเสียงภาษาพูดของกลุ่มลอมมีอาซ่าจะไม่แหลมเหมือนกลุ่มอุโล้ทั่วไป จะมีความนุ่มและพูดไม่ดัง ศัพท์และคำพูดส่วนมากก็คล้ายกับกลุ่มอุโล้ทั่วไป แต่อาจมีความต่างในการเรียกชื่อสิ่งของและสัตว์ เช่น เรียกวิทยุ เส้าบ้าน หมู กลอง กล้องถ่ายรูป เป็นต้น โดยการออกเสียงนั้นจะเน้นการใช้ลิ้นบังคับเสียง ซึ่งการบังคับนี้จะทำให้กลุ่มชาวอาซ่ากลุ่มอื่นๆ ไม่สามารถพูดเหมือนกลุ่มลอมมีได้ นับว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างในด้านน้ำหนักเสียง การออกเสียง และสำเนียง แต่ชาวอาซ่ากลุ่มนี้ก็สามารถสื่อสารกับอาซ่าทั่วไปได้

ภาษาของกลุ่มผะหมี่อาซ่า

ภาษาพูดของกลุ่มผะหมี่อาซ่าจะไม่พูดดัง เสียงจะมีความนุ่มนวล ไพเราะเสนาะและมีสำเนียงการพูดเหมือนกับลอมมีอาซ่าอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการเรียกชื่อสัตว์ สิ่งของ น้ำหนักเสียง จุดเกิดเสียง ซึ่งสายสัมพันธ์ด้านภาษาและคำพูด ตลอดถึงวัฒนธรรมความเป็นมาของกลุ่มลอมมีและผะหมี่ มีส่วนทำให้สองกลุ่มอาซ่ามีความคล้ายคลึงกัน

ภาษาของกลุ่มหน้าค้ำอาซ่า

อาซ่ากลุ่มนี้มีภาษาของตนเอง จัดอยู่ในสาขาพม่า-โลโล กลุ่มตระกูลภาษาย่อยทิเบต-พม่า มีความสัมพันธ์ทางภาษากับพวกมูเซอและชาวลีซอ มีบางคำที่ยืมมาจากภาษาจีน และถึงแม้ว่ากลุ่มหน้าค้ำอาซ่าจะมีภาษาเป็นของตนเอง แต่ไม่มีตัวอักษรใช้

ภาษาของกลุ่มเปี้ยะอาซ่า

ภาษาพูดของกลุ่มเปี้ยะอาซ่ามีลักษณะการพูดเร็ว เสียงสั้น และดัง การพูดคุ้ยสำเนียงจะเหมือนกับกลุ่มอุโล้อาซ่าทั่วไป น้ำเสียงมาจากลำคอ อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีสำเนียงการพูดจาเหมือนกับกลุ่มอุโล้ทั่วไป แต่มีคำพูดหลายคำที่มีการใช้คำหมายไม่เหมือนกัน เช่น คำว่า ตัด กัด เป็นต้น

ภาษาของกลุ่มอ้าเค้ออาซ่า

กลุ่มอ้าเค้ออาซ่ามีภาษาต่างจากคนอาซ่าทั่วไปอย่างสิ้นเชิง จนไม่สามารถสื่อสารกันได้เลยสายสัมพันธ์ของอ้าเค้อไปทาง เทอ เพอะโซ๊ะ, เทอ เพอะ หมือ ต่างจากอาซ่ากลุ่มอื่นๆ ที่มาทาง เทอ เพอะ เมือง ทำให้สายสัมพันธ์ห่างเกินกว่า 50 ชั่วอายุคน อย่างไรก็ตามอ้าเค้ออาซ่ามีลักษณะคำพูดคล้ายกับกลุ่มอาซ่า ที่อาศัยอยู่ที่หงเหอ ในประเทศจีน การสื่อสารกัน

ระหว่างกลุ่มคนอำเภอ มักพูดภาษาอุได้ได้ ซึ่งเป็นภาษากลาง แต่อำเภอกลุ่มอื่นๆ ในเมืองไทยไม่สามารถพูดภาษาอำเภอได้เลย

ภาษาของกลุ่มอำเภอ

กลุ่มอำเภอ นับเป็นอีกหนึ่งกลุ่มภาษาที่มีทั้งประวัติศาสตร์และตำนาน ภาษาของอำเภอกลุ่มนี้ หากไม่คุ้นเคยมักงงและไม่เข้าใจ เพราะกลุ่มอำเภอกลุ่มนี้มักพูดเร็ว รวนและดูเหมือนพูดภาษาอำเภอไม่ชัด หากไม่ตั้งใจฟังอาจจะฟังไม่ออก อำเภออำเภอได้รับอิทธิพลทางด้านภาษาไทยใหญ่ ตอนอยู่ประเทศพม่า จะสังเกตได้ว่ามักพูดภาษาไทยใหญ่ได้ดี การออกเสียงโดยมากมักต่างกับกับกลุ่มภาษาอื่นๆ อย่างไรก็ตามปัจจุบันกลุ่มเยาวชน และเด็กรุ่นใหม่โดยเฉพาะเด็กที่ผ่านการศึกษาในสถานศึกษา มักปรับเปลี่ยนภาษาพูดแบบอุได้อำเภอเพราะได้ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มภาษาอื่น และมีความโน้มที่ภาษาอำเภอจะหายเพราะเด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยพูดคุยกัน

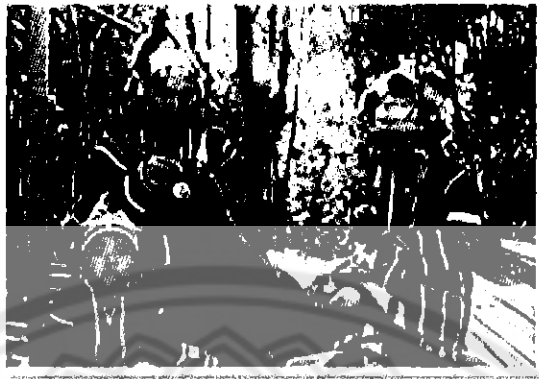
ภาษาของกลุ่มอำเภอ

กลุ่มอำเภอมีประวัติศาสตร์ทั้งในด้านพื้นที่อยู่อาศัย (ตอนอยู่ในประเทศพม่า) การอพยพเข้ามาสู่เมืองไทยไปสัมพันธ์กับลอมะอำเภอ ซึ่งเข้ามาพร้อมกับกลุ่มลอมะที่เข้ามาทางอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เช่น ลอมะอำเภอบ้านปากกล้วย จึงมีความคล้ายคลึงกันหลายอย่าง เช่น ภาษาพูด กลุ่มอำเภอหลังเข้าใจว่าตนเองเป็นกลุ่มลอมะเพราะได้รับอิทธิพลไม่ว่าจะเป็นแต่งกาย ภาษาพูด หรือความใกล้เคียงในด้านสายบรรพชน จนในที่สุดถูกดูดกลืนไป ภาษาพูดอำเภอกลุ่มนี้มักพูดเสียงนุ่ม แต่ดั่ง แต่สำเนียงจะเหมือนกับลอมะอำเภอทุกประการ มีการออกเสียงเหมือนกับไม่ชัด มีความต่างในการออกเสียง เช่น เรียกชื่อไก่ เส้าบ้าน เป็นต้น

3.3.3 วิถีชีวิต

วิถีชีวิตด้านการละเล่น

อำเภอเป็นชาวเขาที่มีการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย หาเช้ากินค่ำ เวลาไปทำไร่หลังจากที่พ้นจากประตูหมู่บ้าน ก็จะมีการร้องเพลงไปด้วยผู้ชายจะร้องว่า โอ้เรา เวลาไปไร่ หรือไปทำอะไรก็รู้สึกเหงาเหลือเกิน เราอยากได้คนๆหนึ่ง มาอยู่กับเรา จะได้หายเหงา และเมื่อไปถึงไร่ของตนเองก็จะร้องเพลงโต้ตอบกับฝ่ายหญิง โดยฝ่ายหญิงอาจทำไร่อยู่คนละฝั่งกับฝ่ายชาย

ภาพ20 วิถีชีวิตด้านครอบครัว

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/akha.html>

เวลาจะกลับก็ล่าลากันด้วยเสียงเพลง แล้วจะนัดกันตอนกลางคืน ที่ลานวัฒนธรรม ซึ่งเป็นชีวิตที่มีสีสันมากแต่สมัยนี้การใช้ชีวิตแบบนี้เริ่มหาได้ยาก เนื่องจากการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขา สิ่งเหล่านี้ก็เลยถูกกลืนไป เหลือเพียงแต่คำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน การละเล่นของเผ่าอาข่าแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

การละเล่นในพิธีกรรม ได้แก่

ภาพ21 เล่นลูกข่าง (ฉ่อง)

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/akha.html>

1) ลูกข่าง (ฉ่อง) เป็นการละเล่นของอาข่าที่เล่นในช่วงที่มีพิธีกรรม หรือประเพณีเท่านั้น มีปีละครั้ง เป็นการละเล่นของผู้ชาย ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยเมื่อถึงวันที่มีพิธีกรรมผู้ชายจะออกจากบ้านตั้งแต่เช้า เพื่อจะไปตัดไม้เนื้อแข็งมาทำเป็นลูกข่าง เมื่อกลับมาถึงบ้านก็จะเริ่มทำลูกข่างโดยเหลาปลายไม้ให้ปลายแหลมๆ บาง

คนจะใส่เหล็กตรงปลาย เพื่อให้ลูกข้างหมุนได้นาน จากนั้นก็จะมาเล่นแข่งกันโดยแบ่งเป็นสองฝ่ายๆ ละกี่คนก็ได้

ภาพ22 โล้ชิงช้า

ที่มา : http://0.static.wix.com/media/600c80ca3f9c57a999.wix_mp_512

2) โล้ชิงช้า (หล่าเช่อปีเออ) เป็นประเพณีที่ต้องจัดขึ้นช่วงประมาณปลายเดือนสิงหาคมถึงต้นเดือนกันยายนของทุกปี หลังจากที่ทำการเพาะปลูกข้าว หรือข้าวโพดเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยชิงช้าที่ทำจะมี 3 ลักษณะ คือ ชิงช้าใหญ่ที่ชาวบ้านร่วมกันสร้างขึ้น (หล่าเช่อ), ชิงช้าหมุน (กาลาหล่าเช่อ), และชิงช้าขนาดเล็กที่สร้างไว้หน้าบ้านของแต่ละครอบครัว (เออเลอ) นอกจากให้ความเพลิดเพลินแล้ว ยังเป็นการได้เพื่อเร่งผลผลิตต่างๆ ที่เพาะปลูกให้เจริญงอกงามอีกด้วย

การเดินรำ (บ่อช่องตุเออ) เป็นการละเล่นในช่วงที่มีพิธีกรรม หรือประเพณีเท่านั้น โดยทั้งชายและหญิงจะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าที่งดงาม แล้วมารวมตัวกันที่ลานหมู่บ้านหรือที่มีพื้นที่กว้างขวาง โดยจะมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเดินรำ ดังนี้ กลองที่ทำมาจากไม้ หนึ่งตัว-กว้าง (ต่อง), ฆ้อง (โบริวโล), ฉิ่ง (แจและ), และกระบอกไม้ (บ่อช่อง) สำหรับลักษณะการเดินก็มีหลายแบบด้วยกัน ดังนี้

- เดินเป็นวงกลม โดยทุกคนจะเดินเป็นจังหวะตามเสียงกลอง โดยจะเดินจากด้านซ้ายไปยังด้านขวาอย่างพร้อมเพรียงกัน
- เดินแบบราวกระทบไม้ เป็นการเดินที่เน้นในเสียงของจังหวะ โ โดยผู้หญิงจะมีกระบอกไม้ไผ่สำหรับกระทบไม้แล้วให้ เกิดเสียงดัง และผู้ชายก็อาจเดินเป็นวงกลมล้อมรอบผู้หญิงก็ได้

วิถีชีวิตด้านครอบครัว

โครงสร้างครอบครัวของชนเผ่าอาข่า มีผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว เพราะเป็นผู้สืบสายวงศ์ตระกูล มีการนับลำดับชื่อบรรพบุรุษ เรียกว่า "จี" ทำให้การขยายครอบครัวของอาข่าเป็นการขยายออกทางบิดา ฉะนั้นผู้ชายในครอบครัวอาข่า จึงมีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ลำดับชื่อของบรรพบุรุษ ตลอดจนพิธีกรรมประเพณีของครอบครัว เพื่อจะได้สืบสานและถ่ายทอดให้กับน้องหรือลูกหลานต่อไป ความสำคัญในการถือสายโลหิตของชนเผ่าอาข่า นั้นเมื่อตายแล้วทุกคนต้องไปอยู่ร่วมกับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งถือเป็นข้อกำหนด ห้ามแต่งงานในตระกูลที่เหมือนกัน (สายโลหิตที่ใกล้กัน) กล่าวคือ สายโลหิตต้องห่างกัน 7 ชั่วโคตร ถึงจะแต่งงานกันได้ แต่ในกรณีที่สามีภรรยาแต่งงานแล้ว ไม่มีบุตรชายในการสืบสายตระกูล ก็มีความจำเป็นที่ต้องแต่งงานใหม่ เพื่อให้กำเนิดบุตรชายในการสืบสายตระกูลต่อไป

วิถีชีวิตด้านสังคมและการปกครอง

ชนเผ่าอาข่าจะให้เกียรติกับผู้อาวุโสกว่า เพราะถือว่ามีอำนาจในการตัดสินใจ การเข้าสังคมต่างๆ จะเป็นหน้าที่ของผู้ชาย ส่วนผู้หญิงจะคอยเป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุน และเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ

ระบบโครงสร้างทางสังคมของอาข่า มีตำแหน่งการปกครองในด้านต่างๆ ดังนี้

เจ่วม่า: เป็นผู้นำศาสนาของชุมชน มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างชุมชน จึงเป็นผู้นำหลักในการ บริหาร ตามโครงสร้างชุมชนอาข่าแบบดั้งเดิม ตำแหน่งเจ่วม่า นี้ได้มาจากการเลือกตั้ง หรือการสืบสายโลหิต ก็ได้

เจ่วม่า เป็นตำแหน่งที่รองลงมาจาก "เจ่วม่า" ซึ่งตำแหน่งนี้ในอดีตเคยดำรงตำแหน่งเป็น "เจ่วม่า" มาก่อน

จีบ่า/บาจี เป็นตำแหน่งที่ใช้เรียกกับช่างตีเหล็กของหมู่บ้าน เนื่องจากตำแหน่งนี้ต้องมีการผลิต หรือซ่อมแซมเครื่องมือ อุปกรณ์การเกษตรของชุมชนทุกชนิด

พิมา/เบ้วหม่อ เป็นตำแหน่งของหมอสดพิธีกรรมทางศาสนา ทำหน้าที่ในการสดพิธีตาม งานต่างๆ ตำแหน่งนี้เปรียบเสมือน พระ ในสังคมของคนไทย

หน้าเห่งอ มีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ และเป็นไกล่เกลี่ยคู่กรณี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในชุมชนอาข่า

ยี่ผ่า เป็นตำแหน่งหมอทรง มีหน้าที่ในการรักษาคนไข้ คนไม่สบายในชุมชน โดยให้ยาสมุนไพร และการเข้าทรง

ชนะมา/หละจ่า เป็นผู้ที่มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆ ทำหน้าที่ประสานงานกับบุคคลภายนอก ปัจจุบันเปรียบเสมือน ผู้ใหญ่บ้านทางการ อย่างไรก็ตามโครงสร้างการปกครองของอาข่าในประเทศไทย หลายหมู่บ้านยังมีการใช้รูปแบบการปกครองนี้อยู่

วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ

ชนเผ่าอาข่าเป็นกลุ่มชนที่มีความขยันเป็นอย่างมาก ทำอาชีพทางการเกษตร เช่น การปลูกพืชไร่ เป็นการทำเพื่อยังชีพ กล่าวคือ เป็นการผลิตเพื่อบริโภคเอง แต่หากปีไหนได้ผลผลิตเยอะ ก็จะนำไปแบ่งขาย ในพื้นที่ไร่จะมีการปลูกพืชนาๆ ชนิด เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วต่างๆ และพืชผักเพื่อการบริโภค เป็นต้น เทคนิคในการปลูก คือ จะผสมเมล็ดพันธ์ต่างๆ คลุกเคล้า และปลูกพร้อมข้าวในไร่ของตนผืนเดียว ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ชนเผ่าอาข่ายังนิยมเลี้ยงสัตว์จำพวก หมู เป็ด ไก่ แพะ สุนัข เป็นต้น เพื่อใช้บริโภคและใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา สัตว์ที่เลี้ยงไว้ใช้งาน ได้แก่ วัว ควาย ม้า เป็นต้น

3.3.4 ลักษณะบ้านเรือน

ชนเผ่าอาข่า เป็นชนเผ่าที่นิยมอาศัยอยู่บนที่สูง การตั้งชุมชนของอาข่าจะมีการเลือกทำเล พร้อมทั้งมีการเสี่ยงทาย โดยการใช้ไข่ไก่ เรียกว่า "จ้ออูแจเออ" ซึ่งการเสี่ยงทายนี้จะทำโดยการโยนไข่ หากไข่แตก จะไม่สามารถตั้งชุมชนได้ แต่ถ้าไข่ไม่แตกก็ไม่สามารถจะตั้งชุมชนในบริเวณนั้นได้ เนื่องจากอาข่ามีความเชื่อว่าเจ้าที่เจ้าทางไม่อนุญาต นอกจากนี้ชนเผ่าอาข่า ยังมีการนำหลักความเชื่อตามธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง สถานที่ในการตั้งชุมชนต้อง อยู่ห่างจากแม่น้ำ หรือหนองน้ำ หรือพื้นที่ราบ ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตการแพร่ระบาดของโรคมาลาเรีย เป็นเหตุสำคัญที่ชุมชนต้องอยู่ห่างจากแม่น้ำ และอีกประการหนึ่งชาวอาข่ากล่าวว่า เมื่อฝนตกลงมาอาจทำให้บ้านเรือนถูกน้ำท่วม และทำให้เกิดความเสียหาย การตั้งชุมชนของอาข่ามักนิยมตั้งในพื้นที่ลาดเท หรือตามสันเขา ปากทางเข้าหมู่บ้านจะมีการสร้างประตูหมู่บ้านไว้ เรียกว่า "ล้อซ่อง" เพื่อไว้ป้องกันสิ่งเลวร้ายต่างๆ ไม่ให้ เข้ามาในชุมชน นอกจากนี้ยังมีศาสนสถานที่สำคัญ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม อาทิเช่น ศาลพระภูมิชุมชน ป่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ลานวัฒนธรรม เป็นต้น

ลักษณะบ้านของชนเผ่าอาข่าจะยกพื้นสูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร มีบันได 3-5 ชั้น บ้านสร้างด้วยไม้ไผ่มีเสาเป็นไม้เนื้อแข็ง ฝาบ้านทำด้วยฟากไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยหญ้าคา

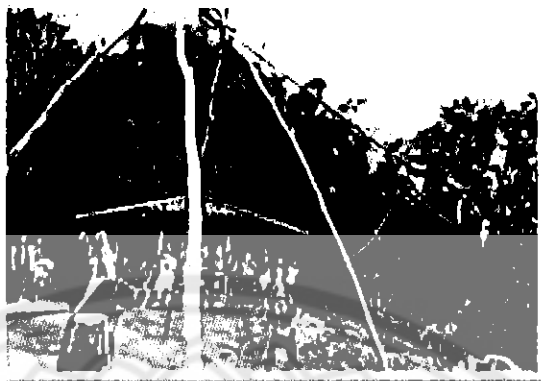
ที่คลุมยาวลงมาจนเกือบถึงพื้นดินไม่มีหน้าต่าง มีเตาไฟ 2 เตา สำหรับปรุงอาหาร และสำหรับต้มน้ำชาไว้เลี้ยงแขก

3.3.5 วัฒนธรรมประเพณี

ครอบครัวอาข่าเป็นแบบครอบครัวขยาย อยู่รวมกันหลายครอบครัว หนุ่มสาวอาข่ามีอิสระในการเกี่ยวพาราดีและการเลือกคู่ครอง หากแต่งงานแล้ว ผู้หญิงจะเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวของผู้ชาย และมานับถือผีฝ่ายสามี ทุกหมู่บ้านจะมีลานโล่งกลางหมู่บ้านเพื่อกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน เป็นลานดินเรียกว่า "ลานสาวกอด" หรือ "แดห่ง" เป็นลานที่ดินที่หนุ่มสาวอาข่ามาพลอดรักกัน และเด็กๆ มาร้องรำทำเพลงกัน

1) ประเพณีไข่แดง (ซิมลี ซิมมีอาเผ่ว)

มีขึ้นภายหลังจากที่มีการอยู่กรรมจากการเผาไฟในไร่ช่วงกลางเดือนเมษายน ตรงกับเดือนอาข่า "ซิมลี บาลา"อาข่าจะประกอบพิธี "ซิมลี ซิมมี อาเผ่ว" เป็นประเพณีการส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ หรือเรียกอีกอย่างว่า ประเพณีปีใหม่ชนไข่ เนื่องจากประเพณีนี้มีการนำไข่มาใช้ประกอบพิธี เด็กๆ จะมีการเล่นชนไข่โดยการข้อมเปลือกไข่ให้เป็นสีแดง และใส่ตะกร้าห้อยไปมา เป็นประเพณีที่มีมาช้านาน พิธีกรรมวันแรกจะเริ่มเมื่อเห็นข้างขึ้น 1 ค่ำ ชนเผ่าอาข่าเรียกว่า "ลาเต๊ะ ถึหยะ" ก็จะมีการเริ่มประกอบพิธีใหม่ที่เรียกว่า "ซิมลี อาเผ่ว" หมายถึง พิธีต้อนรับปีใหม่ อาข่าให้ความหมายรวมถึง การต้อนรับสิ่งมีชีวิตที่เกิดใหม่ทุกชนิดบนโลกในของช่วงเดือนเมษายน เมื่อประกอบพิธีนี้เสร็จก็จะมีการทำพิธีต่ออีกที่เรียกว่า "ซิมมี อาเผ่ว" เป็นพิธีที่เกิดขึ้นเพื่อฉลองปีใหม่ และฉลองตำแหน่งผู้นำทางวัฒนธรรม และการปกครองชุมชน "โจ้วมา" โดยผู้นำมีการประกอบพิธีของตำแหน่งที่เรียกว่า "โจ้ว หละ หยะ เออ" เป็นการเสริมจลิน์ภารกิจของพิธีกรรม

ภาพ23 ประเพณีไล่ชิงช้า (แย้ซู่อาเผว)

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/akha.html>

2) ประเพณีไล่ชิงช้า (แย้ซู่อาเผว)

จะมีการจัดขึ้นทุกๆ ปี ประมาณปลายเดือนสิงหาคมถึงต้นเดือนกันยายน ซึ่งจะตรงกับช่วงที่ผลผลิตกำลังออกงาม และพร้อมที่จะเก็บเกี่ยวในอีกไม่กี่วันในระหว่างนี้อาข่าจะดายหญ้าในไร่ข้าวเป็นครั้งสุดท้าย หลังจากดายหญ้าแล้วก็รอการเก็บเกี่ยว ตรงกับเดือนของอาข่าคือ "ฉอลาบาลา" ชนเผ่าอาข่าถือว่าประเพณีนี้เป็นพิธีกรรมที่มีคุณค่ามากด้วยภูมิปัญญาที่ใช้ในการส่งเสริมความรู้แล้ว ยังเกี่ยวพันกับการดำรงชีวิตประจำวันของชนเผ่าอาข่าอีกมากมาย ทั้งยังเป็นประเพณีที่ให้ความสำคัญกับผู้หญิง ผู้หญิงอาข่าจะพร้อมใจกันแต่งกายด้วยเครื่องทรงต่างๆ อย่างสวยงามเป็นกรณีพิเศษในเทศกาลนี้ เพื่อยกระดับชั้นวัยสาวตามขั้นตอน แสดงให้คนในชุมชนได้เห็น พร้อมทั้งขึ้นไล่ชิงช้า และร้องเพลงทั้งลักษณะเดี่ยวและคู่ไป ในการจัดประเพณีไล่ชิงช้าแต่ละปีของอาข่า จะต้องมีฝนตกลงมา ถ้าปีไหนเกิดฝนไม่ตก อาข่าถือว่าไม่ดี ผลผลิตที่ออกมาจะไม่งอกงาม มีระยะเวลาในการจัดรวม 4 วันด้วยกัน ดังนี้

วันที่ 1 จำแบ: เป็นวันแรกของพิธีกรรม ผู้หญิงอาข่าจะแต่งตัวด้วยชุดประจำเผ่าเต็มยศแล้วออกไปตักน้ำที่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ เพื่อนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยน้ำที่ตักมาจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ อาข่าเรียกว่า "อีจื่อซ้อ" และในวันนี้มีการตำข้าวบู้ก "ห่อถ่อง" ข้าวบู้ก หรือห่อถ่อง คือ ข้าวที่ได้จากการตำอย่าง ละเอียด โดยก่อนที่จะตำก็นำข้าวสาร (ข้าวเหนียว) แช่วัประมาณ 1 คืน พอรุ่งเช้าก็นำมานึ่ง หลังจากนึ่งเสร็จหรือได้ที่แล้ว ก็จะมีการโปรยด้วยน้ำอีกรอบหนึ่งแล้วก็นึ่งต่อ

ระหว่างที่รอข้าวสุกจะมีการตำงาดำผสมเกลือไปด้วย เพื่อไม่ให้ข้าวเหนียวที่ตำติดมือ เวลามาปั้นข้าวปึกซึ่งต้องใช้ในการทำพิธีเช่นกัน

วันที่ 2 วันสร้างชิงช้า: เป็นวันที่ทุกคนจะมารวมตัวกันที่บ้านของผู้นำศาสนา "โจ้วมา" เพื่อจะปรึกษาและแบ่งงานในการจะปลูกสร้างชิงช้าใหญ่ของชุมชน หรือเรียกว่า "หล่าเฉอ" ในวันนี้จะไม่มีการทำพิธีใดๆ ทั้งสิ้น แม้กระทั่งสัตว์ก็จะไม่ฆ่า หลังจากทีสร้างเสร็จจะมีพิธีเปิดไล่ชิงช้าโดย "โจ้วมา" จะเป็นผู้เปิดไล่ก่อน จากนั้นทุกคนก็สามารถไล่ได้ นอกจากนี้ทุกคนจะต้องสร้างชิงช้าเล็กไว้ที่หน้าบ้านของตนเองอีกด้วย เพื่อให้ลูกหลานของตนเล่นด้วย เพราะถือว่าเป็นพิธี

วันที่ 3 วัน ล้อตา อ่าเผ่ว: ถือเป็นวันพิธีใหญ่ มีการเลี้ยงฉลองกันทุกคนพร้อมทั้งมีการเชิญผู้อาวุโส หรือแขกต่างหมู่บ้านมาร่วมรับประทานอาหารในบ้านของตน

วันที่ 4 จำสา: เป็นวันสุดท้ายของพิธีกรรม สำหรับในวันนี้จะไม่มีการประกอบพิธีกรรมอะไรทั้งสิ้น นอกจากพากันมาไล่ชิงช้า เพราะเป็นวันสุดท้ายที่จะได้ไล่ในปีนี้ แต่พอตะวันตกดิน หรือประมาณ 18.00 น. ผู้นำศาสนาก็จะทำการเก็บเชือกของชิงช้า โดยการมามัดติดกับเสาชิงช้า ถือว่าบรรยากาศในการไล่ชิงช้าก็จะได้จบลงเพียงเท่านั้น และหลังอาหารค่ำก็จะทำการเก็บเครื่องเช่นไหต่างๆ เข้าไว้ที่เดิม ถือว่าเสร็จสิ้นพิธีกรรม

3) ประเพณีเซ็ดชูตำแหน่งรองผู้นำศาสนา (ยอลาอ่าเผ่ว)

หลังจากเทศกาลไล่ชิงช้าผ่านไป 13 วัน หรือ 1 รอบสัปดาห์ จะมีประเพณียอลาอ่าเผ่ว จัดขึ้นประมาณเดือน กันยายนของทุกปี ตรงกับเดือนอาษา คือ "ยอลาบาลา" โดยจะประกอบพิธีกรรมเป็นระยะเวลา 2 วัน ประเพณีนี้เกิดขึ้นเนื่องจากในชุมชนอาชานอกจากจะมีผู้นำศาสนาแล้ว ในชุมชนอาชาก็ยังมีรองผู้นำศาสนา เป็นบุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำศาสนาในอดีต ดังนั้นประเพณีนี้จึงจัดขึ้นมาเพื่อเซ็ดชูอดีตผู้นำศาสนา ฉะนั้นประเพณีนี้ถือเป็นประเพณีของอดีต ผู้เคยดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนามาก่อนก็ว่าได้ ดังนั้นบรรดาผู้เป็นรองผู้นำศาสนาก็จะมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อไหว้ครู และมีการเลี้ยงอาหาร เรียกว่า "โจ้วของล้อเออ"

4) เทศกาลค้องแยะอำเผ่ว

เป็นเทศกาลที่จัดขึ้นประมาณเดือนตุลาคมของทุกปี ซึ่งจะตรงกับช่วงที่พืชพันธุ์ที่ปลูกลงไปไม่มีผลผลิต และเริ่มที่จะเก็บเกี่ยวได้แล้ว อาทิเช่น แตงโม แตงกวา พืชผักต่างๆ เป็นต้น เทศกาลนี้จัดขึ้นมาเพื่อขับไล่สิ่งไม่ดีออกจากชุมชน เช่น ภูตผีปีศาจที่มาอาศัยอยู่ในชุมชน อาช่าเรียกว่า “แหนะ” รวมไปถึงโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ โดยมีการแกะสลักไม้เนื้ออ่อนเป็นดาบ หอก ปืน อาช่าเรียกอุปกรณ์เหล่านี้ว่า “เตาะมา” เป็นเครื่องหมายที่ใช้ในการขับไล่สิ่งไม่ดีออกจากชุมชน มีการตะโกนร้องดังๆ โดยเด็กๆ ในหมู่บ้านจะมีการแต่งหน้าโดยใช้สีให้ดูน่ากลัวที่สุด ส่วนในมือนั้นถือดาบ หรือหอกที่ทำจากไม้ที่มีผลดลลาย การตกแต่งอย่างละเอียด เด็กๆ ก็จะรวมกันเป็นกลุ่มหลายๆ คน เดินเข้าไปในแต่ละบ้าน โดยจะเข้าทางประตูหน้าและตะโกนร้องเสียงดังว่า “ใช้ โ ช้ลิ โลๆ” เพื่อให้สิ่งไม่ดีต่างๆ ที่อยู่ในบ้านหวาดกลัวและออกไปจากบ้าน ขณะที่เด็กเข้าไปในบ้าน เด็กสามารถที่จะค้นหาผลไม้ต่างๆ มารับประทานได้ บางครอบครัวก็จะนำแตงกวามาวางไว้ให้เด็กได้ลิ้มลอง จากนั้นเด็กก็จะเดินออกทางหลังบ้าน ระหว่างที่ออกไปก็จะมีการจุดประทัดและยิงปืน เทศกาลนี้อาจถือเป็นเทศกาลที่นำไปสู่ฤดูกาลใหม่อีกฤดูกาลหนึ่ง คือจะเริ่มเข้าหน้าหนาว และหลังจากเทศกาลนี้เสร็จก็ยังสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้หลากหลาย ได้แก่ การแต่งงาน การละเล่นเป่าแคน การออกไปล่าสัตว์ เสริมือนการออกพรรษาของไทย

5) ประเพณีกินข้าวใหม่ (ยอพูนองหมือเซ้เออ)

พิธีเลือกฤกษ์วันดีและกินข้าวใหม่ของอาช่า ถือเป็นพิธีที่สำคัญอีกพิธีหนึ่งที่ชนเผ่าอาช่าที่สืบทอดและปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ พิธียอพูนองหมือเซ้เออนี้หมายถึงการกำหนดฤกษ์วันดีของชุมชนเพื่อจะให้สมาชิกในชุมชน สามารถที่จะประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่ หรือเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว ชนเผ่าอาช่า เรียกว่า “แซ้ئمจีเออ” พิธีนี้จะมีส่วนสำคัญของกิจกรรมอยู่ 2 รูปแบบคือ การเก็บเชื้อข้าวพันธุ์ใหม่ “แซ้ئمยู่เออ” และการกินข้าวใหม่ “แซ้ئمจีจ่าเออ” อนึ่งประเพณีนี้จะใช้ระยะเวลาในการประกอบพิธีเพียง 1 วัน ซึ่งการเลือกฤกษ์วันดีของชุมชนนั้น จะให้ผู้นำศาสนาหรืออาช่าเรียกว่า “เจ้วมา” ดูดับหมูเกี่ยวกับผลผลิตของชุมชน อาช่าเรียกการดูดับนี้ว่า “หยะเฝ้ทองเออ” เมื่อทราบว่าเป็นวันรุ่งขึ้น จะมีการอยู่กรรมเพื่อถือเป็นวันฤกษ์ดีของชุมชนแล้ว ในตอน

กลางคืนก็จะมีประกาศที่เรียกว่า "ลองกู่เออ" ซึ่งจะประกาศให้คนในชุมชนหยุดการทำงาน อย่าเก็บของป่า อย่ายุ่งเรื่องเพศ และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เมื่อถึงวันรุ่งขึ้นคนในชุมชนก็จะอยู่บ้าน ไม่ออกไปทำงาน แต่บรรดาสตรีก็อาจมีการเย็บผ้า ปักผ้าบ้าง ตอนเย็นก็จะมีการเล่นสะบ้าได้

6) ปีใหม่ลูกข้าง (คำท่องอาถรรพ์)

เป็นประเพณีเปลี่ยนฤดูกาลทำมาเลี้ยงชีพ จัดขึ้นประมาณเดือนธันวาคมของทุกปี ตรงกับเดือนอาษา คือ "ท้องลาบลา" คนทั่วไปนิยมเรียกประเพณีนี้ว่า ปีใหม่ลูกข้าง ประเพณีนี้มีประวัติเล่ากันว่า เป็นประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงฤดูกาลทำมาหากิน ซึ่งภายหลังจากที่มีการเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์จากท้องไร่ นา เสร็จแล้วก็เข้าสู่ฤดูแห่งการพักผ่อน ถือเป็นประเพณีของผู้ชาย โดยผู้ชายทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ จะมีการทำ ลูกข้าง "ฉ่อง" แล้วมีการเล่นแข่งตีกัน เพื่อฉลองการเปลี่ยนแปลงวัยที่มีอายุมากขึ้น พร้อมทั้งชุมชนแต่ละครัวเรือน ก็จะมีการแลกเปลี่ยนดื่มเหล้ากันในชุมชน ดังสุภาษิตที่ว่า "คำท่องจี้จี้" แปลว่า ประเพณียกเหล่า ฉะนั้น หากประเพณีนี้ถ้ามีคนเมาเหล้าก็ถือว่า เป็นเรื่องปกติ และเป็นการเริ่มต้นกินข้าวที่เก็บไว้ในฉางข้าว ส่วนผู้หญิงก็จะมีการเล่นสะบ้าในลานชุมชน

3.3.6 ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

ชนเผ่าอาข่าไม่มีคำว่า "ศาสนา" แต่มีคำว่า "บัญญัติอาข่า" ซึ่งครอบคลุมไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีการทุกอย่างในการดำเนินชีวิต มีความเชื่อในเรื่องผี ไชคกลาง และการเสี่ยงทายเป็นที่สุด ผีหรือ "แหนะ" ได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของชาวอาข่า ชนเผ่าอาข่ามีความเชื่อถือผี และสิ่งเร้นลับในธรรมชาติ จึงต้องคอยระมัดระวังไม่ให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อสิ่งดังกล่าว ดังนั้นก่อนทำอะไรก็อาจจะตรวจดูไชคกลางเสี่ยงก่อน บางทีก็มีการเสี่ยงทาย บางทีก็ถือเอาปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติว่าเป็นการบอกกลางดีกลางร้าย นอกจากนี้ยังพบว่าชนเผ่าอาข่านับถือผีบรรพบุรุษ โดยทุกครัวเรือนจะมีหิ้งผีบรรพบุรุษไว้เช่นไหว้ปีละ 9 ครั้ง รองลงมาได้แก่ผีใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นหัวหน้าผีทั้งปวง และเป็นตนเดียวที่อยู่บนสวรรค์มีหน้าที่ดูแลความทุกข์สุข ผีตามความเชื่อของอาข่า มีดังนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับผี

ผีเรือน หรือผีบรรพบุรุษ ชาวอาข่าถือว่าเป็นผีที่ดีที่สุด เพราะเป็นวิญญาณบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครองดูแลครอบครัวมาโดยตลอดหลายชั่วอายุคน

ผีหมู่บ้าน คือ ผีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านคอยปกป้องรักษาคนในชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุข จะสถิตย์อยู่ที่ศาลผีประจำหมู่บ้าน บริเวณทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ซึ่งศาลนี้จะต้องสร้างก่อนที่จะตั้งหมู่บ้าน

ผีทั่วไป เป็นผีที่สิงอยู่ประจำที่ต่างๆ ทั่วไปนอกจากผีที่บอกมาในเบื้องต้นแล้วก็ยังมี ผีไฟ ผีดิน ผีน้ำ ผีดอย ผีฟ้าผ่า ผีจอมปลวก เป็นต้น

ผีเร่ร่อน คือ ผีตายทั้งกลมกับผีตายโหง ตามความเชื่อของอาข่าถือว่าทั้งสองประเภทนี้เป็นผีที่ไม่ดี เป็นผีที่ไม่มีที่อยู่ ร่อนเร่ไปทั่ว บางครั้งคอยหลอกหลอนคนที่จิตใจไม่เข้มแข็ง

ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดของสรรพสิ่งต่างๆ ที่เป็นอยู่บนโลก
ชนเผ่าอาข่ามีตำนานและความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดของสรรพสิ่งต่างๆ ที่เป็นอยู่บนโลก ซึ่งสามารถแบ่งแยก ออกเป็นตอนใหญ่ๆ ได้ 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การเกิดของสรรพสิ่งต่างๆ ที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต เรียกว่า "ปรี่มกา" หมายถึงขั้นตอนของการเกิดสิ่งต่างๆ อาทิ ดิน น้ำ อากาศ มนุษย์ ฯลฯ และสิ่งอื่นๆ ที่มีอยู่บนปฐพี ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต

ตอนที่ 2 การเกิดกฎระเบียบ พิธีกรรม ประเพณี เรียกว่า "ย็องกา" เป็นขั้นตอนของการเกิดของสัตว์ที่อาข่าเชื่อว่าไม่ดี และไม่นำมาเลี้ยงเด็ดขาด หรือถ้ามีก็ต้องนำมาฆ่ากิน และเช่นไหว้ผีเสีย หมูที่เกิดลูกน้อยกว่า 3 ตัว อาข่าเชื่อว่าธรรมชาติของหมูต้องเกิดลูกมากกว่า

ตอนที่ 3 ขั้นตอนการเกิดดินแดนที่อยู่อาศัย เรียกว่า "จ้อกา" ปัจจุบันอาข่าที่นับถือดั้งเดิม ยังมีการใช้หลักความเชื่อในการดำรงชีวิตอยู่ แต่ชนเผ่าอาข่าบางส่วนก็หันไปนับถือศาสนาคริสต์และอิสลาม เนื่องจากความซับซ้อนและความหลากหลายของพิธีกรรม บวกกับสภาพเศรษฐกิจของปัจจุบันที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต เพราะการนับถือดั้งเดิมจะต้องเคร่ง ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา จะขาด หรือ ผิดพลาดไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันต้องใช้สัตว์ต่างๆ ในการทำพิธีเช่นไหว้เป็นจำนวนมาก เป็นเหตุทำให้หลาย หมู่บ้านต้องทิ้งความเป็นดั้งเดิม แล้วหันไปนับถือศาสนาอื่น

3.3.7 การแต่งกาย

ผู้หญิงชนเผ่าอาข่าเมื่อแต่งตัวครบเครื่องนั้นมีความสุขเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า ส่วนเครื่องแต่งกายของผู้ชายชนเผ่าอาข่า จะไม่เยอะเท่าของผู้หญิง แต่ก็มีความเฉียบและเรียบ อาข่าใช้ผ้าฝ้ายทอเนื้อแน่น ย้อมเป็นสีน้ำเงินเข้มเกือบดำ ซึ่งแต่ก่อนนี้จะปลูกฝ้ายมาปั่นใช้เอง ปัจจุบันซื้อฝ้ายดิบจากคนไทย นำมาอัดเป็นก้อนใหญ่ยาว 20 เซนติเมตร บรรจุในปล้องหรือกล่องไม้ไผ่ เวลากรอด้วยผู้หญิงจะผูกกล่องฝ้ายไว้กับเอว เกี้ยวโยเข้ากับตะขอกอง ซึ่งเกาะไว้กับต้นขาแล้ว ปั่นอย่างรวดเร็วออกมาเป็นฝ้ายหนา และเหนียวทนทาน หญิงอาข่าสอนให้ปั่นด้ายตั้งแต่อายุ 6-7 ขวบ เพราะมารดาคนเดียวปั่นด้ายไม่ทัน มาทอผ้าให้ใช้กันทั้งครอบครัว ผู้หญิงชนเผ่าอาข่าทุกวัยปั่นด้ายกันตลอดเวลาที่มีว่างจากงานอื่น เช่น ระหว่างเดินทางไปไร่ ขณะแบกฟืน หรือหาน้ำ จนกระทั่งขณะที่นั่งผิงไฟอยู่ในบ้าน ยามค่ำสาวชนเผ่าอาข่ามักแข่งขันกันว่า ใครจะปั่นด้ายได้มากที่สุดในแต่ละวัน นำไปทอผ้าเนื้อแน่น หน้ากว้าง 17-20 เซนติเมตร จากนั้นก็นำไปย้อมคราม ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ใช้เวลาย้อมร่วมเดือนจึงจะได้สีน้ำเงินเข้มที่ต้องการ เพราะต้องย้อมซ้ำแล้วซ้ำอีกทุกวัน ผู้หญิงชนเผ่าอาข่าในเมืองไทยมีแบบแผนการแต่งกาย ดังนี้

การแต่งกายของกลุ่มอู้อั้ออาข่า

ภาพ 24 การแต่งกายของกลุ่มอู้อั้ออาข่า

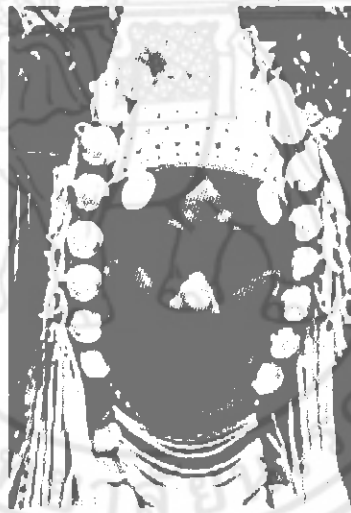
ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/akha.html>

ผู้ชาย: อูไล้อาขานิยมโกนผมและไว้เปีย มีผ้าพันรอบหัว ที่เรียกว่า "อู๋ จิ้ง" การใส่อู๋จิ้ง มีความแตกต่างกันไปตามวัย ใ ดั้แก่ เมื่อเป็นหนุ่มใส่ผ้าสีดำ มีความกว้างประมาณ 8 เซนติเมตร มาพันรอบหัวและใส่ขนสัตว์ที่ย้อมด้วยสีธรรมชาติ เช่น ขนไก่ประดับแซมไว้กลาง ผ้าพันหัว นอกจากมีขนสัตว์ แล้วยังมีดอกไม้มาประดับเพื่อให้มีสีสันและงามตา หากมีอายุ ประมาณ 40 ปีขึ้นไป มีการเปลี่ยนสีผ้าเป็นสีแดง และไม่มีขนไก่หรือดอกไม้ประดับ ลักษณะ การพันผ้าก็เปลี่ยนไปจากเดิมพันรอบหัวมาเป็นการพันแล้วมัดแทน เลื่อผู้ชายมีลักษณะแขน ยาว มีคอปกเสื้อ ยาวถึงสะโพก มีการเย็บลวดลายไว้ตรงปลายเสื้อ บริเวณหน้าห้องมีการ เย็บด้วยเส้นด้ายเป็นเส้นโค้งงอไปมา จำนวน 3 แถว และข้างหลังเสื้อมีการประดับไว้อย่าง สวยงาม แต่ไม่ประดับทั้งแผ่นหลัง และไม่นิยมเย็บลวดลายตรงปลายแขนเสื้อหรือบริเวณ หน้าอก อย่างไรก็ตามเสื้อของอูไล้อาขาในปัจจุบันได้ถูกดัดแปลงไปมากจนไม่เหลือเค้าโครง เดิม เพราะถูกปรับให้เข้ากับกาลสมัยและความนิยมของสมัยนี้ ทำให้เสื้อผ้าใหม่ ๆ ที่กลุ่ม อนุชนใส ไม่สามารถบ่งบอกได้ว่าเป็นของกลุ่มใด กางเกง เป็นสีดำ มีลักษณะหลวมๆ เมื่อมี การใส่ครั้งใดก็มีการมัดเข้าหากันเหมือนกับใส่กางเกงสะดอของคนพื้นเมืองและของคนอา ข่า มีเชือกที่ทำมาจากเส้นด้าย มามัดรวมกัน ปลายเส้นด้ายสีดำมีเหรียญเงินแถบที่มีรู เอา เชือกสอดใส่รู มามัดกางเกงไม่ให้หลุด กางเกงผู้ชายของอูไล้อาขามีความยาวถึงตาตุ่ม

ผู้หญิง: ในกลุ่มอาข่าที่มีการใส่หมวกแหลม ซึ่งประกอบไปด้วยเปียะอาข่า อ้าจ้อ และ อูไล้ ถือว่ากลุ่มอูไล้อาขามีการแต่งกายที่โดดเด่นสะดุดตา โดยในแต่ละ ช่วงวัยมีการแต่ง กายที่บ่งบอกถึงสถานะของผู้ใส่ ได้แก่ หญิงที่เข้าสู่วัยสาวตั้งแต่อายุ 13-18 ปี ซึ่งช่วงนี้ยังไม่ แต่งงาน จะมีการใส่หมวกคลุมหัว และมีข้อไหมพรม ลูกเดือย มีการประดับด้วยขนสัตว์ เช่น ไก่ และขนสัตว์ย้อมสี เช่น ดิง ตลอดถึงเครื่องเงินดั่งกรังกริ่ง การประดับเครื่องเงินของอูไล้อา ข่า เป็นการบ่งบอกถึงสถานะทางครอบครัวเป็นอย่างดี หากประดับไปด้วย "แต่ก่า" เงินแถบ จำนวนมาก นั้นหมายถึง เป็นลูกผู้ดีมีเงิน เสื้อของอูไล้อาข่า เป็นสีดำที่ผ่ากลางด้านหน้า มี แขนยาว และเสื้อยาวถึงบริเวณสะโพก เลื่อผู้หญิงนิยมใส่ลวดลายมากกว่าผู้ชาย และการ บักเย็บถือว่ามี การรอดถือฝีมือในการเย็บผ้าด้วย ในบริเวณด้านหน้าตรงปลายเสื้อ มีการ ประดับไปด้วยลวดลายอย่างสวยงาม เช่น อ้า ลู หม่ม ล้า แปลว่าลิ้นผีเสื้อ และปลายเสื้อ ด้านหลังมีการประดับไปด้วยลวดลายและเครื่องเงิน ลูกปัด หรือ "ลุ่มา" และลูกเดือย ไม่ นิยมปักเป็นรูปสัตว์หรือต้นไม้

ตั้งแต่ส่วนเอวลงไป ก็จะมีกระโปรงสีดำ หรือที่เรียกเป็นภาษาอาข่าว่า “พีตี” ลักษณะเป็นกระโปรงสาวาย ทำลายหยักด้านหลัง ยาวถึงบริเวณหัวเข่า บนกระโปรงหน้ามีผ้าปิดระหว่างต้นขาสองข้าง เรียกเป็นภาษาอาข่าว่า “โจ่ว จิ่ง” เป็นผ้าแผ่นยาว มีเชือกมัดตรงหัวเพื่อผูกติดเอว และตรงปลายมีลูกปัดและลูกเดือย ผ้าผืนนี้เป็นผ้าผืนหนึ่งที่มีการประดับประดาอย่างสวยงาม มีเหรียญและเครื่องประดับทั้งลูกปัด เปลือกหอย เข็มไว้ และเติมไปด้วยลวดลายเย็บผ้าในส่วนของช่องและขา จะมีผ้ามาปิดรอบๆ อุ้งอ้าขาเรียกว่า “คืบบ่อง” มีลูกปัด ลูกเดือย และลวดลายเป็นแผ่นเล็กๆ มาติดแนวนอน และกลางแซมไปด้วยลูกเดือย ลูกปัด

การแต่งกายของกลุ่มลอมมี้อาข่า

ภาพ 25 การแต่งกายของกลุ่มลอมมี้อาข่า

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/akha.html>

ผู้ชาย: การแต่งกายของผู้ชายอาข่ากลุ่มนี้ ไม่ได้ต่างจากกลุ่มอาข่าอื่นๆ โดยมีผ้าโพกสีดำมาพันรอบหัว และมีสร้อยเงินมัดห้อยบริเวณหน้าผาก มีดอกไม้ปักแซมกับขนไก่ออบผ้าโพกหัว นิยมย้อมฟันสีดำเมื่ออายุได้ 15 ปี ลักษณะเสื้อ เป็นปกคอจีน ใ้เชือกเปิดปิดด้านหน้า ใ้ส่เสื้อแขนยาวที่มีลวดลายปักอย่างสวยงาม ชายเสื้อมีการเย็บลวดลายข้างหลังเน้นสี

ดูขนาด มีเครื่องประดับห้อยแซมข้างหลัง ส่วนกางเกงเป็นขายาวโป่ง หลวมใช้เชือกเป็นเข็มขัดปรับบริเวณเอว

ผู้หญิง: หากไม่ได้สังเกตอย่างละเอียด จะแยกไม่ออกระหว่างกลุ่มลอมมีกับคู้พีอาซ่า เพราะมีลักษณะการจัดวางของเครื่องประดับคล้ายคลึงกัน ทั้งลูกเด็ย ลูกปัด ลูกตุ้ม และเหรียญ แต่หากมองการแต่งกายอย่างละเอียดจะพบถึงความแตกต่างและมีจุดเด่นความต่างอีกหลายจุด โดยเฉพาะในด้านหลังหมวกมีความต่างอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นแผ่นเงินบางตั้ง เครื่องเงินรูปพระจันทร์ครึ่งเสี้ยว เป็นต้น ในส่วนหัวมีเครื่องประดับคืออุไซวะหรือหมวกซึ่งของกลุ่มลอมมีจะมีลูกตุ้มห้อยสองข้างของหมวก ตรงระหว่างลูกตุ้มจะมีแผ่นโลหะเล็กๆ วงกลมเจาะรูสองข้างเย็บติดจนกลายเป็นแผ่นใหญ่ และบริเวณที่มัดลูกตุ้มมักมีลูกปัดเน้นสีเหลือง แดง และขาวทั้งสองข้าง บริเวณคางมีลูกปัดห้อยเป็นจำนวนมากและมัดติดข้างๆ หู มีเหรียญห้อยลงมาจากหมวกข้างละ 4-5 เหรียญ และปลายเหรียญจะมีรูปพระจันทร์ครึ่งเสี้ยว นอกจากนี้ในอาซากุ่มนี้นิยมห้อยลูกปัดเป็นจำนวนมากจากคอปล่อยมาบนเสื้อบริเวณหน้าอก เสื้อของลอมมีอาซ่าได้รับการยอมรับจากคนอาซ่าทั่วไปว่า เป็นกลุ่มที่มีการเย็บผ้าและลวดลายที่สวยงามที่สุด ไ นรอยต่อแขนเสื้อกับตัวเสื้อบริเวณหัวไหล่นิยมปักเป็นรอยเส้นสีต่างๆ ดูแล้วสะดุดตา ส่วนปลายแขนมีการเอาแผ่นผ้าที่เย็บลวดลายไว้มาเย็บติดทั้งสองข้าง และข้างหลังเสื้อมีลวดลายเย็บขึ้นมาประมาณ 10 เซนติเมตร มีเหรียญและไหมพรมที่มัดเป็นข้อเน้นสีส้ม เครื่องแต่งกายส่วนที่ลงจากบริเวณเอวลงไปมีกระโปรงแบบฮาวายที่มีรอยกลีบหยักหน้า ความยาวของกระโปรงถึงหัวเข่า กระโปรงเน้นสีดำ การถอดหรือใส่กระโปรงใช้เชือกในการรัดหรือคลาย บนกระโปรงมีแผ่นผ้าที่เย็บลวดลายไว้ มีการห้อยลูกเด็ยไว้ท้าย และมีการใส่ถุงน่องหรือ "ค้อบอง" ที่เหมือนกลุ่มอาซ่าทั่วไป

การแต่งกายของกลุ่มพะหม้ออาซ่า

ผู้ชาย: มีการแต่งกายเหมือนอาซ่าทั่วไป มีการเอาผ้าโพกหัวในลักษณะวงกลม เอาดอกไม้และขนไก่ตลอดถึงเครื่องเงินมาประดับ เสื้อเป็นแบบปกคอจีน มีลักษณะแขนยาว มีการประดับลวดลายที่สวยงามทั้งข้างหน้าและข้างหลังของเสื้อ กางเกงเป็นแบบหลวมใช้เชือกเป็นเข็มขัดรัด กางเกงมีความยาวถึงถึงตาตุ่มขาและไม่มีลวดลายใดๆ ในกางเกง

ผู้หญิง: นิยมแต่งกายด้วยเครื่องเงินจำนวนมาก ทั้งเหรียญเงินแถบ รูปสัตว์และอื่นๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งการประดับตกแต่งทุกส่วนของร่างกาย หมวกของกะเหรี่ยงอะขามีเส้นตรงแบน และคลุมแบบจั่วบ้าน ทำให้บริเวณใบหน้ายื่นออกมา มองเห็นสัดส่วนของใบหน้าอย่างชัดเจน หมวกที่มีลักษณะโค้งงอ ดูมีความอ่อนช้อย เครื่องเงินและลวดลายผสมกันดูมีคุณค่า ทำให้อ่าขากลุ่มอื่น ชนนานามว่า “หมวกกะเหรี่ยงคือหมวกคนรวย” บนหมวกที่สวมใส่หัว นอกจากมีเครื่องเงินซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นเงินแท้แล้วยังประกอบแผ่นเงินที่มาดัดเป็นวงกลมและนูนตรงกลาง เรียกเป็นภาษาอะข่าว่า “โซ๊ะ เขาะ” มาเย็บติดเต็มหมวก ทำให้ทุกส่วนของหมวกเต็มไปด้วยเครื่องตกแต่งและสะท้อนแสงเมื่ออยู่กลางแจ้ง

ในคอนิยามห้อยลูกปัด เน้นสีสดฉูดฉาด บางคนก็ใส่เครื่องเงิน ที่เป็นห้อยระย้าลงจากคอ อ่าขากลุ่มนี้มีลวดลายการเย็บคล้ายๆ กับกลุ่มลอมมี้อ่าข่า ทั้งลวดลาย การจัดวาง มีการเย็บผ้าเป็นแผ่นแล้วมาเย็บติดเสื้ออีกที่ตรงปลายเสื้อข้างหน้าและข้างหลัง ทำให้ดูมีความสวยงามยิ่ง นอกจากมีลวดลายแล้วยังนิยมประดับเหรียญแซมทั้งข้างหน้า และข้างหลังเสื้อ เวลาเดินเสียงกระทบจากเหรียญจะดัง

ภาพ26 การแต่งกายของกลุ่มกะเหรี่ยงอะข่า

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/akha.html>

กระโปรงของอาชากลุ่มนี้ จะมีรอบกลับหยักด้านหลัง และไม่มีการเย็บด้วยลวดลายใดๆ บนกระโปรงมีโจ้วจิ้ง ที่มีการห้อยลูกบิดขนาดเล็ก โจ้วจิ้งของอาชากลุ่มนี้ มีสองผืนมาเย็บติดกันเป็นแผ่นใหญ่ และไม่นิยมประดับลวดลายมากนักในโจ้วจิ้ง นอกจากเหรียญและเครื่องเงิน

การแต่งกายของกลุ่มหน้าค้ำอาช่า

ผู้ชาย: มีการแต่งกายคล้ายกับผู้ชายอาช่าทั่วไป ในบริเวณหัวมีผ้าโพกหัว แต่มีหลายจุดที่ต่างกัน อาชากลุ่มนี้นิยมเอาเหรียญมาประดับบนหัวซึ่งเย็บติดกับผ้าโพกหัว ระหว่างเหรียญที่เย็บติดไว้มีการเอาสร้อยมาห้อยติดกัน ได้เหรียญเงินแถบที่ห้อยไว้ มีแผ่นโลหะกลมมาเย็บติดกันหลายอันลักษณะสามเหลี่ยม ระหว่างเหรียญ มีเส้นไหมพรมซึ่งเน้นสีอ่อนๆ เช่น เขียว ขาว ชมพู มาเย็บติดเป็นข้อ และผ้าโพกบนหัวมีการย้อมขนไก่มาเสียบไว้เป็นจุดเล็กเป็นแบบปกคอคจิ้น เสื้อของอาชากลุ่มนี้ไม่ค่อยเน้นลวดลายสักเท่าใด และมีทั้งแขนยาวและแขนกุด มีการเย็บเป็นเส้นรอบเสื้อ และเสื้อบริเวณสะดือมีแผ่นผ้ามาเย็บติดกับ ตัวเสื้อ ซึ่งแผ่นผ้านี้เป็นจุดเด่นของผู้ชายอาชากลุ่มนี้ ลวดลายส่วนมากมีลักษณะสามเหลี่ยมสองอันปลายเหลี่ยมชนกัน การเปิดและปิดเสื้อของอาชากลุ่มนี้ ต่างจากอาช่าทั่วไป ที่ใช้เส้นด้ายเป็นกระดุม อาชากลุ่มนี้มีการใช้เหรียญเงินแถบเป็นกระดุม มีเหรียญประดับลงมาข้างขวามือจากบริเวณคอลงมาถึงปลายเสื้อ และปลายแขนสองข้างมีลวดลายสวยงาม

ผู้หญิง: อาชากลุ่มนี้ได้ชื่อว่า "เจ้าแม่เครื่องเงิน" เพราะมีการประดับเครื่องแต่งกายที่เป็นเครื่องเงิน ดังกรุงกริ่งตลอดเวลาเดิน ในบรรดากลุ่มอาช่า อาชากลุ่มนี้มีการแต่งกายที่แปลกไปจากอาช่ากลุ่มอื่นอย่างสิ้นเชิง ที่กล่าวว่าแปลกเพราะอาช่ากลุ่มนี้มีการใช้ หมวกหรืออุโฆวะคลุมทั้งหัว อย่างไรก็ตาม เครื่องแต่งกายของหน้าค้ำอาช่ามีจุดเด่นอยู่ที่เครื่องเงิน หมวกทั้งใบประดับไปด้วยแผ่นเหล็กที่ตัดเป็นวงกลม ทำให้ดูเหมือนตรงกลาง มาเจาะรูซ้าย ขวา มาเย็บติดเต็มหมวก บนหมวกมีการเย็บเครื่องเงินทั้งที่เป็นเหรียญและอื่นๆ ซึ่งมีรูปสัตว์เช่น ปลา ผูกติดไว้ การประดับเครื่องเงินมีจุดสังเกตตรงที่มี การประดับข้างๆ และเว้นไว้เหนือหน้าผากขึ้นไป ซึ่งทำให้มองดูเหมือนดูสวยงามและเป็นระเบียบ ในบริเวณคางมีเครื่องเงินเป็นแผ่นคล้ายสร้อย มัดติดกับหมวกทั้งสองข้าง และจุดที่มีมีการห้อยลูกบิดไว้เป็นจำนวนมาก และเป็นสีที่เด่น เช่น แดง เหลือง น้ำเงิน เป็นต้น เสื้ออาช่ากลุ่มนี้ไม่ค่อยมีลวดลายเหมือนกลุ่มอื่น นิยมเย็บลวดลายติดที่แขนทั้งสองข้าง และไม่มีลวดลายใดๆ ข้างหน้า แต่จะ

มีลวดลายปักเย็บข้างหลังเสื้อ แต่ไม่เยอะ นิยมเอาเข็มขัดมาคาดบริเวณเอว ซึ่งการประดับเครื่องเงินเป็นจำนวนมากเป็นการวัดฐานะทางครอบครัวของผู้ใส่เป็นอย่างดี กระโปรง เป็นสีดำแบบฮาวาย มีการทำลิบบเป็นรอยหยักข้างหลัง ใช้เชือกเป็นเข็มขัดในการถอด -ใส่ มีความยาวเพียงปกปิดหัวเข่า และบนกระโปรงมีโจ้วจิ้ง มัดที่เอวและ ห้อยทับกระโปรง โโจ้วจิ้งของอาช่ากลุ่มนี้ปลายจะเป็นลูกปัดล้วน และมีการเย็บเหรียญกับโจ้วเขาะติดไว้ การเย็บมีการเว้นช่องไว้ และช่องตรงกลางมีลวดลายสวยงาม คือ บ่อง หรือผ้าใสน่องปักเย็บด้วยลวดลายหลายอย่าง แต่ไม่เน้นสีฉูดฉาด มักเน้นสีอ่อนๆ เช่น สีเขียว และให้แผ่นผ้าที่มีลวดลายมาอยู่ข้างหน้าตรงหน้าแข้ง

การแต่งกายของกลุ่มเบ็ยะอาช่า

ผู้ชาย: เบ็ยะอาช่ามีการแต่งกายเหมือนอาช่าทั่วไป กล่าวคือ ชอบไว้จุกบนหัวและยาว มีการเปียจุกและมัดปลาย ใส่เสื้อสีดำ แขนยาว ปกคอจีน ใช้เส้นด้ายในการเปิดปิดเสื้อ บริเวณเอวลงไปถึงกางเกงสีดำที่ปั่นจากฝ้าย และมาทอเป็นผืนผ้า ย้อมด้วยเปลือกไม้หรือใบไม้ ซึ่งการย้อมจะย้อมเพียงสีดำเท่านั้น กางเกงหรือที่เรียกเป็นภาษาอาช่าว่า "หละดี" ยาวถึงตาค่อม

ผู้หญิง: การแต่งกายจะมีลักษณะคล้ายกับผู้ชายมาก และมีจุดต่างอยู่ 2 จุด คือ หมวกและโจ้วจิ้ง ในส่วนหมวกเบ็ยะอาช่าเป็นอาช่า 1 ใน 2 กลุ่มอาช่า ที่มีการแต่งกาย (หมวก) แกลมตั้งฉากตรง ซึ่งของอำจ้ออาช่าจะยาวที่สุด รองลงมาอุโล้ และตามด้วยเบ็ยะอาช่า ฉะนั้นเบ็ยะอาช่าสามารถดูได้จากทรงแต่งกายตรง บริเวณหมวกที่สั้นกว่า และปลายหมวกจะมีลักษณะคล้ายๆ ปากหมู บนหมวกมีการประดับด้วยขนสัตว์ หนังสัตว์ ตอกย้อมสีลูกเดือย เหรียญ และลูกปัด เหมือนกับกลุ่มอุโล้อาช่า แต่อาช่ากลุ่มนี้จะชอบประดับสีแดงเป็นพิเศษ ทำให้การมองเห็นในระยะไกลได้ดี โจ้วจิ้งของคนอาช่ากลุ่มนี้จะมีอยู่ 2 แฉก ห้อยไว้ข้างหน้าบนกระโปรง ปลายโจ้วจิ้งมีการประดับไปด้วยลูกเดือยและลูกปัด ปลายเส้นลูกปัดมีเหรียญเล็กๆ เจาะรูมัดติดผ้า 2 แฉก มีลวดลายการถักทอที่สวยงาม และเน้นสีแดงส่วนใหญ่ ความต่างโจ้วจิ้งของเบ็ยะอาช่าจากอาช่ากลุ่มอื่นๆ คือความยาว ซึ่งโดยทั่วไปจะยาวถึงแค่บริเวณหัวเข่า แต่ของเบ็ยะอาช่ายาวถึงหน้าแข้ง ซึ่งความยาวนี้เมื่อเวลาขำมน้ำหรือต้องกระโดดจะมีการมาพาดใส่ไหล่ อาช่ากลุ่มนี้นิยม เย็บเสื้อประดับที่แขนอย่างมาก ซึ่ง

ทั้งสองข้างมีแผ่นผ้าที่เย็บเป็นผืนแล้วมาเย็บติดที่แขนเสื้อบริเวณปลาย มีการประดับลูกบิด และเหล็กที่คอ ใส่กระโปรงที่มีกลีบหยักด้านหลัง

การแต่งกายของกลุ่มอ้าเค้ออาซ่า

ผู้ชาย: การแต่งกายของผู้ชายอ้าเค้ออาซ่า ก็เหมือนกับอาซ่าทั่วไป มีการใส่ผ้าพันหัว แต่ไม่นิยมใส่ชนส์ตัว อาจพบบ้างที่มีการเอาดอกไม้มาใส่โดยเฉพาะ ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม ใน ส่วนเสื้อเป็นแบบปกคอจีน แขนยาว มีการปักลวดลายที่ปลายเสื้อข้างหลัง กางเกงผู้ชายอ้าเค้อเป็นสีดำ ย้อมมาจากสีธรรมชาติ เช่นเปลือกไม้ ใบไม้ ทำให้แผ่นผ้าที่ทำ มาจากการปั่นด้าย สีดำเข้ม แต่สีที่นำมาย้อมมีข้อเสียตรงที่สีตกง่าย

ผู้หญิง: อ้าเค้ออาซ่ามีการแต่งกายที่ต่างไปจากอาซ่ากลุ่มอื่นๆ มาก ไม่ว่าจะเป็นกระโปรง ลวดลายการเย็บหมวก เครื่องประดับ ปกติจุดเด่นของคนอาซ่า อยู่ที่หมวกและเครื่องประดับบนหมวก เช่น ชนส์ตัว เครื่องเงิน ความต่างของอ้าเค้ออาซ่าจากอาซ่ากลุ่มอื่น ปกติผู้หญิงอาซ่าส่วนใหญ่จะมีหมวก แต่อ้าเค้อไม่มีหมวก มีเพียงผ้าพันบนหัวเหมือนกับการแต่งกาย ของผู้ชายของอาซ่ากลุ่มอื่นๆ นอกจากนี้ไม่มีหมวกแล้วยังไม่มีการประดับด้วยสีสังขุด ฉาดใดๆ จึงไม่พบรอยปัก ลูกเดือย ลูกบิดหรือการย้อมตอกบนหัว แต่อ้าเค้ออาซ่านิยมใส่ ต่างหูใหญ่ๆ และในคอมีการห้อยไปด้วยเหล็กสีเงิน และลูกบิดขนาดใหญ่สีแดง น้ำเงินและ เหลือง

การแต่งกายของกลุ่มอ้าจ้ออาซ่า

ผู้ชาย: การแต่งกายของอ้าจ้ออาซ่า เหมือนกับอาซ่ากลุ่มทั่วไป แต่ในด้านการดำรง รักษาไว้ต่างกัน อาซ่ากลุ่มอื่นๆ ในปัจจุบันหาคนที่ไว้จุกบนหัวได้ยาก เพราะได้ถูกปรับเปลี่ยนเข้ากับกาลสมัย แต่กลุ่มอ้าจ้ออาซ่าตั้งแต่เด็กโกนผมไว้จุกทั้งชุมชน ซึ่งมีชาวบ้านทุก บ้านที่ไว้จุกเป็นแบบอย่าง อย่างไรก็ตามใน กลุ่มผู้ชายอ้าจ้อที่เข้าโรงเรียนหรือออกไปทำงาน ในเมือง มักจะเอาจุกออกเสมอ ตามความเชื่อของอ้าจ้ออาซ่าเชื่อว่าการเอาจุกไว้เป็นการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้เด็ก ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย และเชื่อว่าหากเอาจุกออกขวัญในตัวเด็กจะออกไปด้วยทำให้เด็กไม่สบาย

ผู้หญิง: มีความโดดเด่นในการแต่งกาย ในบรรดากลุ่มอาซ่าต่างๆ ที่แต่งกายใส่หมวก แหลม มีด้วยกัน 3 กลุ่ม นั่นคือกลุ่ม เปี้ยะอาซ่า อูโล้อาซ่า และอ้าจ้ออาซ่า ซึ่งกลุ่มอ้าจ้อ

เป็นกลุ่มที่มีหมวกแหลมที่สุด หากมองจากที่ไกลๆ กลุ่มนี้จะเด่น เนื่องจากมีลักษณะทรงตั้งแหลม จึงสามารถมองเห็นได้ในระยะไกลๆ ความยาวหมวกที่ผู้หญิงสวมใส่ ประมาณ 30 เซนติเมตร คนอ้าจ้อมีความภาคภูมิใจในการแต่งกายอย่างมาก ยังมีการใส่หมวก และเสื้อผ้าแบบดั้งเดิม ท่ามกลางกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงการแต่งกายส่วนหัวหรือหมวกของอ้าจ้ออาข่าจะเน้นสีแดงเป็นหลัก มีการเอาเส้นไหมพรมมาตัดเป็นข้อมัดติด มีลูกเดือยและลูกปัด ไม่มีขนไก่ หรือสัตว์ชนิดอื่นๆ มาติด ติดแผ่นเหล็กวงหรือที่เรียกเป็นภาษาอาข่าว่า “โซว้ย เฮาะ” เต็มหัว บริเวณคอมมีเหล็กห้อยไว้ และมีลูกปัดน้อยสองข้างหู อ้าจ้ออาข่านิยมห้อยลูกปัดจากบนไหล่ข้างขวา ห้อยมาได้แขนซ้ายกระโปรงของอ้าจ้ออาข่าเป็นแบบฮาวาย มีรอยกลีบหยักด้านหลัง ยาวถึงหัวเข่า บนกระโปรงต้นขาหน้ามีโจ้วจึงเหมือนกับอาข่ากลุ่มอื่นๆ

การแต่งกายของกลุ่มอ้ออาข่า

ผู้ชาย: มีการแต่งกายที่ต่างจากอาข่ากลุ่มอื่นอยู่ 2 จุด นั่นคือ เสื้อ ซึ่งจะสั้นกว่า สวมใส่ยาวถึงสะดือหรือขอบกางเกงบริเวณเอว ต่างจากอาข่ากลุ่มอื่นที่ใส่ยาวถึงสะโพก แต่รูปร่างลักษณะเสื้อไม่ต่างกัน คือ มีแขน ปกคอ และตรงปลายแขนเสื้อนิยมใส่ผ้าแถบสีขาว ซึ่งอาข่ากลุ่มอื่นๆ ไม่มี นอกจากมีความยาวของเสื้อที่ต่างจากกลุ่มอื่นแล้ว อีกจุดหนึ่ง คือ ผ้าพันหัว มีลักษณะเป็นกลีบ และกว้างประมาณ 5 เซนติเมตร เมื่อจะใส่ก็มีการพันรอบหัว จนยืดอกมาใหญ่ และมีการประดับขนไก่ย้อมสีบนผ้าพันหัวที่เป็นกลีบ การใช้ผ้าพันหัวของอาข่ากลุ่มนี้มีความแตกต่างจากอาข่าทั่วไป ที่มีการบ่งบอกสถานะของผู้ใส่ว่าโสด หรือแต่งงานแล้ว หากใส่ผ้าพันหัวที่ไม่ได้ทำเป็นกลีบ และผ้ามีขนาดใหญ่ นั้นหมายถึง ยังไม่ได้แต่งงาน แต่หากแต่งงานแล้ว ก็จะใส่ผ้าพันหัวที่มีขนาดเล็กกว่า และทำเป็นรอยกลีบทั้งผืนผ้า

ผู้หญิง: การแต่งกายของผู้หญิงอ้ออาข่ามีจุดเด่นที่หมวกหรือ “อ้อโซว้ย” และมีความแตกต่างจากกลุ่มอาข่าอื่นๆ ปกติผู้หญิงนิยมใส่ลูกตุ้มเรียงห้อยมาจาก หัวมาถึงหน้าผากทั้งซ้ายและขวา ซึ่งการใส่ลูกตุ้มในลักษณะนี้จะคล้ายกับกลุ่มลอมเมียะอาข่า ตรงกลางระหว่างลูกตุ้มอาข่ากลุ่มนี้ประดับไปด้วยแผ่นเงิน มาตัดเป็นวงกลมเจาะรูในแผ่นเหล็กมาเย็บติดตั้งแต่บริเวณหน้าผากยาวขึ้นหัวลงมาถึงท้ายทอย และตรงท้ายทอยมีแผ่นเงินม้วนกลมมัดติด ยื่นลงไป ลักษณะแบกตะหลัง ตรงบริเวณลำคอด้านหลัง มีการร้อยลูกปัดสีแดง เขียว เหลือง ขาว ซึ่งเป็นสีที่ดูชัดชัดห้อยลงมาทั้งสองข้าง และบริเวณตรงกลางใบหน้า มีการร้อย

ลูกปัดมัดไว้สองข้างหูห้อยลงมาผสมกับเงินแถบส่วนเส้นของผู้หญิงอยู่ฟืออาชาก็คล้ายกับเส้นของอาช่าทั่วไป คือ ใส่เส้นสีดำ มีแขนยาว เส้นยาวถึงบริเวณสะโพก เส้นบริเวณหลังมีการเย็บลวดสายและตกแต่ง อย่างสวยงาม อาช่ากลุ่มนี้ไม่มีซิปหรือกระดุมเปิด-ปิดเส้น แต่จะใช้เชือกสีขาที่เป็นด้ายมาเปิด-ปิดแทน นอกจากนี้มีเส้นข้างนอกแล้ว ข้างในมีเส้นชั้นใน ลักษณะคล้ายเส้นสายเดี่ยวปัจจุบัน ข้างหน้าจะเย็บผ้าสามเหลี่ยมสีขาว แดง เขียว และอื่นๆ ติดไว้ ส่วนข้างหลังจะมีเส้นด้ายสีดำที่มัดมาจากข้างหน้าเหนือนมมามัดติดหลังกระโปรงของคู้ฟืออาช่า เป็นกระโปรงสีดำแบบฮาวาย มีรอยกลีบหยักด้านหน้า หัวกระโปรงมีเส้นด้ายที่สอดใส่ เมื่อจะถอดกระโปรงก็มีการคลายเชือกเส้นนี้ เหนือกระโปรงมีการใส่ผ้าแผ่นใหญ่ยาวบริเวณหน้าต้นขาลงมาถึงบริเวณหัวเข่าในกระโปรงจะไม่มีการเย็บลวดสายหรือตกแต่งใดๆ จากบริเวณหัวเข่าลงถึงตาตุ่ม จะมีผ้าแผ่นมาห่อหุ้มน่องในบริเวณหน้าแข้ง มีการเย็บแผ่นผ้าที่ตกแต่งด้วยลวดสาย ซึ่งอาช่ากลุ่มนี้เน้นสีแดงและสีที่ดูฉูดฉาดเป็นพิเศษ

3.4 ลานู หรือ มูเซอ

3.4.1 ข้อมูลทั่วไป

ลานู หรือ มูเซอ อาศัยอยู่ในประเทศจีน เมื่อถูกรุกรานจึงอพยพมาทางตอนใต้เข้าสู่ประเทศพม่า และทางเหนือของประเทศไทย เมื่อกว่า 13 ปีมาแล้วโดยเข้ามาทางอำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย, อำเภอฝาง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่, และอำเภอบางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเพียงส่วนน้อยที่มาจากอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มูเซอที่รู้จักกันมาก ได้แก่ มูเซอดำ มูเซอแดง มีวัฒนธรรมประเพณีคล้ายคลึงกัน มูเซอ เป็นภาษาพม่า แปลว่า นายพราน เนื่องจากมีความชำนาญในการล่าสัตว์โดยใช้หน้าไม้ ภาษาอังกฤษ เรียกว่า ลาสู ในกลุ่มมูเซอดำ เรียกว่า ลาสูนา มูเซอแดง เรียกว่า ลาสูยี ลานู หรือ มูเซอ แบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม ได้แก่ มูเซอดำและมูเซอแดง และกลุ่มเล็ก 2 กลุ่ม ได้แก่ มูเซอผีหรือมูเซอกุย และมูเซอแฉะ ซึ่งการแบ่งเป็น 4 กลุ่มย่อยเช่นนี้ เป็นการแบ่งตามความแตกต่างในเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาและการแต่งกาย แต่ในทางภาษาศาสตร์แล้ว ภาษามูเซอดำ มูเซอแดง และมูเซอแฉะ ใ้พูดติดต่อกันได้ ยกเว้นภาษามูเซอกุยเท่านั้นที่ใช้พูดติดต่อกับมูเซอกลุ่มอื่นไม่ได้

ภาพ 27 ลาหู่ (มุเซอ)

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/lahu.html>

มุเซอดำ เรียกตนเองว่า ละหู่ณะ: อาจกล่าวได้ว่าพวกนี้เป็นมุเซอดั้งเดิมที่อพยพมาจากทางตะวันออกเฉียงเหนือของเมียนมาร์และยูนนาน

มุเซอแดง เรียกตนเองว่า ละหู่ณีย่า: ที่เรียกว่ามุเซอแดงนั้นมีความหมาย 2 ประการ คือ หมายถึงแถบสีแดงผืนผ้าของผู้หญิง หรืออาจหมายถึงพรานป่าก็ได้

มุเซอณี หรือ มุเซอเหลือง: ซึ่งคนไทยและไทยใหญ่เรียกว่ามุเซอกุย พวกนี้เป็นมุเซอที่มาจากทางใต้แบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 4 กลุ่ม คือ มุเซอชี่นะตอ มุเซอชี่อะดอะกา ทั้ง 2 กลุ่มนี้อยู่ทางใต้ของยูนนาน อีก 2 กลุ่ม คือ มุเซอชี่บาหลา และมุเซอชี่บาเกี้ยว อาศัยในรัฐเชียงตุง รัฐฉานในเมียนมาร์และในประเทศไทย

มุเซอแฉะ เรียกตัวเองว่า นะเหมียว: มาแต่ครั้งที่ยังตั้งหลักแหล่งอยู่ในยูนนาน และเพิ่งมาเรียกตนเองว่ามุเซอแฉะเมื่ออพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย คนไทยเรียกพวกนี้ว่า มุเซอดำโดยดูจากลักษณะการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าชุดสีดำ มุเซอแฉะในประเทศไทยมี 3 กลุ่ม ได้แก่ มุเซอพะค้อ, มุเซอนะมื่อ, และมุเซอมะเหลาะ (มะล่อ)

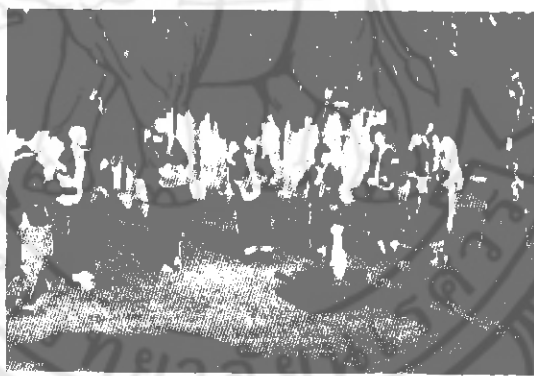
ปัจจุบันในประเทศไทย มีชนเผ่าลาหู่อาศัยโดยกระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ ตามแนวชายแดนไทย - พม่ากว่า 800 หมู่บ้าน พื้นที่ที่มีชาวลาหู่อาศัยอยู่มากได้แก่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และลำปาง โดยเฉพาะตามพื้นที่ติดชายแดน ส่วนใหญ่แล้วชนเผ่าลาหู่ มักจะอาศัยปะปนกับชนเผ่าอื่นๆ หรือคนไทย มีเพียงส่วนน้อยที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นหมู่บ้าน เผ่าลาหู่ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย คือ ลาหู่แดง ซึ่งมีการนับถือผี โดยโตโบหรือ

ผู้นำทางศาสนา ส่วนลาหู่ดำหรือลาหู่เหลือง ก็มีการนับถือผีเช่นกัน นอกจากนี้เผ่าลาหู่ก็ยังมี การนับถือศาสนาคริสต์อีกด้วย

3.4.2 ภาษา

ชนเผ่าลาหู่พูดภาษาทิเบต-พม่า ซึ่งคล้ายคลึงกับพวกอาข่าและลีซอ มุเซอส่วนใหญ่ พูดภาษาไทยใหญ่และลาวได้ บางคนก็พูดภาษาจีนยูนนานหรือพม่า ภาษามุเซอแดงและมุเซอ ดำต่างกันไม่มากนัก จึงฟังกันรู้เรื่อง โดยภาษาพูดเป็นการสืบทอดต่อๆ กันมาตั้งแต่สมัย บรรพบุรุษมาถึงปัจจุบันโดยแสดงถึงวัฒนธรรมด้านภาษาของตนเอง ภาษาลาหู่มีแต่ภาษา พูดเท่านั้น การสืบทอด และการสื่อสารต่างๆ นั้นสืบทอดโดยใช้ระบบความจำ พูด ฟัง เท่านั้น จะไม่มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง

3.4.3 วิถีชีวิต และลักษณะบ้านเรือน

ภาพ 28 วิถีชีวิตด้านการละเล่น

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/lahu.html>

วิถีชีวิตของคนในสังคมเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพ ความมั่งคั่งร่ำรวยของชาวลาหู่ขึ้นอยู่กับ ธรรมชาติอย่างกลมกลืน ไม่ว่าจะเป็นดิน ความพอดีของน้ำจากท้องฟ้า วัฒนธรรมของชาวลาหู่ ผูกพันอยู่เป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติได้สะท้อนออกมาในรูปแบบวรรณกรรมปากเปล่า ซึ่งผู้นำศาสนามักจะสอนศาสนิกชนของตน “กระดูกของเราเป็นก้อนหิน เนื้อหนังของเราเป็น ดิน สายเลือดเป็นสายน้ำ ลมหายใจเป็นอากาศ และความอบอุ่นภายในกายเป็นแสงแดด” ดินเป็น ตัวแทนธรรมชาติที่มีความผูกพันที่ใกล้ชิดกับมนุษย์

วิถีชีวิตด้านการละเล่น

การละเล่นเป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งของชนเผ่าลาหู่ที่นิยมเล่นกันยามที่ว่างจากการทำไร่ทำสวน และช่วงที่มีพิธีกรรมทางศาสนา หรือประเพณี ซึ่งเด็กหรือผู้ใหญ่จะมารวมตัวกันบริเวณรางที่กว้างๆ พร้อมจัดกลุ่มแล้วก็เล่น เป็นการละเล่นเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และจะเน้นการเล่นเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสมัครสามัคคีกันภายในกลุ่ม เป็นการใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในการนำสิ่ง ของต่างๆ มาประดิษฐ์เป็นของเล่นโดยการใช่วัสดุธรรมชาติ ที่หาได้ง่ายและไม่ได้ใช้ต้นทุนเยอะของท้องถิ่นมาดัดแปลง และทำเป็นของเล่นในยามที่ไปไร่ไปสวน ระหว่างทางก็จะเดินไปไม้แล้วก็มาเป่าให้เกิดเป็นเสียงเพลง ซึ่งจะทำให้เกิดความสุขในการเดินทาง และการเป่าไปไม้หนุ่มๆ ยังใช้เป่าในการจับสาว ซึ่งจะเป็นการเป่าเพลงที่ซึ้งซึ้งเศร้า และมีความหมายอันลึกซึ้ง ถือได้ว่าเป็นวิธีการในการหาคู่ของหนุ่มสาวอีกวิธีหนึ่งการละเล่นของชนเผ่าลาหู่แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

การละเล่นในพิธีกรรม: เป็นการละเล่นเฉพาะในช่วงที่มีพิธีกรรมหรือประเพณีเท่านั้น ซึ่งชาวลาหู่ทั้งหญิงและชายจะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าเต็มยศ แล้วจะมาเล่นกันอันได้แก่ การเต้น “จะคี” และประกอบด้วยการเล่นสะบ้า (ห่มะยี่สื่อต่อตะเว) เล่นลูกข่าง (ข้อสื่อป่าตะเว) โยนผ้า (แช่ปุ๊กสื่อเหล่าตะเว) ซึ่งหนุ่มสาวจะนิยมเล่นกันมากที่สุดในช่วงที่มีพิธีกรรม หรือกินวอ เป็นเวลาว่างที่มีค่ามากสำหรับหนุ่มสาว

1) การเต้นจะคี (ปอย เต เว) เป็นการบ่งบอกถึงความหลากหลายของการทำมาหากิน จะเต้นในช่วงที่มีงานประเพณี (กินวอ) เต้นเพื่อเฉลิมฉลองในงานประเพณี และเป็นการกล่าวขอบคุณแขกที่มาร่วมในงานพิธีกรรม อาจมาจากต่างหมู่บ้าน หรือต่างท้องถิ่น การเต้นจะคี จะเป็นการเต้นเป็นจังหวะ ตามเสียงกลอง (จะไซ) ฉิ่งฉาบ (แช) และฆ้อง (โบโลโก) โดยจะมีท่าทางประกอบหลากหลายท่าอย่างพร้อมเพรียงกัน เช่น ท่าเกี่ยวข้าว ท่าตัดข้าว และ ท่าตีข้าว เป็นต้น การเต้นจะคีจะมีอีกหลากหลายท่า คือ ท่าสวิสดี ท่าขอบคุณ และยินดีต้อนรับ ก็จะมี อยู่ในตัว ท่าสวิสดี และยินดีต้อนรับ นั้นจะอยู่ในจังหวะเดียวกัน ช่วงปีใหม่ หรือกินวอ จะมีแขกจากบ้านอื่นมาเที่ยว และชาวลาหู่จะมีการเต้นจะคี เพื่อเป็นการต้อนรับแขกที่มาร่วมในงาน

2) การละเล่นลูกข่าง (ค่อซื่อ) เป็นการละเล่นของชนเผ่าลาหู่ จะนิยมเล่นกันในช่วงปีใหม่ กินวอ ของลาหู่ ลูกข่างนั้นทำจากไม้เนื้อแข็ง วิธีการเล่น มีดังนี้ อย่างแรกทำเชือกสำหรับเหวี่ยงลูกข่าง แล้วมัดกับด้ามไม้ พอเสร็จก็พันลูกข่างแล้วโยนไปยัง

เป้าหมาย แล้วดึงเชือกคืนไวๆ ก็จะทำให้ลูกข้างหมุน และถ้าลูกข้างของเราไปโดนของ
คู่ต่อสู้ ถือว่าเราเป็นฝ่ายชนะ

การโยนผ้า (แข่งปูกี้อ่าตะเว) เป็นชนิดหนึ่งที่หนุ่ม สาว จะเล่นนิยมเล่นกันมาก แต่
หนุ่ม สาว มักจะเล่นช่วงปีใหม่ หรือ กินวอ วิธีการเล่นก็จะมีแบ่งฝ่ายเป็น 2 ฝ่าย
หนุ่มๆ ก็จะอยู่ฝ่ายหนึ่ง และสาวๆ ก็จะอยู่อีกฝ่ายหนึ่ง แล้วมีกติกาว่าถ้าหนุ่มๆ โยนผ้า
ให้ฝ่ายสาวๆ แล้วสาวๆ รับไม่ได้และรับไม่ทันทำให้ตกสู่พื้น 3 ครั้งหรือ 3 ที แล้วแต่จะ
ตั้งกติกาที่ที หรือที่ครั้งก็แล้วแต่ ที่จะตั้งกันเองในกลุ่ม จะมีการยึดสิ่งของต่างๆ เช่น
สร้อย นาฬิกา ข้อมือ ฯลฯ จากฝ่ายที่แพ้มา แต่ก็คืนให้กันหลังจากเสร็จการกินวอ
กัน

การละเล่นเพื่อความสนุกสนาน: เรียกว่า ก่า เคอะ เว โดยมีอุปกรณ์ที่ใช้ คือ น่อ
หรือ แคน โดยผู้ที่มีความชำนาญในเรื่องของแคน จะเป็นคนเป่าแล้วตีเป็นการและ เพื่อ
เฉลิมฉลองในงานประเพณีให้เทวราช หรือ หิ้งอชา รับทราบว่ ถึงเวลา แล้วที่ชาวลาหู่จะ
เฉลิมฉลองให้กับท่าน และขอให้ท่านเทพเจ้าลงมาช่วยพร ให้กับคนในชุมชนด้วย

ลักษณะบ้านเรือน

มุเซอจะปลูกบ้านอยู่บนดอยสูงระดับ 4,000 ฟุตขึ้นไปจากระดับน้ำทะเล เพราะ
ถือว่าผู้ที่อยู่สูงจะเหนือกว่าผู้ที่อยู่ต่ำ บ้านมุเซอจะสร้างด้วยไม้ไผ่ เสาไม้ หลังคาแฝกหรือ
คา หน้าบ้านมีนอกชาน มีเตาไฟก่อไว้กลางบ้านหรือมุมบ้านสำหรับให้ความอบอุ่นในฤดู
หนาว และหุงต้มอาหาร บ้านเรือนของเผ่าลาหู่ส่วนมากปลูกยกพื้นได้สูง ซึ่งจะใช้เป็นที่
เก็บพืช เสาบ้านเป็นไม้เนื้อแข็ง พื้นฟาก ฝาฟาก มุงด้วยหญ้าคา หรือใบก้อ วิธีมุงหลังคาด้วย
หญ้าคาของชาวลาหู่ค่อนข้างแปลก คือ แทนที่จะมัดคาเป็นต้นๆ เขาใช้มุงพอนทับกันหนา
แน่นเช่นเดียวกับวิธีการมุงหลัง คาด้วยหญ้าของชาวยุโรป การมุงแบบนี้ทำให้ใช้ได้ทน และ
อบอุ่นในฤดูหนาว ตัวบ้านแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนหน้าเป็นชานนอกชายคา ปลูกด้วยไม้ฟาก
มีบันไดเป็นไม้ท่อนยาวพาดจากพื้นดินขึ้นไปสู่บ้าน ตอนหลังเป็นห้องสี่เหลี่ยมกว้าง 3-4
เมตร มีฝาसानรอบทุกด้าน สูงประมาณ 1 เมตรครึ่ง ทำด้วยไม้ไผ่ล้วนไม่มีเพดาน ตรงกลาง
ห้อง มีเตาไฟ 1 เตา สำหรับทำอาหาร รอบๆ เตาไฟเป็นที่นอน และใช้เป็นที่ต้อนรับแขกด้วย
สำหรับบ้านของหัวหน้าหมู่บ้านจะใหญ่โตกว่าบ้านของลูกบ้านราว 2 เท่า มีห้องนอนสำหรับ

ต้อนรับแขก กับห้องนอนของครอบครัว เตาไฟฟ้าไว้ 2 แห่ง เพราะบรรดาแขกผู้ไปเยือน หมู่บ้านจะไปหาหัวหน้าหมู่บ้านก่อน และพักค้างแรมอยู่ภายในบ้านผู้เป็นหัวหน้านั่นเอง

3.4.4 วัฒนธรรมประเพณี

ชาวมูเซอ มีอิสระในการเลือกคู่ครอง มีสัมพันธภาพเพศในอายุยังน้อยไม่ชอบ แต่งงานกับหญิงสาวบ้านเดียวกัน การแต่งงาน การหย่าของมูเซอจะต้องมีการฆ่าหมู เพื่อสังเวยแก่ผีที่กลางลานใหญ่ของหมู่บ้าน เป็นที่สำหรับเดินในช่วงงานปีใหม่ หรือมีพิธีทำบุญต่างๆ เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ พิธีกินข้าวใหม่ เป็นต้น

1) ประเพณีการแต่งงาน

การจับสว หรือการหาคู่: การจับสวชาวลานูจะเป็นช่วงเทศกาลปีใหม่ เพราะหนุ่มสาวจะว่างแล้วจะจับเป็นกลุ่มตระเวนหาสาวหมู่บ้านอื่นๆ วิธีการติดต่อก็คือใช้เด็กเป็นสื่อกลาง พอไปถึงหมู่บ้านจะเรียกเด็กๆ มาคุยแล้วบอกให้เด็กว่าไปบอกให้สาวว่าหนุ่มมาเที่ยวเด็กๆ ก็ดีใจรีบไปส่งข่าวให้กับสาวๆ ส่วนสาวๆ ก็เตรียมอาหารแล้วจะต้อนรับ หนุ่มรับประทานอิ่มแล้ว ดูว่าใครชอบคนไหนจะจับไปคุยกัน แล้วสาวๆ ก็ถามว่าพี่มีเมียแล้วหรือยัง หนุ่มๆ ก็จะตอบว่าถ้าพี่มีเมียแล้วจะมานาน้องทำไมไกลแสนไกลนี้เสียเวลา

2) ประเพณีวันศีล

วันศีลของชาวลานูจะตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ และแรม 15 ค่ำ แต่วันศีลในช่วงปีใหม่นี้จะตรงกับวันขึ้น 3 ค่ำของปีใหม่ จะต้องงดการกินเนื้อสัตว์ การฆ่าสัตว์ การดื่มเหล้าในเมื่อวันศีล พวกเขามีความเชื่อว่าเป็นวันพักผ่อนของพวกเขา ตอนเย็นของวันศีลจะมีพิธีรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ แล้วโตโบจะกล่าวอวยพรทุกๆ คน ดีๆ คำสั้นๆ จะมีการประกอบพิธีในหอแห่ (โบสถ์) แล้วเดินรำตีกลองและเป่าแคนกันอย่างสนุกสนานต่อหน้าต้นวอชุมชนในแต่ละพื้นที่แต่ละแห่งวิธีการดำรงชีวิต และความเชื่อที่แตกต่างกันไป เพราะมาจากการสืบทอดจากบรรพบุรุษที่ไม่เหมือนกัน การกระทำใดๆ ในความเชื่อที่ในสิ่งต่างๆ หรือที่เรียกว่าพิธีกรรม เพื่อที่จะให้ชาวบ้านได้มีการจัดการทำพิธีกรรมทางความเชื่อ โดยเฉพาะพิธีกรรมในวันศีลชาวลานูถือว่า เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่สำคัญที่ผู้เฒ่าหยุดงานเพื่อที่จะทำบุญรับศีล และจากไปประกอบพิธีกรรมก็จัดเตรียม น้ำ เพียนเข้าไปในหอแห่ เพื่อบูชาสักการะตามความเชื่อของชนเผ่าลานู ชาวบ้านจะหยุด

งานทำไร่ ทำนา ทำสวน และพักผ่อนอยู่ที่บ้าน เพื่อจะทำพิธีกรรมที่หอแห่ในวันศีลตอนเย็น นำน้ำมาเพื่อล้างมือให้แก่ผู้เฒ่า ผู้แก่ และผู้นำศาสนาการรดน้ำล้างมือนั้น ชาวบ้านถือว่าเป็นการล้างบาปไปในตัว เพื่อเป็นการล้างบาปในสิ่งต่างๆ ที่มีมือได้ทำลงไป และก็มี การเดินรำในหอแห่กันสนุกสนาน

3) ประเพณีการทำบุญสะเดาะเคราะห์

ในการทำบุญสะเดาะเคราะห์ เมื่อชาวลานูได้รับเคราะห์ หรือมีการเจ็บป่วยไม่สบายกายและใจ ก็จะได้จัดเตรียม สิ่งของเพื่อไปให้ผู้เฒ่าทางศาสนาทำพิธี ซึ่งชาวลานู เรียกว่า คือตาเตเว่ โดยเครื่องมือเหล่านี้จะมีผู้บอกวิธีการทำ คือ ลาช้อ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญการเครื่องมือในการประกอบพิธีกรรม เพื่อนำไปให้ผู้เฒ่าทางศาสนา หรือที่เรียกว่า โตโบ เพื่อสวดขอพรให้หายจากเคราะห์หรือร้ายต่างๆ หรือเคราะห์ที่จะมาถึง นอกจากนี้ยังมี สิ่งของที่จะต้องเตรียมเพื่อนำไปประกอบการทำพิธีกรรม ได้แก่

ในการประกอบพิธีกรรมถือว่าเป็นสิ่งแห่งความบริสุทธิ์และถือว่าเป็นมงคลความเชื่อของ ชาวลานูมีความเชื่อเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ ซึ่งมีความเหมือนกับศาสนาพุทธในประเทศไทย แต่ต่างกันตรงที่การขอพรกับเทพเจ้า การทำพิธีและการปฏิบัติธรรม ลานู ทำให้ได้ทราบถึงเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ถึงแม้ว่าพิธีกรรมของชาวลานู ใช้เวลาในการทำพิธีกรรมไม่นานนัก แต่ก็เชื่อว่ามี ความหมายต่อการดำรงชีวิตในอนาคตได้เป็นอย่างดีมากอย่างดีกับชนเผ่าลานู

4) ประเพณีแซก้อ (ก้อทราย)

ประเพณีแซก้อนี้มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษปฏิบัติมา และสืบทอดต่อๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน ชนเผ่าละหู่ที่นับถือพุทธ (ผี) ซึ่งแซก้อ ตรงกับวันที่ 14 เมษายนของทุกปี และเป็นวันสงกรานต์ไทย ชนเผ่าลานูจะมีประเพณีแซก้อ เป็นประเพณีที่ปฏิบัติเพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศล ให้กับสิ่งที่ล่วงลับที่เข้าไปแล้วในการประกอบอาชีพ ทำไร่ ทำสวนโดยที่มาสวดโดยตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจ เชื่อว่าทำพิธีกรรมแซก้อแล้ว จะทำให้ไม่มีบาป แล้วอาชีพการทำไร่ ทำสวน ผลผลิตจะได้ดี และชีวิตการเป็นอยู่เย็นเป็นสุข การเตรียมสิ่งของที่จะไปประกอบพิธีกรรมแซก้อ แต่ละบ้านจะต้องจัดหาดอกไม้สวยๆ

นำมาใส่กระบอกไม้ไผ่เพื่อที่จะนำมาทำพิธีกรรม เช่น เตรียมเมล็ดพืชข้าว ข้าวโพด พริก เตรียมทราย เตรียมเทียนไขนี้ไปเก็บไว้ ณ จุดที่เคารพ

ชาวบ้านก็จะมาพร้อมกัน ณ จุดศูนย์รวมของหมู่บ้านเพื่อที่จะช่วยการทำพิธีกรรมแซก ก่อ หรือทรายก่อ เตรียมชุดหลุมเล็กๆ ใ้ เพื่อที่จะใส่เสาดอกไม้ลง นำดอกไม้มาประดับจุดที่ทำพิธีกรรมแซก ก่อ นำดอกไม้มาเพื่อที่จะประกอบพิธีกรรมให้สมบูรณ์แบบนำสิ่งของเพาะปลูกมาไว้จุดที่ทำพิธีกรรม เช่น เมล็ดข้าว ข้าวโพด พริก ชาวบ้านจุดเทียนเพื่อ จะประกอบพิธีขอขมาสัตว์ที่ตายไปในการทำไร่ ทำสวน ชาวบ้านทำเรื่องมืออุปกณ์ ในการประกอบพิธีกรรมสร้างเสร็จแล้วเริ่มทำพิธีกรรมขอขมา สิ่งต่างๆ ในการ ทำไร่ ทำพิธีกรรมจะต้องมีพ่อหมอบ หรือผู้เฒ่า ผู้แก่ในหมู่บ้านที่สามารถอ่านบทสวด เพื่ออุทิศส่วนกุศล ขอขมาต่อสัตว์ต่างๆ ที่โดนฆ่าตายในการทำไร่ ทำสวนแล้ว สวดว่าขอให้ได้ผลผลิตสูง เจริญงอกงาม ออกเมล็ดเหมือนเมล็ดทราย และสวดว่าขอให้ชาวบ้านทุกหลังคาเรือนอยู่เย็น เป็นสุข หลังจากเสร็จพิธีกรรม ชาวบ้านเก็บเมล็ดพืชที่ทำพิธีกรรม จะนำมาไว้จุดที่ศักดิ์สิทธิ์ในบ้าน

6) สถานที่ประกอบพิธีกรรม

หอยเหย: ชาวลาหู่เกือบทุกหมู่บ้านจะมีสถานที่ประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า หอยเหย มีไว้เพื่อประกอบพิธีกรรม ทางศาสนาของลาหู่ ชาวลาหู่นับถือบรรพบุรุษ วิญญาณ และเทพเจ้ากือซา จึงทำให้ไม่เหมือนกับศาสนาพุทธทั่วไปในประเทศไทย "หอยเหย" เปรียบเสมือนโบสถ์หรือวัด ตามความเชื่อ ของศาสนานั้นๆ สถานที่ประกอบพิธีกรรม หรือหอยเหยของชาวลาหู่ จะสร้างอยู่ที่สูงและใกล้ๆ กับบ้านของ ผู้นำศาสนา (โตโบ) จึงสังเกตได้ว่าถ้ามีหอยเหยอยู่ที่ไหนก็มีบ้านของโตโบที่ตรงนั้น

สิ่งของสำคัญในหอยเหย คือ โต๊ะบูชา หรือชาวลาหู่เรียกว่า "กะปะแต" เป็นที่สำหรับเทพเจ้า (กือซา) ลงมาประทับ และเป็นที่ยี่สื่อสารกับผู้นำศาสนาถือว่าเป็น ที่สำคัญที่สุด ในศาสนสถาน นักเทพเจ้าจะมี 2 ตัวคู่กันมีตัวผู้และตัวเมีย ชาวลาหู่เรียกตัวผู้ว่า นานะบุจแงะ และตัวเมียเรียกว่า นะสิจแงะ เขาจะเชื่อกันว่าเป็น นกของพระเจ้าที่จะนำพาขวัญของผู้ที่เสียชีวิตกลับคืนมาเข้าสู่ร่างกาย นกไม้ 2 ตัวนี้จะอยู่คู่กับป่อน้ำทิพย์ เรียกว่า ลิเต้ ซึ่งผู้นำศาสนา จะคอยเติมน้ำทุกๆ วันศีลโดยแต่ละเดือนจะมีวันศีลอยู่ 2 วันคือ วันแรม และขึ้น 15 ค่ำของทุกเดือนจะถือวันศีล ดังนั้นชาวลาหู่ก็หยุด

ทำงานเพื่อถือศีล และได้มีการจัดเตรียมเครื่องบูชา ที่จะนำไปทำบุญที่หอแห่เพื่อทำ พิธีกรรมทางศาสนาจากนั้นก็มีการเดิน “ปอยแตแหว” หรือ “จะคี” กันอย่างสนุกสนาน ถือกันว่าถ้าเดินมากก็จะได้อายุมาก

7) ผู้ทำพิธีกรรมทางศาสนา

ผู้ใหญ่และบุรุษอาวุโสของหมู่บ้านนั้นจะต้องเป็น “โตโบ” ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอนศาสนา และเป็นสื่อกลาง ระหว่างชาวบ้านกับเทพเจ้าก้อชา นอกจากนี้โตโบยังต้องปฏิบัติหน้าที่ที่จะต้องดูแลรักษาหอแห่อีกด้วย เพราะเป็นคนที่มีความเมตตา กรุณา และเป็นบุคคลที่ชาวบ้านยอมรับนับถือ การเป็นโตโบจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการสื่อสารจาก เทพเจ้า หรือก้อชาเข้าทรง ผู้เฒ่าในชุมชนแล้วว่าผู้ที่จะมาเป็นโตโบได้นั้นจะต้องมี บุคลิกดังนี้ เป็นคนที่มีความเมตตา และชอบช่วยเหลือผู้อื่นโดยจะให้ความรักกับทุก คนในหมู่บ้าน และไม่เลือกที่ จะลำเอียงข้างใดข้างหนึ่ง เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต ต่อตนเองและผู้อื่น ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่นในทั้งทางตรง และทางอ้อม เป็นคนที่ มีจิตใจ ภายที่บริสุทธิ์ ไม่ชอบการฆ่าสัตว์ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และน้ำเมาทุก ชนิด การจะเป็นโตโบได้นั้นอยู่ที่เทพเจ้า หรือก้อชาจะทรงร่างเท่านั้นถึงเป็นโตโบได้ หรือเป็นผู้นำศาสนาชาวลาหู่ในขณะที่บุคคลภายนอก มองไม่เห็นประโยชน์ของความ เชื่อของชาวลาหู่ แต่กลับมองเป็นความเชื่อที่มงาย ไร้สาระ ลาหู่ซึ่งมีวิถีชีวิตแตกต่าง จากชาวเขาเผ่าอื่นๆ ซึ่งยังคงเหนียวแน่น ในวิถีชีวิตที่บรรพบุรุษสร้างสมกันมา และ ถ้ายกถอด ไร่ป็นมรดกของเผ่าพันธุ์ อาจกล่าวได้ว่าชาวเขาทั้งหมด ลาหู่เป็นชาวเขาที่ สม่่าเสมอ ในขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนาของตนเองมากที่สุด คนลาหู่จะเชื่อ ฟังคำสั่งสอน ของผู้นำศาสนา มีการไปชุมนุมกันที่หอแห่ ทุกวันขึ้นและแรม 15 ค่ำ เพื่อการทำพิธีกรรมทางศาสนา เนื่องจากเป็นวันศีล มีการรดน้ำเพื่อล้างบาปในตอน เย็น และตอนค่ำก็จะมี การเดินรำกันอย่างสนุกสนาน

3.4.5 ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

มุเชอนับถือผี มีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นหลัก แต่ปัจจุบันก็มีการนับถือศาสนา พุทธหรือศาสนาคริสต์ มากขึ้น มีความเชื่อที่มีพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การดำรงชีวิต การ เกิด เจ็บ ตาย บุคคลที่มีอิทธิพลในหมู่บ้านมากที่สุด ได้แก่ พ่อครู หรือปู่จอง การตัดสินใจ

สำคัญๆของหมู่บ้าน หัวหน้าหมู่บ้านและทุกคนจะต้องฟังความคิดเห็นของ พ่อครูเป็นหลัก ซึ่งหัวหน้าหมู่บ้านกับพ่อครูอาจจะเป็นคนเดียวกัน ที่เป็นผู้นำทางพิธีกรรมเป็นผู้ทำนายทาย ทัก รักษาอาการเจ็บป่วยด้วยสมุนไพรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นฐานความเชื่อของลาหู่จะ นับถือพระเจ้า หรือ(อีอซา) ชาวลาหู่มีความเชื่อเรื่องภูต ผี ขวัญ วิญญาณ ผสมผสานไปด้วย กัน

ความเชื่อเรื่องพระเจ้า (อีอซา)

ถือเป็นผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ให้กำเนิดโลกและความดีทั้งปวง การบูชาสวดอ้อนวอน อีอซา ถือ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะบันดาลให้ทุกคนสมบุญรณพูนสุข ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ อย่าง เช่นเทศกาลปีใหม่ หรือกินวอ (เขาะจาเว) ช่วงปลายเดือนมกราคม หรือเดือนกุมภาพันธ์ของ ทุกปี ทุกหลังคาเรือน ทุกกลุ่มบ้าน หรือหมู่บ้านก็ต้องทำการบูชา และสวด ผลผลิตที่ได้ใน รอบปีนั้นๆ ให้กับ อีอซา เพื่อได้รับประทาน และได้รับรู้ รับทราบ บวกกับขอโชคลาภในปีต่อ ไป เช่น ในปีนี้ผลผลิตได้เท่านี้ทำถวายให้ท่านอีอซา หนึ่งถ้วย - จาน ท่านอีอซาได้รับประทาน และได้รับรู้ ปีหน้าขอผลผลิตให้ได้ เก้าเท่า เก้าถ้วย - จาน เป็นต้น

ความเชื่อเรื่องผี

ผีนั้นชาวลาหู่เชื่อว่ามีอยู่ทั่วไปแต่มีทั้งผีดี และร้าย ตั้งแต่ในเรือนไปจนทั่วบริเวณ หมู่บ้าน เช่น ผีหมู่บ้าน ผีเรือน เป็นผีที่คอยให้ความคุ้มครอง ส่วนผีน้ำ ผีป่า ผีดอยและผีอื่นๆ ที่อยู่นอกบ้าน ถือเป็นผู้ร้ายที่ให้โทษต่อคน ตัวอย่าง เช่น ผีบ้าน ผีเรือน ที่ชาวไทยเรียกว่าศาล พระภูมิ หรือเจ้าที่ในหมู่บ้านก็ช่วยคุ้มครองสมาชิก ในครอบครัวนั้นๆ เช่นกับชาวไทยพุทธ ผี ป่า หรือเจ้าที่เจ้าทางในป่า เหมือนกันในเรื่องคนเข้าไปทำสิ่งไม่ดีให้กับสถานที่ๆ นั้น หรือที่ ชาวไทยเรียกว่าลอบหลูผีป่า ผีเขา หรือเจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าที่ ที่แห่งนั้น มันก็จะทำคนคนนั้นมี อันเป็นไป และถ้าคนคนนั้นรู้ตัวเองว่าได้กระทำผิดไว้ แล้วได้ไปลบหลูที่แห่งนั้น แล้วก็ไป หาหมอมผีมาแก้บน หรือทำพิธีตามความเชื่อชาวลาหู่เกี่ยวกับผี

ความเชื่อเรื่องวิญญาณ หรือขวัญ

วิญญาณ หรือขวัญ เป็นภาคจิตของร่างกาย คล้ายกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ของ คนไทย หากวิญญาณออกจากร่าง หรือถูกผีร้ายกระทำ เจ้าของร่างกายจะเจ็บป่วย ความ เชื่อชาวลาหู่ ขวัญ วิญญาณ คือช่วงที่คนไม่ค่อยมีแรง ไม่สบายบ่อยๆ ครั้งนั้น ชาวลาหู่ก็จะ

ไปหาโตโบ ซึ่งที่เป็นผู้นำทางศาสนา ทำพิธีไสยศาสตร์จุดเทียนแล้วสวด กล่าวตามวิธีโตโบ โตโบทำเสร็จพิธี และรู้ว่าจะต้องทำอะไรซึ่งผู้ปวยก็ถามว่า จะทำอย่างไร และจะต้องแก้ไขในด้านไหน แล้วโตโบก็จะตอบ และบอกตามจริงที่ได้รับคำสั่ง จากเบื้องบนให้กับคนที่ไม่สบาย รับรู้ และให้กลับไปแก้ตามจริงที่โตโบบอก เช่น ช่วงนี้บุญมีไม่มากแล้วนะ และขวัญหาย วิญญาณไม่อยู่กับเนื้อกับตัว ถ้าเป็นอย่างนี้แล้วผู้ปวยหรือผู้ไม่สบายก็ต้องรีบหาหมอผี ทำพิธีแก้สิ่งเหล่านี้ การทำพิธีมีดังนี้ พิธีเล็กๆ ทำพิธีหา บุญก็จะมีไก่ก็ได้ หมูก็ได้ พิธีเล็กๆ ก็ไก่ พิธีใหญ่ๆ ก็หมูได้ นำหมู-ไก่มาฆ่าเลี้ยงให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน เพื่อที่จะขอบุญคนในหมู่บ้าน และคนในหมู่บ้านก็ผูกข้อมือ และอวยพรให้กับคนไม่สบายคนๆ นั้น

ขวัญ ถ้าขวัญหายชาวลาหู่ก็มีวิธี เช่น ชาวลาหู่รู้ว่าขวัญหาย ก็จะหาไก่หนึ่งตัว เพื่อที่จะนำมาทำพิธีเรียกขวัญตามวิธีชาวลาหู่ ขวัญกลับมาหรือยังอย่างไรนั้นต้องฆ่าไก่ ตัวที่ทำพิธีแล้วก็มาทำ กินกันเองในกลุ่มหมอผี หรือผู้เฒ่าเพียงไม่กี่คนเท่านั้น พอกินเสร็จหมอผี หรือผู้เฒ่า ผู้แก่ก็จะดูที่กระดูกไก่ ก็จะรู้ว่าขวัญกลับมาหรือยัง ก็จะรู้ทันที

ความเชื่อเกี่ยวกับที่มาของฝัน

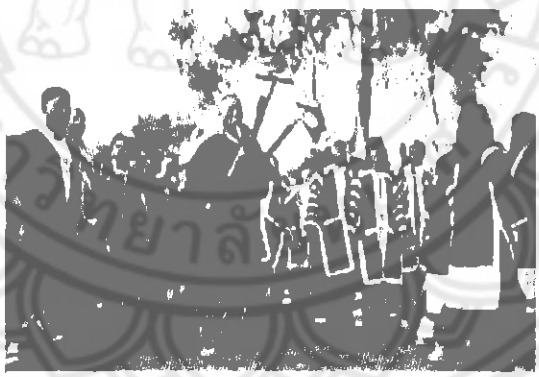
มีเรื่องเล่าว่ามีผู้หญิงคนหนึ่งชื่อ นามะ เธอยังไม่ได้แต่งงาน ภายหลังมาเธอได้เสียชีวิตลง ชาวบ้านจึงได้นำศพไปฝังไว้หลังหมู่บ้าน พอหลายวันผ่านไป ก็ได้มีต้นไม้ และต้นยาสูบขึ้น บริเวณที่ฝังศพของผู้หญิงคนนั้นอย่างน่าอัศจรรย์ โดยต้นไม้ขึ้นตรงบริเวณหน้าอกของผู้หญิง และต้นยาสูบขึ้นบริเวณอวัยวะเพศของผู้หญิงคนนั้น จากนั้นมาชาวลาหู่ก็เริ่มสูบบุหรี่กันมาก หรือถ้าใครสูบบุหรี่ก็จะเป็นที่รังเกียจของสังคม และจะยกย่องคนที่สูบบุหรี่

ความเชื่ออื่นๆ

- ไม่ควรนำผ้าถุงของผู้หญิงติดไปในการไปล่าสัตว์ เพราะจะทำให้เกิดการมั่ว และยิงคนผิดได้
- ห้ามผู้หญิงจับอาวุธ เช่น อุปกรณ์ล่าสัตว์ต่างๆ ของผู้ชาย เพราะจะทำให้อาวุธนั้นไม่แม่นยำไปล่าสัตว์

3.4.6 การแต่งกาย

ชาวลานูในแต่ละกลุ่มมีเครื่องแต่งกายที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวในด้านสีสันทัน และผ้าของ ลานูใช้ผ้าสีดำ หรือผ้าสีฟ้าและสีแดง ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าลานูกลุ่มใด และตกแต่งด้วยผ้าหลายสี เป็นลวดลายสวยงาม รูปแบบของเสื้อลานูจึงแตกต่างกันไปตามกลุ่ม แต่ทุกกลุ่มจะนุ่งขึ้น เช่นเดียวกัน รูปแบบของเสื้อผู้หญิง จะเป็นเสื้อแขนยาวตัวสั้นแค่อว ตกแต่งด้วยผ้าหลากสี และเครื่องเงิน สำหรับเสื้อผ้าของผู้ชายลานู ทั้งเสื้อและกางเกงจะใช้ผ้าสีดำและใช้ผ้าสีต่างๆ ลวดลายที่สวยงามเหมือนของผู้หญิง ชาวลานูในสมัยก่อนเวลาที่มีการประกอบพิธีกรรมทาง ศาสนาก็จะมีการสวมใส่ชุดประจำเผ่าเสมอ แต่มาถึงปัจจุบัน การใส่ชุดประจำเผ่าในชนเผ่า ลานูเริ่มหาได้ยาก เนื่องจากการพัฒนาของสังคมเมือง ทำให้ค่านิยมในการใส่เสื้อเปลี่ยน ไป หันไปใส่เสื้อผ้าแบบทันสมัยใหม่ เช่นกางเกงยีนต์ เสื้อยีนต์ เป็นต้น เพราะว่ามี การวางขาย ตามร้านทั่วไป ส่วนชุดชนเผ่าหาได้ยาก อีกอย่างสังคมไม่ยอมรับ เมื่อใส่ชุดชนเผ่าเข้าไป ในเมือง กลับถูกมองเหมือนตัวประหลาดตัวหนึ่ง จึงทำให้เด็กรุ่นใหม่ไม่ชอบใส่ชุดประจำเผ่ากัน เพราะอายคนในเมืองและ บางคนคิดว่าเขามีการพัฒนาพอที่จะแยกแยะออกว่า ควรใส่ ช่วงเวลาไหนและไม่ควรใส่ช่วงเวลาไหน

ภาพ 29 ลักษณะการแต่งกายของชนเผ่าลานู หรือ มูเซอ

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/lahu.html>

ลักษณะการแต่งกายของผู้ชาย

ลักษณะการแต่งกายของผู้ชายคือสวมใส่เสื้อแขนยาวสีดำ ประดับด้วยเม็ดโลหะเงิน และลายปักต่างๆ ส่วนกางเกงใช้สีดำ สีเขียว สีฟ้า เย็บปักด้วยมือที่สวยงาม

มุชอแดง: จะสวมเสื้อสีดำ ผ่าอกกลาง กระดุมโลหะเงิน หรือกระดุมเปลือกหอย
กางเกงเงินสีดำหลวมๆ ยาวลงไปแค่เข่าหรือใต้เข่าเล็กน้อย

มุชอดำ: จะสวมกางเกงขาก๊วยสีดำ เสื้อสีน้ำเงินแขนยาวผ่าหน้าป้ายข้าง สั้นแค่
บั้นเอว

ลักษณะการแต่งกายของผู้หญิง

ลักษณะการแต่งกายของผู้หญิงคือสวมใส่เสื้อแขนยาว สวมผ้าถุงยาวถึงข้อเท้า
ตกแต่งด้วยแถบผ้าสีต่างๆและมีเม็ดอัญมณีขนาดเล็กๆ เย็บติดเสื้อ และมีสวดลายต่างๆ แปะ
ติดไว้ด้านหน้าและด้านหลังอย่างสวยงาม

มุชอแดง: จะสวมเสื้อตัวสั้นสีดำ แขนยาว ผ่าอก ติดแถบผ้าสีแดงที่سابเสื้อ รอบ
ชายเสื้อและแขน ตกแต่งเสื้อด้วยกระดุมเงิน ส่วนผ้าซิ่นใช้สีดำเป็นพื้น มีลายสีต่างๆ สลับกัน
อยู่ที่เชิงผ้าโดยเน้นสีแดงเป็นหลัก

มุชอดำ: จะแต่งกายด้วยเสื้อแขนยาว ตัวเสื้อยาวถึงครึ่งน่อง ผ่ากลางตลอดตัวขลิบ
ชายเสื้อและตกแต่งตัวเสื้อด้วยผ้าสีขาว นุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำ โปกศีระด้วยผ้าดำยาว และ
ปล่อยชายผ้าห้อยไปข้างหลังยาวประมาณ 1 ฟุต ปัจจุบันใช้ผ้าเซ็ดตัวโปกศีระแทน ใช้ผ้าสี
ดำพันแขน

3.5 ลีซู หรือ ลีซอ

3.5.1 ข้อมูลทั่วไป

ภาพ30 ชาวเผ่าลีซู (ลีซอ)

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/lisu.html>

ลีซูเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่จัดอยู่ในกลุ่มทิเบต-พม่า ของชนชาติโลโล ถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของชนเผ่าลีซูอยู่บริเวณต้นน้ำโขงและแม่น้ำสาละวิน อยู่เหนือหุบเขาสาละวินในเขตมณฑลยูนนานตะวันตกเฉียงเหนือและตอนเหนือของรัฐคะฉิ่น ประเทศพม่า ชนเผ่าลีซูส่วนใหญ่เชื่อว่าเมื่อ 4,000 ปี ที่ผ่านมา เคยมีอาณาจักร เป็นของตนเอง แต่ต้องเสียดินแดนให้กับจีนและกลายเป็นคนไร้ชาติต่อมาชนเผ่าลีซู จึงได้เคลื่อนย้ายเข้าสู่รัฐฉานตอนใต้ กระจายกระจายอยู่ตามภูเขาในเมืองต่างๆ เช่น เมืองเชียงตุง บางส่วนอพยพไปอยู่เขตเมืองซือเหมา สิบสองปันนา ประเทศจีน หลังจากนั้นได้อพยพลงมา ทางใต้เนื่องจากเกิดการสู้รบกันระหว่างชนเผ่าอื่นนับเวลาหลายศตวรรษ ชนเผ่าลีซูได้ถอยร่นเรื่อยลงมา จนในที่สุดก็แตกกระจายกัน เข้าสู่ประเทศพม่า จีน อินเดีย แล้วเข้าสู่ประเทศไทย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2464 กลุ่มแรกมี 4 ครอบครัว มาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนครั้งแรกอยู่ที่บ้านห้วยसान อ.เมือง จ.เชียงราย อยู่ได้โดยประมาณ 5-6 ปี ก็มีการแยกกลุ่มไปอยู่หมู่บ้านดอยช้าง ทำมาหากินอยู่แถบ ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย จากการสอบถามคนเฒ่าคนแก่ชาวลีซู ถึงเรื่องราวการอพยพว่า ได้อพยพมาจากหมู่บ้านแห่งหนึ่งทางตอนใต้ ของเมืองเชียงตุงประเทศพม่า เข้ามา

ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านลีซูหน่วยส่วน อ.เมือง จ.เชียงราย และโยกย้ายไปตั้งบ้านเรือน ในจังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ตาก พะเยา กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ แพร่และสุโขทัย ลีซูไม่มีภาษาเขียนของตนเองลีซูแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ ลีซูสายกับลีซูดำ ชาวลีซูที่อยู่ในประเทศไทยเกือบทั้งหมดเป็นลีซูสาย ส่วนลีซูดำนั้นอยู่ พม่า จีน

3.5.2 ภาษา

ลีซู อยู่กลุ่มเดียวกับ มูเซอ และอาข่า เรียกว่าโลโล กลุ่มโลโลมีความสัมพันธ์กับ ภาษาพม่ามีภาษาพูดในกลุ่มหยา (โลโล) ตระกูลทิเบต-พม่า 30% เป็นภาษาจีนฮ่อ ไม่มีภาษาเขียนของตนเอง แต่สำหรับลีซูที่นับถือเป็นคริสเตียนนั้น ได้ใช้อักษรโรมันมาดัดแปลงนำมา เป็นภาษาเขียนของตนแล้ว มีลักษณะการสืบทอดต่อกันมามากกว่า การใช้ภาษาลีซูนั้นการ สื่อสารและการพูดมากกว่า สำเนียงคำพูดของลีซูนั้น เสียงสั้นและสูง หรือบางคำก็ยาว พูด กับเด็กเล็กที่กำลังฝึกพูด จะใช้ภาษาพูดอีกแบบหนึ่ง เช่น ด่าด่า คือ การยื่น ส่วนใหญ่เป็น ภาษาที่เด็กสามารถพูดหรือ เหยยขึ้นมาเองตามธรรมชาติของเด็กโดยไม่จำเป็นต้องสอนให้ เด็กพูด ชนเผ่าลีซูมีความเชื่อกันว่า การร้องไห้และการหัวเราะของเด็กนั้น เหมือนกับเป็น วาจาที่เด็กพูดเอง โดยผู้ใหญ่ไม่ต้องสอนให้พูด เช่น การร้องไห้ของเด็กก็เหมือนกับการพูด หรือบอกตนเองว่าตอนนี้ ฉันมีความรู้สึกไม่พอใจ หิว ไม่สบาย เป็นต้น

3.5.3 วิถีชีวิต และลักษณะบ้านเรือน

วิถีชีวิตด้านการละเล่น

การเล่นแบบทำไร่ทำสวน: การเล่นก็จะมีสองคนที่เป็นพ่อและแม่ นอกจากนั้นจะเป็นลูกหลาน เด็กที่เล่นพ่อและแม่จะสอนลูกในการทำนาหูกินหรือรู้จักชีวิตที่ดี เล่นเป็น หลายๆ ครอบครัว อีกครอบครัวหนึ่งเป็นแม่ค้าขายของ มีการไปไร่ทำงานและจะมีการแบ่งไร่ ไร่ใครไร่มันอยู่ห่างกันนิดเดียว ทางเดินที่จะไปไร่ทำเป็นแนวจากหมู่บ้าน พอไปถึงไร่มีการ ทำท่าแสดงถึงการทำงาน คือ มีการถางหญ้าทำเหมือนกับผู้ใหญ่ถางหญ้าจริงๆ โดยใช้ไม้มา ทำเป็นอุปกรณ์ในการทำไร่ เช่น จอบ มีด พอสักพักมีการกินข้าวเที่ยงและมีการพักผ่อน บางที่ตอนกลางวันมีการร้องเพลงโต้ตอบกันระหว่างหนึ่งไร่กับอีกไร่หนึ่ง ที่อยู่ติดกัน ตอนเย็น มีการหาผัก และหาใบตองกลับบ้านเพื่อเป็นอาหาร พอไปถึงบ้านผู้หญิงทำกับข้าว ส่วน ผู้ชายผ่าฟืนให้ผู้หญิง มีการตำข้าว กินข้าวเสร็จจนอน ตอนเช้ามีการทำเสียงไก่ขัน เริ่มทำ

อาหารเช้าและไปไร่เหมือนวันก่อน มีการทำพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีเรียกขวัญให้เด็ก การตั้งชื่อให้เด็ก การละเล่นนี้ทำให้รู้ถึงการทำมาหากินของเด็ก

การเล่นแบบต่อคำ: เป็นการเล่นต่อคำที่เน้นความสนุกสนานเพลิดเพลินโดยลักษณะการเล่นจะเล่นเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไปไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น โดยกลุ่มที่ 1 จะเป็นผู้เริ่มคำถามก่อนและกลุ่มที่ 2 จะเป็นฝ่ายตอบคำถาม

ลักษณะบ้านเรือน

ลักษณะบ้านแบบคร่อมดิน: ลักษณะของบ้านแบบปลูกคร่อมดินนั้น มักจะปลูกในพื้นที่ที่เรียบเสมอกัน ส่วนวัสดุการก่อสร้างใช้ไม้ไผ่ ยกเว้นเสาบ้านที่ต้องใช้ ไม้เนื้อแข็งเพื่อความมั่นคง ส่วนฝานั้นกั้นด้วยฟากแบบสานขัดแตะ ส่วนหลังคามุงด้วยหญ้าคา ตัวบ้านจะไม่มีหน้าต่างมีประตูเข้าด้านหน้าด้านเดียว ภายในค่อนข้างจะมีมืด ส่วนบริเวณลานบ้านด้านนอกจะเป็นที่ตั้งครก กระจีตสำหรับตำข้าวประจำบ้าน และหลังบ้านจะเป็นเล้าไก่หลังเล็กๆ สำหรับไก่ที่เลี้ยงไว้ สร้างแบบยกพื้นมีหลังคาคลุมที่นอนของไก่ และมีรั้วซี่ ลักษณะ และรูปแบบในการสร้างบ้านของลื้อนั้น แบบเดียวกับอาข่า เพราะคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย ดังนั้นการสร้างบ้านในลักษณะนี้กันทั้งผน และลมหนาวได้ดี

ลักษณะบ้านยกพื้น: ปกติบ้านของลื้อโดยทั่วไปจะสร้างคร่อมดิน แต่ก็มีบางหมู่บ้านที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นลาดเขาพื้นที่ราบมีน้อย การปลูกสร้างบ้านจึงจำเป็นต้อง ยกพื้นเพื่อให้เหมาะกับสภาพของพื้นที่ และได้ถูกก็เป็นผลพลอยได้ซึ่งใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น เป็นที่ตั้งครกกระจีตตำข้าว ที่เก็บฝืน และที่ตั้งเล้าไก่ ส่วนหน้าบ้านก็จะเป็นที่นั่งพักผ่อน และอาบแดดช่วงเช้าในยามหน้าหนาว ส่วนบันไดทางขึ้นนั้นจะอยู่ด้านของชานด้านใน ไม่มีหน้าต่าง มีประตูเข้าออกทางเดียว บ้านลื้อโดยทั่วไปไม่มีรั้ว ปลูกโล่งๆ เรียงรายกันทั้งหมู่บ้านในการสร้างปลูกบ้านแต่หลังของชาวลื้อนั้นก็มีการแบบเดียวกับอาข่าไม่ว่าจะเป็นบ้านเล็ก หรือหลังใหญ่จะสร้างเสร็จภายในวันเดียวโดยใช้เวลาช่วงเช้าถึงเย็นเท่านั้น ที่สามารถปลูกสร้างกันได้อย่างรวดเร็วนั้นก็เพราะจะช่วยกันสร้าง หรือใช้วิธีเดียวกับการลงแขกเกี่ยวข้าว ช่วยกับลงมือลงแรงพร้อมๆ กันโดยเจ้าบ้านจะเตรียมวัสดุต่างๆไม่ว่าจะเป็น ไม้ เสา ฟาก หญ้าคา และอุปกรณ์ต่างๆไว้ล่วงหน้าเป็นที่เรียบร้อย พอถึงเวลาก็ลุยกันไม่เสรีจไม่เลิก ทางฝ่ายเจ้าบ้านที่เป็นสตรีก็มีหน้าที่เตรียมกับข้าว และเหล้าเลี้ยงผู้ที่มาช่วยสร้าง

บ้าน พิธีที่สำคัญที่จะละเลยกันไม่ได้ในการปลูกบ้าน คือการทำพิธีเสี่ยงทายอธิษฐานเสียก่อน ใช้น้ำวัดอาณาเขตที่จะปลูกบ้านสีทึบแล้ว นำข้าวสารจำนวนหนึ่งใส่ในถ้วย แล้วยกขึ้นจบอธิษฐานขออนุญาตต่อผีป่า ผีดอย ผีเจ้าที่เจ้าทาง เสร็จแล้วจึงหยิบข้าวสารโรยลงไป ในหลุมขุด และเปิดดู หากเมล็ดข้าวสารในหลุมยังอยู่เป็นระเบียบเหมือนเดิม ก็แสดงว่าผีเจ้าที่เจ้าทางอนุญาต ถ้าหากว่าเมล็ดข้าวในหลุมเกิดกระจัดกระจายไม่เป็นระเบียบเหมือนกับตอนที่โรยที่แรก แสดงว่าผีเจ้าที่เจ้าทาง ผีป่า และผีดอยท่านไม่อนุญาต

3.5.4 วัฒนธรรมประเพณี

1) ประเพณีการแต่งงาน

ชายลี้ชู้ไม่ว่าคนใดจะต้องไม่แต่งงานกับสตรีที่เขาเรียกว่า "ลิจิ" หรือญาติ นั่นคือ พี่สาว หรือน้องสาวร่วมตระกูล หรือแม้แต่ลูกของน้ำก็แต่งงานไม่ได้แต่งงานได้กับลูกสาวของอา และไม่ใช่ตระกูลเดียวกัน

การเลือกคู่: หม่อมสาวลี้ชู้หาคู่กันรอบๆ ครงตำข้าวนั่นเอง ยามค่ำสาว ๆ จะชุมนุม

กันตำข้าวไว้หุง ใ วันรุ่งขึ้นเป็นโอกาสให้หม่อม ๆ ไปอาสาช่วยตำ แล้วปากต่อปากคำหยอกเย้าเกี่ยวพา พอสาวหยุดพักหม่อมก็พาคนที่ถูกใจไปนั่งพำพรวดกัน โดยบางคู่ก็ถึงขั้นแลกกำไล หรือสัญลักษณ์เสน่ห์อื่นๆ ซึ่งต่างฝ่ายก็จะพกดิดตัวไว้ในกระเป๋าเสื้อแนบในหัวใจ บ่อยครั้งการเกี่ยวพาจะทำกันอย่างครึกครื้นเมื่อถึงเวลาทำงานในนาหรือในไร่ สาวจะส่งข่าวไปนัดหมายหม่อมๆ ว่าวันนี้จะไปนาไหนแล้วทั้งสาว ทั้งหม่อมก็แต่งตัวชุดใหญ่ไป "เล่นเพลง" กันนั่นคือ แม่เพลงว่าบาทแรก แล้วลูกคู่ก็ร้องรับกันทั้งหม่อมจนจบบท แล้วพ่อเพลงก็ตอบบาทแรกให้ลูกคู่ก็รับจนจบบท โต้กันไปโต้กันมาด้วยความหมายเกี่ยวพา ทั้งลูกคู่ลูกชาน เป็นต้น ด้วยเพลง "เดือนหกฝนตกแค่พำๆ พอเดือนเก้าฟ้าจะล่มเสียให้ได้ เมื่อเดือนหกอกพี่ก็แค่เสียๆ ตกเดือนเก้าราวกับเคียวกรีดหัวใจ..." ฝ่ายใดติด หรือจนให้อีกฝ่ายเอาไปต่อเองได้ เป็นอันว่าแพ้เด็ดขาดจบเกมในวันนั้น ชาวก็จะแพร่สะพัดไปทั้งหมู่บ้านทำให้ฝ่ายแพ้เสียหน้าไปไม่น้อย ครอบครัวยของทั้งสองฝ่าย มักจะรู้ว่าลูกชาย ลูกสาวชอบกันถึงเวลาคราวมีคู่ได้แล้ว ลี้ชู้เปรียบเทียบชายเหมือนลำตัน และกิ่งไม้ ส่วนผู้หญิงเหมือนใบ เมื่อลำตันรู้สึกวาใบกำลังจะถูกแย่งชิงไปก็จำเป็นจะต้องป้องกัน

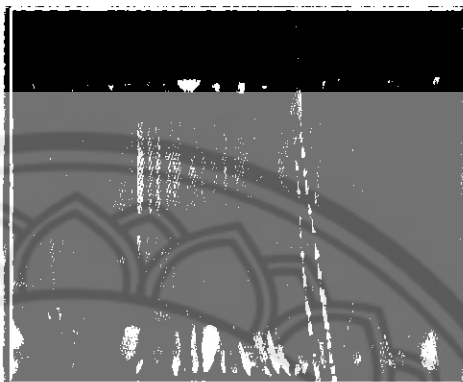
2) ประเพณีปีใหม่ (โซเซยีย)

จัดขึ้นในวันที่ 1 เดือน 1 ของเดือนสิชู ซึ่งสิชูเรียกเดือนนี้ว่า "โซเซยียอาบา" เป็นวันที่มีความสำคัญมากสำหรับชาวสิชู เพราะเชื่อว่าเป็นวันที่เริ่มต้นสำหรับชีวิต และสิ่งใหม่ให้สิ่งเก่าๆ ที่ไม่ดีหมดไปพร้อมกับปีเก่า จึงต้องมีการเฉลิมฉลองด้วยการทำพิธีกรรมและจัดงานรื่นเริง เช่น การทำบุญศาลเจ้า และเทพเจ้าต่างๆ ของชาวสิชู การขอศีลพรจากเทพเจ้าและผู้อาวุโส การร้องเพลง การเล่นดนตรี และการเต้นรำ เป็นต้น ก่อนวันปีใหม่ 1 วัน หรือวันสุดท้ายของเดือน "หลายี" (เดือน 12) จะมีการตำข้าวปึก หรือเรียกว่า "ปาปาเตียะ" สำหรับกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆ ที่ทำในวันนี้คือ หนึ่งข้าวเหนียวเพื่อตำข้าวปึกในตอนเช้า เมื่อข้าวสุกแล้วก็นำข้าวเหนียวไปตำใน "ลูทว" จนนุ่ม และโรยแป้งหรืองา เพื่อไม่ให้ข้าวเหนียวติดมือ และปั้นเป็นก้อนพอประมาณใส่ลงไปในใบตองที่เตรียมไว้ โดยทาบไปตองไปมา หน้าละ 2 ก้อน จนกระทั่งใบตองหมดแผ่น จึงทำแผ่นใหม่เรื่อยๆ จนหมด ก่อนวัน "ปาปาเตียะ" 1 วัน ตอนเย็นวันนั้น "มือหม้อ" จะต้องเป็นคนแช่ข้าวเหนียวก่อน และจุดประทัดเป็นสัญญาณบอก จากนั้นชาวบ้านอื่นๆ ก็จะแช่ข้าวเหนียวได้ ช่วงเย็นต้องเตรียมต้นไม้อ้อ "โซเซยียและจิว" ซึ่งจะเลือกเอาจากต้นไม้อ้อที่มีลักษณะงาม ลำต้นเรียวยาว สูงประมาณ 1.5 เมตร โดยนำต้นไม้อ้อมาปักกลางลานบริเวณบ้าน จากนั้นนำ "ปาปา" และเนื้อหมูหันยาวประมาณ 6-7 นิ้ว "ซาซื่อ" แขนงที่เสก และจุดธูป 2 ดอก และมีการเตรียมไข่ต้ม และเส้นด้ายยาวขนาดที่จะมัดที่คอหรือข้อมือได้ เท่ากับจำนวนสมาชิกในบ้าน ผู้อาวุโสในบ้าน (จะเป็นผู้ชาย) เป็นผู้ทำพิธีเรียกขวัญ "โซวฮาคูว" โดยการเอาไข่ต้มทั้งหมด และเส้นด้ายที่จะใช้มัดวางขนถ้วยที่ใส่ข้าวสุกที่วางบนผ้าอีกชั้นหนึ่ง ไปยื่นเรียกขวัญที่หน้าประตูบ้านเมื่อทำพิธีเสร็จ จึงทำการผูกด้ายสายสิญจน์ และให้ไข่ต้มแก่สมาชิกคนละใบเพื่อให้ขวัญ

3) พิธีเซ่นไหว้เทพ (หงัวฮากู)

มีขึ้นในวันที่ 5 เดือน "หงัวฮากู" (เดือน 5 ของสิชู) ในวันนี้จะมีการทำพิธีเซ่นไหว้เทพ "อาปาใหม่" และมีการพัฒนาศาลเจ้า ตลอดจนมีการขอศีลขอพรจากเทพอาปาใหม่ เพื่อให้พืชผักเจริญงอกงาม เชื่อกันว่าหากเพาะปลูกพืช ผัก ในวันนี้จะทำให้พืชผักเจริญ

งอกงามมาก แม้แต่การหายาสมุนไพรก็ตาม เชื่อกันว่าในวันนี้ตัวยามีฤทธิ์แรง สามารถรักษาโรคได้ดีกว่าวันอื่นๆ

ภาพ31 พิธีขอบคุณเทพ (จวือแป๊ะก๊าะ)

ที่มา : <http://lisu.hilltribe.org/thai/lisu-givethanks.php>

4) พิธีขอบคุณเทพ (จวือแป๊ะก๊าะ)

มีขึ้นในวันที่ 12-14 เดือน 7 "ซึ่ฮา" เป็นพิธีแสดงความขอบคุณเทพเจ้า ที่ช่วยดูแลรักษาพืชพรรณธัญญาหารของชุมชน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ เจริญเติบโตจนได้ผลผลิต ในช่วงตลอดปีที่ผ่านมา พิธีกรรมจะไม่เหมือนกัน เพราะว่าแต่ละตระกูลจะมีรายละเอียดของการประกอบพิธีกรรมที่ไม่เหมือนกัน โดยรวมๆ แล้วในวันแรกจะมีการนำผลผลิต พืชผลต่างๆ เช่น กล้วย แตงกวา ข้าวโพด อ้อย และดอกไม้ต่างๆ มาประดับประดับบนหิ้งบูชาบรรพบุรุษ และทำพิธีสวดบทสักระแก่เทพต่างๆ ซึ่งในเทศกาลนี้ทุกบ้าน จะต้องทำความสะอาดบ้านและร่างกายของตัวเอง เพื่อเป็นสิริมงคลกับบ้าน และตนเอง ไม่มีการไปทำงานหรือทำธุระนอกบ้าน หากไม่จำเป็น จากนั้นในวันที่ 3 จึงนำพืชผล และดอกไม้ต่างๆ ออกจากหิ้งบูชา ตอนเย็นเปลี่ยนน้ำและจุดธูป อันเป็นที่มาของพิธี

5) ซ่อมแซมศาลเจ้า (เฮ้อยี่ปา)

จะจัดขึ้นในวันที่ 7 ของเดือน "เฮ้อยี่ปา" (เดือน 2 ของลี้ซุ) พิธีจัดขึ้นที่ศาลเจ้า "อาปาใหม่" โดยมีการทำพิธีเซ่นไหว้ "อาปาใหม่" และพัฒนาศาลเจ้า เมื่อเสร็จแล้วมีการกินข้าวร่วมกัน ร้องเพลงและเต้นรำตลอดจน มีการเสวนาแลกเปลี่ยนต่างๆ กัน ซึ่งผู้เข้าร่วมพิธีนี้จะมีแต่ผู้ชายเท่านั้น เพราะถือว่า "เฮ้อยี่ปา" เป็นการเฉลิมฉลองปีใหม่ของ

ผู้ชาย มีเรื่องเล่ากันว่าในอดีตช่วงที่มีเทศกาลปีใหม่นั้น ผู้ชายทั้งหลายต้องออกไปสู้รบกัน เหลือแต่ผู้หญิงที่อยู่ร่วมพิธีในวันปีใหม่ ดังนั้นหลังปีใหม่ 1 เดือน พวกผู้ชายได้กลับมา และได้จัดงานปีใหม่อีกครั้งหนึ่งเป็นการทดแทน

ภาพ32 ช่อมแซมศาลเจ้า (เฮ้อยี่ปา)

ที่มา : <http://lisu.hilltribe.org/thai/lisu-givethanks.php>

6) พระประจำหมู่บ้าน (หมือหมือผะ)

หมือหมือผะเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน จะเป็นผู้ดูแลศาลเจ้า "อาปาใหม่" และเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของลี้ซู ตลอดจนเมื่อถึงวันสำคัญต่างๆ หมือหมือผะก็จะไปรับการปรึกษาจากบรรดาผู้สูงอายุในหมู่บ้าน สำหรับหน้าที่ของหมือหมือผะ คือ ทุกๆ 15 วัน ในขึ้น 15 ค่ำ หรือ แรม 15 ค่ำ เป็นวันศีลหรือวันหยุดงานของลี้ซู หมือหมือผะจะต้องไปทำความสะอาดปิดกวาดเช็ดถึ้หิ้งที่อาปาใหม่ และจุดธูป เปลี่ยนน้ำแล้วก็บอกกล่าวให้อาปาใหม่รับรู้ว่าวันนี้เป็นวันศีล ขอให้อาปาใหม่ช่วยเมตตาดูแลคุ้มครองบรรดาลูกหลาน และสัตว์เลี้ยงทั้งหลายในหมู่บ้านเถาะ

7) เฮ้อยี่ปา

จะมีขึ้นหลังจากปีใหม่ผ่านไปประมาณเดือนกว่าๆ พิธีนี้มีเพียง 1 วัน 1 คืน เท่านั้นจะมีการเซ่นไหว้บูชาบรรพบุรุษในบ้านและผีบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน ตอนกลางคืนก็จะ

มีการเดินรำกัน หน้าบ้านของผู้นำศาสนา (มือหมีอะ) จะไม่มีต้นไม้ปีใหม่ พิธีกรรมนี้ก็สำคัญมากสำหรับชาวลีซูเช่นกัน

8) กินข้าวโพดใหม่ ลีซู เรียกว่า “ซื่อแป๊ะกะวะ”

วันกินข้าวโพดใหม่จะอยู่ช่วงเดือนสิงหาคมของทุกปี ตรงกับกลางเดือน 7 ของลีซู จะมีวันสำคัญอยู่ 3 วัน ในหมู่บ้านทุกคนหลังคาเรือนจะต้องหยุดทำงาน (ยกเว้นผู้ที่นับถือคริสต์) จะมีการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษในบ้านและผีประจำหมู่บ้าน พิธีกรรมนี้ทุกหลังคาเรือนจะหาของเซ่นไหว้ คือ ข้าวโพด แดงกวา อ้อย ดอกไม้ พืชผักต่างๆ และธูป เทียน และมีการสวดบทขอขอบคุณผีบรรพบุรุษและเทพเจ้า ที่ช่วยดูแลพืชพันธุ์ธัญญาหาร รวมถึงสัตว์เลี้ยงต่างๆ และคนในบ้านให้อยู่อย่างมีความสุขตลอดมา

9) วันศีล เรียกว่า “จื่อ”

วันศีลหรือวันอยู่กรรมของลีซู จะมีขึ้นทุกๆ 15 วันในรอบการนับวันของลีซู ซึ่งการนับวันเดือนปีของลีซูนั้นนับตามปฏิทินจีน และวันศีลของลีซู คือวันที่ พระจันทร์เต็มดวง และพระจันทร์มืดมิด จึงเป็นวันศีล เป็นหน้าที่ของผู้นำศาสนา ประจำหมู่บ้าน (มือหมีอะ) ที่จะประกาศให้ชาวบ้านทราบล่วงหน้า 1 วันว่า วันรุ่งขึ้นจะเป็นวันศีล บอกให้ชาวบ้านห้ามใช้ของมีคม เช่น มีด ขวาน จอบ เสียม ห้ามทำงานไร่,สวน นอกจากนั้นก็ห้าม ฆ่าหมู ไก่หรือสัตว์ทุกชนิดที่มีชีวิต วันศีลจะหยุดงาน 1 วัน อยู่ที่บ้านอยู่กับครอบครัว ส่วนผู้หญิงก็เย็บผ้าปักผ้า ส่วนผู้ชาย ทำงานบ้านเล็กๆน้อยๆที่บ้าน

10) เซ่นไหว้หลุมศพ ลีซู เรียกว่า “หลี่ฮี้ซัว”

หลังจากปีใหม่ผ่านไปสักสองเดือนกว่าๆ พิธีนี้จะจัดขึ้น ณ สุสานหรือหลุมฝังศพ ลีซู มีการเซ่นไหว้ที่ ณ หลุมฝังศพ พิธีกรรมนี้จะทำการ 3 ครั้ง ทำทุกๆปี หลังจากนั้นเซ่นไหว้ครบ 3 ครั้งแล้ว ไม่ต้องทำแล้ว ลีซูมีความเชื่อว่าวิญญาณไปเกิดใหม่แล้ว ถ้าครอบครัวไหนอยากจะทำต่อสามารถทำได้ พิธีนี้ทำได้เฉพาะคนที่มีลูกชาย เช่น เวลาพ่อและแม่เสียชีวิตไป ลูกชายก็จะทำพิธี “หลี่ฮี้ซัว” ให้พ่อแม่ที่เสียไปแล้ว ถ้าครอบครัวไหนไม่มีลูกชาย มีแต่ลูกสาวไม่สามารถที่จะทำได้ เพราะผู้หญิงไม่สามารถทำพิธีกรรมได้ นอกจากผู้ชาย การเซ่นไหว้ให้กับคนตายที่สุสาน หมอผี ลีซูเรียกว่า (หมีอะ) จะเป็นคนสวดบทบริเวณหลุมฝังศพ เพื่อให้ทราบว่าวันนี้มาทำพิธี และสร้างบ้าน

ใหม่ให้ ก็จะมีการฆ่าหมูและไก่ ทำอาหารเลี้ยงแขกกันที่มาช่วยงาน ณ บริเวณหลุมฝังศพ มีการละเล่นกัน คือ ใช้โคลนหรือขี้หมื่นกันหม้อและกันกะทะ ที่มีสีดำๆ มาทาน้ำกันและทาเสื้อผ้า ทั้งชายหญิงและผู้ที่เกี่ยวข้อง พิธีกรรม ลีซูมีความเชื่อว่า ถ้าใครไม่ทำหน้าสกปรกผีร้ายสามารถเอาชีวิตไปได้

3.5.5 ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

ชาวลีซูส่วนใหญ่นับถือผี (เหน) ควบคู่กับศาสนาคริสต์หรือศาสนาพุทธ ผีที่สำคัญมาก คือ ผีปู่ ตา ย่า ยาย ผีที่นับถือหรือเกรงกลัว คือ ผีที่อยู่ตามธรรมชาติ เช่น ผีดอย ผีดิน ผีน้ำ ผีไร่ เป็นต้น การเรียกขวัญ เป็นความเชื่อด้วยด้านจิต วิญญาณ เพื่อความสุขสบายกายและใจ ทำต่อเมื่อคนในครอบครัวเจ็บป่วยมาดเจ็บ ส่วนการทำนายโชค จะใช้กระดูกไก่ ทำนายโชคชะตาของเจ้าภาพและครอบครัว

ชาวลีซุนับถือผีบรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่เช่นเดียวกับชนเผ่าอื่นๆ จะมีอยู่บ้างที่หันมานับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ การนับถือผีบรรพบุรุษยังคงพบเห็นในหมู่บ้านโดยทั่วไป เช่น จะมีผีประจำหมู่บ้าน ผีบ้าน ผีเรือน ผีหลวง ผีป่า ผีน้ำ ผีลำห้วย ผีต่างๆ อาจแบ่งออกเป็นผีดีและผีร้าย ผีดีเป็นผีที่ให้คุณแก่ชาวบ้าน เช่น ผีประจำหมู่บ้าน ผีบรรพบุรุษ ผีบ้าน ผีเรือน ส่วนผีร้าย ได้แก่ ผีป่า ผีคนตายไม่ดี เช่น ถูกยิงตาย หรือคลอดลูกตาย ปัจจุบันคนภายในชุมชนยังมีกิจกรรม วัฒนธรรมและพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมอยู่และปฏิบัติกันอยู่

หมอลีหรือในภาษาลีซูเรียกว่า "หนี่ผะ"

หนี่ผะจะเป็นคนหนุ่มหรือคนเฒ่าก็ได้ ไม่จำกัดอายุ แต่ผู้ที่ถูกเลือกจากผีบรรพบุรุษจะเป็นเฉพาะผู้ชายเท่านั้น แต่ละหมู่บ้านจะมีหนี่ผะ 1-2 คน ถ้าหมู่บ้านไหนไม่มี เมื่อต้องการทำพิธีเข้าทรงก็ต้องไปเชิญผู้ที่เป็หนี่ผะมาทำพิธีให้ มีหน้าที่ทำพิธีกรรมต่างๆในบ้านและในหมู่บ้าน ผู้ที่จะมาเป็นหนี่ผะได้นั้นจะต้องมีเหตุเกิดขึ้นในลักษณะที่ผีบรรพบุรุษต้องการจะเข้าทรงในร่างของบุคคลนั้นๆ โดยเขาจะมาเข้าฝันหรือมีอาการเจ็บป่วยบ่อยๆ ตัวสั่นและจะสวดบทเพลงโดยไม่รู้ตัว จิตจะอ่อนลง รู้สึกอ่อนเพลียง่าย เป็นต้น

เมื่อรู้ตัวว่าผีบรรพบุรุษจะมาเข้าทรง ลีซูมีความเชื่อว่า ถ้าบุคคลใดหลีกเลี่ยงด้วยการไม่ยอมเป็นหนี่ผะ ก็จะมีโรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้นบ่อยๆ โดยไม่ทราบสาเหตุ จึงจำเป็นต้องเป็นหนี่ผะตามความประสงค์ของผีบรรพบุรุษ คนที่เป็นหนี่ผะจะสามารถเข้าใจ รู้พิธีกรรมต่างๆ และบทสวดโดยไม่ต้องเรียนรู้กับผู้อื่น เพราะหนี่ผะสามารถติดต่อกับผีวิญญาณของบรรพบุรุษได้ ก่อนหนี่

พระจะเข้าทรง เจ้าของบ้านจะต้องเปลี่ยนถ้วยน้ำที่หิ้งบูชาในบ้าน และเตรียมใบไม้ ภาษาลี้ชู้ เรียกว่าใบ "โลซว่า" ใบไม้ชนิดนี้ใช้ทำพิธีทุกพิธีกรรม จากนั้นหนี่พระจะจุดธูปเทียนหน้าหิ้งบูชา แล้วก้มค้อมลงเล็กน้อย แล้วจะสวดเป็นเสียงเพลงภาษาลี้ชู้ ฆีบรรพบุรุษก็จะมาเข้าทรง ตัวหนี่พระจะสั่น พูดจาเสียงผิดเพี้ยนไปจากเดิม พอสวดจบแล้ว หนี่พระก็จะกลับสู่สภาพปกติ ญาติหรือผู้ใกล้ชิดจะช่วยกันประคองร่างของหนี่พระไว้ มิให้ล้มลงสู่พื้นดิน หลังจากหนี่พระฟื้นสู่สภาพปกติ มีสติคืนมา ก็จะจำไม่ได้ว่าตนได้ทำอะไรหรือพูดอะไรไปบ้าง

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้าน

ลี้ชู้ที่นับถือผีภายในบ้านจะมีหิ้งบูชาฆีบรรพบุรุษตั้งอยู่ติดข้างฝาด้านในตรงกับประตูบ้าน บางบ้านไม่พบเห็นหิ้งบูชาฆีบรรพบุรุษ เพราะบ้านนั้นเพิ่งปลูกสร้างใหม่ยังไม่ได้ตั้งหิ้งบูชา หรือเพราะแยกตัวจากบิดามารดามาตั้งบ้านเรือนของตนเอง บ้านอยู่ใกล้บิดามารดาซึ่งยังมีชีวิตอยู่ ยังไม่ตั้งหิ้งบูชาก็ได้ บางบ้านนับถือคริสต์ หิ้งบูชาตั้งไว้ไม่ได้ หิ้งบูชาฆีบรรพบุรุษเป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้าน มีถ้วยชาจีนตั้งเรียงรายอยู่บนหิ้ง จำนวนถ้วยมีมากน้อยแตกต่างกัน ตามความเชื่อของแต่ละตระกูล หิ้งบูชาของบางตระกูลมีหิ้งอันเดียว บางตระกูลมี 2 หรือ 3 หิ้ง โดยให้หิ้งอยู่ติดกัน จำนวนถ้วยซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของหิ้งบูชา ถ้วยแต่ละถ้วยมีชื่อเรียกของฆีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ทวด

ทุกๆ ของวันศีลจะทำพิธีเช่นไหว้บูชาฆีบรรพบุรุษภายในบ้านโดยเปลี่ยนน้ำ หัวหน้าครอบครัวหรือบุตรชายหรือญาติที่เป็นผู้ชาย จะจุดธูป เทียน แล้วบอกให้ฆีบรรพบุรุษทราบว่าเป็นวันวันศีล ขอให้ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ทวด ได้ดื่มน้ำ และได้ดูแลปกป้องรักษาสมาชิกในครอบครัวทุกคนให้อยู่อย่างมีความสุข ความเจริญ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ หิ้งบูชาฆีบรรพบุรุษเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยวด้านความเชื่อของลี้ชู้ ทุกพิธีกรรมมีความสำคัญมากสำหรับชาวลี้ชู้ เช่น ปีใหม่ กินข้าวโพดใหม่ พิธีเกิด ตาย แต่งงาน พิธีเรียกขวัญ พิธีเหล่านี้ต้องทำหิ้งบูชาฆีบรรพบุรุษ

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหมู่บ้าน

หมู่บ้านของลี้ชู้ที่นับถือฆีบรรพบุรุษจะมีศาลผีประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง ลี้ชู้เรียกว่า อ่าปาใหม่ วฮี ซึ่งจะตั้งอยู่บนเนินเขาอยู่สูงกว่าหมู่บ้าน ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 50-100 เมตร หากหาสถานที่ที่ตั้ง อ่าปาใหม่วฮี ไม่ได้ก็อาจจะใช้บริเวณกลางหมู่บ้านสำหรับเป็นที่ตั้ง อ่าปาใหม่วฮี ลักษณะบ้านของ อ่าปาใหม่วฮี จะปลูกสร้างเป็นเพิงแหงน หันหน้าไปทางหมู่บ้าน มีหิ้งบูชาตั้งอยู่ตรงกลาง โดยปักเสาทำเป็นหิ้งสูงประมาณ 2-3 เมตร และมีถ้วยชาจีนวางเรียง

อยู่ประมาณ 5-10 ถ้วย และรอบๆ อ่าปาใหม่วฮี จะมีต้นไม้ อ่าปาใหม่ว ซอบอยู่ที่ร่มเย็น และ
 ในบริเวณที่ตั้งอ่าปาใหม่วฮี ห้ามตัดต้นไม้ บุคคลที่ดูแลรักษาสถานที่ศาลประจำหมู่บ้าน "อ่า
 ปาใหม่วฮี" คือ ผู้นำศาสนาของหมู่บ้าน "มือหมีอมะ" ทุกๆวันศีล มือหมีอมะต้องมาทำความ
 สะอาดห้องบูชา ณ "อ่าปาใหม่วฮี"และจุดธูปบูชาเปลี่ยนน้ำในถ้วย บอกกล่าวให้ อ่าปาใหม่ว
 ได้ทราบว่าเป็นวันศีล ขอให้ดูแลปกป้องสมาชิกในหมู่บ้านทุกคน และสัตว์เลี้ยงไว้ ให้มี
 ชีวิตอย่างเป็นสุขตลอดไป พิธีกรรมต่างๆ เช่น ปีใหม่ กินข้าวโพดใหม่ แต่งงาน และพิธีกรรม
 ต่างๆจะจัดขึ้น ณ อ่าปาใหม่วฮี เป็นหน้าที่เฉพาะของผู้ชาย ผู้หญิงห้ามเข้าไปบริเวณอ่าปา
 ใหม่วฮี ความเชื่อของลีสู่ เกี่ยวกับศาลประจำหมู่บ้าน หรือ อ่าปาใหม่วฮี ที่นับถือนั้นเป็นผีที่ดี
 ไม่มีกาให้โทษ ผีที่ทำหน้าที่คอยดูแลและรักษาชีวิตมนุษย์ และสัตว์เลี้ยงที่อยู่ในหมู่บ้าน ให้
 พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ และดลบันดาลให้สมาชิกในหมู่บ้าน มีแต่ความสุข ความเจริญ
 และมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและจิตใจสดใส ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ โดยการเซ่นไหว้บูชา
 อ่าปาใหม่ว ประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณ และระลึกถึงความเมตตาคุณาที่
 เผื่อแผ่ถึงสมาชิกของคนในหมู่บ้าน

3.5.6 การแต่งกาย

ภาพ33 ลักษณะการแต่งกายของชนเผ่าลีสู่ (ลีสอ)

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/lisu.html>

เทศกาลปีใหม่เป็นยามที่ตรุษี่ลีซูทั้งหลายแต่งกายกันอย่างเต็มที่ เครื่องประดับเงิน จะทับถมอยู่เต็มทรวงเจ้าหล่อน จะสวมเสื้อกั๊กกำมะหยี่ดำ ซึ่งปักปรายไปด้วยดุมเงิน เป็น สายและดอกดวง ทั้งด้านหน้าและหลังยึดอกปิดด้วยหัวเข็มขัดเงินแผ่นสีเหลี่ยม เรียงลงมา เป็นแถวรอบคอ รัดด้วยแถบผ้าติดสร้อยระย้า ซึ่งแผ่สยายอยู่เต็มอก ส่วนดิ้งหูเจาะรูสองข้าง เกี่ยวตะขอห้อยตุ้มระย้าซึ่งติดพู่ใหม่พรมเพิ่มสีส่นเข้าไปด้วย แถมสร้อยเงินหลายสายที่โยง ผ่านใต้คางจากตุ้มซ้ายไปสู่ตุ้มขวา ส่วนข้อมือทั้งสองสวมกำไลแผ่นกว้าง แต่งด้วยอัญมณี แม่นี่ก็สวมแหวนเงินไว้

ลักษณะการแต่งกายของผู้ชาย

ชุดของผู้ชาย ประกอบด้วยกางเกงเป้าดำสีฟ้าหรือสีอะไรก็ได้ สวมเสื้อแขนยาว จะติดด้วย กำมะหยี่ ซับในขวามักแต่งด้วยดุมเงินยิ่งมากยิ่งดี เอวคาดด้วยผ้าแดง และในยามก็ห้อยพู่ หางม้ายาวคล้ายของผู้หญิง แต่ว่าหนูนุ่มนั้นห้อยไว้ข้างหน้า เดิมทีผู้ชายจะสวมผ้าโพกศีรษะ ทำด้วยผ้าไหมสีแดง ฟ้า เหลือง และดำ แต่ปัจจุบันหายากแล้ว เห็นใช้กันแต่ผ้าขนหนูขาว สอดกระดาษแข็งให้ตั้งขึ้นราว 20 ซม. พันรอบศีรษะง่าย ๆ และห้อยตุ้มหูเงินข้างเดียวจากรูที่ เจาะไว้ที่ติ่งหูซ้าย สวมกำไลกำเงินเรียบๆ ที่ข้อมือข้างละวง ยามใช้งานของลีซูทอดด้วยด้าย ขาวหรือด้ายดิบโดยใช้ที่ผูกข้อมือ เป็นผ้าพื้นขาวกลายทางสีแดง หรือสีอื่นๆ นอกจาก สะพายบ่าเหมือนเผ่าอื่น ยังมีการติดสายหวายถัก ซึ่งใช้คาดศีรษะให้ตัวยาม หัวอยู่บนบ่าอีก ด้วย ยามไปงานทอดด้วยเส้นด้าย มีการทิ้งครุยกบายด้านข้าง แล้วยังมีหู คือ ชิ้นผ้าสีเหลี่ยม เล็กๆ ที่มุมทั้งสองของยาม ลายปักงดงามแปลกตาที่หู ไม่มีซ้ำกัน เพราะถือว่าเป็นลายเซ็น ของคนทำ บางคนก็จะติดกระดุมเงินเม็ดน้อยไว้ที่มุมหู ปากยามก็กิน และปะแต่งด้วยแถบผ้า หลากสี และยังทิ้งแถบผ้าสีแดง และสีฟ้าเข็มหรือจากหูลงไปด้วย ยามที่งดงามที่สุดไม่ว่าจะ เป็นของลีซู หรือเผ่าอื่นใดคือ ยามเกี่ยวสาวของหนุ่มวัยกำลังดีนั้นทำเหมือนยามที่กล่าวมา แล้ว แต่แผ่นหน้าปักลูกบิดเป็นเม็ดเล็กๆ หลายสีไว้เต็มพืดเป็นลายละเอียดแถบผ้าที่ห้อย จากหูนั้นยาวร่วม 20 ซม. ปักประดับด้วยด้ายสีสดหลายสีไม่มีว่างเว้นกัน ยามห้อยครุยกใหม่ พรมหลากสียาวเทาแถบผ้าจากหู และปักยามติดกระดุมตุ้มระย้าเงินตลอดแนว

ลักษณะการแต่งกายของผู้หญิง

ผู้หญิงลีซูทุกวัยแต่งกายด้วยผ้าสีสดใส สวมใส่เป็นเสื้อตัวหลวม แขนกระบอก ส่วนหน้า ของเสื้อยาวถึงเข่า นิยมสีน้ำเงิน เขียว ฟ้า และม่วง คอเป็นผ้าสีดำ ตกแต่งลวดลายสวยงาม โดยนำผ้าแถบผ้าสีต่างๆ เช่น ม่วง ฟ้า ชมพู เขียว ดำ ขาว ส้ม แดง มาเย็บต่อกันเป็นริ้ว สวม

เสื้อกั๊กที่ตกแต่งด้วยกระดุมเงิน สวมกางเกงหลวมๆสีดำในตัวเสื้อใช้ผ้าสีดำพันรอบเอว คล้ายเข็มขัด สวมปลอกขาเพื่อป้องกันแมลง กิ่งไม้ หรือก้นหนาว ผู้หญิงสูงวัยโพกหัวด้วยผ้าสีดำยาวพันหัวหลายๆ รอบแล้วเก็บชาย หญิงสาวจะสวมหมวกโดยประดับประดาด้วยลูกปัดหลากสี ส่วนผู้ชายลือชอ ทุกวัยแต่งกายเหมือนกัน โดยสวมใส่กางเกงที่มีความยาวเลยเข่าเล็กน้อย เป้ากว้างมาก สีน้ำเงิน สีเขียว ฟ้า เสื้อสีดำ แขนยาว คอป้ายตกแต่งกระดุมเงิน ติดรังคุดสีน้ำเงินที่ส่วนบนของตัวเสื้อ สวมปลอกขาสีดำ เครื่องแต่งกายของสตรีลือชอเป็นประจักษ์พยานอันชัดถึงการแข่งขันกันเป็นหนึ่งอย่างไม่ยอมน้อยหน้าใครเห็นได้ตั้งแต่ส่วนบ่า และต้นแขนของเสื้อซึ่งใช้แถบผ้าเล็กๆ ซ้อนทับสลับสีไล่กันไปรอบๆ คอ และไล่ไปปลาย เป็นปุยมามากมายที่ห้อยสยายลงมาจากปลายผ้ารัดทางด้านหลัง ทั้งเครื่องประดับเงิน และมีแต่งทับสลับซ้อนเป็นแผงเต็มอกไม่มีที่ว่าง การแต่งกายของสตรีลือชอเปลี่ยนแปลงไปจากดั้งเดิมมาก ซึ่งจะเห็นได้ชัดในบริเวณช่วงไหล่ เนื่องจากสมัยก่อนใช้การเย็บด้วยมือ แต่สมัยนี้เย็บด้วยจักร การเย็บจะปราณีตกว่า สวยกว่า แต่เล็กกว่าแบบดั้งเดิม เดิมทีลือชอทำเสื้อผ้าฝ้ายใยกล้วยา แต่ทุกวันนี้หญิงลือชอแถบเหนือจะใช้ผ้าฝ้าย ส่วนพม่าในจีนก็ยังคงนุ่งกระโปรงผ้าใยกล้วยาจีบสลับซับซ้อน ลือชอในพม่าการแต่งกายจะแตกต่างกัน และหลายแบบ ซึ่งไม่เหมือนกันชนเผ่าลือชอในเมืองไทย หญิงลือชอในเมืองไทยหันมาใช้ผ้าฝ้าย หรือผ้าใยสังเคราะห์ซึ่งมีขายทั่วไปในท้องตลาด ตัวเสื้อทรงตรงหลวมยาวผ่าข้างทั้งสองข้างขึ้นมาถึงเอว ด้านหน้าคลุมเข้า ด้านหลังห้อยลงไปคลุมน่อง คอกลมติดสาบเฉียงแบบจีนจากกลางคอลงไปถึงแขนขวา ผ้าชั้นนอกของเสื้อมักต่างกันส่วนอื่นๆ ตัวเสื้อมักเป็นสีฟ้าอมเขียวหรือสีอื่นๆ

3.6 เมียน หรือ เย้า

3.6.1 ข้อมูลทั่วไป

ชาวเมียน (เย้า) ถิ่นฐานเดิมอยู่ในประเทศจีนแถบแม่น้ำแยงซี "เมียน" เป็นชื่อที่ทางราชการตั้งให้ หรือบางครั้งจะเรียกว่า "อิวเมียน" แปลว่า มนุษย์ที่ได้รับการจัดให้อยู่ในเชื้อชาติ มองโกลอยด์ คือ อยู่ในตระกูลจีนทิเบต บรรพชนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ราบรอบทะเลสาบตงกิง แถบแม่น้ำแยงซี ยอมอ่อนน้อมให้ชนชาติผู้ปกครองรัฐ และไม่ยินยอมอยู่ภายใต้การบังคับกดขี่ของรัฐ จึงได้ทำการอพยพเข้าไปในป่าลึกบนภูเขาสูง ได้ตั้งถิ่นฐานสร้างบ้านด้วยมือของตนเอง เพื่อปกป้องเสรีภาพจึงถูกขนานนามว่า ม่อ เย้า ซึ่ง เทียน ซี เหลียน ได้บันทึก

ไว้ในเหลียงซู่ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่ง คำเรียกนี้ถูกยกเลิกไปเหลือแต่คำว่า "เย้า" เท่านั้น จุดเด่นของชนเผ่าเมี่ยน (เย้า) บ้านปางค่าใต้ ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ได้แก่ พาสปอร์ตที่ยาวที่สุดในโลก (ปัจจุบันในพื้นที่โครงการหลวงมีชาวเมี่ยนอาศัยอยู่ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า อำเภอปง จังหวัดพะเยา)

ภาพ34 ชาวเมี่ยน หรือ เย้า

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/mien.html>

3.6.2 ภาษา

ภาษาของเมี่ยนจัดอยู่ในภาษาตระกูลจีนทิเบต สาขาแม่ว-เย้า ภาษาพูดของเมี่ยนพัฒนาจากกลุ่มภาษาหนึ่งของชาวหมาน และแพร่กระจายไปสู่เขตต่างๆ ตามท้องถิ่นที่มีชาวเมี่ยนอพยพไปถึง ภาษาเมี่ยนได้กระจายไปทั่วเขตมณฑลกว๋างสี กวางตุ้ง กุยจิ๋ว ฮุนนาน จากการติดต่อกับชนเผ่าอื่นๆ เป็นระยะเวลานาน จึงทำให้ภาษาในปัจจุบันผ่านการพัฒนากลายเป็นภาษาถิ่นย่อย 3 ภาษา คือ ภาษาเมี่ยน ภาษาปู้ และภาษาลักจา สำหรับภาษาเขียนของเมี่ยน มักจะมีความเห็นโดยทั่วไปว่าชาวเมี่ยนมีแต่ภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียน จึงได้ยืมภาษาอื่นมาใช้ ชาวเมี่ยนที่รู้ภาษามีไม่มากนัก แต่ภาษาอื่นก็ยังมิพบบาท และอิทธิพลต่อชนชาติเมี่ยนมาก ชาวเมี่ยนมีวิธีการใช้ตัวเขียนภาษาอื่นเป็นของตนเอง ตัวเขียนนี้แตกต่างกันกับตัวหนังสือสันแบบมาตรฐาน เพราะชาวเมี่ยนได้คิดสร้างตัวหนังสือไว้ใช้เองโดยดัดแปลงจากของอื่น ทำให้ได้ภาษาเขียนใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งมีลักษณะผสมระหว่างภาษาเมี่ยนกับภาษาอื่น คือ มีรูปแบบการเขียนแบบกุ๋สุจื้อ ตามท้องถิ่นของชาวเมี่ยน และรูปแบบตัวหนังสืออื่นในอักษรฮั่น ซึ่งเป็นตัวเดียวกันในอักษรเมี่ยนจะเขียนคนละอย่างกัน แต่

อักษรที่ประดิษฐ์ขึ้นนี้มีจำนวนไม่มากและใช้เขียนข้อความให้สมบูรณ์ไม่ได้ ต้องใช้ปนกับตัวหนังสืออื่น คำศัพท์ในภาษาเมี่ยนจะอ่านเป็นสำเนียงชาวเมี่ยนโน โดยเฉพาะภาษาเมี่ยนในประเทศไทยคล้ายกับภาษาจีน ถิ่นกว้างตุง ยิ่งเฉพาะบทสวดในพิธีเลี้ยงผีจะมีสำนวนดังกล่าวชัดเจนมาก

3.6.3. วิถีชีวิต และลักษณะบ้านเรือน

ภาพ35 วิถีชีวิตด้านการละเล่นไม้โกงกาง (มาเกะเข้า)

ที่มา : <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/mien.html>

โครงสร้างทางสังคม

ชุมชนของเมี่ยนในอดีตนั้นพึ่งตนเองค่อนข้างสูง ทั้งในด้านการดำรงชีวิต และการจัดการภายในชุมชน จะมีตำแหน่งฝ่ายต่างๆ ที่มีความสำคัญ และเื้อต่อการจัดการในชุมชน ครอบครัวของเมี่ยนเป็นครอบครัวที่ขยาย มีสมาชิกในครอบครัวมาก เพราะถือว่าเป็นแรงงานสำคัญ หัวหน้าครอบครัว คือ ผู้ชายอายุสูงสุด อาจเป็นปู่ หรือพ่อ โดยมีบุตรชายคนโตเป็นผู้สืบสกุลคนต่อไป เมื่อมีการแต่งงานฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายเสียค่าสินสอด และค่าให้จ่ายต่างๆ ผู้หญิงเมี่ยนจะออกจากตระกูลเดิมของตน โดยเลิกใช้แซ่เดิม เปลี่ยนมานับถือผี และใช้แซ่ของสามี และไปอยู่บ้านสามีด้วย แต่มีข้อยกเว้นเช่นผู้ชายไม่มีทรัพย์มากพอที่จะจ่ายค่าสินสอด รวมทั้งค่าเลี้ยงแขก จึงยอมไปอยู่กับฝ่ายหญิงแทนอาจเป็นเวลา

15-20 ปี จึงจะนำภรรยาไปอยู่ด้วยได้ หรือในกรณีที่ฝ่ายหญิงจะต้องดูแลพ่อแม่ฝ่ายหญิง จะต้องจ่ายค่าทรัพย์สินเป็นจำนวนมากแก่ฝ่ายชาย เพื่อที่จะฝ่ายชายมาอยู่ร่วมครัวเรือน เพราะถือว่าเป็นแรงงานสำคัญเพิ่มขึ้น และฝ่ายชายจะต้องใช้ตระกูลของฝ่ายหญิง เมื่อมีลูกชาย ลูกชายจะต้องใช้สกุลของแม่ จากนั้นจะกลับสู่ระบบการสืบตระกูลของฝ่ายชายดั้งเดิม

วิถีชีวิตด้านการละเล่น

ในชีวิตประจำวันของเมียน การละเล่นที่แสดงออกถึงความรื่นเริงตามประเพณี และเทศกาลต่างๆ กล่าวได้ว่าในปัจจุบันแทบจะไม่มีโดยสิ้นเชิงโดยเฉพาะการละเล่นในวัยผู้ใหญ่ หรือวัยหนุ่มสาว ส่วนการละเล่นของเด็กๆ มีเพียงไม่กี่อย่าง เช่น การเล่นไล่จับกัน ซึ่งเล่นรวมกันทั้งเด็กชายและหญิง การเล่นลูกข่าง การเดินไม้โกงกาง เมียนไม่มีการละเล่นตามประเพณีประจำเทศกาลที่มีรูปแบบชัดเจน โดยเฉพาะการละเล่นของเมียน มักเป็นการละเล่นที่อาศัยเล่นในโอกาสของงานพิธีกรรมต่างๆ และก็มักจะเป็นพิธีแต่งงานกับวันปีใหม่เท่านั้น ที่สามารถแสดงการละเล่นได้อย่างสนุกสนานเต็มที่ การละเล่นของเมียน ได้แก่

1) **หนังสือตึก (ถางกง):** ทำมาจากไม้ เมียนจะนำไม้ประมาณเท่ากับแขนที่ปลาย แยกออกจากกัน นำมาแต่งให้สวยและพอกับมือจับ เอาหนังยางมามัดให้สามารถดึง แล้วยิงได้ วิธีการเล่น นำก้อนหินมาวางตรงที่เป็นยาง ดึงแล้วปล่อยให้เล่นยิงแข่งกัน

2) **ปิ่นไม้ไผ่ (พ้าง พ้าง):** เป็นของเล่นที่เด็กนิยมเล่นกันมาก วิธีการทำ คือ เอาไม้ไผ่ลำใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1-2 เซนติเมตร มาทำเป็นกระบอกปิ่น และเหลาไม้อีกอันมาใช้สำหรับเป็นตัวยิง จะนำผลของต้นไม้ชนิดหนึ่งมาเป็นกระสุนในการเล่น เมียนเรียกว่าพ้าง พ้างเี่ยว

3) **กระบอกสูบน้ำ (แฮ่ดงแพะ):** เป็นการละเล่นอีกอย่างหนึ่งที่ทำมาจากไม้ไผ่ ใช้ไม้ไผ่ที่ค่อนข้างแก่ทำเป็นตัวกระบอก และทำที่สูบโดยการตัดรองเท้าตะแคงๆ หรือเอายางมามัดเป็นวงกลมเสียบกับที่สูบ การเล่นจะใช้กระบอกสูบน้ำขึ้นมาแล้วก็ดันน้ำ ออกใส่กับเพื่อนๆ ที่เล่นด้วย จะเล่นในช่วงฤดูร้อน

4) **ไม้โกงกาง (ม่ากะแฮ่):** ไม้โกงกางทำมาจากไม้ไผ่ ซึ่งจะมีความสูงประมาณ 2 เมตร ตรงขาเหยียบจะสูงขึ้นมาจากพื้นประมาณ 50 ซม. หรือจะสูงกว่านี้ก็ได้ แล้วแต่ความต้องการของแต่ละคน ซึ่งเป็นการละเล่นที่ถือว่าสนุกสนานมากในวัยเด็ก สามารถเล่นได้ทุกฤดูกาล วิธีการเล่น คือ ขึ้นไปเหยียบแล้วก็วิ่งแข่งกัน

5) ขาหยั่งเชือก (ม้าเกะฮาง): เป็นขาหยั่งที่ทำมาจากเชือก การละเล่นก็จะนำไม้ไผ่มาตัดเหลือไว้แค่ข้อต่อที่กั้นระหว่างป่องเท่านั้น เจาะรูแล้วนำเชือกสอดทั้ง 2 ข้าง การเล่นก็เหมือนกับขาหยั่งธรรมดาเพียงแต่ใช้ขาหนีบที่เชือกเท่านั้นเอง

6) ลูกข่าง (ตะโหลย): การละเล่นลูกข่างเป็นการละเล่นที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นการละเล่นของผู้ชาย โดยเมื่อถึงเวลาที่เว้นว่างจากการทำไร่ทำสวน ผู้ชายจะออกจากบ้านตั้งแต่เช้า เพื่อจะไปตัดไม้เนื้อแข็งสำหรับมาทำเป็นลูกข่าง เมื่อกลับมาถึงบ้านก็จะเริ่มทำลูกข่างโดยเหลาปลายไม้ให้แหลมๆ บางคนจะใส่เหล็กตรงปลาย เพื่อให้ลูกข่างหมุนได้นาน จากนั้นก็จะมาเล่นกันโดยแบ่งเป็นสองฝ่ายๆ ละก็คนก็ได้

7) ลูกแก้ว (ปู้สี): ลูกแก้วนี้ถือว่าเป็นของเล่นอีกอย่างหนึ่งของเด็กเมียน เมื่อถึงช่วงฤดูกาลหนึ่ง เด็กเมียนก็จะเปลี่ยนของเล่นไปตามฤดูกาลนั้น การเล่นลูกแก้วนี้ก็ถือว่าเป็นอีกอย่างหนึ่งของการละเล่น การเล่นลูกแก้วนี้จะนำลูกแก้วมาตีแข่งกันโดยใช้มือเล่น จะมีหลุมอยู่หลุมหนึ่งเพื่อการเล่น

8) ก้านกล้วย (น้อมจิวแฝด): จะนำก้านกล้วยมาตัดใบทิ้ง ตัดก้านให้เป็นแฉกๆ ให้ตั้งขึ้นหลายๆ อัน แล้วใช้มือปัดลงเร็วๆ ก็จะมีเสียงเกิดขึ้นมาอย่างไพเราะ การเล่นชนิดนี้เป็นการละเล่นที่มีความปลอดภัยมากที่สุด เด็กเล็กๆ จะนิยมเล่นมาก

ลักษณะบ้านเรือน

ชาวเมียนนิยมสร้างบ้านที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,000-1,500 เมตร ปัจจุบันชาวเมียนบางกลุ่มอาศัยอยู่พื้นที่ราบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกในการประกอบอาชีพ และการปกครองของทางราชการ บ้านของเมียนมักหันหลังสู่เนินเขา หากอยู่พื้นที่ราบมักหันหน้าออกสู่ถนน ผังบ้านเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ปลูกคร่อมดินมีห้องนอนแบ่งแยกย่อยเป็นหลายๆ ห้อง ภายในบ้าน พ่อแม่แยกห้องให้ลูกสาวเมื่อเห็นว่าลูกสาวเริ่มเป็นสาวแล้ว ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการเลือกคู่ของหญิงสาวตามประเพณีการเที่ยวสาว มีห้องครัวแยกไปอีกห้องหนึ่ง และมีบริเวณห้องใหญ่เป็นที่โล่งมีแคร่ หรือเตียงไว้นั่งเล่น หรือสำหรับแขกมุมนใดมุมนหนึ่งของห้อง ในบ้านไม่มีหน้าต่าง แต่มีประตูเข้าออกหลายทาง ประตูที่สำคัญที่สุด คือ

ประตู่ผี หรือประตู่ใหญ่ เป็นประตู่ที่ใช้ติดต่อกับวิญญาณ หรือแสดงการเพิ่ม หรือลดสมาชิกของตระกูล เมื่อมีพิธีศพหรือแต่งงานจะต้องใช้ประตู่นี้เป็นทางเข้าและออก เวลาปกติทุกคนสามารถเดินเข้าออกทางนี้ได้ ประตูจะตรงกันข้ามกับห้องผี หรือเมียนเตีย ก่อนสร้างบ้านต้องเอาดวงเกิดของหัวหน้าครอบครัว ไปดูว่าประตู่ผีนี้จะหันหน้าไปทางทิศใด ก็จะตั้งบ้านตามทางที่สอดคล้องกับดวงของผู้นำครอบครัว ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย เมื่อผู้ชายเมียนแต่งงานจะนิยมนำภรรยาของตนมาอยู่กับฝ่ายพ่อแม่ของตนเอง ผู้อาวุโสฝ่ายชายจะเป็นผู้นำครอบครัวและมีอำนาจสูงสุดในบ้าน ยกเว้นเฉพาะในเรื่องงานครัว ซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิง ส่วนในเรื่องอื่นๆ แล้วผู้อาวุโสจะเป็นผู้ตัดสินใจ แต่ก่อนการตัดสินใจมักจะมีการปรึกษาหารือกับสมาชิกในบ้าน คือบุตรชายคนโต และภรรยา ก่อน ส่วนการรักษาพยาบาลดูแลบุตร หรือเจ็บป่วยเล็กน้อยของสมาชิก สตรีเมียนจะมีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรมากกว่าผู้ชาย และปลูกสมุนไพรไว้ใช้เอง ผู้หญิงเมียนจะทำงานหนัก พอมีเวลาว่างก็ปักผ้าสำหรับใช้เอง หรือเป็นรายได้พิเศษ จึงมักจะไม่ค่อยเห็นผู้หญิงเมียนว่างเลย เมียนให้ความสำคัญและสืบเชื้อสายทางฝ่าย โ โดยลูกจะใช้แซ่ตามพ่อ และวิญญาณบรรพบุรุษของพ่อชาวเมียน มีอิสระในการเลือกคู่ครอง นิยมที่จะแต่งงานกับคนในกลุ่มชาย และหญิงที่ใช้แซ่เดียวกัน แต่อยู่คนละกลุ่มเครือญาติย่อยสามารถแต่งงานได้

3.6.4 วัฒนธรรมประเพณี

1) ประเพณีการแต่งงาน

การเลือกคู่ครอง (หล่อเฮ้าโกว): เมื่อเริ่มเป็นหนุ่มเป็นสาว อายุประมาณ 15 ปีขึ้นไป ในการเลือกคู่ครองนั้น ฝ่ายเมียนฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายเข้าหาฝ่ายหญิง หนุ่มสาวเมียนมีอิสระในการเลือกคู่ครอง หนุ่มอาจจะเข้าถึงห้องนอนเพียงคืนเดียว หรือไปมาหาสู่อยู่เรื่อยๆ ถ้าทางฝ่ายสาวไม่ขัดข้องก็ยอมได้เสรี ในการเลือกคู่ของเมียน มีขอบเขตอยู่เพียง 2 กรณีเท่านั้น คือ ควรแต่งกับคนต่างแซ่ หรือบางทีคนแซ่เดียวกัน ถ้าชอบพอ กันก็สามารถอนุโลมได้ไม่เข้มงวดมากนัก แต่ที่เข้มงวด คือ ดวงของหนุ่มสาวทั้งสองต้องสมพงษ์กัน โดยทั่วไปแล้วที่ควรจะต้องแต่งงานก่อนนั้น หากน้องจะทำการแต่งงานก่อนพี่ ก็ต้องจ่ายค่าทำขวัญให้กับพี่ที่ยังไม่ได้แต่งงาน เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความรักต่อกัน ฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายไปบอกพ่อแม่หรือเครือญาติมาติดต่อสู่ขอตามประเพณีต่อไป

4) ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ (เจี๋ย เซียง เหลียง)

พิธีฉลองปีใหม่ของเมียนจะจัดเป็นประจำทุกๆ ปี หลังจากปีเก่าได้ผ่านพ้นไปแล้ว เช่นเดียวกับชนเผ่ากลุ่มอื่นๆ ทั่วไป แต่เนื่องจากเผ่าเมียนใช้วิธีนับวัน เดือน ปี แบบจีน ดังนั้นวันฉลองปีใหม่จึงเริ่มพร้อมกันกับชาวจีน คือ วันตรุษจีน ภาษาเมียนเรียกว่า เจี๋ยฮยั้ง ก่อนที่จะถึงพิธี เจี๋ยฮยั้ง นี้ ชาวบ้านแต่ละครัวเรือน จะต้องเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นทั้งของใช้ส่วนตัว และของใช้ในครัวเรือนให้เรียบร้อยก่อน เพราะเมื่อถึงวันขึ้นปีใหม่แล้ว จะมีกฎข้อห้ามหลายอย่างที่เผ่าเมียน ยึดถือและปฏิบัติกันต่อกันมาวันขึ้นปีใหม่นี้ ญาติพี่น้องของแต่ละครอบครัว ซึ่งแต่งงานแยกครอบครัวออกไปอยู่ที่อื่น ก็จะพากันกลับมาเยี่ยมพ่อแม่ และญาติพี่น้องของตนเอง ซึ่งเป็นการพบปะสังสรรค์ และทำพิธีบวงสรวงบรรพบุรุษร่วมกัน (เจี๋ยเมี้ยน) พิธีนี้จะเริ่มวันที่ 30 ซึ่งถือว่าเป็นวันส่งท้ายปีเก่า และต้อนรับปีใหม่ และเป็นการแสดงความขอบคุณแก่วิญญาณ บรรพบุรุษที่ได้คุ้มครองดูแลเรา ในรอบปีที่ผ่านมาด้วยดี หรือบางครอบครัวที่มีการขนานเอาไวก้อก็จะมา ทำพิธีแก้บน และเซ่นไหว้กันในวันนี้

5) ประเพณีเจี๋ยเจียบเผย หรือ เซียดหาเจียบเผย (วันสารทจีน)

ตรงกับวันที่ 14 – 15 เดือน 7 ของจีน วันเซียดหาเจียบเผยของเมียนจะมี 2 วัน คือ วันที่ 14 หรือเรียกว่า "เจียบเผย" และวันที่ 15 เรียกว่า "เจียบหือ" ก่อนถึงเซียดหาเจียบเผย 1 วัน คือวันที่ 13 หรือที่เรียกกันว่า "เจียบฟาม" ชาวบ้านจะเตรียมของใช้สำหรับทำพิธี เช่น กระดาษเงิน กระดาษทอง และหาพืชมามาเก็บไว้หลายๆ เพราะในวันทำพิธีนี้ห้ามไปทำไร่ และเก็บพื้ น ส่วนคนที่ไปนคนค้างคืนในไร่อีกจะทยอยกันเดินทางกลับบ้านในวันนี้ นอกจากนี้ยังทำขนมที่เรียกกันว่า "เจียบเผยฮั่ว"

วันที่ 14 หรือ เจียบเผยนี้ เชื่อกันว่าเป็นวันของคน ชาวบ้านจะไม่ไปไร่เข้าป่าล่าสัตว์ ไม่ทำงานใดๆ วันนี้จะมีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษตามความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ เพราะเป็นที่เทพเจ้า เทพธิดา วิญญาณบรรพบุรุษเฉลิมฉลองครั้งยิ่งใหญ่ มีการทำบุญกันทุกบ้านเรือน มีการขอภัยโทษแก้ดวงวิญญาณต่างๆ ให้เป็นอิสระ ลูกหลานจะต้องมีการทำพิธีบวงสรวง เผากระดาษเงิน กระดาษทองส่งไปให้วิญญาณบรรพบุรุษได้ใช้จ่าย วันที่ 15 วิญญาณบรรพบุรุษจะได้คุ้มครองดูแลลูกหลาน วันที่ 15 หรือ "เซียดหาเจียบหือ" หรือเรียกอีกอย่างว่า "เมี้ยน ป้าย เหย" เชื่อกันว่าเป็นวันของผีจะมีการปลดปล่อย

ผีทุกตัวตน เพื่อให้มารับประทานอาหารที่ผู้คนทำพิธีให้ วันนี้ชาวบ้านจะอยู่กับบ้านไม่ให้ออกไปไหน ห้ามคนเข้าออกหมู่บ้าน ห้ามเด็ดใบไม้ใบตองทั้งสิ้น เพราะเชื่อว่าวิญญาณจะใช้ใบไม้ใบตองเหล่านี้ห่อของกลับไปเมืองวิญญาณ จะมีการพูดว่าใบไม้ 1 ใบ เป็นที่อยู่อาศัยของวิญญาณ 1 ตัว เมียนจึงไม่เก็บใบไม้ต่างๆ ในวันนี้ ในวันนี้ก็เป็นอีกวันที่ชาวเมียนไม่ไปทำไร่นา เพราะดวงวิญญาณต่างๆ ออกเดินทางกลับบ้านเมืองของตน เมียนเชื่อว่าถ้าออกไปไหนมาไหนละก็อาจจะชนถูก และเหยียบถูกโดยที่เราไม่รู้ และอาจทำให้เราป่วยเมื่อเราไปไปทำถูกดวงวิญญาณเหล่านั้น วันที่ 16 ก็จะมีเริ่มปฏิบัติงานตามปกติ เพราะเชื่อว่าวิญญาณที่ถูกปล่อยมานั้น ถูกเรียกกลับไปหมดแล้ว ดวงวิญญาณไม่สามารถมารบกวนเราได้แล้ว ดวงวิญญาณจะถูกเรียกกลับแล้วก็ต้องไปอยู่ตามที่ต่างๆ ที่ตนอยู่ เมียนจะทำพิธีเจี๋ยเจี๋ยแบบนี้เป็นประจำทุกปี เพื่อให้ดวงวิญญาณได้มารับอาหารไปกินใช้ในแต่ละปี และให้ดวงวิญญาณมาช่วยคุ้มครองครอบครัว ตลอดกระทั่งหมู่บ้านของชาวเมียน

6) ประเพณีการบวช (กว่าดั่ง)

คำว่า "กว่า ดั่ง" ในภาษาเมียนมีความหมายว่าแขวนตะเกียง ซึ่งเป็นการทำบุญเพื่อให้เกิดความสว่างขึ้น และเมียนเองก็จะถือว่าผู้ที่ผ่านพิธีนี้แล้ว จะมีตะเกียง 3 ดวง พิธีนี้ได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิเต๋า เป็นพิธีที่ทำเฉพาะผู้ชายเท่านั้น ถือเป็น การสร้างบุญบารมีให้กับตนเอง ทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษ และเป็นผู้สืบสกุล ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่า พิธีกรรมนี้มีประวัติความเป็นมาอย่างไร มีเพียงแต่คำบอกเล่าจากการสันนิษฐานของผู้อาวุโสว่า พิธีกว่าดั่ง นี้มีมานานมากแล้ว คงจะเป็น "ฟามชิงสูง" เป็นผู้บัญญัติให้ชาวเมียนทำพิธีนี้ เมื่อประมาณ 2361 ปีมาแล้ว เพราะ ฟามชิงสูง เป็นผู้สร้างโลกวิญญาณและโลกของคน ฟามชิงสูง จึงบอกให้ทำพิธีกว่าดั่ง เพื่อช่วยเหลือคนดีที่ตายไปให้ได้ขึ้นสวรรค์ หรือไปอยู่กับบรรพบุรุษของตนเอง จะได้ไม่ตกลงไปในนรกที่ยากลำบาก พิธีนี้เป็นพิธีบวชพิธีแรกซึ่งจะทำให้กับผู้ชายเมียน โดยไม่จำกัดอายุ ในประเพณีของเมียน โดยเฉพาะผู้ชายถ้าจะเป็นคนที่สมบูรณ์จะต้องผ่านพิธีบวชก่อน พิธีกว่าดั่ง หมายถึงพิธีแขวนตะเกียง 3 ดวง เป็นพิธีที่สำคัญมาก เพราะถือว่าเป็นการสืบทอดตระกูล และเป็นการทำบุญให้บรรพบุรุษด้วย ในการประกอบพิธีกว่าดั่งนี้ จะต้องนำภาพเทพพระเจ้าทั้งหมดมาแขวน เพื่อเป็นสักขีพยานว่าบุคคลเหล่านี้ว่าได้

ทำบุญแล้ว และจะได้ขึ้นสวรรค์เมื่อเสียชีวิตไป จุดสำคัญของพิธีนี้คือ การถ่ายทอดอำนาจบุญบารมีของอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม ซึ่งในขณะที่ทำพิธีนี้จะมีฐานะเป็นอาจารย์ (เซเตีย) ของผู้เข้าร่วมพิธีอีกฐานะหนึ่ง และผู้ผ่านพิธีนี้จะต้องเรียกผู้ที่ถ่ายทอดบุญบารมีนี้ว่า อาจารย์ตลอดไป ผู้เป็นอาจารย์ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเสมอไป แต่ต้องผ่านการทำพิธีกว่าตั้ง หรือพิธีบวชขั้นสูงสุด"โต่ว ไช" ก่อน เมื่อผ่านพิธีนี้แล้ว จะทำให้เขาเป็นผู้ชายที่สมบูรณ์ เขาจะได้รับชื่อใหม่ ชื่อนี้จะปรากฏรวมอยู่ร่วมกับทำเนียบวิญญาณของบรรพบุรุษของเขา ซึ่งเป็นการสืบต่อตระกูลมิให้หมดไป เมื่อเขาเสียชีวิตเขาสามารถไปอยู่กับบรรพบุรุษที่ (ย่าง เจียว ต่ง) และอาจจะหลงไปอยู่ในที่ต่ำซึ่งเป็นที่ไม่ดีหรือนรกก็ได้ สำหรับชายที่แต่งงานแล้วเวลาทำพิธีบวช ภรรยาจะเข้าร่วมพิธีด้วย โดยจะอยู่ด้านหลังของสามี และการทำพิธีสามารถทำได้พร้อมๆ กันหลายๆ คนก็ได้ แต่คนที่ทำนั้นจะต้องเป็นญาติพี่น้องกัน หรือนับถือบรรพบุรุษเดียวกัน เมียนเรียกว่า(จ้วง เมียน) หลังจากผ่านพิธีนี้แล้ว ผู้ทำพิธีจะได้รับชื่อผู้ใหญ่ และชื่อที่ใช้เวลาทำพิธีด้วยเรียกว่า (ผะ บั่ว) ในการเข้าพิธีบวชนี้ในหมู่บ้านเครือญาติ จะมีการตรวจสอบหลักฐานของแต่ละคนจาก "นินแซงเปิ่น" คือ บ้านที่วันเดือนปีเกิดหรือสูติบัตร (เอ้ไต่ว) คือ การปฏิบัติต่อกันมา และ "จาพินตาน" คือ บันทึกรายชื่อของบรรพบุรุษที่แต่ละคนถือครองอยู่

3.6.5 ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

ชาวเมียนส่วนใหญ่จะนับถือเทพยดา วิญญาณบรรพบุรุษ และวิญญาณทั่วไป ทุกบ้านจะมีหิ้งบูชา เป็นที่สิงสถิตของวิญญาณบรรพบุรุษ และมีความเชื่อในเรื่องที่อยู่เหนือธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนการนับวันเดือนปี สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โชคลางและการทำนาย พิธีกรรมที่สำคัญ จะมีพิธีกรรมการตั้งครุฑ พิธีกรรมการเกิด การสู่ขวัญ การบวช การแต่งงาน พิธีงานศพ ขึ้นปีใหม่ และวันกรรม วันเจ็ย เจ็ยบ เฟย (สารท์จิ้น) พิธีซิบตะบุงเมียน เมียนได้เริ่มนำเอาลัทธิเต๋ามาเป็นแนวทางในการปฏิบัติเมื่อครั้งอพยพทางเรือในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 13 ความเชื่อของเมียนจึงผสมผสานกันระหว่างความเชื่อเรื่องเทพและวิญญาณ ซึ่งมีความคิดพื้นฐานในการยอมรับเรื่องอำนาจของเทพ เจ้าป่าเจ้าเขาหรือสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นหลัก ชาวเมียนเชื่อว่า ในชีวิตคนจะมีขวัญ (เวิ่น) ซ่อนอยู่ในส่วนต่างๆ ของร่างกายซึ่งมีทั้งหมด 11 แห่ง คือที่ เส้นผม, ศีรษะ, ตา, หู, จมูก, ปาก, คอ, ขา, แขน, ออก,

ท้อง, และถ้าเมื่อเสียชีวิตไปข้วญ จะเปลี่ยนเป็นวิญญาณหรือผี (เมี้ยน) และจะสิงสถิตย์อยู่ในธรรมชาติ เช่น โนงูเขา แม่น้ำ หรือทั่วไป ซึ่งปกติอำนาจของวิญญาณหรือของเหนือธรรมชาติ โนโลกจะมีความสัมพันธ์อันดีกับมนุษย์ แต่ถ้าไปทำให้ผีโกรธแล้วผี จะทำให้เกิดความทุกข์ทรมานและมีความเสียหายได้ เมี้ยนมีทัศนคติว่าความมั่นคง และความปลอดภัยของมนุษย์ทั้ง ขณะดำรงชีวิตอยู่และหลังจากตายไปแล้วล้วนจะขึ้นอยู่กับวิญญาณหรือภูตผี เพราะเมี้ยน เชื่อว่ามนุษย์อยู่ในความคุ้มครองของวิญญาณหรือภูตผี การสร้างความสัมพันธ์หรือติดต่อกับวิญญาณภูตผีกระทำได้โดยผ่านพิธีกรรมเท่านั้น

ความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่

ความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่หรือสุสานถือเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับเมี้ยนมาก เช่น สุสานหรือหลุมฝังศพของเมี้ยน ก่อนที่จะทำการไปฝังกระดูก หรือศพจะมีการทำพิธีตามดวงวิญญาณของผู้ตาย และเจ้าที่ก่อนว่าจะพักอยู่ในไหนโดยอาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะใช้ไข่ไก่ดิบ 1 ฟอง แล้วโยนไข่ไปเรื่อยๆ จนกว่าไข่จะแตก ถ้าไข่แตกที่ไหนก็แสดงว่าทำเลตรงนั้นดี และสามารถฝังกระดูกได้ แต่ถ้าไข่ไม่แตกก็ต้องโยนต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าไข่จะแตก พื้นที่ฝังกระดูกหรือบริเวณสุสานของบรรพบุรุษ จะต้องทำพิธีและไปดูแลสุสานให้ดี หากทำเลที่ตั้งสุสานของบรรพบุรุษไม่ดีหรือที่เมี้ยนเรียกว่า ออน ด้อย ลูกหลานก็ไม่เจริญ

ความเชื่อเกี่ยวกับป่าเขาต่าง ๆ

เมี้ยนเชื่อว่าดอยทุกดอย ป่าทุกป่าจะมีเจ้าป่าเจ้าเขาและวิญญาณอยู่จำนวนมาก เมื่อเดินทางเข้าไปในป่าอาจชนไล่ เหยียบไล่ หรือทำผิดโดยที่เราไม่รู้ตัว ซึ่งอาจทำให้ดวงวิญญาณเจ้าป่าเจ้าเขาเหล่านี้ได้รับความเดือดร้อน และอาจจะจับเอาขวัญของเราไปหรือทำให้เราเจ็บป่วยได้ ดังนั้นจึงจะต้องทำพิธีกรรมขอขมาต่อดวงวิญญาณเจ้าป่าเขา

ความเชื่อเกี่ยวกับหนองน้ำ

เมี้ยนเชื่อว่าในหนองน้ำจะมีผีหรือดวงวิญญาณสิงสถิตย์อยู่มากมาย เช่น จ่าง ต้อง ชู้ย, เมี้ยน พิ้ว เมี้ยน ถ้าเกิดหนองน้ำแห้งไหมมี จ่าง เมี้ยน อาศัยอยู่ หากคนไปรบกว่น หรือทำผิดต่อ จ่าง เมี้ยน อาจจะทำให้ไม่สบายต้องทำพิธีตาม โบว้ กวา (เสียงทนาย) ว่าได้ไปรบกว่นอะไร พอรู้แล้วก็ต้องทำพิธีขอขมา

ความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำ

ในแม่น้ำเมียนมีความเชื่อว่ามีดวงวิญญาณ ชื่อ ฮอย ฮู่ หรือ ฮุย โกว เมียน อาศัยอยู่ มีความเชื่อว่าห้ามผู้หญิงในช่วงอยู่ไฟเอาเสื้อผ้าไปซัก อาบน้ำ หรือข้ามแม่น้ำ เพราะถือว่าผู้หญิงในช่วงอยู่ไฟร่างกายยังไม่สะอาด หากมีความจำเป็นต้องข้ามแม่น้ำก็ต้องเอากระดาษผี (เจ้ย ก่อง) มา เผาเพื่อเป็นการบอกกล่าว และขอขมาต่อเทพที่อาศัยอยู่ในแม่น้ำก่อนจึงจะข้ามน้ำได้

ความเชื่อเกี่ยวกับจอมปลวก

เมียนเชื่อว่าในจอมปลวกนั้นมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยอยู่ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อาศัยอยู่ในจอมปลวกนี้เป็นสิ่งที่คุ้มครองให้เราเดินทางปลอดภัย เมื่อเดินทางผ่านไปจะต้องเก็บเอาใบไม้ใบหญ้า มาวางไว้บนจอมปลวก เพราะถือว่าเป็นการมุ่งหลังคาให้กับจอมปลวกเพื่อไม่ให้จอมปลวกโดนแดดหรือโดนฝน การที่จะทราบได้ว่าปลวกอันใดที่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อาศัยอยู่ จะสังเกตได้ว่า หลังจากที่คนเอาใบไม้ใบหญ้าไปวางไว้แล้ว หากจอมปลวกนั้นยังมีการสร้างดินทับใบไม้ใบหญ้าอยู่ละก็แสดงว่าที่นั่นมีความศักดิ์สิทธิ์จริง เวลาเดินทางผ่านต้องระมัดระวังห้ามปัสสาวะใกล้ๆ กับจอมปลวกหรือบางคนคงไม่ดีแค่เดินผ่าน เมื่อกลับมาถึงบ้านก็ไม่สบายต้องทำพิธีขอขมา ความเชื่อเกี่ยวกับนรก-สวรรค์ เมียนเชื่อว่าในขณะที่เป็นมนุษย์อยู่นั้นหากทำแต่เรื่องที่ไม่ดี เมื่อเสียชีวิตวิญญาณจะตกนรกและวิญญาณจะไม่ได้ไปเกิดใหม่ เมื่อมีญาติเสียชีวิตหลังจาก งานศพผ่านไปไม่นาน ลูกหลานก็จะมีการทำพิธีเชิญวิญญาณคนตายมาถามว่าเป็นอย่างไรบ้าง อยู่สุขสบายหรือไม่ หากวิญญาณตกนรกหรืออยู่ลำบากก็จะบอกให้ลูกหลานทราบ เมื่อรู้ว่าวิญญาณบรรพบุรุษตกนรกลูกหลานต้องทำพิธีเอาวิญญาณขึ้นจากนรก ทำพิธีนี้เรียก เชียว เตย หยวน การขึ้นสวรรค์เชื่อว่าคนที่ขึ้นสวรรค์ได้นั้น คือ คนที่ผ่านพิธีบวชใหญ่ (โต่ว ไช) เพราะถือว่าเป็นคนที่มีบุญบารมี และภรรยาจะได้บุญบารมีจากสามี ซึ่งก็สามารถขึ้นสวรรค์ได้

พิธีส่งผีป่า

เรียกว่า พิธีฝูงเหียนฟิวเมียน หมายถึง การส่งผีป่า พิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมของเมียนที่มีมาแต่ดั้งเดิมแล้ว และได้สืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ เมียนเชื่อว่าพิธีกรรมนี้เป็นอีกพิธีกรรมหนึ่งที่ช่วยในการที่คนๆ หนึ่งไปทำผิดต่อผีป่าหรือลบลูโดยไม่ได้ตั้งใจ แล้วเมื่อผีป่า

เกิดความโกรธจึงทำให้เกิดการเจ็บป่วยขึ้นมา และจะไม่สามารถรักษาได้ โดยทั่วไปจึงต้องทำพิธีเพื่อขอขมา การทำพิธีนี้จะเริ่มมาตั้งแต่การทำพิธีกรรมย่อย โดยเมื่อมีคนที่เกิดอาการเจ็บป่วยขึ้นมา ไม่สามารถรักษาให้หายได้โดยการกินยา คนในครอบครัวนั้นก็ต้องไปทำพิธีตามหมอผี โดยการไปทำพิธี (บัวจួយซากว่า) ก่อน คือ ทำพิธีตามวิญญาณบรรพบุรุษว่าที่เกิดอาการป่วยนี้ เกิดจากสาเหตุใด เมื่อทำการถามเสร็จแล้ว หมอผีก็จะบอกคนป่วยว่าคนป่วยนั้นได้ทำผิดต่อผีป่า คนป่วยก็จะรู้ว่าตนนั้นได้ทำผิดอย่างไรต่อผีป่า และทำผิดต่อสิ่งไหน จากนั้นหมอผีก็จะบอกให้กับคนป่วย และครอบครัวให้ไปทำพิธีส่งผีป่า โดยหมอผีจะบอกว่าจะต้องนำอะไรในการเซ่นไหว้เพื่อขอขมา หลังจากนั้นคนในครอบครัวก็จะหาวัน ที่จะไปทำพิธีส่งผีป่าต่อไป การส่งผีป่านี้จะต้องเตรียมอุปกรณ์ตั้งแต่อยู่บ้าน อุปกรณ์ก็จะมีสัตว์ที่ใช้เซ่นไหว้ กระดาษเงินกระดาษทอง (เจยก่อง) เอาไปเพื่อเป็นเงินทองที่จะเอาไปเผาส่งให้กับผีป่า และยังมี (จ้าว) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ถามความต้องการ เวลาส่งเงินทองให้กับผีป่าว่าเพียงพอหรือว่ายังไม่เพียงพอ จ้าวเป็นอุปกรณ์ที่ทำมาจากไม้ไผ่ ถ้าไม้ไผ่หนายทั้ง 2 อัน ก็แสดงว่าผีป่าพอใจกับเงินทองที่คนป่วยส่งไปให้แล้ว ถ้าไม้ไผ่ไม่หนายอย่างที่ต้องการทั้ง 2 อัน ละก็ต้องทำการถามต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าผีป่าพอใจ การส่งวิญญาณผีป่านี้ จะเริ่มทำตั้งแต่อยู่บ้านเลย ก่อนที่จะออกไปในป่าเพื่อที่จะทำพิธีส่งผีป่า นั้น หมอผีก็จะสวดยันต์ป้องกันผีร้ายไว้ให้คนละอัน คนที่จะไปนั้นจะต้องได้รับยันต์ป้องกันผีป่าจากหมอผีคนละอัน โดยหมอผีจะทำการสวดคาถาก่อน เพื่อจะให้คุ้มครองคนที่จะไปด้วยในขณะเดินทาง ต้องเอาติดไว้กับเสื้อที่เราใส่อยู่ เพื่อเป็นการป้องกันสิ่งชั่วร้ายต่างๆ เมื่อไปถึงในป่าที่จะทำพิธีแล้ว ผู้ช่วยหมอผีก็จะทำการเตรียมพื้นที่แล้วก็จัดเครื่องเซ่นไหว้ แล้วก็ฆ่าไก่เพื่อที่จะทำพิธีต่อไป ไก่นั้นจะมีทั้งหมด 3 ตัว ตัวหนึ่งจะเป็นไก่ที่ฆ่าเพื่อเซ่นไหว้ให้กับ (ใส เตี้ย) ซึ่งเป็นวิญญาณบรรพบุรุษของคนป่วย เพื่อให้วิญญาณบรรพบุรุษช่วยคุ้มครองคนป่วยและครอบครัวของคนป่วย อีก 2 ตัว เป็นไก่ที่ฆ่าเพื่อเซ่นไหว้ให้กับผีป่า เพื่อขอขมากับผีป่าที่ทำให้โกรธและไปลบหลู่ถูกผีป่าโดยไม่รู้ตัวนั่นเอง จึงเป็นเหตุทำให้ไม่สบายและป่วยเกิดขึ้น จึงต้องทำการขอขมาให้ผีป่าไม่มาทำร้ายอีก ขอจงปล่อยให้คนป่วยกลับมาเป็นอิสระเหมือนเดิม อย่าได้ทำร้ายกันอีกต่อไป ในขณะที่ทำอยู่นั้นก็มีด้ายเส้นหนึ่งที่ใช้ผูกไว้กับ (สีเจียน) และผีป่าที่เราทำเป็นรูปจำลองขึ้นมา แล้วทำการสวดขอขมาผีป่าเพื่อปล่อยให้คนป่วยนั้นให้เป็นอิสระ เมื่อทำการสวดเสร็จก็จะตัดด้ายเส้นนั้นให้ขาด เพื่อไม่ให้ผีป่ามารบกวนคนป่วยอีก เมื่อตัดเสร็จแล้วก็จะทำการเผากระดาษเงิน กระดาษทองให้กับผีป่าที่ต้องการจนหมด แล้วก็

นำร่างจำลองของผีป่าไปทิ้งให้ไปอยู่ในป่าเหมือนเดิม หลังจากนั้นก็จะเสร็จพิธีในการทำผู้ช่วยหมอดีก็จะนำไถมาตีมยาทำแกง แล้วก็ร่วมรับประทานกันกับทุกคนที่มาด้วยการส่งผีป่านี้จะใช้เวลา 2 ชั่วโมงกว่าๆ จึงเป็นอันเสร็จพิธี พอทานเสร็จตอนกลับบ้านจะห้ามนำอาหารที่เหลือกลับบ้าน และจะไม่แวะเข้าบ้านของชาวบ้าน เพราะถือว่าไม่เป็นมงคล และเมื่อกลับถึงบ้านก็ต้องล้างมือก่อนเข้าบ้าน คนที่ไปนั้นต้องทำตามพิธีอย่างพิถีพิถัน

พิธีเรียกขวัญ

การเรียกขวัญก็เป็นอีกหนึ่งพิธีกรรมที่เมียนให้ความสำคัญควบคู่กันมาโดยตลอดในระยะเวลา 1 ปีของเมียนนั้นแต่ละคนต้องทำการเรียกขวัญอย่างน้อย 1 ครั้ง บางคนนั้นอาจจะเรียกขวัญปีละ 2-3 ครั้งก็มี เนื่องจากคนคนนั้นเกิดอาการป่วยเกิดขึ้น หรือทำเมื่อตกใจเห็นอะไรที่ไม่ดี จะต้องเดินทางไกล จากบ้านไปนาน จนเฝ้าเมียนจึงทำการเรียกขวัญ เพื่อให้ขวัญกับมาอยู่กับตัว เมียนเชื่อว่าการเรียกขวัญนั้นจะช่วยขจัดความทุกข์ทรมานได้ และเมื่อทำแล้ว วิญญาณบรรพบุรุษก็จะมาคุ้มครอง และดูแลผู้เรียกขวัญ เมื่อเรียกขวัญเสร็จก็จะทำให้คนที่สูญขวัญนั้นสบายใจขึ้น การเรียกขวัญของเมียนนั้นจะอยู่ช่วงระหว่างเทศกาลปีใหม่ ของเมียน เพราะช่วงนั้นพี่น้องในทุกๆ บ้านก็จะกลับบ้านมาพร้อมหน้าพร้อมตากัน พี่น้องที่อยู่ไกลเมื่อกลับมาถึงบ้าน พ่อแม่ก็จะทำหมอดีมาช่วยเรียกขวัญ เนื่องจากว่าคนที่อยู่ห่างไกลจากบ้านนั้นจะไม่ค่อยกลับบ้าน จึงไม่ค่อยได้เรียกขวัญเท่าไรนัก กว่าจะได้เรียกขวัญทีหนึ่งก็ต้องนานเป็นปี ช่วงเทศกาลปีใหม่นี้จึงเป็นช่วงที่เหมาะสมกับการเรียกขวัญให้กับคนในครอบครัวมากที่สุด การเรียกขวัญนี้จะใช้เวลาไม่มากนัก และไม่ต้องใช้เครื่องเซ่นไหว้มากมาย ถ้าเรียกขวัญเด็กอายุ 1 - 12 ขวบ จะใช้ไก่ตัวและไข่ไก่ฟอง กระดาษเงินและเหล้าเป็นเครื่องเซ่นไหว้ โดยจัดไว้บนโต๊ะหน้าหิ้งบูชา (ชิบเมียนเมียน) จะทำพิธีท่องคาถา และเผากระดาษเงินให้วิญญาณบรรพบุรุษ เพื่อขอให้ช่วยดูแลรักษา เมื่อยามที่ไม่สบายเกิดขึ้น หรือเวลาที่ออกไกลบ้านไป และคุ้มครองขวัญให้อยู่กับตัวตลอด การเรียกขวัญของผู้ใหญ่นั้นก็จะทำคล้ายกันกับของเด็ก เพียงแต่แค่เปลี่ยนเครื่องเซ่นไหว้ให้หมูแทนไก่กับไข่ นอกนั้นก็เหมือนเด็กทุกขั้นตอน การเรียกขวัญจะใช้เวลาไม่มากนักประมาณ 2 ชั่วโมงเท่านั้นเอง เมื่อทำพิธีเสร็จก็จะทำอาหารร่วมรับประทานกับอาจารย์ผู้ประกอบพิธี อาจารย์ผู้ประกอบพิธีก็จะบอกว่าขวัญเรากลับมาหรือยัง เพื่อที่จะได้รู้ว่าเป็นอย่างไรบ้าง ดีหรือว่ามีดีตาม

ประเพณี อาจารย์ผู้ประกอบพิธีก็จะบอกเรา ถ้าหากว่าไม่ดีเราก็ต้องทำพิธีตามขั้นต่อไปที่ อาจารย์ผู้ประกอบพิธีบอกคนในครอบครัวก็จะหาหมอมือมาช่วยเรียกขวัญให้กับคนคนนั้น

พิธีสะพานเรียกขวัญหรือพิธีต่ออายุ

โดยการสร้างสะพานให้วิญญาณข้ามกลับมาหาร่าง เป็นพิธีที่ใช้ระยะเวลาหนึ่งวัน จะทำพิธีกันที่ชายหมู่บ้าน การจัดพิธีโดยเริ่มจาก เตรียมไม้กระดาน ซึ่งฟุ้งเลื้อยจากต้นไม้ สดๆให้มีปุมไม้ยื่นจากกระดานจำนวนเท่าครึ่งของพิธีที่ทำมาแล้ว สำหรับคนๆนั้น เขาจะทอด กระดานแผ่นนี้ ข้ามลำธารหรือทอดบนพื้นดินให้ขนานกับทางเข้าหมู่บ้าน ก่อนทำพิธีผู้ ประกอบพิธีจะเตรียมเขียนสารขึ้นมาหลายฉบับ โดยฉบับหนึ่งถึงบรรพชน ฉบับหนึ่งถึงเทพ เจ้าญาติได้ (คือ) และอีกฉบับถึงขวัญที่หลงทางหายไป แล้วประทับตราผ้าขาว (ผ้าขาวคือ) เพื่อให้สารนั้นไปถึงมือผู้รับโดยด่วน แล้วจึงลั่นลูกแขมหรือฆ้องวงเป็นสัญญาณให้ประกอบเข้า กันเป็นหม้ออย่างเดิม ตั้งไว้ที่ปลายสะพานด้านหมู่บ้าน ตั้งเครื่องเช่นพระเจ้าญาติได้ไว้ใกล้ๆตัว หมู ส่วนเครื่องเช่นอีกชุดหนึ่งตั้งไว้บนโต๊ะเล็กที่ปลายสะพานอีกด้าน ผู้ประกอบพิธีจะทำการ ไหว้วิญญาณอุปัชฌาจารย์ (คือ) และเผาศารเป็นการส่งข้อความไปสู่ภูตภูมิ เมื่อเริ่มพิธีคน ป่วยจะต้องนั่งขัดสมาธิอยู่ที่เชิงสะพานด้านหมู่บ้าน มีผ้าขาวคลี่วางพาดตก ผู้ประกอบพิธีจะ สวดมนต์หลายจบแล้วขีดข้าวสารมาจากปลายสะพานอีกด้านหนึ่ง มายังคนป่วย ซึ่งคนป่วย จะต้องพยายามรับให้ได้บ้างด้วยผ้าขาวเพื่อ จะนำข้าวสารที่ได้ไปถวายผู้ประกอบพิธีผู้ ประกอบพิธีจะมอบไก่เป็นๆ หนึ่งตัวให้คนป่วยพร้อมกับท่อนไม้ ซึ่งเมื่อคนป่วยรับมาแล้วก็จะ ต้องเดินข้ามสะพานแล้วกลับไปบ้านทันทีโดยไม่เหลียวหลัง แล้วผู้ประกอบพิธีจะเผาเงิน กระดาษทำพิธี หากทำทุกอย่างถูกต้องแล้ว เชื่อกันว่า ไม่ช้าไม่นาน ขวัญก็จะกลับมาเข้าร่าง เป็นอันพื้นคือสุขภาพ ในปัจจุบัน การทำพิธีนี้ถือได้ว่าเป็นพิธีที่นิยมทำพิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นความ เชื่อของคนสมัยก่อนถึงปัจจุบัน ซึ่งคนส่วนใหญ่แล้วจะเชื่อคล้ายๆกัน คือ ถ้าทำพิธีแล้วจะ สบายใจ เพราะเชื่อว่า การทำพิธีนี้แล้ว จะเรียกขวัญคืนมา ต่ออายุแล้วยังลบล้างสิ่งที่ไม่ดีที่ เข้ามาทำให้ไม่สบาย จึงมีพิธีนี้เกิดขึ้นตามความเชื่อ

3.6.6 การแต่งกาย

ชาวเมี่ยนมีชื่อเสียงในเรื่องการตีเครื่องเงิน ทั้งนี้เพราะเมี่ยนนิยมใช้เครื่องประดับที่เป็นเงินเช่นเดียวกับชาวชนเผ่ากลุ่มอื่นๆ และรูปแบบเครื่องประดับแต่ละชิ้น เป็นงานฝีมือ

ปราณีต เมื่อมีงานประเพณีผู้หญิงเขียนจะประดับเครื่องเงินกันอย่างเต็มที่ การตัดเย็บการปักลายและการใช้สีในการปักลายเครื่องใช้ต่างๆ ทั้งในชีวิตประจำวัน และใช้ในพิธีกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพิธีบวช (กว่าตัง) และพิธีแต่งงานเช่น ผ้าต้มผาเป็นผ้าคลุมวางทับโครงไว้บนศีรษะของเจ้าสาวในพิธีแต่งงานแบบใหญ่ ฯลฯ แต่ที่เมียนนิยมปักลายมีผ้าห่อเด็กสะพายหลัง [ซองปุย] และถุงใส่เงิน [ย่านบัว] และสิ่งที่เมียนนำมาตกแต่งคือ การถักเส้นด้าย คล้ายดินใช้สำหรับติดปลายชายเสื้อผ้าการใช้ผ้าตัดปะเป็นวิธีการอันเก่าแก่ของเมียนที่ได้ รัับอิทธิพลมาจากประเทศจีนส่วนใหญ่เมียนที่พันหัวแบบหัวแหลม (ก่องเปลวผาน) จะนิยมการตัดปะ ส่วนการใช้ฟูประดับสตรีเมียนทุกกลุ่มจะติดฟูก่อนกลม สีแดงเป็นแถวยาว และสร้อยลูกบิดติดฟูก้อย อาจจะใช้ไหมพรมสีแดงจำนวนเส้นคู่ตั้งแต่ 2-8 เส้นติดที่ชายเสื้อสตรีตรงข้างเอว ชาวเมียนให้ความสำคัญกับการแต่งกายให้เหมาะสมก่อนการทำพิธีกรรม การเย็บปักชุดจึงเป็นเรื่องของหญิงเมียน ซึ่งชุดการเข้าพิธีจะคล้ายกับชุดเทวภาพเต๋า (เมียน) ที่เมียนนำถือ ซึ่งก่อนการเข้าพิธีบวช (กว่าตัง) หญิงเมียนจะต้องเตรียมชุดไว้ให้พร้อมก่อนการเข้าพิธีกรรม การปักผ้าชุดของผู้เข้าพิธีกรรมที่มีลวดลายปัก มีผ้าจุนและเส้นด้าย สีที่ใช้มีสีขาวและสีแดง เป็นส่วนใหญ่นอกจากนี้อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้เข้าพิธีกรรมต้องใช้คือผ้าชนิดต่างๆมาประกอบด้วย

ลักษณะการแต่งกายของผู้ชาย

ประกอบไปด้วยเสื้อตัวสั้นหลวม คอกลมขึ้นหน้าห่ออกอ้อมไปติดกระดุมลูกตุ้มเงินถึงสิบเม็ด เป็นแถวทางด้านขวาของร่างในบางที่อาจนิยม ปักลายดอกไม้พื้นผ้าด้วย แล้วสวมกับกางเกงขาถักทั้งเสื้อ และกางเกงตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายทอมือข้อมคอสามสีน้ำเงิน หรือข้อมดำ คนรุ่นเก่ายังสวมเสื้อกำมะหยี่ในงานพิธี แต่ยิ่งอายุมากขึ้นเสื้อของชายเมียนก็จะลดสีสั้นลงทุกที่จนเรียบสนิท ในวัยชราบุรุษเมียนจะใช้ผ้าโพกศีรษะในงานพิธีเท่านั้น เครื่องแต่งกายเด็ก ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายจะมีการแต่งกายที่คล้ายกับแบบฉบับของการแต่งกายผู้ใหญ่ ทั้งหญิง และชาย เพียงแต่เครื่องแต่งกาย ของเด็กจะมีสีสั้นน้อยกว่าบ้าง เช่น เด็กหญิงอาจจะยังไม่ปักกางเกงให้ เพราะยังไม่สามารถรักษาหรือดูแลให้สะอาดได้ จึงเป็นการสวมกางเกง เด็กธรรมดาทั่วไป ส่วนเด็กชายก็เหมือนผู้ใหญ่ คือ มีเสื้อกับกางเกงและที่ไม่เหมือนคือเด็กชายจะมีหมวกเด็ก ซึ่งทั้งเด็กหญิงและเด็กชายจะมีการปักก็มีลักษณะคล้ายกัน แต่หมวกเด็กผู้ชายจะเย็บด้วยผ้าดำสลับผ้าแดง เป็นแถบประดับด้วยผ้าตัดเป็นลวดลายขลิบริม

ด้วยแถบไหมขาวติดปุ๋ยไหมพรมแดงบนกลางศีรษะ หรือมีลายเส้นหนึ่งแถวและลายปักหนึ่งแถวสลับกันอย่างละสองแถว สำหรับหมวกเด็กหญิงมีลายปักเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งแถว หรือสองแถวและจะมีผ้าดำปักลวดลายประดับไหมพรมสีแดงสบนกลางศีรษะและข้างหู

ลักษณะการแต่งกายของผู้หญิง

ประกอบไปด้วยกางเกงขาถักวัย ซึ่งเต็มไปด้วยลายปักเลื้อยคลุมตัวยาวถึงข้อเท้า มีไหมพรมอยู่รอบคอ ผ้าคาดเอวและผ้าโพกศีรษะ การพันศีรษะต้องพันศีรษะ ด้วยผ้าพื้นเป็นชั้นแรก จากนั้นก็มาพันชั้นนอกทับอีกที การพันชั้นนอกจะใช้ผ้าพันลายปัก ซึ่งมีลักษณะการพันสองแบบคือแบบหัวโต (ก่องจุ่น) และแบบหัวแหลม (ก่องเปลวผาน) และผ้านี้จะพันไว้ตลอดแม้ในเวลานอน หญิงเมียนมุงกางเกงขาถักวัยสีดำด้านหน้ากางเกง เป็นลายปักที่ละเอียด และงดงามมาก ลวดลายนี้ใช้เวลาปัก 1 - 5 ปีขึ้นอยู่กับความละเอียดของลวดลาย และเวลาร่างของผู้ปักเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้หญิงเมียนจึงอวดลายปักของตน ด้วยการรวบรวมลายเส้นที่ผ้าด้านข้างทั้งสองมามัดด้านหลัง และใช้ผ้าอีกผืนหนึ่งทำหน้าที่เป็นเข็มขัดทับเส้น และกางเกงอีกรอบหนึ่ง โดยทิ้งชายเส้นซึ่งปักลวดลายไว้ข้างหลัง การตัดเย็บจะตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายพื้นสีดำ ยกเว้นเสื้อคลุมซึ่งอาจใช้ผ้าทอเครื่องในบางกรณี การปักลายของเมียนตามบางท้องถิ่นอาจเหมือนหรือแตกต่างกันบ้างตามความนิยม

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่มีชนชาวเขาอยู่หลากหลายเผ่าพันธุ์และถูกปลูกฝังให้ใช้ชีวิตร่วมกับความเชื่อในเรื่องบูชาภูตผี และเทพเจ้า แต่ในปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยว คมนาคม และเทคโนโลยี มีส่งผลกระทบต่อความเชื่อที่ชนชาวเขาได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ถูกกละเลยมทำให้ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ เริ่มจางหายไป จึงออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง “Believe me” (ความเชื่อของชนชาวเขา) เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของประเพณี และวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายจะเป็นอายุระหว่าง 15 - 22 ปี ผู้วิจัยนำเสนอนอกออกมาในรูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพราะเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่มีระบบการนำเสนอที่น่าสนใจและง่ายต่อการใช้งาน และกลุ่มคนที่อยู่ในวัยนี้ เป็นวัยที่ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เป็นการทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้และทำให้การถ่ายทอดข้อมูลบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยสร้างความน่าสนใจของตัวงาน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลที่รวบรวมได้จากการศึกษาเอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ เว็บไซต์ สื่ออินเทอร์เน็ต และได้มีการนำเอาข้อมูลจากโครงการพิพิธภัณฑ์ชนเผ่าออนไลน์ เป็นโครงการหนึ่งของ มูลนิธิกระจกเงา ดำเนินการเก็บข้อมูลต่างๆโดยการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชาวเขาและจากข้อมูลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2.1 การศึกษาเอกสาร

เป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการศึกษาเรื่องการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเป็นข้อมูลความรู้ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้

3.2.2 ซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการพัฒนาสื่อ

- 1) Adobe Illustrator CS6
- 2) Adobe Photoshop CS6
- 3) Adobe Indesign CS6
- 4) Magplus

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ด้านเนื้อหา

จากข้อมูลทั่วไปที่ได้ศึกษามานั้นข้อมูลของชาวไทยภูเขาด้านความเชื่อต่างๆของเผ่าชาวเขามีมากมาย เช่น

- 1) ผ่ามูเซอ หรือ อาข่า มีพิธีกรรมซาปี (พิธีกรรมเลี้ยงผี)
- 2) เผ่าลีซู หรือ ลี ซอ มีพิธีขอขอบคุณเทพเจ้าทั้ง
- 3) เผ่ากะเหรี่ยง หรือ ปกาเกอญอ มีพิธีดางซีไถงย(ไล่สิ่งชั่วร้าย) และพิธีขวัญควาย
- 4) เผ่าม้ง หรือ แม้ว มีพิธีอ้วนเน้ง และพิธีเข้ากรรม
- 5) เผ่าเมี่ยน หรือ เย้า มีพิธีสะพานเรียกขวัญ, พิธีส่งผีป่า และพิธีการบวช
- 6) เผ่าอาข่า หรือ อีก้อ มีพิธีประตุมูบ้าน และประเพณีไล่ชิงช้า

จึงได้นำเอามูลเหล่านี้มาวิเคราะห์เพื่อตอบสนองการรับรู้ต่อกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุระหว่าง 15 - 22 ปี ให้น่าสนใจมากขึ้น

ด้านการออกแบบ

จากกลุ่มเป้าหมายที่เลือกมานั้น คือบุคคลที่มีอายุระหว่าง 15 - 22ปี สามารถนำความต้องการของผู้บริโภคมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้การออกแบบกราฟิกที่ตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายดังนี้

- สี

โทนสีที่นำมาใช้ในผลงาน เป็นโทนสีที่ได้ดึงมาจากธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ภูเขา ท้องฟ้า และดิน โด ยปรับค่าความเข้มของสีให้อ่อนลง เพื่อความสดใสในชิ้นงานเพิ่มขึ้นโทนสีของเครื่องแต่งกายที่นำมาใช้ได้ดึงมาจากภาพถ่ายและการไปดูชุดจริง สีที่นำมาใช้ในข้อมูลในหัวข้อเครื่องแต่งกาย จึงเป็นสีที่ใกล้เคียงกับของจริงมากที่สุดตัวละครและกราฟิกต่างๆ

การออกแบบตัวละครและกราฟิกต่าง ๆ นั้น ได้ออกแบบจากลักษณะทางกายภาพจริง ตัวละครได้มีการตั้งลักษณะเด่นของรูปร่าง หน้าตาของชาวเขามาใช้ มีการนำเอาเส้นโค้ง และเส้นตั้งมาใช้ผสมผสานกัน เพราะ เส้นตั้ง (Vertical line) ให้ความรู้สึกสง่า เทียงตรง ความมีระเบียบ มั่นคง แข็งแรง ยุติธรรม และเส้นโค้ง (Curves line) ให้ความรู้สึกอ่อนหวาน อ่อนน้อม การเคลื่อนไหวที่ละมุนละไม ความร่าเริง

3.4 วิธีดำเนินงานวิจัย

- ขั้นตอนที่ 1 การเก็บข้อมูลจากบทความ หรืออินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวกับปัญหาของเรื่องที่วิจัย
- ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ และพัฒนาให้สอดคล้องกับการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์
- ขั้นตอนที่ 3 ร่างแบบเกี่ยวกับรูปร่างของหน้าอินเตอร์เฟดแต่ละหน้า ทั้งตัวละคร ฉาก และ โครงสร้าง ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ศึกษาโปรแกรมที่ใช้ในการออกแบบ
- ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยนำผลสรุปที่ได้จากแบบร่าง และ ความคิดเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษา

บทที่ 4 ผลการวิจัย

จากด้านความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีของกลุ่มชาวเขาในข้างต้น สามารถนำมาวิเคราะห์และทำการออกแบบกราฟิกพัฒนาให้มีความเหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมาย และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 4.1 Pre-production

4.1.1 สืบค้นข้อมูล

4.1.2 แนวทางในการออกแบบ

ขั้นตอนที่ 4.2 Production

4.2.1 ออกแบบตัวละคร

4.2.2 ออกแบบฉาก

4.2.3 จัดทำแผนผังการดำเนินเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4.3 Post-production

4.3.1 จัดวางตามแผนผังการดำเนินเนื้อหา

4.3.2 การนำเสนอผลงาน

4.1 Pre-production

ขั้นตอน Pre-production เป็นขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนทำงานจริงประกอบด้วยขั้นตอนหลักๆ ดังนี้

4.1.1 สืบค้นข้อมูล

หลังจากที่ได้สืบค้นข้อมูลได้รวบรวมนำข้อมูลที่ได้มาคัดกรองเพื่อให้ การออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง "Believe me" (ความเชื่อของชนชาวเขา) มีความกระชับและชัดเจน สามารถสื่อความหมายได้ง่ายโดยจะเน้นไปที่

- ความเข้าใจเกี่ยวกับเผ่าพันธุ์ชาวเขา
- ความรู้เรื่อง ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี

4.1.2 แนวทางในการออกแบบ

เรื่อง การออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง "Believe me" ในสังคมคนไทยนั้น ยังมีการถูกแบ่ง ประชากรอีกหนึ่งกลุ่ม ว่าชาวไทยภูเขา หรือ ชาวเขา เนื่องจากโลกได้พัฒนา และมีความก้าวหน้าทั้งเทคโนโลยี คมนานคม และการท่องเที่ยวชาวไทยภูเขาซึ่งอยู่บนที่สูง ห่างไกลความเจริญมีความเชื่อและ ประเพณี ที่สืบทอดกันมา ส่วนหนึ่งได้รับค่านิยมสมัย ใหม่ และทอดทิ้งวัฒนธรรมแบบเดิมที่ส่งต่อกันมา โดยเลือกความเชื่อ และ ประเพณี จาก 6 เผ่า เพื่อดำยถอดความเชื่อจากบรรพบุรุษของชาวเขา ด้วยเหตุนี้จึงออกแบบหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Believe me (ความเชื่อของชนชาวเขา) เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ ความรู้และเพื่อให้เกิดเรียนรู้เพื่อนุรักษ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ความรู้ เรื่อง "Believe me" (ความเชื่อของชนชาวเขา)
2. เพื่อศึกษาและการอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์
3. เพื่อพัฒนารฐานข้อมูลและการเผยแพร่สู่สาธารณะ

ระยะเวลาในการทำงาน 4 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม - เดือนเมษายน

ประเภทที่ใช้นำเสนอ Interactive book

การออกแบบดำเนินเนื้อหา

การดำเนินเนื้อหานี้จะแบ่งออกเป็น 6 เผ่าแสดงความเชื่อ และประเพณี โดยทั้ง 7 ตอนจะมีชื่อดังนี้

ตอนที่ 1 แนะนำตัวละคร

ตอนที่ 2 เมียน

ตอนที่ 3 ม้ง

ตอนที่ 4 ลาหู่

ตอนที่ 5 อาข่า

ตอนที่ 6 ลีซู

ตอนที่ 7 ปกาเกอญอ

4.2 Production

ขั้นตอนการออกแบบ คือนำความคิดที่สำเร็จนำมาร่างและสร้างสรรค์ผลงานให้ออกมาเป็นรูปธรรม ทำให้เนื้อหาที่มีความเข้าใจมากที่สุด

4.2.1 การออกแบบตัวละคร

ในการออกแบบตัวละครนั้นพิจารณาจากกลุ่มเป้าหมายเป็นหลักว่า กลุ่มเป้าหมายของเรานั้นชอบแบบใด จึงนำมาร่างเพื่อขึ้นรูปตัวละครและนำไปพัฒนาต่อไป

แบบตัวละคร

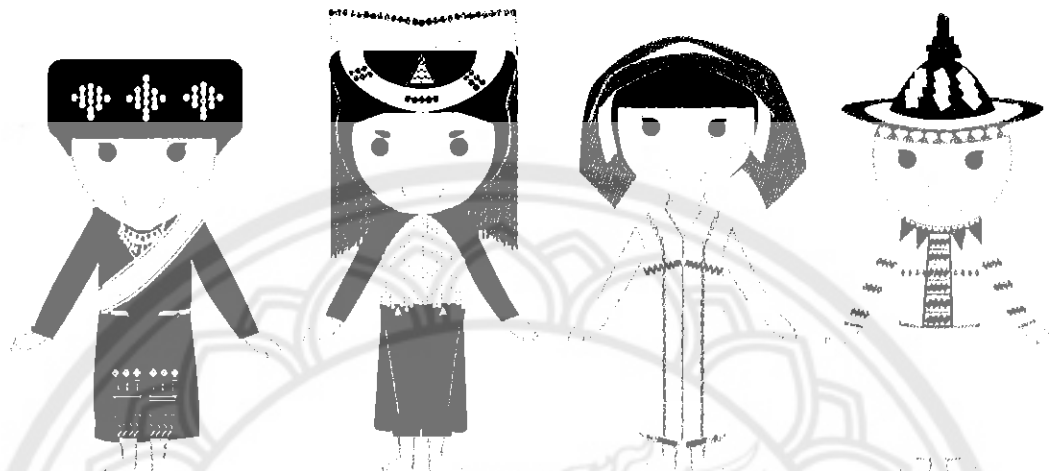
แบบโครงร่างตัวละครครั้งที่ 1

ภาพ36 โครงร่างตัวละครครั้งที่ 1

ที่มา : พาริฎา, 2557

แบบตัวละครครั้งที่ 1

ภาพ37 แบบตัวละครครั้งที่ 1

ที่มา : พาริฎา, 2557

แบบโครงร่างตัวละครครั้งที่ 2

ภาพ38 แบบโครงร่างตัวละครครั้งที่ 2

ที่มา : พาริฎา, 2557

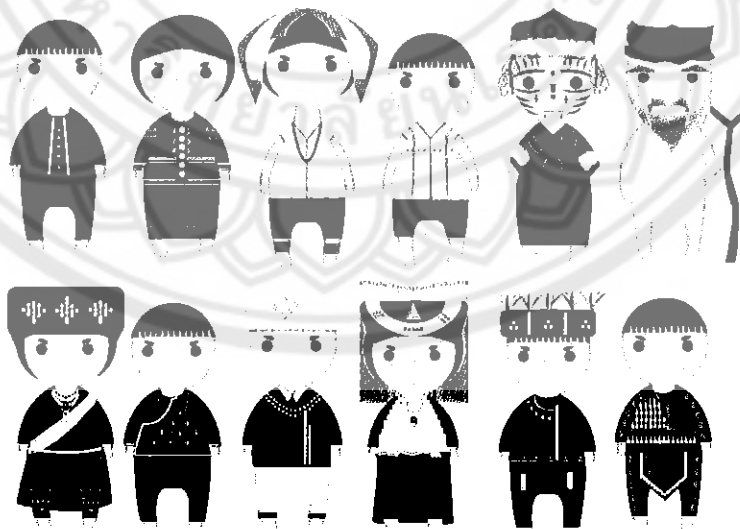
แบบหน้าตัวละครครั้งที่ 2

ภาพ39 แบบหน้าตัวละครครั้งที่ 2

ที่มา : พาริฎา, 2557

แบบตัวละครครั้งที่ 2

ภาพ40 แบบตัวละครสมบุรณ์ครั้งที่ 2

ที่มา : พาริฎา, 2557

4.2.2 ออกแบบฉาก

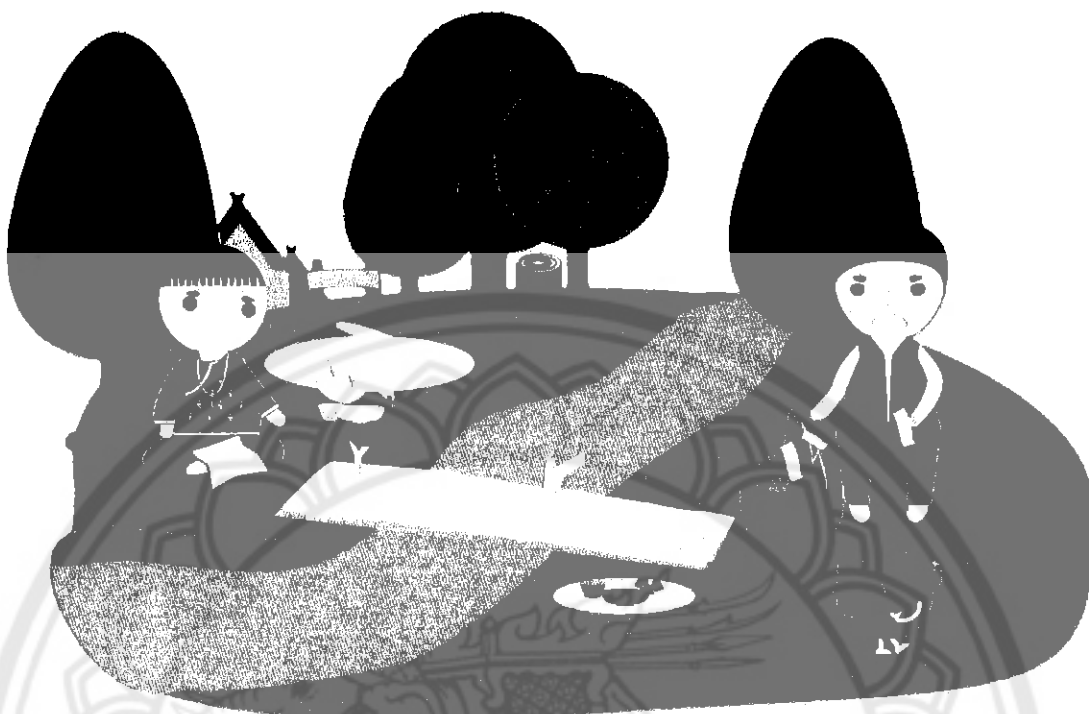
ภาพประกอบส่วนใหญ่ก็มาจากรูปสถานที่จริง และได้มีการลดทอนรายละเอียด เพื่อให้ดูสบายตา และน่าดูมากขึ้น

ตัวอย่างจากตอนต่างๆ

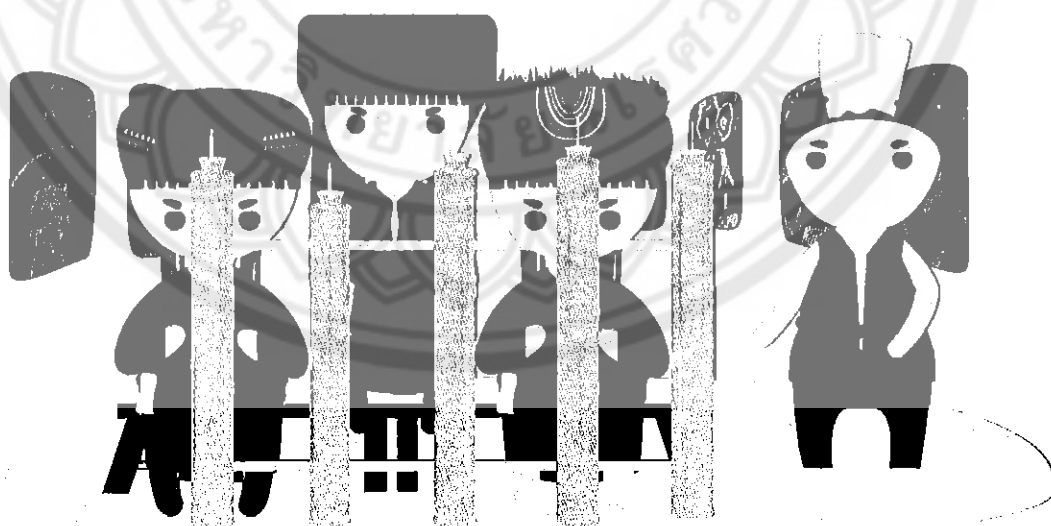
ภาพ41 ภาพประกอบพิธีสงฆ์ป่า (เผ่าเมี่ยน)

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ42 ภาพประกอบพิธีสะพานเรียกขวัญ (เผ่าเมี่ยน)

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ43 ภาพประกอบพิธีบวช (เผ่าเมี่ยน)

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ44 ภาพประกอบพิธีเข้ากรรม (เผ่าม้ง)

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ45 ภาพประกอบพิธีซาบิ (เผ่าลาหู่)

ที่มา : พาริฎา, 2557

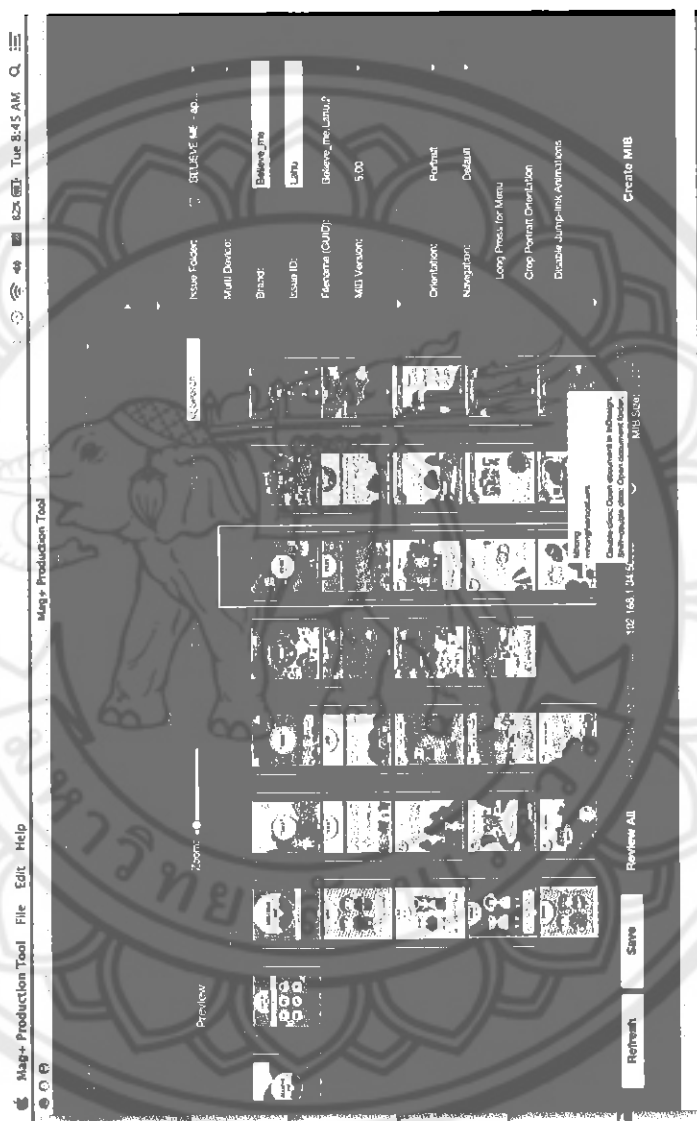
ภาพ46 ภาพประกอบพิธีประตุนมบ้าน (เผ่าอาข่า)
ที่มา : พาวริฎา, 2557

ภาพ47 ภาพประกอบพิธีทำขวัญควาย (เผ่ากะเหรี่ยง)
ที่มา : พาวริฎา, 2557

4.2.3 จัดทำแผนผังการดำเนินเนื้อหา

โดยการจัดหน้าหลังจากแบ่งแยกเนื้อหาใน InDesign แล้วทำการเรียงหน้าโดย export ใสโปรแกรม mag plus และจัดหน้าให้ถูกต้อง เพื่อให้งานสมบูรณ์

ภาพ48 การจัดเรียงหน้า โปรแกรม magplus

ที่มา : พาริฎา, 2557

4.3 Post-Production

4.3.1 จัดวางตามแผนผังการดำเนินเนื้อหา

การจัดเรียงเนื้อหาจะเรียงตามความเหมาะสมของงานให้ผู้อ่านเข้าใจ และสามารถเลือกอ่านได้ง่าย

ภาพ49 การจัดเรียงหน้าในMagplus

ที่มา : พาริฎา, 2557

4.3.2 การนำเสนอผลงาน

ภาพ50 การจัดเรียงหน้า (หน้าแรก)

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ51 การจัดเรียงหน้า (หน้าสารบัญ)

ที่มา : พาริฎา, 2557

**BELIEVE
ME**

เผ่าชาวไทยภูเขา

วัฒนธรรมชนเผ่าซึ่งนับวันจะดูได้ยากในสังคมปัจจุบัน เพราะวิถีในแบบฉบับชนเมืองได้แพร่ขยายมาดูดกลืนความงดงามของประเพณีดั้งเดิมเหล่านั้นจนแทบจะเหลือหายไป ภาพชาวไทยภูเขาที่เราเคยเห็นในอดีตก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ด้วยที่โลกเราได้พัฒนาทั้ง สังคม เศรษฐกิจ คมนาคม เทคโนโลยี นวกกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้ได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมไปพร้อมกับโลกที่ก้าวไปข้างหน้า โดยลืมไปว่าวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ช่วยเลี้ยงชีวิต และจิตใจมาช้านาน ซึ่งชีวิตของชาวไทยภูเขานั้นได้ผูกติดกับความเชื่อเป็นพื้นฐานชีวิต Believe me จึงให้ความสนใจวัฒนธรรมชนเผ่าในประเทศไทย โดยเน้นกับ 6 เผ่าใหญ่ที่สุดในไทย ซึ่งได้แก่ อาข่า ม้ง กะเหรี่ยง ลahu ลีซู และเมี่ยน

1/7

ภาพ52 การจัดเรียงหน้า (หน้าเนื้อหา)

ที่มา : พาริฎา, 2557

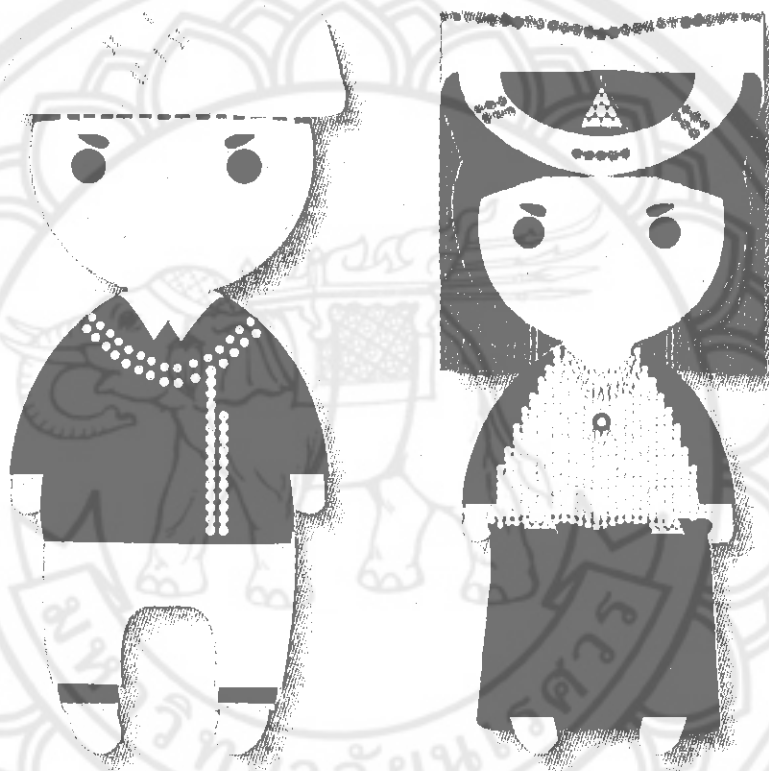

ภาพ53 การจัดเรียงหน้า (หน้าตัวละครลาหู่)

ที่มา : พาริฎา, 2557

“ LISHU ”

ลึชู่ . ลีซอ

ลึชู่ หมายถึง ผู้เฒ่าแห่งชีวิต เดิมอาศัยอยู่ที่ต้นแม่น้ำสาละวิน และแม่น้ำโขงทางตอนเหนือของธิเบต และทางตะวันตกเฉียงเหนือ ของมณฑลยูนนาน ประเทศจีน และเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2464 ถูกกวาดต้อนทางการเมือง การปกครอง และขาดแคลนที่ดินทำกินในพม่า ชาวลึชู่จึงได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย

3/7

ภาพ 54 การจัดเรียงหน้า (หน้าตัวละครลึชู่)

ที่มา : พาวริฎา, 2557

“ KAREN ”

ปกากะญอ . กระเหรี่ยง

ชาวกระเหรี่ยง เรียกตนเองว่า “ปกากะญอ” ซึ่งแปลว่า “คน” เป็นชนเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย กระเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่จัดได้ว่ามีหลายเผ่าพันธุ์ หลายภาษา มีถิ่นฐานตั้งอยู่ที่ประเทศพม่า แต่หลังจากถูกรุกรานจากสงคราม จึงมีกระเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ประเทศไทย

4/7

ภาพ55 การจัดเรียงหน้า (หน้าตัวละครกระเหรี่ยง)

ที่มา : พาวริฎา, 2557

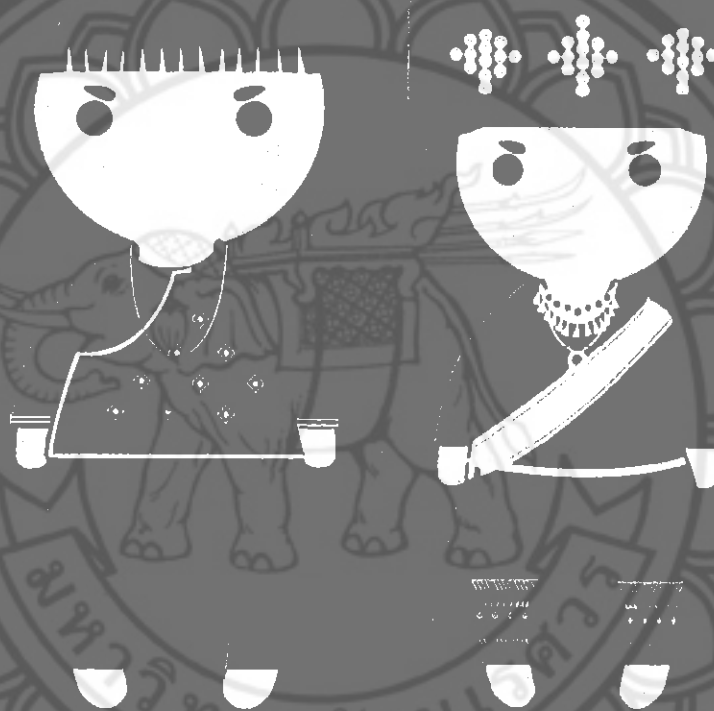

ภาพ56 การจัดเรียงหน้า (หน้าตัวละครมั่ง)

ที่มา : พาริฎา, 2557

“MIAN”

เมียน . เฮ่า

ชาวเมียน (เฮ่า) ก่อร่างเดิมอยู่ในประเทศจีนแถบแม่น้ำแยงซี จึงจึงเรียกขานว่า เฮ่า แปลว่า ป่า ก่อน“เมียน”เป็นชื่อที่การราชการตั้งให้ หรือบางครั้งจะเรียกว่า“ฮัวเมียน” แปลว่า มนุษย์ การอพยพโยกย้ายของเหล่าเมียนลงมากวางใต้ประมาณศตวรรษที่ 15 -16 เข้าสู่ เวียดนาม พม่าลาว และเข้ามาทางตอนเหนือของประเทศไทย เข้ามาอยู่ในประเทศไทยในราว 100 ปีเศษที่ผ่านมา

6/7

ภาพ 57 การจัดเรียงหน้า (หน้าตัวละครเมียน)

ที่มา : พาริฎา, 2557

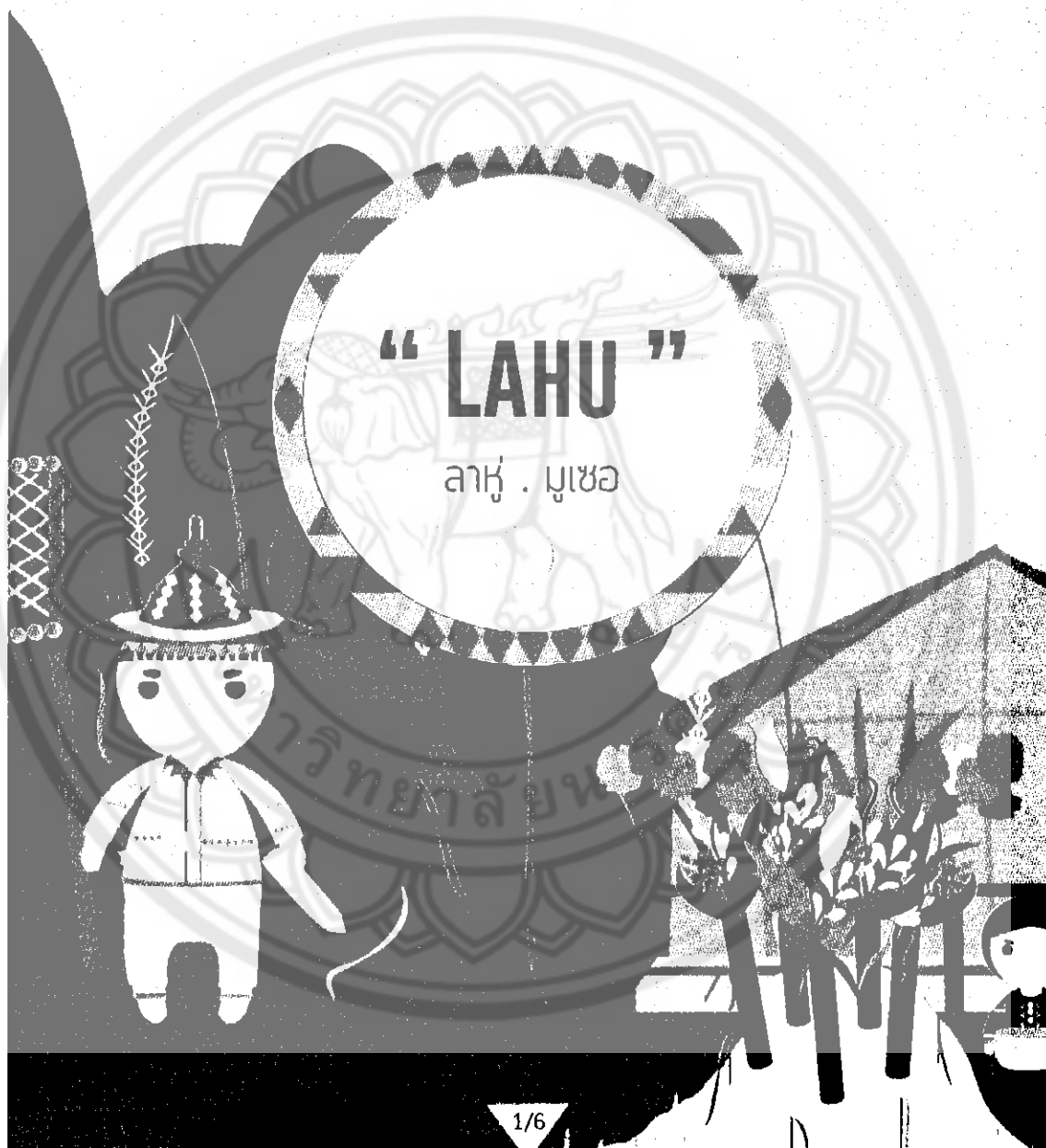
“ AKA ”

อาข่า . อีเก้อ

ชาวอาข่า หรือ อีเก้อ หรือ ข่าเก้อ เดิมอาศัยอยู่ในเขตทลยูเนียน อาข่าเป็นชนเผ่าที่สามารถสืบสาวรายนามบรรพบุรุษฝ่ายบิดาขึ้นไปถึงตัว“ต้นตระกูล”ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีการ กิ่งก้านาน สุกายิต ได้เป็นอย่างดี

อาข่า แปลว่า “อา” เป็นคำขึ้นต้นที่อาข่าใช้เรียกบุคคล “ข่า” แปลว่า ไกล-ห่างไกล มีความหมายว่า กลุ่มคนที่อาศัยอยู่บนดอยสูง ซึ่งห่างไกลจากความเจริญ และไม่ชอบให้เรียก อีเก้อ ด้วยถือเป็นการดูถูกเหยียดหยาม ซึ่ง คำว่า อีเก้อ แปลว่า หนึ่งคน หนึ่งกลุ่ม

ภาพ59 การจัดเรียงหน้า (หน้าลาหู่1)

ที่มา : พาริฎา, 2557

“ LAHU ”

ลาหู่ . มูเซอ

ความเชื่อ

ความเชื่อของมูเซอ เป็นทั้งแบบที่นับถือพระเจ้าองค์เดียว และในเวลาเดียวกันก็มีความเชื่อในเรื่องผีสงเทวดาด้วย เขาเชื่อว่าพระเจ้าองค์หนึ่งผู้ทรงสร้างโลกและมนุษย์ขึ้น ความเชื่อเช่นนี้สอดคล้องกับแนวทางหรือปรัชญาความคิดของคริสต์ศาสนาเป็นผลให้การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในชนเผ่านี้เป็นไปได้ง่าย

พระเจ้าผู้สร้างโลกของมูเซอที่นับถือเป็นพระบิดามีพระนามว่า “ก้อซา” มูเซอได้สร้างวัตถุศให้พระองค์ในทุกหมู่บ้าน เขามีความเชื่อว่าพระเจ้าของพวกเขาเป็นผู้สร้างความดีทั้งมวล อย่างไรก็ตามก็ตีนอกเหนือจากพระเจ้าแล้วยังเชื่อถือในภูตผีวิญญาณอันได้แก่ ผีเรือน ผีประจำหมู่บ้าน ผีป่า ผีดอย ผีพายุ ผีฟ้า เป็นต้น

ปูจาร์ย

เป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อกับภูตผีวิญญาณต่างๆ ซึ่งอาจมีความรู้ความสามารถด้านอาคมในการขับไล่ภูตผีปีศาจ ความรู้เหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ หรือเรียนรู้อาจจากผู้รู้จนได้รับความยอมรับจากสมาชิกในหมู่บ้าน

ภาพ60 การจัดเรียงหน้า (หน้าลาหู่2)

ที่มา : พาริฎา, 2557

พิธีชาบี

พิธีชาบี คือ พิธีเลี้ยงผีของเผ่าลาหู่ เป็นพิธีที่ชาวบ้านแสดงถึงความขอบคุณ ดิน หรือ นางแก้ว ที่ให้ความอุดมสมบูรณ์กับการเพาะปลูกในฤดูกาลที่ผ่านมา และนอกจากนี้ยังเป็นการอ้อนวอนให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองให้ดินมีคุณภาพ ให้ผลผลิตทางการเกษตร โดยปุจจารย์ จะทำการคัดเลือกพื้นที่ป่าที่อยู่ใกล้บ้าน เมื่อได้พื้นที่ที่ต้องการ แล้วชาวบ้านจะช่วยกันทำศาลไว้เพื่อให้ชาวบ้านรู้ว่าบริเวณนี้คือ จุดทำพิธีชาบี ในแต่ละปีการเพาะปลูกประมาณเดือนมีนาคมชาวบ้านมารวมกันทำพิธีในบริเวณนี้ทุกปี การทำพิธีกรรมนี้จึงเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สงวนไว้ห้ามเข้าไปตัดไม้และใช้ประโยชน์ของคนในชุมชน

*tip for the students
 1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพิธีชาบี
 2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพิธีชาบี
 3. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพิธีชาบี

3/6

ภาพ61 การจัดเรียงหน้า (หน้าลานู3)

ที่มา : พาริฎา, 2557

LAHU
(ลาหู่, มูเซอ)

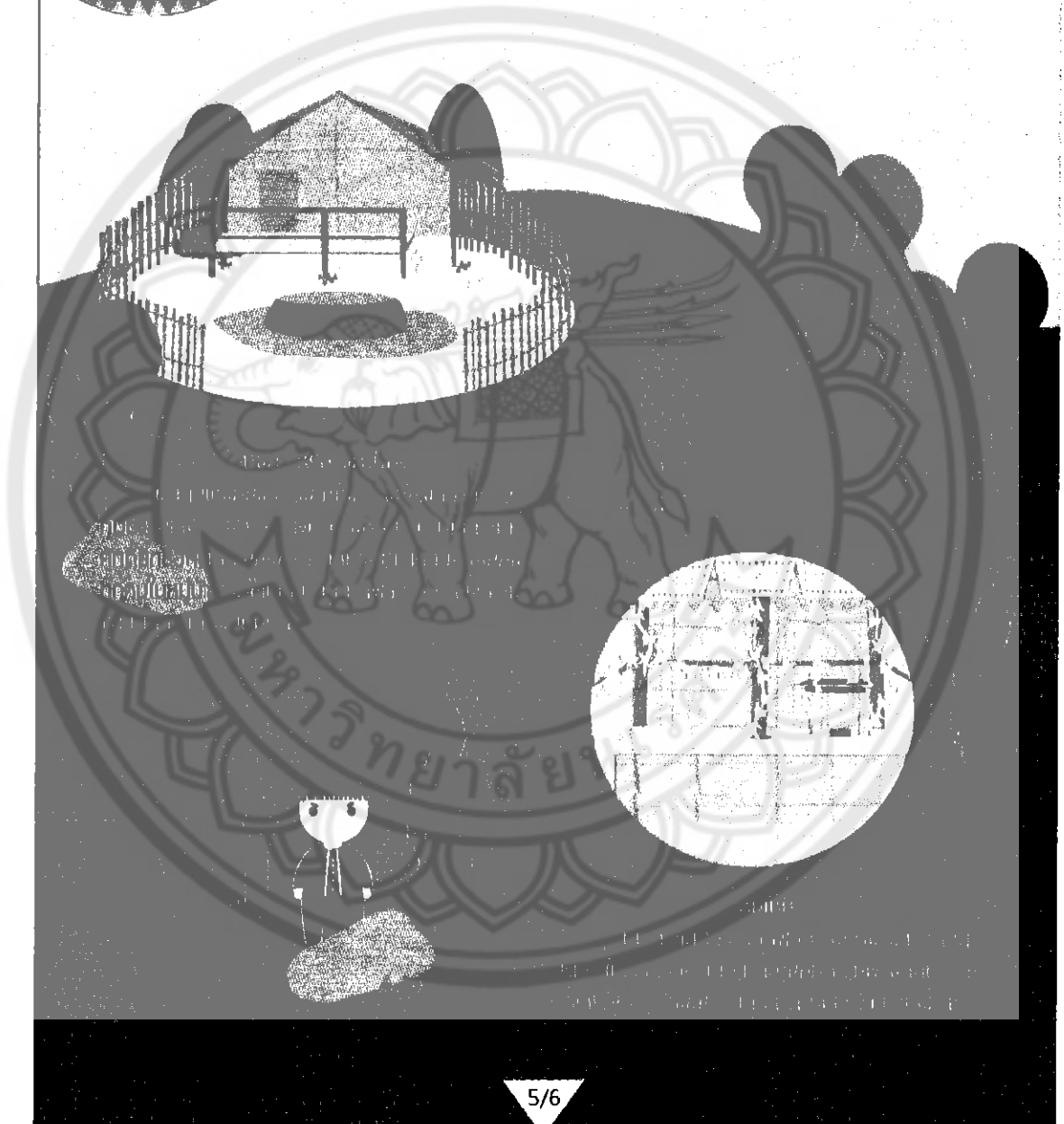
ประเพณีแซก้อ (ก่อทราย)

ภาพ62 การจัดเรียงหน้า (หน้าลานู่4)
ที่มา : พาริฎา, 2557

LAHU
(ลาหู่, มูเซอ)

สถานที่ศักดิ์สิทธิ์

ภาพ63 การจัดเรียงหน้า (หน้าลาหู่5)

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ64 การจัดเรียงหน้า (หน้าลาหู่6)

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ65 การจัดเรียงหน้า (หน้าลือชอ1)

ที่มา : พาริฎา, 2557

“ LESOR ”

ลีสอ . ลีซู

บทสัมภาษณ์

ชาวลีสูนับถือผีบรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่เช่นเดียวกับชนเผ่าอื่น ๆ จะมีอยู่บ้างที่หันมานับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ การนับถือผีบรรพบุรุษยังคงพบเห็นในหมู่บ้านโดยทั่วไป เช่นจะมีผีประจำหมู่บ้าน ผีบ้าน ผีเรือน ผีหลวง ผีป่า ผีไร่ ผีล่าห้วย ผีต่างๆ อาจแบ่งออกเป็นผีดีและผีร้ายผีดีเป็นผีที่ให้คุณแก่ชาวบ้าน เช่น ผีประจำหมู่บ้าน ผีบรรพบุรุษ ผีบ้าน ผีเรือน ส่วนผีร้าย ได้แก่ ผีป่า ผีคนตายไม่ดี เช่น ถูกยิงตาย หรือคลอดลูกตาย ปัจจุบันคนภายในชุมชนยังมีกิจกรรม วัฒนธรรมและพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมอยู่และปฏิบัติกันอยู่

ภาพ 66 การจัดเรียงหน้า (หน้าลีสอ 2)

ที่มา : พาริฎา, 2557

นิยมในวันที 5 เดือน "หิ้วฮาก" (เดือน 5 ของลีสอ) ใน
 ันมีพิธีการเซ่นไหว้เทพ "ฮากโฮใหม่" และมีการพัฒนา
 ศาสตร์ต่อ ตลอดจนมีการขอขมาพรจากเทพฮากโฮใหม่ เพื่อ
 ให้พืชผลเจริญงอกงาม เชื่อกันว่าหากเทพฮากโฮใหม่ ใดวัน
 นี้จะมาให้สิ่งดีแก่เรณงอกงามมาก แม้แต่การยกยาสุนไฟ
 ที่ถูก เชื่อกันว่าในวันนี้จะมีกษัตริย์หรือ สามารถรักษาโรค
 ได้ดีกว่าวันอื่น ๆ

3/6

ภาพ67 การจัดเรียงหน้า (หน้าลีสอ3)

ที่มา : พาริฎา, 2557

LESOR

(ลีสอ, ลีซู)

พิธีขอบคุณเทพ (ฉวีอแป๊ะก๊ะะ)

เขียนในวันที่ 12-14 เดือน 7 "ชยี่ฮา" เป็นพิธีแสดงความขอบคุณเทพเจ้า ที่ช่วยดูแลรักษาพืชพรรณธัญญาหารของชุมชน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ เจริญเติบโตจนได้ผลผลิต ในช่วงตลอดปีที่ผ่านมา พิธีกรรมจะไม่เหมือนกัน เพราะแต่ละตระกูลจะมีรายละเอียดของการประกอบพิธีกรรมที่ไม่เหมือนกัน โดยรวม ๆ แล้วในวันแรกจะมีการนำผลผลิตพืชผลต่าง ๆ เช่น กล้วย แดงกวา ข้าวโพด อ้อย และดอกไม้ต่าง ๆ มาประดับประดับบนหิ้งบูชาบรรพบุรุษ และทำพิธีสวดบทสวดการแก่เทพต่าง ๆ ซึ่งในเทศกาลนี้ทุกบ้าน จะต้องทำความสะอาดบ้าน และร่างกายของตัวเอง เพื่อเป็นสิริมงคลกับบ้าน และตนเอง ไม่มีการไปทำงานหรือทำธุระนอกบ้าน หากไม่จำเป็น จากนั้นในวันที่ 3 จึงนำพืชผล และดอกไม้ต่าง ๆ ออกจากหิ้งบูชา ตอนเย็นเปลี่ยนน้ำและจุดธูป อันเป็นว่าจบพิธี

4/6

ภาพ68 การจัดเรียงหน้า (หน้าสี่ซอ4)

ที่มา : พาริฎา, 2557

LESOR

(ลีสอ, ลีส)

เซ็นไหว้หลุมศพ “หลี่ฮี้ชัว”

พิธีนี้จะจัดขึ้น ณ สุสานหรือหลุมฝังศพ ลีสอมีการเซ็นไหว้ที่ ณ หลุมฝังศพ พิธีกรรมนี้จะทำการ 3 ครั้ง ทำทุกๆปี หลังจากนั้นเซ็นไหว้ครบ 3 ครั้งแล้ว ไม่ต้องทำแล้ว ลีสอมีความเชื่อว่าวิญญาณไปเกิดใหม่แล้ว พิธีนี้ทำได้เฉพาะคนที่มีลูกชาย เช่น เวลาพ่อและแม่เสียชีวิตไป ลูกชายก็จะทำพิธี“หลี่ฮี้ชัว”ให้พ่อแม่ที่เสียไปแล้ว ถ้าครอบครัวไหนไม่มีลูกชาย มีแต่ลูกสาวไม่สามารถที่จะทำได้ เพราะผู้หญิงไม่สามารถทำพิธีกรรมได้ นอกจากผู้ชาย

ณ บริเวณหลุมฝังศพ มีการเล่นกัน คือ ใช้โคลนหรือขี้หมื่นกันหม้อและก้นกะทะ ที่มีสีดำๆ มาทาหน้ากันและทาเสื้อผ้า ลีสอมีความเชื่อว่า ถ้าใครไม่ทำหน้าสกปรกผีร้ายสามารถเอาชีวิตไปได้ ก็เลยเวลาทำพิธีกรรมนี้จะต้องมีการเล่นสิ่งสกปรก จะได้จำหน้าไม่ได้ ทำให้รูปร่างหน้าตาสกปรก ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ผีร้ายจะได้ไม่เอาชีวิตไปด้วย

LESOR

(ลีสอ, ลีซู)

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหมู่บ้าน

หมู่บ้านของลีสูที่นับถือผีบรรพบุรุษจะมีศาลผีประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง ลีสูเรียกว่า "อ่าปาโหม่วฮี้" อยู่บนเนินเขาอยู่สูงกว่าหมู่บ้าน ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 50-100 เมตร หากหาสถานที่ที่ตั้งไม่ได้ก็อาจจะใช้บริเวณกลางหมู่บ้านสำหรับเป็นที่ตั้ง อ่าปาโหม่วฮี้ ลักษณะบ้านของ อ่าปาโหม่วฮี้ สร้างเป็นเพียงแหงน หันหน้าไปดวงหมู่บ้าน มีคิงบูชาตั้งอยู่ตรงกลาง โดยปักเสาทำเป็นคั้ง 3 เมตร และมีถ้วยชามวางเรียงอยู่ ด้วย อ่าปาโหม่ว ชอบอยู่ที่ร่มเย็น และในบริเวณที่ห้ามตัดต้นไม้

6/6

ภาพ 70 การจัดเรียงหน้า (หน้าลีสอ 6)

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ71 การจัดเรียงหน้า (หน้ากะเหรี่ยง1)

ที่มา : พาริฎา, 2557

“ KAREN ”

ปกากะญอ : กะเหรี่ยง

ชาวปกากะญอ เป็นอีกหนึ่งชนที่ประเพณีวิถีชีวิตต่าง ๆ สะท้อนถึงหัวใจที่เป็หนึ่งเดียวกับธรรมชาติ แม้การส่งผ่านจากบรรพชนสู่คนรุ่นปัจจุบันจะมีหลายสิ่งทีหล่นหายไป หรือถูกความเคลือบด้วยสีสันค่านิยมใหม่ แต่ยังมีบางสิ่งที่ยังคงถูกรักษาไว้

เดิมชาวกะเหรี่ยงนับถือผี มีการบวงสรวงและเซ่นสังเวยอย่างเคร่งครัด ภายหลังหันมานับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์มากขึ้น ทำให้วิถีดังกล่าวจางหายไป แต่ก็ยัง

คงความเชื่อเดิมอยู่ไม่น้อย เช่น ความเชื่อเรื่องขวัญหรือการทำกิจกรรมต่างๆ จะต้องมีการเซ่นเจ้าที่เจ้าทาง และบอกกล่าวบรรพชนให้ดูหนุณค้ำจุน ช่วยให้กิจการงานนั้นๆ เจริญ

ก้าวหน้าทำเกษตรกรรมได้ผลผลิตดี ให้อยู่เย็นเป็นสุข ปกป้องคุ้มครองดูแล และยังเป็นการขอขมาอีกด้วย

KAREN

กะเหรี่ยง
ภาคเหนือ

พิธีทางชียงย

พิธีกรรมและความเชื่อของกะเหรี่ยงมีอยู่หลายพิธี แต่พิธีกรรมที่สำคัญสำหรับชาวบ้าน ทั้งหมู่บ้านก็เห็นจะมีอยู่พิธีเดียวคือพิธี "ทางชียงย" ซึ่งมีที่มาจากความเชื่อว่าหากชาวบ้านเจ็บป่วยพร้อมกันหลายๆ คน โดยไม่รู้สาเหตุของอาการป่วยนั้น และหรือความเชื่อว่ามีสิ่งอัปมงคลเข้ามาในหมู่บ้าน ยกตัวอย่างเช่น หากไก่ป่าบินเข้ามาในหมู่บ้านก็จะเชื่อว่าเป็นลางไม่ดี ผู้นำและผู้อาวุโสของหมู่บ้านก็จะปรึกษากันเพื่อหาวิธีรักษาและป้องกัน เมื่อหาวิธีได้แล้วจึงกำหนดวันเพื่อกำพิธี ซึ่งกำหนดให้เป็นวันอังคารของเดือนไหนก็ได้ในปีที่เห็นว่าคนในหมู่บ้านเจ็บป่วยพร้อมกันมากจนผิดสังเกต

ขั้นตอนพิธีกรรม

ชาวบ้านจะช่วยกันงานสานตะแกรงชั้นแรก 4 ใบ บ้านของผู้นำประกอบพิธีกรรม เมื่อสานตะแกรงเสร็จแล้วชาวบ้านจะนำไปแขวนไว้กลางลานบ้านผู้นำในลักษณะเรียงต่อกัน หลังจากนั้นชาวบ้านจะนำเครื่องประกอบพิธีกรรมเอาไว้ในใบสัก แล้วนำไปวางบนตะแกรงทั้ง 4 ใบนั้น เมื่อถึงเวลา ซึ่งตามประเพณีแล้วจะกำหนดเวลาให้เป็นช่วงเย็นของวัน เมื่อถึงเวลา

ภาพ 73 การจัดเรียงหน้า (หน้ากะเหรี่ยง 3)

ที่มา : พาวริฎา, 2557

KAREN
กะเหรี่ยง
ปากอะญอ

กะปะหม่าจ

The illustration depicts a traditional Karen village scene. On the left, there is a large, multi-story house with a thatched roof and a wooden fence. In the center, a person wearing a traditional hat and clothing stands next to a large elephant. The background features stylized trees and a large, faint watermark of a circular emblem with Thai text.

กะปะหม่าจ หรือ การพิธีทำขวัญควายให้ควายของชาวกะเหรี่ยง จะทำเมื่อเสร็จจากฤดูไถหว่านของแต่ละปี เมื่อฤดูนี้จะประกอบพิธีแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่วันที่ประกอบพิธีกรรม จะทำในวันพฤหัสบดี แต่ต้องทำก่อนที่จะหมดฤดูฝนในปีนั้นๆ ครอบครัวที่มีควายจะนัดหมายให้ลูกของตัวเองกลับมา แม้ว่าจะไปทำงานหรือเรียน ก็ต้องกลับมาทำพิธีนี้ แต่ถ้าหากว่าคนอื่นที่ไม่ได้รับคัดเลือกไปทำพิธี มีความเชื่อว่าจะทำให้ควายสุขภาพไม่ดี แทบอด ไม่มีลูก เป็นโรค ล้มตายไป

4/4

ภาพ 74 การจัดเรียงหน้า (หน้ากะเหรี่ยง 4)

ที่มา : พาวริฎา, 2557

ภาพ75 การจัดเรียงหน้า (หน้าม้ง1)

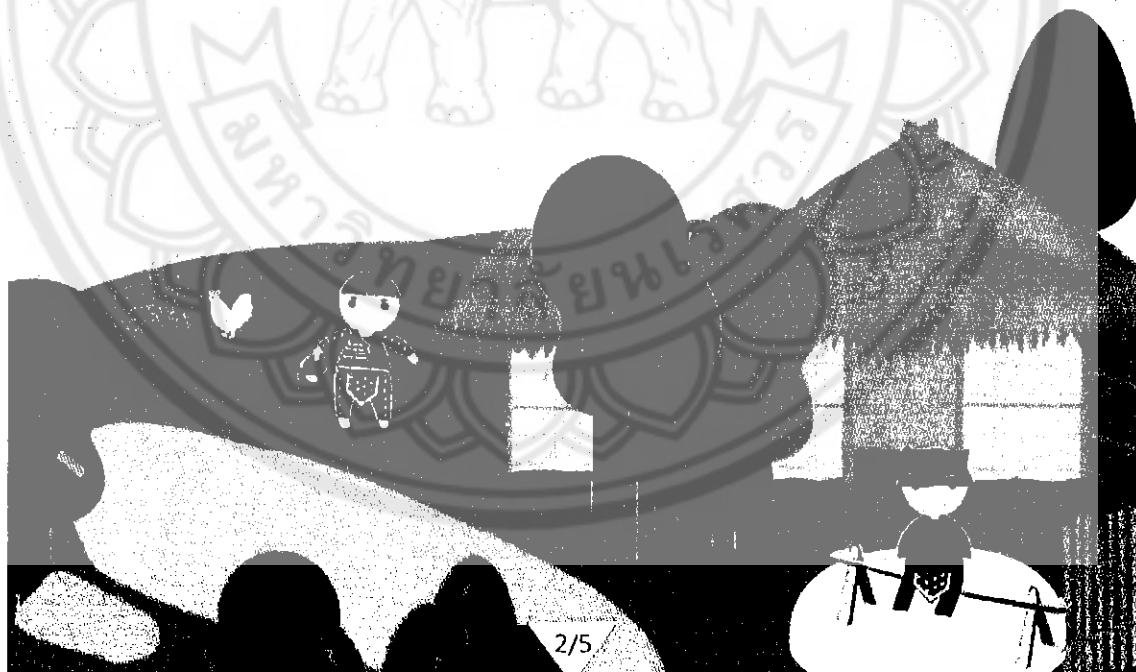
ที่มา : พาริฎา, 2557

“MHONG”

มั่ง . แม้ว

ภาพวาดโดยโรงเรียน

ชาวมั่งมีการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่อยู่บนฟ้า ในลำนํ้า ประจําต้นไม้ กุเขา ไรนา ฯลฯ ชาวมั่งจะต้องเซ่นสังเวยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เหล่านี้ปีละครั้ง โดยเชื่อว่าพิธีไสยศาสตร์เหล่านี้จะช่วยให้วิญญาณร้ายได้ถูกต้องและกำการรักษาได้ผล เพราะความเจ็บป่วยทั้งหลาย ล้วนแต่เป็นผลมาจากการผิดผี ทำให้ผีเดือดดาลมาแก่คนลงโทษให้เจ็บป่วย จึงต้องใช้วิธีจัดการกับผีให้คนไข้หายจากโรค ซึ่งบางพิธีกรรมก็มีความยุ่งยากในการปฏิบัติ แต่มั่งก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเหล่านั้น มั่งเชื่อว่าการที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง โดยไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน นั่นคือความสุขอันยิ่งใหญ่ของมั่ง

ภาพ76 การจัดเรียงหน้า (หน้ามั่ง2)

ที่มา : พาริฎา, 2557

MHONG

(มั่ง, แม้ว)

พิธีเข้ากรรม

Tip พิธีเข้ากรรมของ
คนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล
จะทำได้เฉพาะวัดที่มี
ใบเสมาที่วัดเท่านั้น
ซึ่งจะนำมาใช้เพื่อใช้
เป็นหลักฐาน

พิธีเข้ากรรมของมั่งนั้นเริ่มมาตั้งแต่บรรพบุรุษมั่งเชื่อกันว่าเคราะห์กรรมมีจริงแต่มั่งนั้นก็สามารถหลีกเลี่ยงเคราะห์กรรมนี้ได้โดยการเข้ากรรม การเข้ากรรมของชนเผ่ามั่งก็เหมือนกับการจำกัดบริเวณไม่ให้ออกไปไหนมาไหน ห้ามคนอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัวเข้ามาในบ้าน ห้ามไม่ให้พูดคุยกับคนอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัว ห้ามจับต้องของมีคม ห้ามซัด และขบรดทุกชนิด จนกว่าพระอาทิตย์จะลับขอบฟ้า จึงจะใช้ชีวิตได้ตามปกติ ถ้าในระหว่างเข้ากรรมอยู่นั้น สมาชิกคนไหนฝ่าฝืนข้อห้าม มีก็จะเกิดอุบัติเหตุกับคนผู้นั้น บางรายอาจจะเจ็บ มีบางรายอาจถึงแก่ชีวิต ชนเผ่ามั่งจึงถือกันเคร่งมาก ถ้าสมาชิกคนไหน ไม่อยู่บ้าน ออกไปทำงานต่างจังหวัด ที่ไกลๆ บ้านก็จะนำเอาเสื้อผ้าของคนนั้นมามัดไว้ที่เสากลางบ้าน แล้วแจ้งให้คน คนนั้นรับทราบแล้วให้ขอหยุดงาน ถ้าตายจางไม่ให้หยุด ก็จะเสี่ยงโดยการ ขอทำอย่างอื่น ที่มีอันตรายน้อยที่สุด เคราะห์กรรมนั้น มั่งเชื่อว่ามีหลายแบบด้วยกัน สามารถแก้ได้ด้วยวิธีการที่ต่างกันไป

3/5

ภาพ77 การจัดเรียงหน้า (หน้ามั่ง3)

ที่มา : พาริฎา, 2557

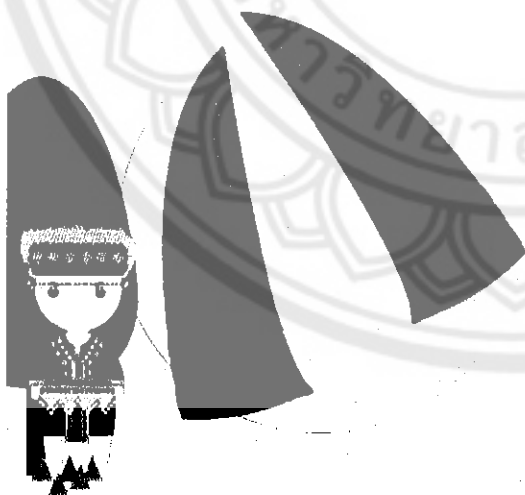
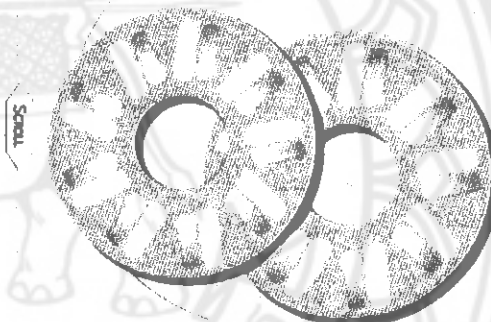
พิธีทำอ้วเน็ง

ชาวม้งเชื่อว่ามนุษย์มีส่วน ร่างกาย ขวัญวิญญาณหากขวัญออกจากร่างกายจะทำให้ ล้มเจ็บ ต้องนำกลับมาด้วยการทำพิธีกรรมเรียกว่า "พิธีอ้วเน็ง" เน็ง หรือ ฝเน็ง เป็นพิธี ปกป้องต่อสู้กับผีร้ายช่วยรักษาผู้ป่วยผ่านร่างทรงของหมอผีทรง หรือหมอผีคาถา มีเครื่อง มือในการประกอบพิธี 4 อย่าง คือ

• ไม้คู่เสียมทวย (ก๊วะ) •

ถ้ามาจากไม้หรือเขาสัตว์ต่าง ๆ มีลักษณะพิเศษ คือ หากว่าทำจากไม้ ไม้บั้นจะต้องเป็นหน่อไม้ที่โผล่พ้น จากดินนิดหนึ่ง ซึ่งจะต้องเอาไปทำไม้คู่เสียมทวยได้แต่ ถ้าทำจากเขาสัตว์ จะต้องเป็นเขาสัตว์ที่แก่ตายเอง เพราะ บั้นมีความเชื่อว่า ก๊วะ นั้นเป็นเครื่องมือในการ สื่อสารกับขวัญผียา ดังนั้นจะต้องมีความศักดิ์สิทธิ์และ มี ความแม่นยำในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้นบั้นจึงไม่ นิยมทำไม้คู่เสียมทวยจาก เขาสัตว์ที่ถูกยิงตาย

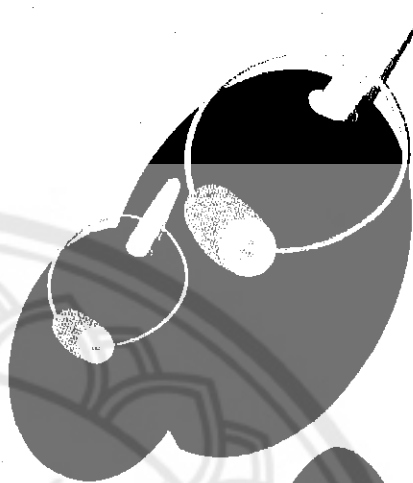

• เหรียญกษัตริย์ (จื่อเน็ง) •

เป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งที่ม้งใช้ในการทำผี (อ้วเน็ง) ซึ่ง เหรียญกษัตริย์ หรือจื่อเน็งนั้นเป็นหัวใจสำคัญในการ ติดต่อสื่อสารระหว่างโลกมนุษย์กับยมโลก ซึ่งม้งจะทำ พิธีทำผี (อ้วเน็ง) แต่ครั้งนั้นเป็นการรักษาโรคต่างๆ ของผู้ป่วย ถึงขั้นถึงจำเป็นจะต้องมีเหรียญกษัตริย์นี้ เพื่อในการติดต่อกับยมโลก หรือถือได้ว่าเป็นอุปกรณ์ สำคัญในการเดินผ่านด่าน แต่ละด่านเพื่อเข้าไปถึง ยมโลก และตกลงกับยมโลก เพื่อที่จะให้ยมโลกยอมรับ

• ข้อง (จิวะเน็ง) •

เป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งที่มักใช้ในการประกอบพิธีการทำผี หรือการอ้วเน็ง ซึ่งอุปกรณ์ชนิดนี้มีความสำคัญมาก ในการทำผีจะขาดไม่ได้เลย และเป็นสัญญาณในการบ่งบอกว่าการอ้วเน็งเกิดขึ้น หากได้ยินเสียงข้อง (จิวะเน็ง) นี้ก็แสดงว่าบ้านหลังนั้นมีการอ้วเน็ง เพื่อรักษาคนป่วยในครอบครัวนั้น ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็ยังคงใช้อยู่ แต่ละขั้นตอนในการทำผี จะลดขบวนกลงไปบ้าง ในส่วนที่ไม่สำคัญทำไร่นัก แต่จะยึดในส่วนที่สำคัญไว้เท่านั้น

• เก้าอี้ในการนั่งทำผี (จ้องเน็ง) •

เป็นอุปกรณ์ที่คนมักใช้ในการทำผีหรือการอ้วเน็ง ซึ่งการทำผีทุกครั้งจะต้องมีเก้าอี้สำหรับคนที่เป็นพ่อหมอ นั่งขณะทำผี เพื่อช่วยลดความเมื่อยล้าของพ่อหมอ ในการทำผีหรือการอ้วเน็ง ซึ่งเก้าอี้หรือจ้องเน็งนั้นมีความสำคัญมากในการอ้วเน็งจะขาดไม่ได้ และเก้าอี้ในการนั่งทำผีนั้นจะช่วยให้พ่อหมอ มีสมาธิในการทำผีขึ้น ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ยังใช้ในการอ้วเน็งอยู่ไม่ได้สูญหายไป

5/5

ภาพ79 การจัดเรียงหน้า (หน้ามั่ง5)

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ80 การจัดเรียงหน้า (หน้าเมียน1)

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาษาเมียน

เย้าหรือเมียน เป็นอีกหนึ่งจำนวนชาวเขา ที่มีการปรับตัวค่อนข้างสูง ดังนั้นภาพวิถีชีวิตที่เห็นก็จะใกล้เคียงสังคมชาวเมือง แต่ด้วยวัฒนธรรมความเชื่อที่แพร่ขยายของลัทธิเต๋า ทำให้ดำรงวัฒนธรรมที่สำคัญบางอย่างไว้

ชาวเมียนส่วนใหญ่จะนับถือเทพยดาวิญญาณบรรพบุรุษ และวิญญาณทั่วไป ทุกบ้านจะมีหิ้งบูชา เป็นที่สิงสถิตของวิญญาณบรรพบุรุษ และมีความเชื่อในเรื่องที่อยู่เหนือธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนการนับวันเดือนปี สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โชคลางและการทำนาย พิธีกรรมที่สำคัญ เมียนได้เริ่มนำเอาลัทธิเต๋ามาเป็นแนวทางในการปฏิบัติเมื่อครั้งอพยพทางเรือในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 13 ความเชื่อของเมียนจึงผสมผสานกันระหว่างความเชื่อเรื่องเทพ และวิญญาณ ซึ่งมีความคิดพื้นฐานในการยอมรับเรื่องอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นหลัก ชาวเมียนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในบริเวณภูเขา (เวิน) ซ่อนอยู่ในส่วนต่าง

ไปบริเวณ จะเปลี่ยนเป็นวิญญาณหรือผี (เมียน) และจะสิงสถิตย์อยู่ในธรรมชาติ เช่น ในภูเขา แม่น้ำ หรือทั่วไป ซึ่งปกติอำนาจของวิญญาณหรือของเหนือธรรมชาติ ในโลก จะมีความสัมพันธ์อันดีกับมนุษย์ แต่ถ้าไปทำให้ผีโกรธแล้วผีจะทำให้เกิดความทุกข์ทรมานและมีความเสียหายได้ เมียนมีทัศนคติว่าความมั่นคง และความปลอดภัยของมนุษย์ทั้งขณะดำรงชีวิตอยู่และหลังจากตายไปแล้วล้วนจะขึ้นอยู่กับวิญญาณหรือภูตผีเพราะเมียน เชื่อว่ามนุษย์อยู่ในความคุ้มครองของวิญญาณหรือภูตผี การสร้างความสัมพันธ์หรือติดต่อกับวิญญาณภูตผีกระทำได้โดยผ่านพิธีกรรมเท่านั้น

ภาพ81 การจัดเรียงหน้า (หน้าเมียน2)

ที่มา : พาริฎา, 2557

MIAN
(เมียน, เมี้ยน)

พิธีสะพานเรียกขวัญ

พิธีสะพานเรียกขวัญ หรือ พิธีต่ออายุ โดยการสร้างสะพานให้วิญญาณข้ามกลับมาหาร่าง เป็นพิธีที่ใช้ระยะเวลาหนึ่งวันจะทำพิธีกันที่ชายหมู่บ้าน การจัดพิธีโดยเริ่มจาก เตรียมไม้กระดาน ซึ่งพังเสื่อจากต้นไม้อุดๆให้มีปุ่มไม้ยื่นจากกระดานจำนวนเท่าครึ่งของพิธีที่ทำมาแล้ว สำหรับคนๆนั้น เขาจะกอดกระดานแผ่นนี้ ข้ามลำธารหรือกอดมนแผ่นดินให้ชนานกับทางเข้าหมู่บ้าน

ก่อนทำพิธีผู้ประกอบพิธีจะเตรียมเขียนสารขึ้นมาหลายฉบับ โดยฉบับหนึ่งถึงบรรพชน ฉบับหนึ่งถึงเทพเจ้าเนตุไต และอีกฉบับถึงขวัญที่หลงทางหายไป แล้วประทับตราไม้เร็ว เพื่อ

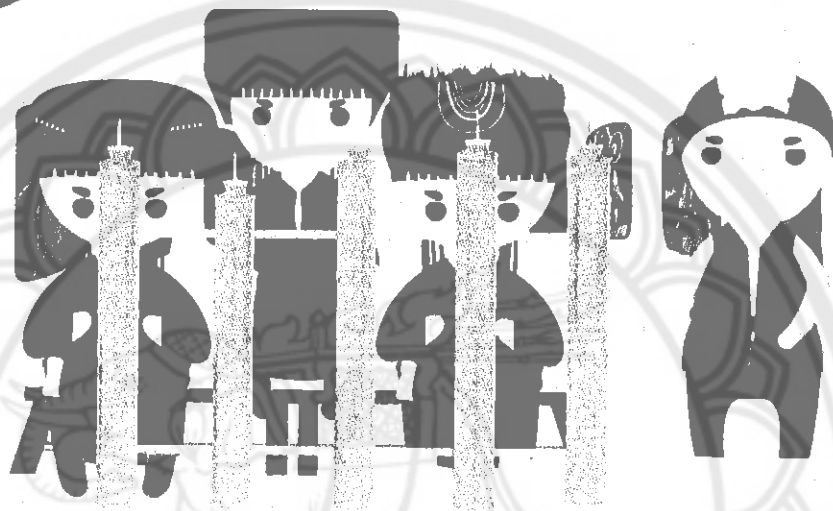
3/5

ภาพ82 การจัดเรียงหน้า (หน้าเมียน3)

ที่มา : พาริฎา, 2557

MIAN (เมียน, เม้า)

พิธีกว้าต้ง

พิธีบวช หรือ พิธีกว้าต้ง หมายถึง พิธีแขวน ตะเกียง 3 ดวง เป็นพิธีที่สำคัญมาก เพราะถือว่าเป็นการ สืบทอดตระกูล และเป็นการทำบุญให้บรรพบุรุษด้วยในการประ กอบพิธีกว้าต้งนี้ จะต้องนำภาพเทพพระเจ้าทั้งหมดยาแขวน เพื่อเป็นสักขีพยานว่าบุคคลเหล่านี้ว่าได้ทำบุญแล้ว และจะได้ขึ้น สวรรค์เมื่อเสียชีวิตไป โดยจะต้องแต่งชุดประจำเผ่าของผู้ หมอึงในการทำพิธี

จุดสำคัญของพิธีนี้คือ การถ่ายทอดอำนาจบุญ ภารมีของอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม ซึ่งในขณะที่ทำพิธีนี้จะมี ฐานะเป็นอาจารย์ (ไฮเต้ย) ของผู้เข้าร่วมพิธีอีกฐานะหนึ่ง และผู้ ผ่านพิธีนี้จะต้องเรียกผู้ถ่ายทอดบุญภารมีนี้ว่า อาจารย์ ตลอดไป ผู้เป็นอาจารย์ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม เสงอไป แต่ต้องผ่านการทำพิธีกว้าต้ง หรือพิธีบวชขึ้นสูงสุด เมื่อผ่านพิธีนี้แล้วจะทำให้เขาเป็นผู้ชายก็สมบูรณ์ เขาจะได้รับ ชื่อใหม่ ชื่อนี้จะปรากฏรวมอยู่ร่วมกับกำเนิดนิมิตญาณของ

พิธี ตามความเชื่อที่ว่าสัพพัญญุตญาณ คือ ความเป็นผู้หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง และความเป็น ผู้มีปัญญาอันยิ่งยวด ซึ่งสัพพัญญุตญาณนี้ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดจน ถึงขั้นที่เรียกว่าได้บรรลุเป็นสายอีกครั้ง และผลของสัพพัญญุตญาณ จะทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถประกอบ การ

ภาพ83 การจัดเรียงหน้า (หน้าเมียน4)
ที่มา : พาวริฎา, 2557

“

หมายถึง การส่งผีป่าพิธีนี้เป็นพิธีกรรมของเมียนที่มีมาแต่ดั้งเดิมแล้ว และได้สืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ เมียนเชื่อว่าพิธีกรรมนี้เป็นอีกพิธีกรรมหนึ่งที่ช่วยในการที่คนๆหนึ่งไปทำผิดต่อผีป่าหรือลอบหลู่โดยไม่ได้ตั้งใจ แล้วเมื่อผีป่าเกิดความโกรธจึงทำให้เกิดการเจ็บป่วยขึ้นมา และจะไม่สามารถรักษาได้ โดยทั่วไปจึงต้องทำพิธีเพื่อขอมมา การทำพิธีนี้จะเริ่มมาตั้งแต่การทำพิธีกรรมย่อย โดยเมื่อมีคนที่เกิดอาการเจ็บป่วยขึ้นมา ไม่สามารถรักษาให้หายได้โดยการกินยาคนในครอบครัวนั้นก็ต้องไปทำพิธีตาม

หมอผี โดยการไปทำพิธี (บัวจู้ยซากว่า) ก่อน คือทำพิธีตามวิญญานบรรพบุรุษว่าที่เกิดอาการป่วยนี้เกิดจากสาเหตุใด เมื่อทำการถามเสร็จแล้ว หมอผีก็จะบอกคนป่วยว่าคนป่วยนั้นได้ทำผิดต่อผีป่า คนป่วยก็จะรู้ว่าตนนั้นได้ทำผิดอย่างไรต่อผีป่า และทำผิดต่อสิ่งไหน จากนั้นหมอผีก็จะบอกให้กับคนป่วย และครอบครัวให้ไปทำพิธีส่งผีป่า โดยหมอผีจะบอกว่าจะต้องทำอะไรในการเซ่นไหว้เพื่อขอมมา หลังจากนั้นคนในครอบครัวก็จะหาวัน เพื่อที่จะไปทำพิธีส่งผีป่าต่อไป

”

5/5

ภาพ84 การจัดเรียงหน้า (หน้าเมียน5)

ที่มา : พาวริฎา, 2557

ภาพ85 การจัดเรียงหน้า (หน้าอาชา1)

ที่มา : พาริฎา, 2557

“ AKA ”

อาข่า . อีเก้อ

ภาพ 86 การจัดเรียงหน้า (หน้าอาข่า2)

ชนเผ่าอาข่าไม่มีคำว่า “ศาสนา” แต่มีคำว่า “บัญญัติอาข่า” ซึ่งครอบคลุมไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีการทุกอย่างในการดำเนินชีวิต มีความเชื่อในเรื่องผี โชคลาง และการเสี่ยงทายเป็นที่สุด ผีหรือ “แหน” ได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของชาวอาข่า ชนเผ่าอาข่ามีความเชื่อถือผี และสิ่งเร้นลับในธรรมชาติ จึงต้องคอยระมัดระวังไม่ให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อสิ่งดังกล่าว ดังนั้นก่อนทำสิ่งใดอาข่าจะตรวจดูโชคลางเสี่ยงก่อน นอกจากนี้ยังพบว่าชนเผ่าอาข่านับถือผีบรรพบุรุษ

2/4

ภาพ 86 การจัดเรียงหน้า (หน้าอาข่า2)

ที่มา : พาริฎา, 2557

AKA
(อาซา, อักอ)

ผี "แหบ"

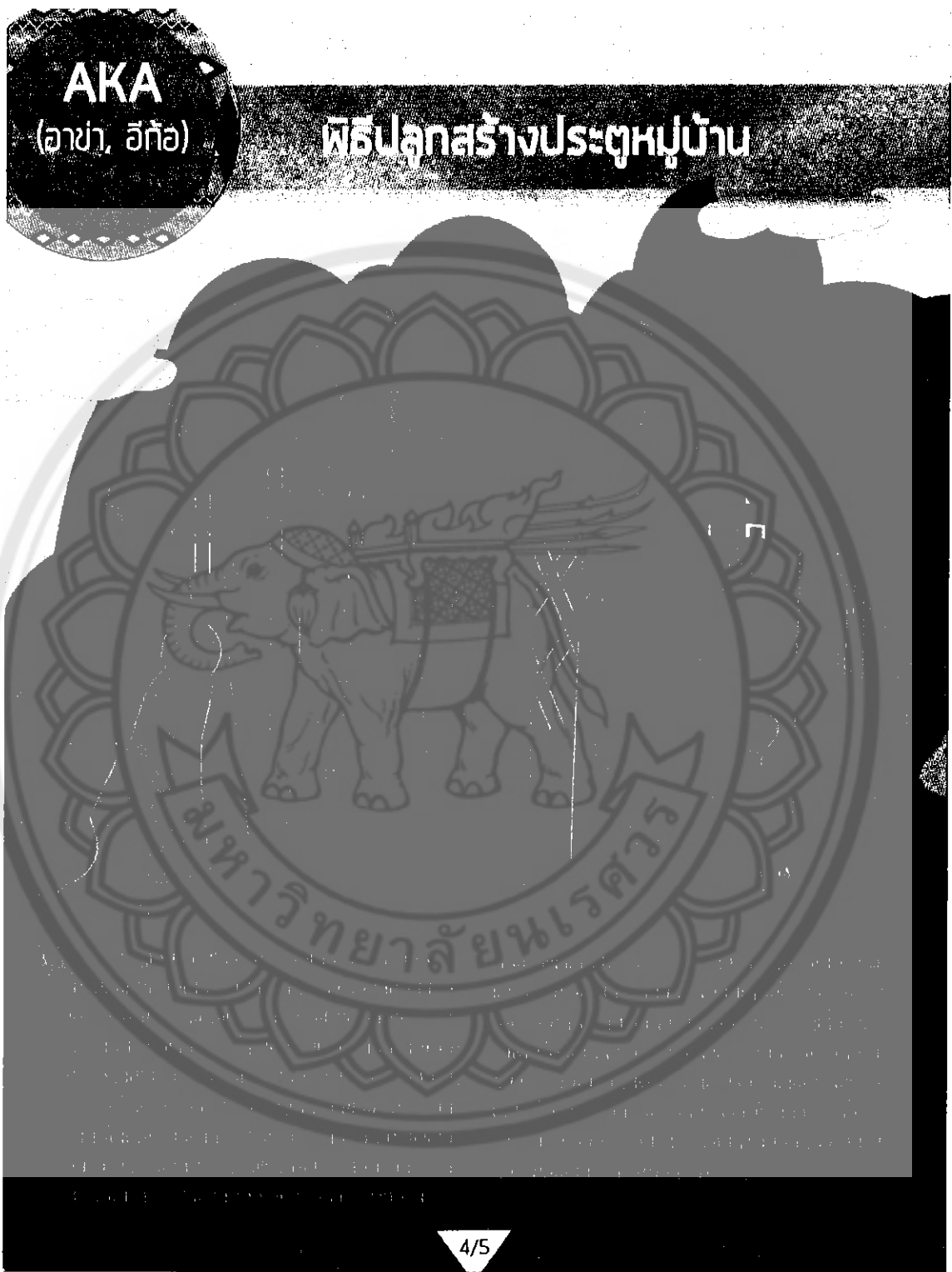
ผี "แหบ" ตามความเชื่อของอาข่ามีดังนี้

ผีเรือน หรือผีบรรพบุรุษ ชาวอาข่าถือว่าเป็นผีที่ดุที่สุด เพราะ เป็นวิญญาณบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครองดูแลครอบครัว มาโดยตลอดหลายชั่วอายุคน

ผีหมู่บ้าน ก็คือผีที่อาศัย อยู่ในหมู่บ้าน ที่คอยปกป้องรักษาคนในชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุข จะสถิตย์อยู่ที่ศาลผีประจำหมู่บ้าน บริเวณทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ซึ่งศาลนี้จะต้องสร้างก่อนที่จะตั้งหมู่บ้าน

ผีทั่วไป เป็นผีที่สิงอยู่ประจำที่ต่างๆ ทั่วไป นอกจากผีที่บอกมาในเบื้องต้นแล้วก็ยังมี ผีไฟ ผีดิน ผีน้ำ ผีฟ้า ผีจอมปลวก เป็นต้น

ผีเร่ร่อน คือ ผีตายทั้งกลมกับผีตายโหง ตามความเชื่อของอาข่าถือว่าทั้งสองประเภทนี้เป็นผีที่โหด เป็นผีที่ไม่ดีที่อยู่ ร่อนเร่ไปทั่ว บางครั้งคอยหลอกหลอนคนที่จิตใจไม่เข้มแข็ง

ภาพ88 การจัดเรียงหน้า (หน้าอาชา4)

ที่มา : พาวริฎา, 2557

ประเพณีโล้ชิงช้า

ประเพณีโล้ชิงช้ามีต้นกำเนิดในดินแดนที่มีชื่อว่า "จาเดลอง" คือพื้นที่ประเทศจีนในปัจจุบัน โดยดินแดนแห่งนี้มีผู้นำอาช่า ที่ชื่อ "ซีบา อาเผ่ว หมอโล๊ะโล๊ะซือ" และ "ค้อบาอาเผ่วอวค้อ ค้อคอง" เป็นผู้นำที่ชาวอาช่าให้การเคารพนับถือ โดยกล่าวว่า ดินแดนจาเด จะทำการจัดประเพณีโล้ชิงช้า 33 วันเมื่อเป็นชนนี้สมาชิกคนในดินแดนแห่งนี้ ซึ่งประกอบไปด้วยทั้งคนจน และคนรวย ทุกคนต้องเตรียมเสียบึงอาหารไว้เยอะๆ เพื่อเอาไว้ฉลองกันในวันประเพณี นี้คือการบอกเล่าถึงที่มาของ ประเพณีโล้ชิงช้า ประเพณีโล้ชิงช้าถือเป็นประเพณีที่มีความสำคัญกับผู้หญิง ฉะนั้นผู้หญิงอาช่ามีการแต่งกาย ด้วยเครื่องทรงต่างๆ อย่างสวยงามก็ได้เตรียมไว้ตลอดทั้งปีมาสวมใส่เป็นกรณีพิเศษในเทศกาลนี้ สำหรับหญิงสาวอาช่าจะแต่งกายเพื่อยกระดับชั้นวัยสาวตามขั้นตอน แสดงให้เห็นในชุมชนได้เห็น พร้อมทั้งขึ้นโล้ชิงช้า และร้องเพลงถึงลักษณะเดี่ยว และคู่ประเพณีโล้ชิงช้า จัดขึ้นเพื่อเป็นการฉลองพืชพันธุ์ที่จะได้เก็บเกี่ยวไว้บริโภค เนื่องจากพืชไร่ พืชสวนต่างๆ ที่ปลูกลงไปพร้อมที่จะได้ผลผลิต โดยมีสุภาษิตกล่าวไว้ว่า "ซูจ่า หม่าโม่ หม่าโม่" หมายถึง ประเพณีโล้ชิงช้า มีอาหาร หลากหลาย และสมบูรณ์มากมาย หากประเพณีนี้ไม่มี ประเพณีอื่น หรือพิธีอื่นก็จะไม่มี

5/5

ภาพ89 การจัดเรียงหน้า (หน้าอาช่า5)

ที่มา : พาวริฎา, 2557

**BELIEVE
ME**

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร. ดนัย เรียบสกุล

Website

พิพิธภัณฑ์ชนเผ่าออนไลน์
ไอแอมอาษา
OpenBase
sounds of Thailand

THANK YOU

ขอบคุณ

ภาพ92 การจัดเรียงหน้า (หน้าขอบคุณ)

ที่มา : พาริฎา, 2557

บทที่ 5

บทสรุป

จากการศึกษาการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง "Believe me" (ความเชื่อของชาวไทยภูเขา) ครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้า และ วิธีดำเนินการศึกษาตามหัวข้อ ดังนี้

1.สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Believe me ความเชื่อของชาวไทยภูเขา เพื่อให้ประชาชนคนทั่วไปได้วัฒนธรรมของชาวไทยภูเขา ทั้ง 6 เผ่า ที่ใช้ชีวิตบนชาติไทยเหมือนกัน แต่มีการใช้ชีวิตที่ต่างจากคนไทยพื้นที่ราบอย่างคนทั่วไป ชาวไทยภูเขาที่พึ่งพา ต้นไม้ ดิน และ น้ำในการดำรงชีวิต ด้วยการใช้ชีวิตที่พึ่งพาสัตว์เลี้ยง เกิดประเพณี และวัฒนธรรมเพื่อรักษาความสมบูรณ์ของป่าเขา ที่ชาวไทยภูเขาจำเป็นต้องอาศัยอยู่ หากรับวัฒนธรรมตะวันตกมากเกินไปอาจทำให้สูญเสียคุณภาพในการใช้ชีวิต วิธี การช่วยรักษาประเพณีและวัฒนธรรม ต้องทำการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมา ใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ ให้มีความน่าสนใจ เหมาะสมแก่การนำไปเผยแพร่ออกไป โดยผลการวิจัย โดยสรุปผลดังต่อไปนี้

1.1 ขอบเขต

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ บุคคลช่วงระหว่างอายุ 15 – 25 ปี

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าคือการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Believe me ความเชื่อของชาวไทยภูเขา

1.ศึกษาเรื่องความเชื่อของชาวไทยภูเขา

- ประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรม
- วิธีดำเนินในพิธีกรรม
- สร้างพิธีกรรมเพื่ออะไร

2.ศึกษาเรื่องการออกแบบ

- การออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ขอบเขตด้านงานออกแบบ

- ขนาดของหนังสือที่แสดงผลหน้าจอ 1280 x 1024 pixle
- จำนวน 41 หน้า
- กราฟิกภาพประกอบ

1.2 การออกแบบวิธีการดำเนินเรื่อง

เริ่มแรกจะพูดถึงชาวไทยภูเขา ทั้ง 6 เผ่า มีถิ่นที่มาและเข้ามาในประเทศไทยได้อย่างไร และการเรียกชื่อที่ถูกต้องของแต่ละเผ่า ในช่วงที่สอง จะแบ่งเป็น 6 ตอน แต่ละตอนจะเป็นเนื้อหาของแต่ละเผ่า ว่ามีพิธีกรรม ประเพณี และอุปกรณ์อะไรที่มีความสำคัญต่อการเป็นอยู่บ้าง โดยหน้าเปิดของแต่ละเผ่าจะมีเสียงเพลงของแต่ละเผ่า เป็นตัวเริ่ม

2. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

เนื่องด้วยชาวไทยภูเขานั้นอาศัยอยู่บนพื้นที่สูง และกระจัดกระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ จึงไม่สามารถไปสัมภาษณ์ได้จริง และแต่ละพิธีกรรม นั้นจะมีตามช่วงเดือนต่างๆ ซึ่งยากที่จะเห็นได้ด้วยจริงทั้งหมด และบ้างประเพณีไม่มีภาพถ่ายประกอบมีเพียงตัวอักษรเล่าเรื่องบนอินเตอเน็ตเท่านั้น จึงทำให้ตัวผู้วิจัยต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่ต่างๆ เพื่อรับข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด เพื่อนำมาออกแบบอย่างถูกต้อง

3. ข้อเสนอแนะ

1) เนื่องจากชาวไทยภูเขาเป็นชนกลุ่มน้อย อยู่บนภูเขาและกระจัดกระจาย ซึ่งข้อมูลมักจะหายากมีเพียงข้อมูลทั่วไปเท่านั้น สำหรับผู้ที่สนใจจึงเป็นการยากที่จะได้รับรู้ข้อมูลทั้งหมดได้หากจะเดินทางไปสำรวจทั้งหมดเวลาที่มืออยู่อย่างจำกัด ก็จะไม่สามารถทำได้ พิพิธภัณฑสถานเผ่าจึงควรขยายข้อมูลให้มากขึ้น เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม

2) การออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง "Believe me" (ความเชื่อของชาวไทยภูเขา) ในการออกแบบใช้เป็นโปรแกรมเฉพาะ ค่อนข้างไม่คุ้นเคย จึงต้องใช้เวลาทำความเข้าใจ และแก้ไขปัญหาที่ต้องทำตามเงื่อนไข

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ภาพ91 ขั้นตอนการติดตั้งงานที่ศูนย์การค้าเซนต์ทรัลพลาซ่า

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ92 บูทแสดงงาน 1

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ93 บูทแสดงผลงาน 2

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ94 ผู้ชมผลงาน

ที่มา : พาริฎา, 2557

ภาพ95 บรรยากาศในงาน

ที่มา : พาวริฎา, 2557

บันทึกวัน เวลา การให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ ปีการศึกษา...2556..... ภาคเรียนที่ 1				
ครั้งที่	วัน เดือน ปี	เรื่องที่ปรึกษา (สรุปสั้น ๆ)	ลงนามนิสิต	ลงนามอาจารย์ ผู้ให้คำปรึกษา
1	15. ต.ค. 56	- สัปดาห์ที่ 1	พริภา	ด.พี
2	29. ต.ค. 56	- ไขข้อสงสัย - ประเด็นก่อน เก็บค่าสถิติเฉพาะ - แก้ไขข้อบกพร่อง, แก้ไขแบบฟอร์ม, บทนำ	พริภา	ด.พี
3	11. พ.ย. 56	- สัปดาห์ที่ 1 - นำไปตรวจเรื่อง วัตถุประสงค์, - แก้ไขข้อบกพร่อง, ข้อควร 15	พริภา	ด.พี
4	16. พ.ย. 56	- เรื่องเรื่องวิจัย - ทำการนำโครงร่างเสนอ	พริภา	ด.พี
5	16. พ.ย. 56	- เก็บเงินค่าพิมพ์ - แก้ไขข้อบกพร่อง และ ขออนุมัติที่ 2 และ ขออนุมัติ - นำโครงร่างฉบับที่ 3 ไป - ประเด็นเรื่อง 4 ข้อ ปลาย topic - case & case, การฝึก	พริภา	ด.พี
6	25. พ.ย. 56	- เรื่อง Beliefs re - จัดทำแบบฟอร์ม - ทำการนำโครงร่างฉบับที่ 4 ไป - นำโครงร่างไป	พริภา	ด.พี
			พริภา	ด.พี

หมายเหตุ ถ้าใช้การติดต่อทางโทรศัพท์, จดหมาย, E-mail หรืออื่น ๆ โปรดบันทึกไว้ด้วย

ภาพ 96 แบบบันทึกการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1

ที่มา : พริภา, 2557

บันทึกวัน เวลา การให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ ปีการศึกษา..... ภาคเรียนที่ 2				
ครั้งที่	วัน เดือน ปี	เรื่องที่ปรึกษา (สรุปสั้น ๆ)	ลงนามนิสิต	ลงนามอาจารย์ (ให้คำปรึกษา)
7	3 พ.ค. 56	แนะนำการวางโครงร่างวิทยานิพนธ์ - แนะนำบทที่ 6 - บทนำ กับบทที่ 7 - นำมาตรวจความเข้าใจในบทที่ 6 และ 7 - ไขข้อสงสัยเกี่ยวกับวิธีการเขียนบทที่ 6	พริฎา	ดร.วิษ
8	10 พ.ค. 56	- ตรวจโครงร่าง - ปรึกษาเรื่องนำคำคมมาใส่ - ปรึกษาเรื่อง (บทนำ บทที่ 6)	พริฎา	ดร.วิษ
9	14 พ.ค. 56	- ปรึกษารายละเอียดของบทนำ - ปรึกษาเรื่องคำคมที่ใส่ - ปรึกษาเรื่อง (บทนำ บทที่ 6)	พริฎา	ดร.วิษ
10	21 พ.ค. 56	- ปรึกษาเรื่องนำคำคมมาใส่ - ปรึกษาเรื่องบทนำ โดยสรุปเนื้อหา - ปรึกษาเรื่องเนื้อหาบทที่ 6	พริฎา	ดร.วิษ
11	28 พ.ค. 56	- ปรึกษาเรื่องนำคำคมมาใส่ - ปรึกษาเรื่อง (บทนำ บทที่ 6)	พริฎา	ดร.วิษ
12	4 มิ.ย. 56	- ปรึกษาเรื่องนำคำคมมาใส่ - ปรึกษาเรื่อง (บทนำ บทที่ 6)	พริฎา	ดร.วิษ
หมายเหตุ ถ้าใช้การติดต่อทางโทรศัพท์, จดหมาย, E-mail หรืออื่น ๆ โปรดบันทึกให้ด้วย				

ภาพ 97 แบบบันทึกการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ 2

ที่มา : พริฎา, 2557

บรรณานุกรม

รศ. สุนทรื พรหมเมศ. ชาวเขาในประเทศไทย (Hill Tribes of Thailand). พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2534

ป. อายี. ความจริง ความงาม ของ ศ..อ่าซ่า. เชียงราย : โครงการพิพิธภัณฑสถานเฝ้า

Online (www.hilltribe.org), 2551

จารุพรรณ ทรัพย์ปรุ่ง. เอกสารคำสอนวิชาหลักออกแบบ. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรม

ศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2548.

สมิทธิ บุญสุติมา. เอกสารประกอบรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิก. กรุงเทพฯ: คณะ

นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2552

พิพิธภัณฑสถานเฝ้าออนไลน์. (2549). ข้อมูลชาวไทยภูเขา. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2556,

จาก <http://hilltribe.org/thai/>

เว็บส์วีดี. (2539). ชาวเขาเผ่าต่างๆ. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2556,

จาก <http://www.sawadee.co.th/thailand/hilltribes/index.html>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล

นางพาริฎา ฤทธิรอน

ที่อยู่

56/5 หมู่ 4 ต.บ้านกว้าง อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000

เบอร์โทรศัพท์

082-398-1398

E-mail

parida.mai@msn.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2552

ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่6 โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี

จังหวัด พิษณุโลก

พ.ศ.2557

ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบสื่อวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

